Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Wydział Prawa i Administracji

mgr Kamil Olczak

Problematyka prawna instrumentów finansowych na rynku odnawialnych źródeł energii

Rozprawa doktorska

napisana pod kierunkiem

dr hab. Marioli Lemonnier, prof. UŁ

Olsztyn, czerwiec 2022

University of Warmia and Mazury in Olsztyn

Faculty of Law and Administration

mgr Kamil Olczak

Legal issues of financial instruments on the renewable energy market

Dissertation
written under the guidance of
dr hab. Marioli Lemonnier, prof. UŁ

Olsztyn, czerwiec 2022

Spis treści

Wstęp 6

Rozdział I Rys historyczny, pojęcie i rodzaje odnawialnych źródeł energii. 13

1.Kontekst historyczny rozwoju odnawialnych źródeł energii. 13

2. Pojęcie i charakterystyka odnawialnych źródeł energii. 19

3. Rodzaje odnawialnych źródeł energii. 23

3.1.Zagadnienia wprowadzające. 23

3.2. Energia wody. 24

3.3. Energia wiatru. 26

3.4. Energia geotermalna. 31

3.5. Energia słoneczna. 32

3.6. Energia biomasy. 35

4. Wnioski. 39

Rozdział II Czynniki wpływające na rozwój rynku energii ze źródeł odnawialnych. 41

1. Zagadnienia wprowadzające. 41

2. Odnawialne źródła energii jako przesłanka bezpieczeństwa energetycznego. 41

2.1.Bezpieczeństwo energetyczne w ujęciu geopolitycznym. 42

2.2.Bezpieczeństwo energetyczne w prawie Unii Europejskiej. 45

2.3.Bezpieczeństwo energetyczne w polskim systemie prawnym. 46

3. Znaczenie energii odnawialnej w rozwoju zrównoważonym. 50

4. Efektywność ekonomiczna a efektywność energetyczna na rynku odnawialnych źródeł energii. 62

5. Aspekty rynku odnawialnych źródeł energii. 66

5.1.Zagadnienia wprowadzające. 66

5.2.Pojęcie rynku na gruncie prawa unijnego. 67

5.3. Liberalizacja rynku energetycznego. 70

5.4.Rodzaje rynku energetycznego. 74

5.5. Rynek finansowy. 75

6.Wnioski. 79

Rozdział III Rozwiązania prawne w zakresie odnawialnych źródeł energii. 82

1.Przeciwdziałanie zmianom klimatu w dokumentach Organizacji Narodów Zjednoczonych. 82

1.1.Pojęcie zmian klimatu. 82
1.2. Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu. 83
1.3. Protokół z Kioto. 85
1.4.Traktat Karty Energetycznej jako element umiędzynarodowienia. bezpieczeństwa energetycznego. 89
1.5. Porozumienie paryskie. 90
2. Podstawy prawne rozwoju odnawialnych źródeł energii w prawie Unii Europejskiej. 93
2.1. Podstawy traktatowe dotyczące odnawialnych źródeł energii. 93
2.2. Prawo pochodne w zakresie wspierania rozwoju rynku energii ze źródeł odnawialnych. 98
3.Krajowe podstawy prawne regulujące funkcjonowanie rynku odnawialnych źródeł energii. 107
3.1.Ustawa o odnawialnych źródłach energii jako instrument legislacyjny wspierania energetyki odnawialnej. 107
3.2.Koncesja na podjęcie i wytwarzanie energii z odnawialnych źródeł. 112
4.Wnioski. 115
Rozdział IV Rodzaje instrumentów finansowych na rynku odnawialnych źródeł energii. 118
1. Instrument finansowy w ujęciu prawnym. 118
2. Corporate Power Purchase Agreement jako instrument finansowy. 122
3. Zielone obligacje. 124
4. Kredyty i pożyczki 127
5. Systemy kształtowania ceny i wielkości energii na rynku odnawialnych źródeł energii. 129
5.1. System taryf gwarantowanych ”feed-in-tariff” (FIT). 130
5.2 System dopłat do ceny rynkowej „Feed-in premium” (FIP). 133
5.3. System świadectw pochodzenia 135
6. System aukcyjny. 137
5. Wnioski. 141
Rozdział V Pomoc publiczna jako instrument wsparcia na rynku odnawialnych źródeł energii. 144
1.Pojęcie pomocy publicznej i zakaz jej udzielania. 144
2. Przedsiębiorca jako beneficjent pomocy publicznej. 147
3. Dopuszczalność pomocy publicznej. 152

3.1.Pomoc inwestycyjna i operacyjna na energię ze źródeł odnawialnych. 153
3.2. Środki pomocy publicznej. 155
3.3. Pomoc publiczna na wsparcie gospodarki w związku z pandemią Covid-19. 157
4. Przesłanki pomocy publicznej w kontekście produkcji energii ze źródeł odnawialnych. 159
4.1. Ewolucja stosowania reguł pomocy publicznej w sektorze energetycznym. 160
4.2. Pochodzenie pomocy od państwa lub przy użyciu zasobów państwowych. . 163
4.3. Przyznanie nierynkowej korzyści o selektywnym charakterze. 168
4.4. Wpływ na handel między państwami członkowskimi i na konkurencję. 171
5. Fundusze unijne jako instrument finansujący/współfinansujący rozwój rynku odnawialnych źródeł energii. 173
6. Wnioski. 180
Zakończenie 182
Bibliografia 186
Wykaz orzeczeń 228
Strony internetowe 230
Streszczenie 232
Summary 236

Wstęp

Odnawialne źródła energii (OZE) stanowią alternatywę dla tradycyjnych nieodnawialnych nośników energii (paliw kopalnych). Ograniczone zasoby paliw kopalnych oraz ciągła dewastacja środowiska naturalnego jako uboczny efekt wykorzystywania energetyki konwencjonalnej zrodziły potrzebę poszukiwania nowych źródeł pozyskiwania energii, które wyróżniają się pod względem możliwości ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń.

Odnawialne źródła energii przyczyniają się do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, zróżnicowania dostaw energii i zmniejszenia zależności od rynków paliw kopalnych. Zasoby odnawialnych źródeł energii uzupełniają się w naturalnych procesach, co pozwala je traktować jako niewyczerpalne. Wykorzystanie OZE w znacznym stopniu zmniejsza szkodliwość oddziaływania energetyki na środowisko naturalne, głównie poprzez ograniczenie szkodliwych substancji, jakie dla naszej cywilizacji stanowią produkty odpadowe energetyki konwencjonalnej: tlenki żelaza, azotu, węgla, pyły, kwaśne deszcze, smogi, efekt cieplarniany. Wprawdzie w dzisiejszej energetyce konwencjonalnej wprowadza się nowoczesne technologie, kotły fluidalne, oczyszczanie spalin, odsiarczanie węgla itd., to niestety nie dotyczy to emisji CO^2, którego wytwarza się coraz więcej[1]. Odnawialne źródła energii pozwalają realizować cele klimatyczne wymagane przez Unię Europejską i wzmacniają bezpieczeństwo energetyczne kraju.

Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym, połączone z postępem technologicznym powodują, że należy rozważyć warunki do zrównoważonego rozwoju kraju przez pryzmat bezpieczeństwa energetycznego, rozwoju konkurencji, efektywności ekonomicznej, uwzględnienia wymogów ochrony środowiska oraz równoważenia interesów przedsiębiorstw energetycznych, a także odbiorców paliw i energii.

[1] Według EIA (ang. *Energy Information Administration),* całkowita światowa ilość wytworzonego dwutlenku węgla wyniosła w 1990 r.21, 6 Pg, w 2001 r. 23, 9 PG, w 2010 r. 27,7 Pg , a w 2020 prognozuje się 35, 1 Pg, w 2025 r. 37,1 Pg. W. M. Lewandowski, Proekologiczne odnawialne źródła energii, Wydawnictwo Naukowo-Techniczne, Warszawa 2007, s. 66; zob. *Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC): Special Report on the impacts of global warming of 1,5 °C; Intergovernmental Science - Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services; 2019 Global assessment report on biodiversity and ecosystem services; The International Resource Panel: Global Resources Outlook 2019; Natural Resources for the Future Weant; European Environmental Agency: the European environment - state and outlook 2020: knowledge for transition to a sustainable Europe.*

W związku z tym Unia Europejska na czele swoich wyzwań i oczekiwań stawia właśnie zadania związane z energią odnawialną. Wśród głównych przyczyn uzasadniających promowanie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych wymienia się konieczność dywersyfikacji źródeł, co jest związane z dążeniem do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego[2]. Postępujący wzrost gospodarczy wywołał niespotykany dotąd konflikt z wartościami dotyczącymi środowiska naturalnego. Obejmuje to problemy wzrostu roli środowiska naturalnego i ich wpływu na przedsięwzięcia w sektorze energetycznym, w tym na efektywność, wzrost popytu na energię, jak również łatwy dostęp dla wszystkich użytkowników do tańszej, zrównoważonej energii. Uwzględnienie tych trendów globalnych stymuluje wśród producentów energii poszukiwania nowych źródeł energii, czy prowadzenie prac mających na celu ich powszechne zastosowanie. W konsekwencji producenci energii stoją przed koniecznością wprowadzania ambitnej polityki energetycznej, która odnosi się przede wszystkim do szerokiej gamy odnawialnych źródeł energii. Realizacja polityki Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska oraz poprawy bezpieczeństwa energetycznego służy nie tylko zwiększeniu racjonalności wykorzystywania surowców energetycznych, lecz także wspierania wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.

Działania UE ukierunkowane były na realizację założeń Strategii Europa 2020[3], która spowodowała swoiste odrodzenie polityki przemysłowej, powiązanej ze zjawiskiem delokalizacji produkcji i usług oraz wskazała na potrzebę reform strukturalnych w wybranych sektorach, w tym w sektorze energetycznym, a w szczególności w sektorze odnawialnych źródeł energii. Sektor odnawialnych źródeł energii to ważna gałąź gospodarki, stanowiąca jednocześnie jeden z kluczowych elementów realizacji polityki Unii Europejskiej w dziedzinie energetyki, ochrony środowiska i przemysłu. Zwiększenie znaczenia energii z odnawialnych źródeł to także centralny element nowej Strategii Europejskiego Zielonego Ładu, ogłoszonego w grudniu 2019 r., planu działania na rzecz zrównoważenia gospodarki Unii Europejskiej. Zaktualizowane, w ramach założeń Europejskiego Zielonego Ładu *(ang. The European Green Deal),* zobowiązanie Komisji do rozwiazywania problemów dotyczących klimatu i środowiska stanowią integralną część aktualnej strategii Unii Europejskiej. Realizacja

[2] Komunikat Komisji – Europejska strategia na rzecz zrównoważonej, konkurencyjnej i bezpiecznej energii. COM (2006) 105 finalz 8.03.2005.
[3] Komunikat Komisji z dnia 3 marca 2010 r. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. COM (2010) 2020 wersja ostateczna.

tej strategii ma spowodować osiągnięcie w 2050 r. zerowego poziomu emisji gazów cieplarnianych netto i w ramach, której wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych[4]. Osiągnięcie neutralności klimatycznej do połowy stulecia oznaczałoby odejście od paliw kopalnych przy produkcji energii elektrycznej na rzecz odnawialnych źródeł energii.

Nie ulega wątpliwości, że poszukiwanie alternatywnych możliwości zapewnienia trwałego bezpieczeństwa energetycznego w Polsce, w szczególności poprzez konsekwentną dywersyfikację wykorzystania źródeł energii, w tym realizację inwestycji w OZE, jest w dzisiejszych czasach koniecznością, a nie tylko możliwością[5]. Transformacja energetyczna to wielka szansa na technologiczny skok polskiej gospodarki i osiągniecie energetycznej suwerenności. Rozwój sektora odnawialnych źródeł energii z naciskiem na wzmocnienie krajowych korzyści energetycznych, środowiskowych, ekonomicznych i społecznych zapewni: dostęp do taniej energii i przyczyni się do konkurencyjności polskich przedsiębiorstw w oparciu o nowoczesne technologie zeroemisyjne. Mimo korzyści związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, ich stosowanie wiąże się z pewnymi ograniczeniami, do których zaliczamy: niską konkurencyjność cenową względem paliw kopalnych w związku z wysokimi kosztami wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych oraz brak stabilności wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych[6]. Cechą charakterystyczną rynku odnawialnych źródeł energii są bariery wejścia na rynek, co wynika nie tylko z wysokich kosztów wybudowania i utrzymania koniecznej dla tej działalności infrastruktury technicznej, ale również kosztów związanych z przestrzeganiem regulacji prawnych w zakresie ochrony

[4] Komunikat Komisji z 11 grudnia 2019 r. do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *Europejski Zielony Ład*, Bruksela, dnia 11.12.2019 r. COM(2019), 640 final.

[5] Podkreślić trzeba, że w ostatniej dekadzie przeprowadzono już w Polsce istotne inwestycje w sektorze energetycznym w ramach dywersyfikacji samych źródeł energii, ale również inwestycje dotyczące kanałów dystrybucyjnych. Przykładem jest pierwszy terminal do odbioru skroplonego gazu ziemnego tzw. LNG (ang. *Liquiefied Natural Gas)*, który otwarto w 2016 r. w Świnoujściu. Dotychczas Polska importowała gaz wyłącznie w jego lotnej formule, za pośrednictwem gazociągów doprowadzających ten surowiec z Rosji (przez Ukrainę). Należy zaakcentować, że budowa gazociągu *NordStream2* (doprowadzającego rosyjski gaz bezpośrednio do Niemiec i w rezultacie do Europy Zachodniej, rurociągiem przebiegającym po dnie Bałtyku z pominięciem państw tranzytowych, w tym Polski) wymusiła podjęcie kroków zmierzających do uniezależnienia się od rosyjskich dostaw gazu. Więcej na temat bezpieczeństwa energetycznego Polski w kontekście powstania *NordStream 2* – H. Wasilewska, Wspólna polityka energetyczna w: Z. Brodecki (red.), Europa przedsiębiorców, Warszawa 2011, s. 225 i n.; R. Molski, Antymonopolowe implikacje projektu gazociągu Nord Stream 2, w: M. Królikowska-Olczak (red.), Sektory infrastrukturalne – problematyka prawna, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2018, s. 153 i n.

[6] J. Ciechanowicz-McLean podnosi, że są to źródła kosztowne, wielokrotnie droższe od źródeł konwencjonalnych, co powoduje, że krajowe rynki często nie są w stanie zapewnić pożądanego poziomu produkcji ze źródeł odnawialnych; Prawo i polityka ochrony środowiska, Warszawa 2009, s. 120.

środowiska. Należy też z całą mocą podkreślić, że brakuje technologii magazynowania energii pochodzącej z wiatru i słońca. Gdy turbiny wiatrowe i fotowoltaika dostarczają tej energii więcej, niż sieć elektroenergetyczna może przyjąć, nie jest ona w wystarczającym stopniu magazynowana. W związku z tym, dalszy rozwój sektora odnawialnych źródeł energii zależy nie tylko od stanowionego prawa, ale też od instrumentów wsparcia, w tym pomocy publicznej oraz instrumentów finansowych.

Zakres tematyczny niniejszej pracy ograniczony jest do problematyki prawnej instrumentów finansowych stosowanych w zakresie odnawialnych źródeł energii wykorzystywanych na terytorium Polski, przez pryzmat instytucji rynku finansowego. Analiza prawa polskiego na rynku odnawialnych źródeł energii będzie również uwzględniała – co oczywiste - rozwiązania prawne Unii Europejskiej. Umożliwi to wszechstronną analizę powstania, zakresu oraz ewolucji uwarunkowań prawnych i ekonomicznych odnawialnych źródeł, a także czynników wpływających na rozwój rynku energii ze źródeł odnawialnych. Szeroki zakres badań naukowych podjętych w rozprawie doktorskiej wymusza analizę wielu zagadnień, które mogą stanowić samodzielny przedmiot rozważań naukowych. Jednak bez odniesienia się do wszystkich poruszonych w rozprawie problemów prawnych założony cel badawczy nie byłby w pełni zrealizowany.

Na tak zarysowanym tle istota głównego problemu badawczego rozprawy sprowadza się do czterech zagadnień:

po pierwsze, - zidentyfikowania aktualnych instrumentów finansowych, które stanowią systemy wsparcia produkcji energii ze źródeł odnawialnych;

po drugie, - oceny czy zidentyfikowane instrumenty finansowe można ocenić jako wystarczające do podejmowania inwestycji w odnawialne źródła energii;

po trzecie, - oceny czy zidentyfikowane instrumenty finansowe zapewniają realizację celów OZE (chodzi o cele ekonomiczne, cele społeczne oraz bezpieczeństwo energetyczne i ochronę środowiska);

po czwarte, - czy systemy wsparcia produkcji energii z odnawialnych źródeł stanowią spójny system prawny.

Przyjęte w rozprawie założenia wymagają również ustalenia i objęcia analizą instrumentów finansowych wykorzystywanych do pobudzania rynku odnawialnych źródeł energii i wskazania, które z instrumentów finansowych powinny mieć kluczową pozycję dla rozwoju sektora odnawialnych źródeł energii w Polsce.

W zakresie innych zidentyfikowanych w rozprawie problemów badawczych, wskazać należy, że nie mają one charakteru w pełni samodzielnego, ponieważ zostały wyodrębnione jako problemy akcesoryjne do wskazanego głównego problemu badawczego.

Podkreślić przy tym należy, że uwarunkowania ekonomiczne i prawne właściwe dla odnawialnych źródeł energii są obiektywnie rzecz ujmując, bardzo skomplikowane, wymagają bowiem znajomości materii z zakresu prawa energetycznego, ochrony środowiska naturalnego, problematyki publicznego prawa gospodarczego, prawa konkurencji, prawa międzynarodowego, prawa unijnego, prawa finansowego oraz ekonomii. Rozważania podjęte przez pryzmat tych dziedzin prawa zostały podjęte i będą służyły analizie i ocenie instrumentów finansowych na rynku odnawialnych źródeł energii. Wyzwaniem dla rozwoju OZE jest zarówno realizacja bezpieczeństwa energetycznego wraz ze zrównoważonym rozwojem, jak również efektywność ekonomiczna na rynku odnawialnych źródeł energii. W aktualnej sytuacji geopolitycznej pojawiła się konieczność uniezależnienia się od źródeł energii, którymi dysponują niedemokratyczne państwa. Pojęcie rynku odnawialnych źródeł energii jest bowiem wieloaspektowe. Nowoczesna infrastruktura oraz efektywnie funkcjonujący system energetyki odnawialnej sprzyjają wzrostowi gospodarczemu, wzmacniają spójność społeczną i przestrzenną kraju oraz przyczyniają się do wzmocnienia konkurencyjności gospodarki.

Hipotezą rozprawy jest zidentyfikowanie instrumentów finansowych na rynku odnawialnych źródeł energii stanowiących system wsparcia produkcji tej energii i wykazanie, że ich zastosowanie umożliwi intensywniejsze (skuteczniejsze) włączenie się w transformację w kierunku gospodarki nisko i zeroemisyjnej, zapewniając tym samym bezpieczeństwo energetyczne Polski oraz – co dziś szczególnie ważne – możliwość uniezależnienia się od zewnętrznych źródeł energii pochodzących z państw niedemokratycznych.

Powyższa hipoteza zweryfikowana przez pryzmat wskazanych pytań badawczych stanowi nowe, oryginalne ujęcie tytułowej problematyki. Nie sposób nie podkreślić, że pod koniec marca 2022 r. rząd przyjął założenia do aktualizacji Polityki Energetycznej Polski do 2040 roku (PEP 2040). Rada Ministrów przyjęła dokument "Polityka energetyczna Polski", który opiera się na trzech głównych filarach: sprawiedliwej transformacji, budowie zeroemisyjnego systemu energetycznego oraz dobrej jakości powietrza. Wśród przyjętych założeń nowelizacji PEP 2040 zwracają uwagę kwestie przyspieszenia rozwoju odnawialnych źródeł energii, poprzez inwestycje w różne rodzaje energii odnawialnej. Zakłada się, że do 2040 roku Polska dążyć będzie do tego, aby połowa produkcji energii elektrycznej pochodziła z odnawialnych źródeł energii.

Konstrukcja rozprawy, obejmująca pięć rozdziałów, podporządkowana jest weryfikacji wskazanej hipotezy.

W rozdziale I przedstawiony został rys historyczny, podstawowe pojęcia oraz rodzaje odnawialnych źródeł energii. W rozdziale drugim rozważono czynniki, które wpływają na rozwój rynku energii ze źródeł odnawialnych, takich jak bezpieczeństwo energetyczne, zasada zrównoważonego rozwoju oraz efektywność ekonomiczna i efektywność energetyczna. Rozdział trzeci zawiera analizę rozwiązań prawnych w zakresie odnawialnych źródeł energii przez pryzmat dokumentów międzynarodowych w sprawie zmian klimatu, podstaw prawnych dotyczących odnawialnych źródeł energii w Unii Europejskiej oraz krajowych podstaw prawnych regulujących funkcjonowanie rynku odnawialnych źródeł. Przedmiot badań kolejnego rozdziału stanowią rodzaje instrumentów finansowych. Rozdział piąty został poświęcony pomocy publicznej jako instrumentu wsparcia na rynku odnawialnych źródeł energii.

Badania dokonane w rozprawie zostały oparte na metodzie językowo-logicznej, z uwzględnieniem wykładni celowościowej, która jest typowa dla dogmatyki prawa. Zastosowanie tej metody pozwoliło na przeprowadzenie analizy aktów prawnych i poglądów doktryny oraz na sformułowanie wniosków co do wad i zalet poszczególnych rozwiązań prawnych w zakresie stosowania instrumentów finansowych na rynku odnawialnych źródeł energii. W związku z analizą przepisów prawnych UE w konfrontacji z regulacją przyjętą w prawie międzynarodowym użyta została metoda prawnoporównawcza. Warto podkreślić, że metoda prawnoporównawcza umożliwiła uwzględnienie rozwiązań prawa międzynarodowego i prawa unijnego, a w niektórych

kwestiach także rozwiązań prawnych stosowanych w wybranych państwach członkowskich UE. Spojrzenie prawnoporównawcze poszerzyło perspektywę analizy rozwiązań prawnych przyjętych w Polsce w odniesieniu do odnawialnych źródeł energii. W niezbędnym zakresie dokonana została ekonomiczna analiza przepisów prawnych w celu określenia efektywności ekonomicznej na rynku odnawialnych źródeł energii. W naukach prawnych brak jest monograficznego ujęcia problematyki wykorzystywania instrumentów finansowych na rynku odnawialnych źródeł energii, jakkolwiek istnieje bogata literatura odnosząca się do poszczególnych rodzajów instrumentów jaki jest przede wszystkim system handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych. Ponadto badając kontekst historyczny użyłem pomocniczo metody historycznej, dzięki której zaprezentowano ewolucję rozwiązań prawnych w odniesieniu do niektórych problemów odnawialnych źródeł energii.

Praca zawiera stan prawny do 31 marca 2022 r.

Rozdział I Rys historyczny, pojęcie i rodzaje odnawialnych źródeł energii.

1. Kontekst historyczny rozwoju odnawialnych źródeł energii.

Rosnące wraz z rozwojem cywilizacyjnym zapotrzebowanie na energię, przy wyczerpywaniu się jej tradycyjnych zasobów, głównie paliw kopalnych (węgiel, ropa naftowa, gaz ziemny) oraz towarzyszący ich zużyciu wzrost zanieczyszczenia środowiska naturalnego, powodują zwiększenie zainteresowania wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych. W literaturze przedmiotu wyrażany jest pogląd, że spośród wszystkich sektorów gospodarki to energetyka stanowi sektor szczególnie uciążliwy dla środowiska[7].

Pierwszą prognozą dotyczącą gospodarki energetycznej był ogłoszony w 1968 r. I Raport Klubu Rzymskiego pt. *Granice wzrostu.* Raport zawierał ostrzeżenia przed nadmiernym wzrostem gospodarczym, degradacją środowiska, wyczerpywaniem złóż surowców naturalnych, wskazując równocześnie na współzależności zachodzące w gospodarce światowej[8]. Nie sposób też nie wymienić raportu Sekretarza Generalnego ONZ U. Thanta „*Człowiek i Jego Środowisko*" z 1969 r., informującego o pojawieniu się ogólnoświatowego kryzysu wywołanego niszczeniem środowiska naturalnego[9]. Nie można pominąć również Karty Praw i Obowiązków Ekonomicznych Państw, która stanowi, że ochrona, zachowanie i poprawa stanu środowiska dla obecnych i przyszłych pokoleń są obowiązkiem wszystkich państw. Wszystkie państwa powinny ponadto

[7] Zob. m.in. J. Ciechanowicz-McLean, Prawo ochrony środowiska, Warszawa 2009, s. 120 in.; A. Habuda, Ograniczenia swobody działalności gospodarczej ze względu na ochronę przyrody, w: Prawo ochrony środowiska jako warunek prowadzenia działalności gospodarczej, red. J. Ciechanowicz-McLean i T. Fijałkowski, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2009, s. 25 i n.; P. Korzeniowski, Zasady prawne ochrony środowiska, Łódź 2010, s. 350 in. M. Kenig-Witkowska, Prawo ochrony środowiska Unii Europejskiej – zagadnienia systemowe, Warszawa 2011, s. 38; M. Stoczkiewicz, Prawne instrumenty ochrony środowiska w sektorze energetycznym, (w:) Współczesne problemy prawa energetycznego, red. M. Wierzbowski i R. Stankiewicz, Warszawa 2010, s. 124 i n.; D. Trzcińska, Ochrona środowiska w związku z działalnością gospodarczą (w:) Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę, red. A. Powałowski, Warszawa 2016, s. 594 i n.

[8] J. Bogdanienko, Odnawialne źródła energii, Warszawa 1989, s. 14 i n.

[9] Degradacja środowiska występuje już w fazie pozyskiwania surowców przez niszczenie powierzchni Ziemi, tworzenie hałd kopalnianych oraz powstawanie dużych ilości zasolonych wód odprowadzanych do rzek. W fazie wytwarzania energii za pomocą konwencjonalnych technologii, polegających na spalaniu paliw kopalnych powstają ogromne ilości zanieczyszczeń w postaci emitowanych do atmosfery produktów spalania: pyłów, tlenków siarki, azotu i węgla.

współdziałać w kształtowaniu norm i przepisów międzynarodowych w dziedzinie ochrony środowiska[10].

Za początek międzynarodowej dyskusji dotyczącej prawnej ochrony klimatu uznaje się Pierwszą Światową Konferencję Klimatyczną, która odbyła się w Genewie w 1979 r. W wyniku zaprezentowanych tam postulatów, w 1998 r. został powołany IPCC (*ang. The Intergovernmental Panel on Climate Change),* któremu powierzono zadania w zakresie przeprowadzenia prac badawczych i sporządzania sprawozdań, na podstawie których będzie możliwe podejmowanie zadań i określanie ram polityki przeciwdziałania zmianom klimatycznym. Należy wymienić także konferencje poświęcone ochronie środowiska, które odbyły się: w Sztokholmie (1972), Rio de Janeiro (1992), Berlinie (1995), Kioto (1997), Johannesburgu (2002)[11]. Ich rezultatem było nie tylko poinformowanie opinii publicznej o istniejących zagrożeniach, ale wskazanie na strategię zrównoważonego rozwoju, która uzasadnia na poziomie aksjologicznym sens istnienia, wykorzystania i rozwoju odnawialnych źródeł energii. W myśl zasad zrównoważonego rozwoju, jednym z priorytetów działań samorządów i polityki państwa powinno być ograniczenie negatywnego wpływu sektora energetycznego na środowisko. Sygnatariusze dokumentów końcowych w Kioto i Johanesburgu zobowiązali się zwiększyć udziały produkcji energii elektrycznej z odnawialnych źródeł do poziomu 12% w 2010 r. oraz ograniczyć emisję dwutlenku węgla o 8% w stosunku do roku bazowego - 1999.

Protokół z Kioto, w odróżnieniu od Konwencji klimatycznej Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, nie zmierza jedynie do stabilizacji poziomu emisji gazów cieplarnianych, ale również do ograniczenia i redukcji tych emisji. Postanowienia tego Protokołu w istotny sposób wzmocniły rolę prawa w procesie

[10] Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ z 12.12.1974 r., Nr 3281 (XXIX), Charter of Economic Rights and Duties or States, A/RES/29/ 3281, http:/www.un-documents.net/a29r3281.htm (dostęp: 26.11.2016r.). Szerzej zob. J. Osiejewicz, Globalne zarzadzanie zasobami ropy i gazu w perspektywie prawnomiędzynarodowej, s. 43 i n.

[11] Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju UNDP, www. undp.org.pl; *Rio Declaration Environment and Development*; *Report of the United Nations Conference on Environment and Development Rio de Janeiro* , 3-4 June 1992; Protokół z Kioto do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu sporządzony w Kioto dnia 11 grudnia 1997 r. (Dz. U. z 2005 r. nr 203, poz. 1684). Zob. J. Osiejewicz, Globalne zarządzanie zasobami ropy i gazu w perspektywie prawnomiędzynarodowej, Warszawa 2018, s. 43 i n.

przeciwdziałania zmianom klimatycznym[12]. Załącznik A do Protokołu z Kioto wskazuje, jakiego rodzaju gazy cieplarniane są objęte celami w zakresie ograniczenia i redukcji oraz wyróżnia kategorie sektorów i źródeł, których dotyczy emisja, wymieniając sektor energetyczny. Protokół z Kioto wymienia *expressis verbis* zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Działania Unii Europejskiej podejmowane na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatu są oparte przede wszystkim na umowach międzynarodowych, których Unia jest stroną. Są to Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie klimatu, ratyfikowana przez UE decyzją 2002/358/WE z dnia 25 kwietnia 2002 r.[13], Protokół z Kioto do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, ratyfikowany przez Unię Europejską decyzją 2002/358/WE z dnia 25 kwietnia 2002 r[14] oraz Porozumienie paryskie w sprawie zmian klimatu, ratyfikowane przez UE decyzją 2016/1841/UE z dnia 5 października 2016 r.[15]. Porozumienie paryskie nie zastępuje Konwencji klimatycznej a zakłada wzmocnienie jej celów, poprzez wykorzystywanie jej systemu funkcjonalnego. Umowy te tworzą międzynarodowe ramy prawne dla przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian klimatu.

Odnawialne źródła energii w polityce Unii Europejskiej zajmują priorytetową pozycję. Po Deklaracji Madryckiej w 1994 r. Komisja UE w 1996 r. przyjęła *Zieloną Księgę*, w której wskazała politykę i program wdrażania tzw. czystej energii[16]. Kolejnym dokumentem opracowanym w 1997 r. przez Komisję Europejską była *Biała Księga* „*Energia dla przyszłości. Odnawialne źródła energii*"[17]. W celu realizacji założeń zawartych w Białej Księdze zaplanowano wprowadzenie motywacji ekonomicznej w

[12] Zob. J. Ciechanowicz-McLean, Prawne problemy umów międzynarodowych z zakresu ochrony klimatu, „Gdańskie Studia Prawnicze" 2012, nr 1 s. 110; szerzej zob. J. Ciechanowicz-McLean, Globalne ocieplenie i zmiany klimatyczne : przegląd międzynarodowych działań prawnych, „Prawo i Środowisko" 2001, nr 3.
[13] Decyzja Rady 94/69/WE z dnia 15.12.1993 r. dotycząca zawarcia Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu. (Dz. Urz. WE L 33 z dnia 7.02.1994 r., s.11).
[14] Decyzja Rady 2002/358/WE z dnia 25.04.2002 r. dotycząca zatwierdzenia przez Wspólnotę Europejską Protokołu z Kioto do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zamian klimatu i wspólnej realizacji wynikającej z niego zobowiązań (Dz. Urz. WE L 130 z dnia 15.05.2002 r., s. 1).
[15] Decyzja Rady 2016/1841 z dnia 5.10.2016 r. w sprawie zawarcia w imieniu Unii Europejskiej porozumienia paryskiego przyjętego na mocy Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (Dz. Urz. UE L 282 z 19.10.2016 r., s.1). M.M. Kenig –Witkowska, Porozumienie paryskie w sprawie zmian klimatu – refleksje ze stanowiska prawa międzynarodowego (w:) B. Krzan(red.), *Ubi ius, ibi* remedium. Księga dedykowana pamięci profesora Jana Kolasy, Warszawa 2016, s. 230-232.
[16] Zielona Księga – Ku europejskiej strategii bezpieczeństwa energetycznego European Commission, Bruksela, 29 listopada 2000r.,www.kape.gov.pl/Pl/Programy/Programy-Unii Europejskiej/5_PROGRAM RAMOWY/a/POPET/zielona księga.html
[17] Energy for the Future Renewable Energy Sources. White Paper for the Community Strategy and Action Plan, COM(97) 599 final, 26.11.1997.

postaci ulg podatkowych lub całkowitego zwolnienia z podatków działań związanych z odnawialnymi źródłami energii. Uzyskanie wzrostu o 12% udziału OZE w bilansie energetycznym UE zamierzała osiągnąć w pierwszym rzędzie przez trzykrotny wzrost energetycznego wykorzystania biomasy. Kolejnym ważnym źródłem miała być siła wiatru. W następnej kolejności rozważane było promieniowanie słoneczne, przetwarzane w kolektorach słonecznych na ciepło. Pozostałe strumienie energii miały płynąć z ogniw fotowoltaicznych, z geotermii oraz miały być wytworzone z pomp ciepła.

W celu zrealizowania tych zamierzeń wskazanych w *Białej Księdze*, utworzono specjalne programy wsparcia finansowego ALTENER i JOULE-THERMIE[18]. W tym ostatnim od 1999 r. uczestniczą także państwa Europy Środkowo-Wschodniej w ramach piątego, a obecnie szóstego Programu Unii Europejskiej w dziedzinie Badań Naukowych i Rozwoju Technologicznego[19]. Z programem ALTENER-I (1993-1997, kilkakrotnie przedłużany), Rada Europejska po raz pierwszy przyjęła szczególny instrument finansowy dla promocji odnawialnych źródeł energii[20], który przyczynił się do motywacji i zmiany mentalności w dążeniu do ograniczenia emisji dwutlenku węgla. Założono zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii we wspólnotowym bilansie energetycznym o 12% do 2010 r. Program ten zakładał zmniejszenie zależności od importu energii konwencjonalnej, penetrację rynku przez odnawialne źródła energii i know-how w celu promowania działalności inwestycyjnej, monitorowanie działań związanych z oceną wdrażania wspólnotowego planu działania na rzecz rozwoju OZE. Od 2002 r. program ALTENER II kontynuował założenia programu promowania energii ze źródeł odnawialnych. Kolejny program ramowy SAFIRE na lata 2003-2006 „Inteligentna energia –Europa" wdrażał wspólnotowy plan działania na rzecz rozwoju odnawialnych źródeł energii[21].

Wejście Polski do Unii Europejskiej dnia 1 maja 2004 r. zostało poprzedzone wieloma inicjatywami legislacyjnymi, których realizacja miała przyczynić się do rozwoju

[18] OJ C 241 of 25.09.1986, p. 1.
[19] Biuletyn Komisji Europejskiej. Informacje o energetyce w Europie. Komisja Europejska, XVII Dyrekcja Generalna, 1994.
[20] OJ L 235 of 18.09.1993, p. 41. Program początkowo wyposażono w finansowanie 77 milionów euro.
[21] Program SAFIRE (ang. *Strategic Assesssment Framework for the Implementation of Rational Energy*), opracowany przez brytyjską firmę Energy Sustainable Development (ESD), został wielokrotnie wykorzystany do prognozowania rozwoju energetyki odnawialnej w UE. W dokumentach UE wymóg uzyskania 12% udziału energetyki odnawialnej w bilansie paliwowo-energetycznym w roku 2010 przyjęto na podstawie „*Studium TERES II- Trans European Renewable Energy Study".*

energetyki w zakresie źródeł odnawialnych w Polsce[22]. Dotyczyło to przyjętego przez Radę Ministrów dnia 5 września 2000 r. dokumentu zatytułowanego „*Strategia rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce*". W dokumencie tym ustalono cel ilościowy rozwoju energetyki odnawialnej w postaci jej 7,5% udziału w bilansie energii pierwotnej w roku 2010 i 14% udziału w roku 2020. Założenia te przyjęto w oparciu o analizę dokumentów UE takich jak: Biała Księga „*Energia dla przyszłości – odnawialne źródła energii", „Kampania wdrożeniowa"*[23], analizę strategii rozwoju energetyki odnawialnej w krajach UE oraz analizę dostępnego potencjału technicznego zasobów energii odnawialnej w Polsce i zmieniającego się otoczenia politycznego, prawnego, podatkowego i finansowego[24]. Równolegle trwały prace w Ministerstwie Gospodarki nad „*Założeniami polityki energetycznej Polski do roku* 2020". Celem nadrzędnym jest osiągnięcie w 2020 r. 15% udziału energii z OZE w zużyciu energii finalnej, w tym 10% udziału biopaliw w zużyciu paliw transportowych[25]. Kolejne dokumenty zostały przygotowane przez Ministerstwo Środowiska to „*Polityka ekologiczna Polski u progu XXI wieku*", „*Strategia zrównoważonego rozwoju Polski do roku 2025*" oraz „*Strategia rozwoju energetyki odnawialnej"*[26]. Należy zauważyć, że zadania związane z realizacją celów, wynikających z dokumentów i dyrektyw unijnych, były rozproszone w pięciu

[22] Strategia rozwoju energetyki odnawialnej, Ministerstwo Środowiska, 2000; Ministerstwo Gospodarki. Założenia polityki energetycznej Polski do roku 2020, Warszawa 2000; Polityka energetyczna Polski do 2030. Przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 10 listopada 2009 r.; Strategia. Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko. Przyjęta uchwałą nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 (M.P. poz. 469).

[23] SEC(99)504,9.4: *Campaign for Take Off, DG XVII,* Brussels, 1999.

[24] Początkowe stadium rozwoju energetyki odnawialnej oraz pilotażowy charakter *Strategii* były przyczyną pewnego ryzyka diagnostycznego. Trudności w planowaniu i prognozowaniu rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce pogarszał dodatkowo brak dostępu do narzędzi prognostycznych w postaci sprawdzonych programów symulacyjnych. W UE sprawdzonym pod tym względem programem jest SAFIRE (*ang. Strategic Assessment Framework for the Implementation of Rational Energy).* SAFIRE dostarcza decydentom świata polityki i biznesu narzędzie pozwalające zbadać i oszacować możliwości rozwoju technologii energii konwencjonalnymi technologiami energetycznymi. SAFIRE pozwala na bilansowanie zużycia różnych nośników energii w zależności od potrzeb energetycznych. Na tej podstawie można przeprowadzić analizy popytu i podaży na energię na szczeblu lokalnym, regionalnym i narodowym.

[25] W 2015 r. Komisja Europejska w kolejnym raporcie z postępów we wdrożeniu dyrektywy 2009/28/WE o promocji odnawialnych źródeł energii ostrzegła dwa kraje Polskę i Węgry, że nie mogą nie zrealizować swoich celów dotyczących OZE na 2020 r. Ostrzeżenie to jest o tyle znamienne, że cała UE posuwa się bardzo szybko w kierunku znaczącego przekroczenia celu ogólnego OZE, ustalonego jako 20% udziału energii z OZE w zużyciu finalnym energii brutto w 2020 r. (w tym w transporcie minimum 10% udziału biopaliw i napędów elektrycznych z OZE) Zob. Informacja NIK o wynikach kontroli, *Rozwój odnawialnych źródeł energii,* Warszawa, dnia 6.08.2018 r., www.nik.gov.pl, W przygotowaniu informacji o wynikach kontroli wykorzystano opracowanie sporządzone na zamówienie NIK - G. Wiśniewski, A. Więcka, K. Michałowska-Knap, Analiza i ocena programów, prawa w zakresie rozwoju źródeł energii odnawialnej w Polsce, Warszawa 2017.

[26] W obecnej sytuacji zaszła potrzeba wykorzystania programu SAFIRE (przypis 17) do wygenerowania scenariuszy rozwoju poszczególnych technologii w energetyce odnawialnej przy wykorzystaniu założeń zawartych w „Strategii rozwoju energetyki odnawialnej" oraz w „Założeniach polityki energetycznej Polski do roku 2020". A także potrzeba prezentacji istotnych implikacji jakie niesie rozwój energetyki odnawialnej dla rozwoju społeczno-gospodarczego Polski.

dokumentach. Minister Energii realizował zadania określone w: *Strategii na rzecz odpowiedzialnego Rozwoju (z perspektywą do 2030 r.); Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2030 r.; Polityka energetyczna Polski do roku 2030; Krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych; Kierunki rozwoju biogazowni rolniczych w Polsce w latach 2010-2020.* Zadania określone w przytoczonych dokumentach realizował również Minister Środowiska[27].

Na początku 2021 r Rada Ministrów przyjęła dokument „*Polityka energetyczna Polski do 2040 r." (PEP`2040)*, który opiera się na trzech głównych filarach: sprawiedliwej transformacji, budowie zeroemisyjnego systemu energetycznego oraz dobrej jakości powietrza. Zmiany kierunkowe dotyczące PEP 2040 obejmować mają kwestie bezpieczeństwa energetycznego, które jest związane z ograniczeniem importu surowców energetycznych i ich pochodnych z krajów objętych sankcjami ekonomicznymi. Zmiany w polityce energetycznej zakładają przyspieszenie rozwoju energetyki odnawialnej, poprzez inwestycje w różne rodzaje energii odnawialnej. Dokument wyznacza ramy transformacji energetycznej w Polsce. Przyjęcie tego dokumentu wiąże się z planami energetycznymi Unii Europejskiej. Obecnie szczególnie dynamicznie rozwija się segment fotowoltaiki. Kolejnym etapem będą morskie farmy wiatrowe. Zgodnie z „*Polityką energetyczną Polski do 2040* r." w 2030 r., udział OZE w końcowym zużyciu energii brutto wyniesie co najmniej 23 % , moc zainstalowanych farm wiatrowych na morzu ok. 5,9 GW w 2030 r. i do 11GW w 2040 r. Z kolei moc zielonej energii w ciepłownictwie ma wynieść 28%, a w transporcie 14%.

Obecnie prognozowany plan działania odnosi się głównie do polityk i środków niezbędnych do osiągnięcia założeń *Europejskiego Zielonego Ładu*[28]. Stanowi on integralną część opracowanej przez Komisję Europejską strategii Unii Europejskiej mającej na celu wdrożenie agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju do 2030 i celów zrównoważonego rozwoju. *Europejski Zielony Ład* ma stanowić nową strategię na rzecz wzrostu, której celem jest przekształcenie Unii Europejskiej w sprawiedliwe i

[27] NIK ocenia, że dokumenty: *Krajowy plan działania i Polityka energetyczna Polski n*ie były aktualizowane od roku 2009 pomimo obowiązku przedkładania każdego roku informacji o realizacji. W Ministerstwie Energetyki nie były kontynuowane prace nad *Polityką energetyczna Polski do roku 2050.* Realizacja *Kierunków rozwoju biogazowni rolniczych w Polsce w latach 2010-2020 była możliwa dopiero w 2016 r. Zob. NIK, Informacja o wynikach kontroli, s. 13 in.*

[28] Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *Europejski Zielony Ład, Bruksela, dnia 11.12.2019 r.* (COM(2019) 640 final.

prosperujące społeczeństwo, żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto i w ramach której wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych[29]. Założenia *Europejskiego Zielonego Ładu* stanowią bodziec do rozwoju instrumentów prawnych, w tym finansowych na rynku odnawialnych źródeł energii.

2. Pojęcie i charakterystyka odnawialnych źródeł energii.

Odnawialne źródła energii (OZE) są alternatywą dla tradycyjnych, pierwotnych, nieodnawialnych nośników energii (paliw kopalnych). Ich zasoby uzupełniają się w naturalnych procesach, co praktycznie pozwala traktować je jako niewyczerpalne. Ponadto pozyskiwanie energii z tych źródeł, w porównaniu do źródeł tradycyjnych (kopalnych), jest bardziej przyjazne środowisku naturalnemu. Wykorzystanie OZE w znacznym stopniu zmniejsza szkodliwość oddziaływania energetyki na środowisko naturalne, głównie poprzez ograniczenie emisji szkodliwych substancji, jak: kwaśne deszcze, efekt cieplarniany, substraty promieniotwórcze, smogi[30].

Odnawialne źródła energii są określane przez Międzynarodową Agencję Energii (*ang. International Energy Agency – IEA)* jako energia pochodząca z procesów naturalnych, która podlega uzupełnianiu na szybszym poziomie niż proces jej konsumpcji[31]. Należy przyjąć, że odnawialne źródła energii to takie źródła, które mogą się odradzać, regenerować, a proces ich odnowy następuje szybciej niż ich wyczerpywanie[32].

Równocześnie można spotkać poglądy, że światu nie zagraża deficyt energii. Ludzkość bowiem rozszerza swoje zasoby energetyczne dzięki rozwojowi nauki i techniki[33]. Postęp techniczny pozwala zarówno pozyskiwać w efektywny sposób zasoby energii dotąd niedostępne (głęboko położone, ubogie itp.), a także stwarza możliwość wykorzystania

[29] Bruksela, dnia 11.12.2019 r. COM(2019) 640 final. Komisja określiła, w jaki sposób chce osiągnąć neutralność klimatyczna do 2050 r. Zob. Czysta planeta dla wszystkich – Europejska długoterminowa wizja strategiczna dobrze prosperującej, nowoczesnej, konkurencyjnej i neutralnej dla klimatu gospodarki, COM (2018) 773.

[30] Najbardziej niekorzystne zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego są wynikiem emisji dwutlenku węgla, metanu, sześciofluorku siarki, tlenku azotu, dwutlenku siarki, tlenku węgla, pyłów i metali ciężkich. Gazy te mają szczególnie szkodliwe oddziaływanie, gdyż w większości należą do tzw. gazów cieplarnianych GHG (*ang. Greenhouse Gases*). Szerzej zob. G. Jastrzębska, Energia ze źródeł odnawialnych i jej wykorzystanie, Warszawa 2017, s. 22 i n.

[31] www.iea.org (data dostępu 20.05.2017 r.)

[32] A. Dobrowolski, i in. Komentarz do art. 3 (w:) Z. Muras, M. Swora(red.), Prawo energetyczne, Komentarz, Warszawa 2010, s. 244.

[33] M. Ligus, Efektywność inwestycji w odnawialne źródła energii. Analiza kosztów i korzyści, Warszawa 2011, s. 104 i n.

nowych źródeł (odnawialnej, jądrowej, termojądrowej, itp.). Warto jednak zwrócić uwagę, na rosnący poziom kosztów pozyskiwania surowców, co stanowi niebezpieczeństwo występowania lokalnych kryzysów energetycznych. Przestawienie się na inne źródła energii wymaga nie tylko środków finansowych, ale przede wszystkim czasu niezbędnego na przestawienie się z tradycyjnych na nowe sposoby ich pozyskiwania[34]. Cechą charakterystyczną rynku odnawialnych źródeł energii są bariery wejścia na rynek, co wynika nie tylko z wysokich kosztów wybudowania i utrzymania koniecznej dla tej działalności infrastruktury technicznej, ale również kosztów związanych z przestrzeganiem regulacji prawnych w zakresie ochrony środowiska.

Pojęcie odnawialnych źródeł energii ma charakter multidyscyplinarny. Jest przedmiotem unijnych i polskich regulacji prawnych[35]. Zarówno pierwotny, jak i obecny kształt definicji stanowi następstwo inkorporowania do polskiego porządku prawnego norm zawartych w dyrektywie 2001/77/WE oraz dyrektywie 2009/28/WE. Aktem o kluczowym znaczeniu, który stworzył unijne ramy prawne dla wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, jest Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/WE[36]. Dyrektywa Parlamentu i Rady 2009/28/WE została kilkakrotnie zmieniona. Ze względu na konieczność dalszych zmian oraz dla zachowania przejrzystości uchwalono dyrektywę Parlamentu i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych[37], która uchyliła dyrektywę 2009/28/WE ze skutkiem od dnia 1 lipca 2021 r., bez uszczerbku dla zobowiązań państw członkowskich dotyczących terminów transpozycji do prawa krajowego dyrektyw wymienionych w załączniku X część B oraz bez uszczerbku I część A do dyrektywy 2009/28/WE.

W rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady WE) 1099/2008[38] oraz w dyrektywach 2001/77/WE i 2003/30/WE[39] oraz w dyrektywie 2009/28/WE ustanowiono

[34] J. Bogdanienko, op. cit., s. 18-19.
[35] Problematyka ta będzie przedmiotem analizy rozdziału II pracy.
[36] Dz. Urz. WE L 140 z 5.06.2009 r., s. 16.
[37] Dz. Urz. UE L 328 z 21.12.2018 r. 82.
[38] Rozporządzenie Parlamentu i Rady (WE) nr 1099/2008 z dnia 28 października 2008 r. w sprawie statystyki energii (Dz. Urz. L 304 z 14.11.2008 r., s 1).
[39] Dyrektywa 2003/30 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 maja 2003 r. w sprawie wspierania użycia w transporcie biopaliw lub innych paliw odnawialnych (Dz. Urz. L 123 z 17.05.2003, s.42).

definicje różnych rodzajów energii ze źródeł odnawialnych. W prawie UE dotyczącym wewnętrznego rynku energii ustanowiono definicje dotyczące ogólnie sektora energii elektrycznej. Dyrektywa 2001/77 określa odnawialne źródła energii, jako „odnawialne, niekopalne źródła energii (energia wiatru, słoneczna, geotermiczna, falowa, pływów, wodna, biomasy, gazu z odpadów, gazu z zakładów oczyszczania ścieków i biogazów”[40]. Dyrektywa 2009/28/WE odsyła w nieuregulowanym zakresie do definicji określonych w dyrektywie 2003/54/WE[41], wśród których wymieniona jest kategoria odnawialnych źródeł energii, poprzednio wymieniona w Dyrektywie 2001/77/WE. Dyrektywa 2009/28/WE określa odnawialne źródła energii jako „odnawialne, niekopalne źródła energii (energia wiatru, energia słoneczna, energia aerotermalna, geotermalna i hydrotermalna, energia fal, pływów morskich, hydroenergia, energia pozyskiwana z biomasy, gazu wysypiskowego, gazu pochodzącego z oczyszczalni ścieków i biogazów”[42]. Zauważyć trzeba, ze definicja została poszerzona o pojęcia energii aerotermalnej, geotermalnej i hydrotermalnej. Pod pojęciem energii aerotermalnej należy rozumieć energię magazynowaną w postaci ciepła w powietrzu w danym obszarze. Energia geotermalna oznacza „energię składowaną w postaci ciepła pod powierzchnią ziemi”, natomiast energia hydrotermalna to „energia składowana w postaci ciepła w wodach powierzchniowych”. Podnieść wypada, że prawodawstwo UE dąży do objęcia pojęciem źródła odnawialnego każdego rodzaju energii pozyskiwanej z paliw niekopalnych.

Z przytoczonych postanowień przywołanych dyrektyw wynika, że odnawialne źródła energii są obecnie definiowane w sposób tożsamy z poprzednio obowiązującą dyrektywą 2001/77/WE. Definicja OZE wskazuje na pierwotne i wtórne nośniki energii odnawialnej, przy czym w doktrynie prawa energetycznego podnosi się postulaty, które podzielam, ograniczenia definicji wyłącznie do tych pierwotnych[43]. Warto też podkreślić, że unijny prawodawca nie określił preferencji czy pierwszeństwa w

[40] Art. 2 lit. a)Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/77/WE z dnia 27 września 2001 r. w sprawie wspierania produkcji na rynku wewnętrznym energii elektrycznej wytwarzanej ze źródeł odnawialnych (Dz. Urz. WE L 283 z 27.10.2001 r., s. 33.

[41] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/54/WE z dnia 26 czerwca 2003 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej (Dz. Urz. WE L 176 z 15.07.2003 r., s. 37.

[42] Art. 2 pkt 30 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 2003/54/WE (Dz. Urz. WE L 211 z 14.08.2009 r., s. 55.

[43] Por. M. Swora, Z Muras (red.), Prawo energetyczne, Warszawa 2010, s. 245; M. Czarnecka, T. Ogłódek (red.), Prawo energetyczne, Ustawa o odnawialnych źródłach energii, ustawa o rynku mocy, Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych. Komentarz, Warszawa 2020, s. 787.

odniesieniu do wymienionych źródeł, co sugeruje, że państwa członkowskie mogą wykorzystywać poszczególne źródła zgodnie z własnymi preferencjami.

Odnawialne źródła energii przez polskiego ustawodawcę określane są jako „odnawialne, niekopalne źródła energii obejmujące energię promieniowania słonecznego, energię aerotermalną, energię geotermalną, energię hydrotermalną, energię fal, prądów i pływów morskich, energię otrzymywaną z biomasy, biogazu, biogazu rolniczego oraz biopłynów”[44]. Treść tego pojęcia zasadniczo nie różni się od określenia odnawialnych źródeł energii zawartego w ustawie z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne[45]. Odnawialne źródła energii charakteryzuje przede wszystkim ich odnawialność, alternatywność w stosunku do nieodnawialnych źródeł energii, oraz stosunkowo niewielka szkodliwość wpływu na środowisko naturalne[46].

Enumeratywne wyliczenie źródeł energii pierwotnej pozwala na stwierdzenie, że energią elektryczną z odnawialnego źródła jest jedynie ta, która wytworzona została przy pomocy instalacji wykorzystującej w procesie technologicznym energię pierwotną, skumulowaną w powyżej przedstawionych nośnikach. Ustawodawca definiuje taką instalację wskazując, że jest to instalacja stanowiąca wyodrębniony zespół urządzeń służących do wytwarzania energii elektrycznej i wyprowadzania mocy, przyłączonych w jednym miejscu przyłączenia, w których energia elektryczna lub ciepło są wytwarzane z jednego rodzaju odnawialnych źródeł energii, a także magazyn energii elektrycznej przechowujący wytworzoną energię elektryczną, połączony z tym zespołem urządzeń. Na marginesie wypada również dodać, że za instalację odnawialnego źródła energii uznaje się także obiekty budowlane i urządzenia stanowiące całość techniczno-

[44] Art. 2 pkt 22 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (t. jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 261,284,568). Większość przepisów ustawy weszła w życie 4 maja 2015 r., jednak najistotniejsze z punktu widzenia nowej ustawy – przepisy dotyczące wsparcia wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych (zawarte w rozdziale 4 ustawy) weszły w życie 1 lipca 2016 r. Ustawa o OZE została dwa razy znowelizowana: ustawą z dnia 29 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz ustawą z 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne oraz ustawą z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 925). Ustawa z dnia 21 października 2021 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2021 poz.2281) – oczekuje na wejście w życie.

[45] Tekst jedn. DZ. U. 2019 r., poz. 755, z późn. zm.

[46] J. Zabawa, Inwestycje w odnawialne źródła energii. Próba oceny wybranych przykładów i ich efektywności (w:) Polityka zrównoważonego i zasobooszczędnego gospodarowania, red. A. Graczyk, Wrocław 2013, s. 96.

użytkową, służące do wytworzenia biogazu rolniczego, a także połączony z nimi magazyn biogazu rolniczego[47].

Jeżeli chodzi o cechy urządzeń, które służą do eksploatacji OZE, można wymienić: pozytywny wpływ lokalizacji na środowisko przy dostrzeganej konfliktogenności umiejscowienia takich urządzeń w przestrzeni lokalnej[48]; rozproszenie przestrzenne urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii; różny stopień efektywności urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii w zależności od warunków naturalnych[49]; innowacyjny charakter przedsięwzięć; stymulacja nauki i gospodarki w związku z rozwojem urządzeń służących do wytwarzania energii odnawialnej.

3. Rodzaje odnawialnych źródeł energii.

3.1. Zagadnienia wprowadzające.

Rynek odnawialnych źródeł energii jest bardzo zróżnicowany. Występujące zróżnicowanie stopnia wykorzystania tej energii w poszczególnych państwach wynikają z lokalnych warunków geograficznych i możliwości zagospodarowania OZE. Coraz częściej w wielu miejscach na świecie maksymalnie wykorzystuje się lokalne źródła OZE. Przykładowo w jednym z miast Kalifornii w nocy i rano pozyskuje się energię głównie z hydroelektrowni, a w ciągu dnia z paneli słonecznych. Dostarczana jest również energia z wiatru. Stabilizatorem systemu jest geotermia charakteryzująca się stałą produkcją. W razie potrzeby istnieje także możliwość produkcji energii z gazu ziemnego. Prawidłowa praca systemu zależy od trafności prognoz dostępnego potencjału energii odnawialnej[50]. Takie rozwiązania wskazują, że różne rodzaje energii ze źródeł odnawialnych mogą być komplementarne względem siebie i coraz bardziej substytucyjne względem konwencjonalnych źródeł. W literaturze podaje się wiele przykładów znacznego udziału łącznego wykorzystania OZE w różnych lokalizacjach[51].

---

[47] Art. 2 pkt. 13 u.o.z.e.
[48] Zob. W. Federczyk, Prawo ochrony środowiska w procesie inwestycyjno-budowlanym, Warszawa 2015; R. Mędrzycki, Odnawialne źródła energii w aspekcie zrównoważonego rozwoju, (w:) Tworzenie i wykorzystywanie energii ze źródeł odnawialnych (OZE). Problemy administracyjno-prawne, red. M. Szyrski, Warszawa 2016, s. 11.
[49] A. Czech, Bezpieczeństwo energetyczne Polski a odnawialne źródła energii, (w:) Polityka ekonomiczna, red J. Sokołowski, G. Węgrzyn, Wrocław 2013, s. 99.
[50] A. Marzec, Wspólna droga do bezpieczeństwa energetycznego, „Czysta Energia", 2010, nr 12, s. 26-27.
[51] Przykładowo: M. Tondos, P. Michalak, Systemowe wykorzystanie OZE, „Czysta Energia", 2011, nr 5, s. 38-41.

3.2. Energia wody.

W większości krajów Unii Europejskiej dominujący udział w produkcji energii elektrycznej ma energia wody[52]. Energia wody (potencjalna i kinetyczna) jest określana przez wielkość energii elektrycznej wytwarzanej w elektrowniach wodnych. Energetyka wodna (hydroenergetyka) zajmuje się pozyskiwaniem energii wód i jej przetwarzaniem na energię mechaniczną i elektryczną przy użyciu silników wodnych (turbin wodnych) i hydrogeneratorów w siłowniach wodnych (np. młynach) oraz elektrowniach wodnych, a także innych urządzeń (w elektrowniach maretermicznych i maremotorycznych). Energetyka wodna opiera się przede wszystkim na wykorzystaniu energii wód śródlądowych (rzadziej mórz – w elektrowniach pływowych) o dużym natężeniu przepływu i dużym spadzie – mierzonym różnicą poziomów wody górnej z uwzględnieniem strat przepływu. Najpopularniejsze wykorzystanie wody do produkcji energii to elektrownie wodne, które zmieniają energię spadku lub przepływu wody na energię elektryczną za pośrednictwem turbin wodnych[53]. Energetyka wodna związana z wykorzystaniem wód rzecznych charakteryzuje się najniższymi kosztami eksploatacyjnymi i najdłuższym okresem infrastruktury technicznej spośród odnawialnych źródeł energii[54]. Jednak dla rozwoju energetyki wodnej w Polsce nie ma zbyt dobrych warunków naturalnych. Ukształtowanie powierzchni jest w przeważającej

[52] Zob. M. Ligus, op. cit., s. 117 i n. Uwarunkowania naturalne pozwalają Szwecji na pozyskiwanie znacznej części energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, zwłaszcza w porównaniu z innymi państwami UE (według stanu z 2012 r. 51% wykorzystywanej energii pochodziło z OZE). Energia pozyskiwana jest w przeważającej mierze z wody, wiatru, spalania biomasy. Należy jednak zauważyć, że niezależnie od funkcjonujących komercyjnie i realizowanych aktualnie inwestycji, rozwój OZE w Szwecji w ujęciu kompleksowym, podlega coraz dalej idącym ograniczeniom Przykładowo, zgodnie z obowiązującym prawem, znaczna liczba rzek podlega obecnie ochronie prawnej eliminującej lub znacznie ograniczającej możliwość dokonywania inwestycji hydroenergetycznych związanych z ich przemysłowym wykorzystaniem (Rozdział 4 § 6 ustawy *Miljöbalk* tj. szwedzkiego kodeksu środowiskowego – zakazana jest budowa elektrowni wodnych, jak również przekierowywanie biegu rzek na cele produkcji energii elektrycznej w odniesieniu do wskazanych w tym przepisie obszarów wodnych). Government Offices of Sweden, *The Swedish Climate Policy Framework, published 26 March 2018,* dostęp pod adresem: https://www.government.se/information-material/2018/03/the-swedish-climate-policy-framework/ostatni dostęp: październik 2019.
Francja prowadzi politykę energetyczną koncentrującą się na stopniowym budowaniu niezależności energetycznej państwa poprzez rozwój nowych technologii, w szczególności w podsektorze jądrowym, ale również w najbardziej przyjaznym dla środowiska podsektorze OZE. Łącznie segment OZE ma ok. 19% udział w miksie energetycznym Francji, z czego 6% energii elektrycznej wytwarzane jest w elektrowniach wodnych, 9% w elektrowniach wiatrowych, pozostałe 4% pochodzi z innych źródeł odnawialnych, np. z energii słonecznej (http://www.rte-france.com/en/eco2mix/eco2mix-mix-energetique(online), ostatni dostęp: 22 lutego 2017 r.

[53] Klasyfikacja elektrowni wodnych oraz problemy energetyki wodnej w Polsce pod względem zasobów, rozwoju, osiągnięć technologicznych oraz przykłady inwestycji, zob. G. Jastrzębska, Energia ze źródeł odnawialnych i jej wykorzystanie, Warszawa 2017 r., s. 108-139.

[54] K. Piotrowski, T. Witkowski, K. Mondal, Nowe spojrzenie na hydroenergetykę, „Czysta energia", 2007, nr 2, s. 16-19.

części nizinne, występują niewielkie spadki terenu, a opady są stosunkowo małe i niekorzystnie rozłożone w czasie. Występuje ponadto duża przepuszczalność gruntów[55].

Wykorzystanie w elektrowniach energii wód śródlądowych oraz pływów morskich polega na zredukowaniu w granicach pewnego obszaru (odcinek strumienia, rzeki, części zatoki) naturalnych strat wody i uzyskania jej spiętrzenia względem poziomu odpływu. Poza energetycznym, elektrownie wodne zbiornikowe mogą spełniać jednocześnie inne zadania, jak zabezpieczenie przeciwpowodziowe, regulacja przepływu ze względu na żeglugę. Duże znaczenie mają elektrownie wodne szczytowo-pompowe, pozwalające na użycie wody jako magazynu energii. Rozwój hydroenergetyki jest uzależniony od zasobów energii wód, tak zwanych zasobów energetycznych. Energetyka wodna związana z wykorzystywaniem wód rzecznych charakteryzuje się najniższymi kosztami eksploatacyjnymi i najdłuższym okresem eksploatacji infrastruktury technicznej spośród odnawialnych źródeł energii.

Należy jednak też odnotować, że rozwój segmentu OZE przykładowo w Szwecji podlega coraz dalej idącym ograniczeniom, ze względu na stopniową degradację środowiska wodnego spowodowaną funkcjonowaniem hydroelektrowni. Zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi, znaczna liczba rzek podlega obecnie ochronie prawnej eliminującej lub znacznie ograniczającej możliwość dokonywania inwestycji hydroenergetycznych związanych z ich przemysłowym wykorzystywaniem[56]. Zaznaczyć należy, że pojęcie hydroenergii nie dotyczy energii fal i pływów morskich.

Z definicji odnawialnych źródeł energii wynika, że obejmują one również energię fal i pływów morskich. Komisja Europejska dostrzegła potencjał mórz i oceanów otaczających Europę, jako ważnego źródła energii odnawialnej. Komisja podnosi, że energia tego rodzaju może być eksploatowana również poprzez wykorzystanie różnicy temperatury między wodą słoną i słodką[57]. Komisja Europejska zauważa także m. in. wysokie koszty technologii, utrudniony dostęp do finansowania, konieczność rozbudowy

[55] Zielona Energia w Polsce, red. D. Niedziółka, Warszawa, s. 65-66.
[56] Zgodnie z rozdziałem 4 utawy Miljöbalk SFS nr 1998:808 tj. szwedzkiego kodeksu środowiskowego, zakazana jest budowa elektrowni wodnych, jak również regulowanie i przekierowywanie biegu rzek na cele produkcji energii elektrycznej w odniesieniu do wskazanych w tym przepisie obszarów wodnych. Dotyczy to nie tylko głównych szwedzkich rzek i ich dorzeczy, dopływów oraz rozlewisk, ale także wielu innych średnich i mniejszych rzek enumeratywnie wskazanych w tej ustawie.
[57] Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu Regionów – Niebieska energia. Działania, które należy podjąć do roku 2020 i później w celu wykorzystania potencjału energetycznego europejskich mórz i oceanów, COM(2014) 8 final z 20.01.2014 r., s. 6-7.

i wzmocnienia sieci przesyłowych na morzu, jak też złożone procedury uzyskiwania zezwoleń na realizacje przedsięwzięć.

3.3. Energia wiatru.

3.3.1. Lądowa energetyka wiatrowa.

Najdynamiczniej rozwijającym się sektorem odnawialnych źródeł energii jest energetyka wiatrowa. Warto zauważyć, że w 2010 r. światowe inwestycje w energetykę wiatrową wzrosły o 30% i rosną każdego roku. Także w Polsce w sektorze energetyki wiatrowej zachodzą istotne zmiany. Powstają kolejne farmy wiatrowe, których obecność przyczynia się do wzrostu produkowanej energii elektrycznej z OZE. Pozwala to nie tylko do wypełniania zobowiązań unijnych, ale także przyspiesza proces rozwoju samego rynku energii.

Energia wiatru jest to energia kinetyczna wykorzystywana do produkcji energii elektrycznej w elektrowniach wiatrowych. Podobnie jak w przypadku elektrowni wodnych, potencjał elektrowni wiatrowych jest określany przez możliwości generowania przez nie energii elektrycznej. Od początku lat osiemdziesiątych, postęp w rozwoju zaawansowanych turbin wykorzystujących najnowsze materiały syntetyczne, wyszukane systemy elektronicznego sterowania oraz wspomagane komputerowo projektowanie, pozwoliły na prawie pięciokrotną redukcję kosztów wytwarzania elektryczności. Praktycznie każdego roku potencjał zainstalowanej mocy, zwiększany jest na całym świecie od 24% do 39%[58].

Koniecznym urządzeniem w wytwarzaniu energii elektrycznej z wiatru jest turbina wiatrowa, uzyskująca swoją moc poprzez konwersję wiatru. Wiatr oddziałuje na łopaty wirnika, wywołując moment obrotowy i wytwarzając energię elektryczną[59]. Turbiny wiatrowe mogą być instalowane zarówno na lądzie, jak i na wodzie. Wiatr można

[58] Podaję za W. Mielczarski, Rozwój systemów elektroenergetycznych. Wybrane aspekty, Instytut Elektroenergetyki Łódzkiej, 2004 r., s. 239.

[59] Interesujące są badania dotyczące wpływu farm wiatrowych na ptaki. A. Pultowicz, przywołując badania z USA, stwierdza jeśli chodzi o śmiertelność ptaków na skutek zderzeń z pojazdami, liniami wysokiego napięcia , budowami i innymi konstrukcjami, w tym turbinami, że tylko 1% ptaków zginęło na skutek zderzeń z turbiną. Koszty i korzyści środowiskowe inwestycji związanych z energią wiatrową, „Ekonomia i Środowisko", 2008, nr 2(34), s. 116-130. W literaturze zwraca się uwagę również na fakt, że budowa farmy wiatrowej może zwiększyć śmiertelność ptaków w wyniku kolizji z infrastrukturą towarzyszącą – napowietrznymi liniami energetycznymi, zob. P. Tryjanowski, Ocena oddziaływania farm wiatrowych na ptaki, Cz. I, „Czysta Energia", 2009, nr 2, s. 20-22.

wykorzystać do produkcji energii elektrycznej, kiedy jego prędkość jest w granicach od 4 do 25m/sek. Równie ważna jest regularność występowania wiatru w jednym miejscu, albowiem od tego zależy ilość wyprodukowanej energii elektrycznej w ciągu roku. Czynnik ten wpływa na opłacalność ekonomiczną poczynionej inwestycji oraz bezpieczeństwo energetyczne.

Energia wiatru ma znaczny potencjał do wykorzystania. Szacuje się, że z technicznego punktu widzenia światowe zasoby energii wiatrowej nadające się do wykorzystania to 53000 TW h/rok, czyli ilość trzykrotnie wyższa od światowego zużycia energii. Obecnie przewiduje się, że energia wiatrowa do 2020 roku będzie stanowiła 12% udziału w światowej produkcji energii elektrycznej. Na świecie największymi producentami energii elektrycznej z wiatru są: Stany Zjednoczone, Niemcy, Chiny i Dania. Dodać trzeba, że Dania jest największym producentem turbin wiatrowych i planuje do 2030 roku zwiększyć udział energii wiatrowej w ogólnym bilansie energii elektrycznej o 50%[60]. Szacunki Europejskiego Stowarzyszenia Energetyki Wiatrowej (EWEA) podają, że w roku o przeciętnej europejskiej wietrzności farmy wiatrowe są obecnie w stanie zaspokoić 4,8% unijnego zapotrzebowania na prąd[61].

Rozmieszczenie elektrowni wiatrowych zależy przede wszystkim od uwarunkowań przyrodniczych. W Polsce w niewielu miejscach sezonowo prędkość wiatru przekracza 4 m/sek. Wartość ta uznawana jest za minimum, aby mogły pracować urządzenia prądotwórcze wiatraków energetycznych. Średnia prędkość wiatrów w Polsce leży w strefie o przeciętnych warunkach wietrzności. Konsekwencją niskiej wietrzności jest to, że elektrownia wiatrowa wybudowana w Danii dostarczy 100 KW energii, podczas gdy ta sama elektrownia wybudowana w rejonie Szczecina dostarczy tylko 17,3 KW.

Ze względu na możliwości wykorzystania energii wiatru (prędkość powyżej 4 m/s) korzystne warunki ma 2/3 terytorium Polski. Najlepsze warunki wiatrowe w Polsce panują nad Bałtykiem, w okolicach Suwalszczyzny oraz na Podkarpaciu. Względnie

[60] W. M. Lewandowski, Proekologiczne odnawialne źródła energii, Warszawa 2007, s. 115 i n.
Obecnie istnieje duża różnorodność w rozwiązaniach technicznych siłowni wiatrowych. Oprócz małych elektrowni wiatrowych o mocy kilku KW istnieją też siłownie o mocy 1,67 MW. Górna granica pojedynczej turbiny wynosi 5-6 MW dla turbin zwykle instalowanych w pasach wód przybrzeżnych i nadmorskich brzegach. Obecnie zmierza się do instalowania jednostek na morzu lub zwartym terenie (tzw. farmy wiatrowe). Przykładem może być farma wiatrowa w Zatoce Puckiej, która składa się z 200 turbin zakotwiczonych na dnie, o łącznej mocy 1000 MW. Charakterystyka wybranych elektrowni wiatrowych w Polsce, zob. G. Jastrzębska, op. cit., s. 29-103.
[61] Global Wind Report. Annual market update 2010, op. cit., s. 27.

dobre warunki panują w Wielkopolsce i na Mazowszu[62]. Dla wykorzystania dużej ilości energii z wiatru ważne jest jak najwyższe umiejscowienie turbiny wiatrowej[63]. Jak informuje Polskie Stowarzyszenie Energetyki Wiatrowej ilość mocy zainstalowanych w energetykę wiatrową w ciągu 2010 r. została podwojona[64]. Z danych Urzędu Regulacji Energetyki wynika, że w Polsce obecnie pracuje 590 instalacji wiatrowych (zarówno pojedynczych wiatraków, jak i dużych elektrowni). Elektrownie wiatrowe mają największy udział w energetyce wykorzystującej odnawialne źródła energii[65].

W dniu 16 lipca 2016 r. weszła w życie ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych[66], wprowadzająca m. in. wymogi w zakresie odległości elektrowni wiatrowych od budynków mieszkalnych albo budynków o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkalna[67]. Do tej pory w Polsce brak było ustawowo

---

[62] A. Chochowski, Energetyka wiatrowa, (w:) A. Chochowski, F. Krawiec (red.), Zarzadzanie w energetyce. Koncepcje, zasoby, strategie, struktury, procesy i technologie energetyki odnawialnej, Warszawa 2008, s. 255; J. Roszkowski, Odnawialne źródła energii jako alternatywne substytuty konwencjonalnych surowców energetycznych (aspekty ekonomiczno-energetyczne), Katowice 1999, s. 99 i n. W czerwcu 2020 r. Polska Grupa Energetyczna uruchomiła w północno-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego dwie nowe farmy wiatrowe. Inwestycja ta to ponad 40 turbin o łącznej mocy 97,18 MW. Wyprodukowana z nich energia pozwoli zaspokoić potrzeby 120 tysięcy gospodarstw domowych. Podaję za A. Saulski, Więcej wiatru w PGE, „Sieci" nr 27, 2020, s. 77.Najnowocześniejsze farmy wiatrowe Przykona powstały na terenach zrekultywowanych po kopalni węgla w gminie Przykona (pow. turecki). W skład FW Przykona wchodzi 9 wiatrowych generatorów energii V-126 o łącznej mocy zainstalowanej 31,05 MW. Wyprodukowana energia w 2021 r. będzie w stanie zasilić 30 tys. gospodarstw domowych. Nowe źródło energii oddane do eksploatacji wytwarza energię zaoferowaną na aukcji energii, „Gazeta Polska codziennie" z 20 lipca 2020 r.

[63] W. Lewandowski, Proekologiczne odnawialne źródła energii, Warszawa 2007; S. Augustyn, Symulacyjne określanie prędkości wiatru dla analizy efektywności turbin wiatrowych, „Czysta Energia" 2009, nr 1, s. 18-19; M. Duraczyński, M. Filipowicz, Porównanie zasobów energii wiatru i wody w wybranych lokalizacjach południowej Polski, „Polityka Energetyczna" 2011, t. 14, z. 1. S. 253-270.

[64] Global Wind Statistics 2010, Global wind Energy Council, Brussels 2011, s. 3.

[65] Elektrownie wiatrowe (w sumie ponad 3,5 GW), energetyka wodna (950 MW), energia biomasy (485,4 MW). Moc zainstalowana biogazowni 111,8 MW, a elektrowni słonecznych zaledwie 1,1 MW. Szerzej A. Wasiuta, op. cit., s.109. Szacuje się, że do 2020 w Europie Północnej mogą zostać zainstalowane nowe turbiny wiatrowe o mocy wynoszącej ponad 42 GW na morzu, z perspektywą 115 GW w roku 2030. Zob. Gospodarcze i społeczne aspekty rozwoju morskiej energetyki wiatrowej w Polsce, Instytut Energii Odnawialnej, Warszawa 2010, s. 9.

[66] Ustawa z 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (Dz. U. z 2016, poz. 961); tekst jedn. z dnia 15 marca 2019 r. (Dz. U. 2019, poz. 654, ze zm.) spowodowała niemożność wcielenia w fazę realizacji wielu od lat rozwijanych projektów farm wiatrowych nie tylko przez polskich inwestorów, ale i zagranicznych. Inwestorzy zagraniczni, którym zmiany w prawie uniemożliwiły realizację przygotowanych już projektów budowy farm wiatrowych w Polsce, przysługują możliwości ochrony inwestycji na podstawie norm prawa międzynarodowego, których realizacja wiąże się z odpowiedzialnością odszkodowawczą państwa polskiego.

[67] Zgodnie z ustawą odległość, w której mogą być lokalizowane i budowane: elektrownia wiatrowa od budynku mieszkalnego albo budynku o funkcji mieszanej w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa albo budynek mieszkalny albo budynek o funkcji mieszanej, od elektrowni wiatrowej, jest równa lub większa od dziesięciokrotności wysokości elektrowni wiatrowej mierzonej od poziomu gruntu do najwyższego punktu budowli, wliczając elementy techniczne, w szczególności wirnik wraz z łopatami co ma stanowić całkowitą wysokość elektrowni wiatrowej. Zachowanie ww. odległości jest również wymagane przy lokalizacji i budowie elektrowni wiatrowej przy formach ochrony przyrody np. przy

określonej minimalnej odległości elektrowni wiatrowych od zabudowań mieszkalnych. Ustawa określa warunki i tryb lokalizacji, budowy oraz eksploatacji elektrowni wiatrowych oraz warunki lokalizacji elektrowni wiatrowych w sąsiedztwie istniejącej albo planowanej zabudowy mieszkaniowej. Ustawa wprowadza definicję elektrowni wiatrowej, zgodnie z którą ma być ona budowlą, zgodnie z ustawą – prawo budowlane, składającą się co najmniej z fundamentu, wieży oraz elementów technicznych, o mocy większej niż moc mikroinstalacji w rozumieniu ustawy o odnawialnych źródłach energii (t. powyżej 40 KW). Ustawa przewiduje, że elementy techniczne elektrowni wiatrowej, obejmować będą wirnik z zespołem łopat, zespół przeniesienia napędu, generator prądotwórczy, układy sterowania i zespół gondoli wraz z mocowaniem i mechanizmem obrotu. Lokalizacja elektrowni wiatrowej może mieć miejsce wyłącznie na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Postanowień ustawy nie stosuje się natomiast do inwestycji realizowanych i użytkowanych na obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej[68]. Oznacza to, że ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych ma zastosowanie jedynie do elektrowni wiatrowych na lądzie (nie dotyczy tzw. *offshore).*

3.3.2. Morska energetyka wiatrowa.

Oprócz lądowej energetyki wiatrowej morska energetyka wiatrowa (*ang. offshore)* jest obecnie jedną z najbardziej rozwijanych technologii. Wielka Brytania, Holandia, Belgia, Niemcy będą produkować większość energii z wiatru w instalacjach na morzu, realizując programy rozwoju morskiej energetyki wiatrowej[69]. W 2020 r. elektrownie wiatrowe mogą stać się najtańszym odnawialnym źródłem energii elektrycznej, w której koszty produkcji energii będą porównywalne z kosztami produkcji energii elektrycznej w funkcjonujących elektrowniach jądrowych. Elektrownie wiatrowe charakteryzują się najkrótszym okresem budowy spośród wszystkich nowych technologii energetyki

parkach narodowych, rezerwatach przyrody, czy obszarach Natura 2000 oraz przy leśnych kompleksach promocyjnych.

[68] Ustawy tej nie stosuje się do inwestycji realizowanych i użytkowanych na obszarach morskich RP, w rozumieniu ustawy z 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r. poz.2214 ze zm.).

[69] Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów – Morska energia wiatrowa: Działania niezbędne do realizacji celów polityki energetycznej w perspektywie do roku 2020 i dalszej, COM (2008) 768 final z 12.11.2008 r. Szacuje się, że w 2020 r. w Europie Północnej mogą zostać zainstalowane nowe turbiny wiatrowe o mocy wynoszącej ponad 42 GW na morzu, z perspektywą 115 GW w 2030 r., A. Wasiuta, Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju energetyki wiatrowej, Warszawa 2014, s. 110.

odnawialnej, a morska energetyka wiatrowa pod względem średnich kosztów już w 2020 roku zbliży się do lądowej. Należy też wspomnieć o wysokich kosztach inwestycyjnych i eksploatacyjnych siłowni wiatrowych oraz o konieczności stosowania akumulatorów energii ze względów na cykliczność ich pracy[70].

Mimo wielomiliardowych kosztów, jakie pociągają za sobą inwestycje w morską energetykę wiatrową, mają one głęboki sens, ponieważ będzie ona silnym impulsem dla rozwoju polskiej gospodarki. Podstawę prawną stanowi ustawa z dnia 17 grudnia 2020 r. o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych[71]. Pozyskiwana w ten sposób energia ma w 2040 roku być jednym z głównych segmentów OZE produkowanych w Polsce. Bałtyk oferuje bowiem jedne z najkorzystniejszych w świecie warunków wietrznych, a polskie porty staną się zapleczem dla planowanych inwestycji. Stanowi to niewątpliwy atut, który pretenduje nas w niedalekiej przyszłości do zajęcia pozycji jednego z liderów wśród krajów produkujących energię offshore. Planuje się budowę 10 GW mocy na morzu (z potencjałem do 28 GW w 2050), z wykorzystaniem krajowej floty instalacyjnej oraz w oparciu o komponenty wyprodukowane przez polskie przedsiębiorstwa[72]. Do *Krajowego Planu Odbudowy* wśród zgłoszonych 24 projektów energetycznych o łącznej wartości ok. 74 mld zł zgłoszono dwa wielkoskalowe projekty farm morskich wiatrowych: *Baltica 2 i Baltica 3* o łącznej wartości 35 mld zł[73]. Administracja rządowa oraz przedstawiciele sektora morskiej energetyki wiatrowej, w tym ministrowie, samorządy, jednostki badawcze, inwestorzy polscy i zagraniczni oraz organizacje branżowe podpisali porozumienie na rzecz dynamicznego rozwoju tej branży w Polsce. Podpisane porozumienie to druga na świecie (po brytyjskiej) umowa sektorowa dotycząca budowy nowego sektora gospodarki, jakim jest morska energetyka wiatrowa. Wydaje się, że dzięki współpracy organów administracji i podmiotów gospodarczych Polska może stać się liderem *offshore* na Bałtyku oraz eksportem taniej i czystej energii[74]. Spośród różnych rodzajów

[70] Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu regionów – Niebieska energia. Działania, które należy podjąć do roku 2020 i później w celu wykorzystania potencjału energetycznego europejskich mórz i oceanów. COM(2014) final z 20.01.2014 r., s. 6-7.

[71] Dz. U. 2021, poz. 234.; zob. też rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie planu ratowniczego oraz planu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla morskiej farmy wiatrowej i zespołu urządzeń (Dz. U. 2021, poz. 2391).

[72] M. Pawlak, Energia popłynie z wiatrem, „Gazeta Polska" 15.07.2020 r., s. 60-63.

[73] A. Sosnowski, Wywiad z Wojciechem Dąbrowskim, prezesem Grupy PGE, „Wpis" 2021, nr 4, s. 29.

[74] Zob. P. Woźniak, Branża morskich wiatraków łączy siły, „Gazeta Polska codziennie" 17-19/09/2021, s. 11.

energetyki opartych na niekonwencjonalnych odnawialnych źródłach najszybciej rozwija się energetyka wiatrowa[75] i geotermia.

3.4. Energia geotermalna.

Energia geotermalna jest to ciepło pozyskiwane z głębi ziemi w postaci gorącej wody lub pary wodnej. Szacuje się, że ilość energii skoncentrowanej tylko w pięciokilometrowej przypowierzchniowej warstwie skorupy ziemskiej wiele razy przewyższa potencjał energetyczny wszystkich istniejących zasobów: ropy, gazu ziemnego, węgla, torfu, łupków bitumicznych. Ciepło wnętrza ziemi jest jednak rozproszone, co utrudnia jego wykorzystanie[76]. Energia geotermalna jest użytkowana bezpośrednio jako ciepło grzewcze dla potrzeb komunalnych albo w procesach produkcyjnych w rolnictwie, a także do wytwarzania energii elektrycznej (przy wykorzystaniu pary suchej lub solanki o wysokiej entalpii), w rekreacji i balneologii. Rośnie także zainteresowanie pompami cieplnymi, które mogą czerpać ciepło z wód powierzchniowych o temperaturze nawet kilku stopni Celsjusza powyżej zera (np. w Szwajcarii pracuje kilka tysięcy takich instalacji dostarczających ciepła do centralnego ogrzewania, klimatyzacji i przygotowania ciepłej wody użytkowej w indywidualnych domach)[77]. W porównaniu z innymi nośnikami energii, energia geotermalna ma wiele zalet. Nie jest uzależniona od warunków klimatycznych, a ceny jednostki energii otrzymanej z ciepłowni geotermalnej są stałe i niższe od cen energii cieplnej otrzymywanej tradycyjnymi metodami.

Z danych przedstawionych przez W. M. Lewandowskiego wynika, że ponad 80% powierzchni Polski zajmują baseny przynależne do 3 prowincji geotermalno-ropo-

[75] Budowa morskiej farmy wiatrowej na Bałtyku jest jednym z kluczowych projektów rozwojowych PKN Orlen, wpisującym się w strategię grupy zakładającą rozwój czystej energetyki. Rozpoczęcie budowy morskiej farmy wiatrowej *Baltic Power* planowane jest na 2023 r., a zakończenie w roku 2026. Jej obszar o łącznej powierzchni o ok. 131 km kw., zlokalizowany jest ok. 23 km na północ od linii brzegowej Morza Bałtyckiego, na wysokości Choczewa i Łeby. Szerzej zob. D. Piekarz, Potrójna fuzja: wielkie zbieranie sił. Polski rynek paliwowy wobec nadchodzących wyzwań, „Gazeta Polska" 22/12/2021, s. 74-77.

[76] J. Ruszkowski, Odnawialne źródła energii…, s. 116 i n.

[77] Wody wykorzystywane jako bezpośrednie nośniki energii do różnych celów mogą być niskotemperaturowe (20-30° C), średniotemperaturowe i wysokotemperaturowe (powyżej 100° C). Do napędu w turbinach elektrycznych niezbędna jest wysoka temperatura pary wodnej (powyżej 130° C). Największą mocą energii geotermalnej wykorzystywanej w elektroenergetyce dysponują Stany Zjednoczone. Stanowi to jednak tylko ułamek procentu całkowitej mocy energii elektrycznej. Zob. J. Ruszkowski, op. cit. s. 120. Zastosowanie energii geotermalnej do produkcji energii elektrycznej zapoczątkowane zostało na początku XX w we Włoszech w Toskanii. Korzystne warunki geotermalne mają Węgry (w rejonie Budapesztu), które pozyskują gorącą wodę z niedużych głębokości, a zatem mniejszym kosztem.

gazonośnych (centralnoeuropejskiej, przedkarpackiej i karpackiej), w których temperatura wody waha się od 30 do 150 ° C, a w niektórych obszarach przekracza 200° C, a głębokość występowania sięga do 4 km[78].

Energetyka geotermalna oprócz wymiernych korzyści ekologicznych może mieć również negatywne oddziaływanie ekologiczne – dotyczy to głównie elektrowni. Problemem jest emisja siarkowodoru, który musi być pochłonięty w odpowiednich instalacjach, a to podraża koszt produkcji energii elektrycznej. Inne potencjalne zagrożenie dla zdrowia stanowi radon, produkt rozpadu radioaktywnego uranu, wydobywający się wraz z parą ze studni geotermalnej. Ograniczenie szkodliwego oddziaływania tego gazu na środowisko stanowi nadal otwarty, nierozwiązany do tej pory problem techniczny.

Podnieść także wypada, że brak jest wyraźnego określenia sposobu obliczania mocy takich źródeł, uznając wartości naliczanych OZE jako tożsame z ilością energii przekazywanej do użytkownika końcowego. Dotyczy to jednak tylko wykorzystywania ciepła z pierwotnych nośników energii geotermalnej poprzez wymiennik ciepła, bez zastosowania tzw. pompy ciepła, gdyż ciepło netto pozyskiwane z pompy ciepła, generalnie nie zalicza się do OZE, niezależnie od dolnego źródła: grunt, powietrze, zbiornik wody powierzchniowej lub geotermalnej. Jest to energia gromadzona w gruntach, skałach i płynach wypełniających pory i szczeliny skalne. O energii geotermalnej mówi się przede wszystkim, gdy nośnikiem tej energii jest woda i para wodna, w przeciwieństwie do energii aerotermalnej, która obejmuje energię magazynowaną w postaci ciepła w powietrzu na danym obszarze[79].

3.5. Energia słoneczna.

Energia słoneczna jest jednym z najdynamiczniej rozwijających się sektorów odnawialnych źródeł energii, tak w Polsce, jak i na świecie. Fotowoltaika już od kilku lat jest liderem globalnego rynku energii pod względem tempa przyrostu liczby

[78] Obecnie w Polsce są cztery elektrociepłownie geotermalne: Geotermia Podhalańska SA, Geotermia Pyrzyce Sp z oo, Zakład Geotermalny w Mszczonowie i Geotermia Uniejów Sp z oo, a siedem kolejnych jest w realizacji: w Stargardzie Szczecińskim, Skierniewicach, Kole, Żyrardowie, Poddębicach, Czarnkowie i Słomnikach. Zob. W. M. Lewandowski, op. cit. 268 -270.

[79] Szerzej B. Kempińska, Stan i perspektywy wykorzystania energii geotermalnej na świecie i w Europie, „Przegląd geologiczny" 2010, nr 7, s. 560.

instalacji[80]. Branża fotowoltaiczna to znacząca siła na polskim rynku. Według danych Instytutu Energii Odnawialnej, moc zainstalowana w fotowoltaice na koniec 2020 roku wyniosła 4 GW, co oznacza 200% wzrost roku do roku. Jednocześnie według *Solar Power Europe,* Polska znalazła się na 4-tym miejscu pod względem przyrostu mocy zainstalowanej PV w Unii Europejskiej[81].

Energia słoneczna powstaje przy wykorzystaniu promieniowania słonecznego, które może podlegać procesowi konwersji fotowoltaicznej, tzn. zamiany bezpośrednio w energię elektryczną w ogniwach fotowoltaicznych, bądź procesowi konwersji fototermicznej tzn. zamianie w ciepło, które może być następnie wykorzystywane do ogrzewania wody użytkowej[82]. Przy instalacji określonego systemu fotowoltaicznego oraz kolektorów słonecznych, należy w szczególności uwzględnić dostęp światła słonecznego oraz brak cienia[83].

Energia promieniowania słonecznego przetwarzana jest na ciepło lub na energię elektryczną poprzez zastosowanie:

- płaskich, tubowo-próżniowych i innego typu kolektorów słonecznych (cieczowych lub powietrznych) do podgrzewania ciepłej wody użytkowej, wody w basenach kąpielowych, ogrzewania pomieszczeń, w procesach suszarniczych, w procesach chemicznych;

- ogniw fotowoltaicznych do bezpośredniego wytwarzania energii elektrycznej;

- termicznych elektrowni słonecznych.

---

[80] Według Międzynarodowej Agencji Energetycznej (IEA) w latach 2019-2024 moc pozyskiwana ze źródeł odnawialnych ma wzrosnąć w świecie o 50% i wynieść 1200 GW. Sama fotowoltaika ma stanowić ponad 57% spodziewanego wzrostu. W Polsce Grupa PGE zamierza uzyskać 25% udziału w segmencie fotowoltaicznym m.in. zrealizuje projekt budowy instalacji fotowoltaicznych o powierzchni 100 ha przy elektrowni Bełchatów, co pozwoli zwiększyć moc zainstalowaną OZE o 600 MG; do końca 2023 r. na terenie diecezji zielonogórsko-gorzowskiej na 320 ha powstaną instalacje fotowoltaiczne o łącznej mocy 250 MW. Podaję za A. Sosnowskim, Rozmowa z Wojciechem Dąbrowskim, prezesem Grupy PGE, „Wpis", s. 28. W Zwartowie w województwie pomorskim powstaje farma fotowoltaiczna o całkowitej mocy 285,6 MW. Jej realizacją zajmie się międzynarodowa firma Goldbeck Solar, poprzez spółkę Stigma z.o.o.. Transakcja będzie sfinansowana w ramach konsorcjum trzech banków. Bank Pekao będzie pełnił rolę Agenta Kredytu, Agenta Zabezpieczeń oraz Banku rachunków, a także zapewni hedging stopy procentowej. Po uruchomieniu produkcji będzie to największa farma fotowoltaiczna w Polsce oraz w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. Łączna wysokość finansowania, jakiego udziela banki, to 763,4 mln zł. Zob. Bank Pekao współfinansuje w Zwartowie budowę największej farmy fotowoltaicznej w Polsce, „Gazeta Polska" z 25/05/2022, s. 58-59.

[81] Raport PV 2021 – Instytut Energii Odnawialnej, https://ieo.pl/raport-pv-2021.

[82] W. Nowak, A. Stachel, Kolektory słoneczne i panele fotowoltaiczne jako źródło energii w małych instalacjach cieplnych i elektroenergetycznych, „Automatyka, Elektryka, Zakłócenia" 2011, nr 4, s. 55.

[83] Więcej: M. Turska, Certyfikacja instalatorów OZE w świetl dyrektywy 2009/28/WE, „Czysta Energia" 2011, nr 12, s. 22-23.

Większość instalacji słonecznych na dużą skalę produkuje parę, która napędza turbiny lub generatory produkujące prąd elektryczny. Pośrednio, energia elektryczna wykorzystywana jest przede wszystkim w budowie dobrze termoregulowanych domów. Do źródeł energii pośrednio zasilanych przez słońce zaliczają się: biomasa, energia wodna oraz energia wiatru.

Energia promieniowania słonecznego może być wykorzystywana bezpośrednio: kolektory i stawy słoneczne, helioelektrownie lub pośrednio: turbiny wiatrowe i wodne, spalanie biomasy. Technologia wykorzystania promieniowania słonecznego do ogrzewania jest już na tyle rozwinięta, że coraz bardziej jest konkurencyjna w stosunku do ogrzewania tradycyjnego. Dotyczy to nie tylko krajów południa Europy, gdzie z ogrzewania wody do celów użytkowych wyeliminowano w znacznej mierze energię elektryczną, lecz także krajów środkowej i północnej Europy, gdzie można w skali rocznej uzyskać od 40% (Polska) do ok.25% (kraje skandynawskie) energii cieplnej z promieniowania słonecznego.

Mechanizmy przetwarzania energii promieniowania słonecznego można zgrupować w trzy podstawowe rodzaje konwersji: fototermiczną (przetworzenie na ciepło), fotowoltaiczną (przetworzenie na energię elektryczną) i fotobiochemiczną (energia wiązań chemicznych).

Do zalet energii promieniowania słonecznego należy zaliczyć darmowość, zwłaszcza po zwróceniu kosztów budowy instalacji, proekologiczność, ponieważ nie pogłębia efektu cieplarnianego, skażenia środowiska tlenkami siarki i azotu, nie ma wpływu na zanik ozonu oraz nie ma wpływu na bilans energetyczny Ziemi. Problemami są cykliczność dzienna i roczna, która zmusza do magazynowania energii, przetwarzania na inne łatwiej magazynujące się rodzaje energii, a także jej rozproszenie co powoduje konieczność budowania luster i soczewek skupiających, jak też znaczne koszty związane z budowaniem urządzeń wspomagających.

Badania ogniw fotowoltaicznych, czyli instalacji służących do zmiany energii promieniowania słonecznego w energię elektryczną, prowadzi się w dwóch strategicznych kierunkach: zmniejszenie kosztów produkcji i zwiększenia sprawności tych ogniw. Zainteresowanie badaczy koncentruje się również na badaniu i opracowaniu technologii produkcji. Ogniwa fotowoltaiczne miały również wpływ na rozwój kosmonautyki. Urządzenia pokładowe wszystkich pojazdów kosmicznych (sputników,

stacji orbitalnych, satelitów i promów kosmicznych) są zaopatrywane w energię elektryczną z ogniw fotowoltaicznych.

Zazwyczaj zapotrzebowaniu na energię elektryczną towarzyszy jednocześnie zapotrzebowanie na energię cieplną. Bardziej ekonomicznie jest wówczas jednoczesne produkowanie energii elektrycznej i cieplnej, niż zamiana jednej energii w drugą. Każda dodatkowa konwersja energii pociąga za sobą jej straty ze względu na nieodwracalność procesów termodynamicznych[84]. Systemy fotowoltaiczne, podobnie jak wszystkie inne źródła energii odnawialnej mają swoje wady i zalety. Kluczową wadą tych systemów jest ich wysoka cena. Do zalet należy zaliczyć: brak zanieczyszczenia odpadami, produktami spalania; zbędność paliwa, operatora, transportu; bezpośrednia konwersja energii promieniowania w elektryczną; opłacalność stosowania, ponieważ nie wymagają remontów i napraw amortyzacyjnych.

3.6. Energia biomasy.

Spośród rodzajów źródeł odnawialnych pochodzenie rolnicze mają biopaliwa, biomasa i biogaz. Biomasa to najstarsze i najszerzej wykorzystywane odnawialne źródło energii, które ma wiele zalet w porównaniu do innych odnawialnych źródeł. Do zalet należy zaliczyć m. in. stosunkowo niskie koszty, mniejsza zależność od krótkoterminowych zmian klimatycznych, dostarczanie alternatywnych źródeł dochodu rolnikom[85]. W dyrektywach Unii Europejskiej [86] przyjęto, że biomasa to ulegająca degradacji część produktów, odpadów lub pozostałości pochodzenia biologicznego z rolnictwa (łącznie z substancjami roślinnymi i zwierzęcymi), leśnictwa i związanych działów przemysłu, w tym rybołówstwa i akwakultury, a także ulegająca degradacji część odpadów przemysłowych i miejskich.

[84] Przykłady układów skojarzonej produkcji energii elektrycznej i energii cieplnej z wykorzystaniem ogniw fotowoltaicznych pracujących w kogeneracji z innymi urządzeniami. Pierwsza elektrownia fotowoltaiczna powstała w 1980 r. w Arabii Saudyjskiej, na morzu Północnym (1983), w Toledo (Hiszpania), w Serrre (Włochy), W.M. Lewandowski, s. 314 i n. oraz cytowana tam literatura.

[85] Komunikat Komisji, Plan działania w sprawie biomasy, COM (2005) 628 final z 7.12.2005 r.

[86] Jednym z odnawialnych źródeł energii zdefiniowanych w art. 2 lit. a dyrektywy 2009/28/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywę 2001/77/We oraz 2003/30/WE(Dz. Urz. UE z 2009 r. nr L 140/16) jest biogaz, a więc gaz pochodzący z wysypisk śmieci, oczyszczalni ścieków i ze źródeł biologicznych. Przytaczana ustawa o odnawialnych źródłach energii wdrożyła w zakresie swojej regulacji wskazane dyrektywy.

Opracowując systemy wsparcia na rzecz odnawialnych źródeł energii Parlament Europejski i Rada w dyrektywie 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych podnoszą, że państwa członkowskie powinny rozważyć dostępną zrównoważoną podaż biomasy i należycie uwzględniać zasady gospodarki o obiegu zamkniętym i zasady hierarchii postępowania z odpadami określone w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE[87], aby uniknąć niepotrzebnych zakłóceń na rynkach surowców. Zauważyć trzeba, że dyrektywa 2009/28/WE określiła kryteria zrównoważonego rozwoju, w tym ochrony terenów o wysokiej wartości bioróżnorodności i terenów zasobnych w pierwiastek węgla, ale nie objęła kwestii pośredniej zmiany użytkowania gruntów. Pośrednia zmiana użytkowania gruntów ma miejsce, gdy uprawa roślin z przeznaczeniem na produkcję biopaliw, biopłynów i paliw z biomasy wypiera tradycyjną produkcję roślin przeznaczonych do celów spożywczych lub pastewnych. Taki dodatkowy popyt zwiększa presję na użytkowanie gruntów i może doprowadzić do rozszerzenia gruntów rolnych na obszary zasobne w pierwiastek węgla, takie jak lasy, tereny podmokłe i torfowiska, powodując dodatkowe emisje gazów cieplarnianych. W dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/1513[88] uznaje się, że skala skutkującej emisjami gazów cieplarnianych pośredniej zmiany użytkowania gruntów może niwelować część lub całość ograniczenia emisji gazów cieplarnianych przypisywanego poszczególnym biopaliwom, biopłynom lub paliwom z biomasy. W dyrektywie 2015/1513 wezwano Komisję do przedłożenia całościowego wniosku dotyczącego racjonalnej pod względem kosztów i neutralnej technologicznie polityki po roku 2020 w celu stworzenia długoterminowej perspektywy dla inwestycji w zrównoważone biopaliwa o niskim ryzyku spowodowania pośredniej zmiany użytkowania gruntów, mając na uwadze cel w postaci obniżenia emisyjności sektora transportu.

Zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling odpadów powinny być traktowane priorytetowo. Warto też odnotować, że występujące wysypiska odpadów, ze względu na wydzielający się gaz wysypiskowy (biogaz) są źródłem zagrożenia dla środowiska. Roczna wartość energii traconej z gazem wysypiskowym jest równoważna z produkcją

[87] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 października 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz. Urz. L 312 z 22.11.2008, s. 3).
[88] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i rady (UE) 2015/1513 z dnia 9 września 2015 r. zmieniająca dyrektywę 98/70/WE odnosząca się do jakości benzyny i olejów napędowych oraz zmieniająca dyrektywę 2009/28/WE w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz. Urz. L 239 z 15.09.2015, s. 1).

gazu ziemnego. Oprócz ogromnych strat ekonomicznych, które można policzyć, trzeba pamiętać też o trudnych do oszacowania stratach ekologicznych[89].

W dyrektywie 2009/73/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 lipca 2009 r. dotyczącej wspólnych zasad dla rynków wewnętrznych gazu ziemnego i uchylającej dyrektywę 2003/55/WE[90] wskazuje się, że konkurencyjne zasady wprowadzenia przedmiotową dyrektywą dotyczą nie tylko gazu ziemnego i LNG mają również zastosowanie do biogazu rolniczego oraz innego biogazu pozyskiwanego z biomasy, o ile ich wprowadzenie do systemu gazowego i transport systemem gazowym są technicznie wykonalne zgodne z normami bezpieczeństwa.

Biopłyny natomiast (paliwo wtórne) to ciekłe paliwa dla celów energetycznych, innych niż w transporcie, w tym do wytwarzania energii elektrycznej lub ciepła z biomasy, wykorzystywane w instalacjach spełniających wymagania w zakresie standardów emisyjnych, o ile takie standardy zostały określone na podstawie przepisów o ochronie środowiska[91].

Zgodnie z postanowieniami ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biopaliwach i biokomponentach ciekłych[92], biomasa to stale lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, które ulegają biodegradacji, pochodzące z produktów, odpadów i pozostałości z produkcji rolnej oraz leśnej, przemysłu przetwarzającego ich produkty, a także części pozostałych odpadów, które ulegają biodegradacji, a w szczególności surowce roślinne. Postanowienia ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, do biomasy zaliczają odpady, które ulegają rozkładowi tlenowemu i beztlenowemu przy udziale mikroorganizmów[93]. W rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 2008 r.[94] definicja biomasy została rozszerzona o ziarna zbóż niespełniające wymagań jakościowych dla zbóż w zakupie interwencyjnym określonych w art. 4 rozporządzenia Komisji (WE) nr 687/2008 z dnia 18 lipca 2008 r. ustanawiające procedury przejęcia zbóż przez agencje płatnicze lub agencje interwencyjne oraz metody

[89] Badania wykazały, że emisja metanu z wysypisk śmieci, (w Polsce istnieje ok. 800 ewidencjonowanych wysypisk odpadów komunalnych i nieokreślona liczba „dzikich" wysypisk śmieci), wywołuje 27-krotnie większy efekt cieplarniany niż dwutlenek węgla, podaję za W. M. Lewandowski, op. cit., 350-351 i zawarta tam tabela wskazująca na prognozę emisji metanu i dwutlenku węgla z wysypisk komunalnych.
[90] Dz. Urz. UE z 2009 r., nr L 211/94.
[91] Art. 2 pkt 4 cyt. ustawy z 20.02.2015 r. o odnawialnych źródłach energii.
[92] Dz. U. z 2019 r. poz.1155, 1123, 1210, 1527).
[93] Dz.U. z 2001 r. Nr 62, poz. 628.
[94] Dz. U. nr 156, poz. 969 ze zm.

analizy do oznaczania jakości zbóż i ziarna zbóż, które nie podlegają zakupowi interwencyjnemu[95].

Należy podkreślić, że potencjał środowiskowy Polski przesądza o wzroście zapotrzebowania właśnie na odnawialne źródła energii pochodzące z rolnictwa. Prognoza zapotrzebowania na paliwa i energię do 2030 r., która stanowi załącznik do „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku" wskazuje, że zapotrzebowanie na energię finalną brutto pochodzącą z OZE powinno być realizowane przy wykorzystaniu biomasy oraz biogazu i biopaliw wytworzonych z biomasy. Jak wskazują badania, zapotrzebowanie na biomasę stałą do roku 2030 dla produkcji energii elektrycznej wzrośnie o 233% oraz dla energii cieplnej o 47%[96]. Największy przyrost energii elektrycznej i cieplnej nastąpi w produkcji biogazu wytwarzanego również w rolniczych biogazowniach zasilanych biomasą pochodzenia rolniczego[97].

Ze względu na postać biomasy możemy wyróżnić trzy podstawowe rodzaje biopaliw. Pierwszą grupę stanowią biopaliwa stałe do bezpośredniego spalania takie jak: słoma, odpady produkcji roślin i warzyw oraz rośliny energetyczne. Kolejną grupą są biopaliwa gazowe wytworzone na drodze zgazowania biomasy pochodzącej głównie z odpadów zwierzęcych oraz odpadów roślinnych. Uzyskany biogaz jest wykorzystywany do produkcji energii w drodze spalania w silnikach kogeneracyjnych i w silnikach napędzających pojazdy samochodowe. Do trzeciej grupy należą biopaliwa ciekłe, do których zalicza się biodiesel produkowany m.in. z rzepaku jako paliwo do silników wysokoprężnych, bioetanol produkowany z ziemniaków, buraków cukrowych oraz zbóż jako dodatek do benzyn silników gaźnikowych. W literaturze przedmiotu podniesiono, że dzięki lokalnym wytwórcom biogazu wzrośnie udział energii rozproszonej w ogólnym bilansie energetycznym, zwiększając tym samym polskie bezpieczeństwo energetyczne[98]. Produkcja biogazu o właściwościach gazu ziemnego umożliwi pokrycie

[95] Dz. Urz. UE L 192 z 19.07.2008, s. 20.

[96] H. Godlewska-Majkowska, P. Zarębski, Odnawialne źródła energii jako czynnik zmian strukturalnych w polskim rolnictwie, w: Zielona energia w Polsce, red. D. Niedziółka, s. 234 i n.

[97] W Holandii, Wielkiej Brytanii, Belgii i Hiszpanii badane są jedynie doświadczalne komory fermentacyjne. W Niemczech pracuje ponad 1500 beztlenowych fermentatorów, które przetwarzają na biogaz ok. 23% wytwarzanego obornika.

[98] K. Błażejewska, Prawne aspekty produkcji i wykorzystania biogazu rolniczego w Polsce, „Przegląd Prawa Rolnego"2010, nr 1(6). s. 103; T. Długosz, Bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego w stanach kryzysowych jako funkcja tzw. mechanizmów rynkowych, w: Wybrane węzłowe zagadnienia współczesnego prawa energetycznego, red. A. Walaszek-Pyzioł, Kraków 2012, s. 299 in.; E. Kosiński, M. Trupkiewicz, Prawne podstawy wykorzystania biogazu w kontekście bezpieczeństwa energetycznego w

części zapotrzebowania na ten surowiec bez konieczności jego importu. W Europie jedynie w Niemczech, Danii i Austrii odpady pochodzenia rolniczego są przetwarzane na skalę przemysłową w biogaz[99]. Dodać też wypada, że Niemcy były i są od lat liderem w dziedzinie przetwarzania odpadów rolnych na energię elektryczną i cieplną.

Do niewątpliwych zalet tego rodzaju produkcji energii odnawialnej zalicza się m. in: możliwość oszczędnego gospodarowania wodą, mniejszy wpływ na efekt cieplarniany dwutlenku węgla uzyskiwanego ze spalania biogazu, koszty produkcji są porównywalne z kosztami energii z sieci elektroenergetycznej, eliminowanie nawozów sztucznych w uprawach rolnych. Wad upatruje się w tym, że produkcja energii wymaga ścisłego przestrzegania reżimów fermentacji oraz dużych nakładów inwestycyjnych na budowę zbiorników, fermentatorów czy aparatury kontrolno-pomiarowej. W państwach Unii Europejskiej nie wprowadzono na szerszą skalę upraw energetycznych wyłącznie na potrzeby energetyki i ciepłownictwa. Należy to ocenić pozytywnie, ponieważ uzyskiwanie biomasy roślinnej nie powinno wypierać produkcji żywnościowej, chociaż uważa się, że rośliny energetyczne można byłoby uprawiać na nieużytkach[100].

4. Wnioski.

Przeprowadzona analiza pozwoliła na ukształtowanie i usystematyzowanie następujących pojęć i rodzajów odnawialnych źródeł energii:

1). Treść pojęcia odnawialnych źródeł energii ma charakter multidyscyplinarny. Odnawialne źródła energii charakteryzuje ich odnawialność, alternatywność w stosunku do tradycyjnych nieodnawialnych źródeł energii oraz stosunkowo niewielka szkodliwość wpływu na środowisko naturalne. Rynek odnawialnych źródeł energii jest bardzo zróżnicowany. Różne rodzaje energii ze źródeł odnawialnych mogą być komplementarne względem siebie i coraz bardziej substytucyjne względem konwencjonalnych źródeł.

2). Występujące zróżnicowanie stopnia wykorzystania energii z odnawialnych źródeł w poszczególnych państwach, wynikają z lokalnych warunków geograficznych i możliwości zagospodarowania OZE. Kołem zamachowym rozwoju energetyki

sektorze gazowym – wybrane zagadnienia, w: Współczesne problemy bezpieczeństwa energetycznego Sektor gazowy i energetyczny, red. M. Pawełczyk, Warszawa 2018, s. 36 in.

[99] H. Godlewska-Majkowska, P. Zarębski, s. 236.

[100] Ł. Jaworski, Uwarunkowania rozwoju inwestycji w odnawialne źródła energii do produkcji energii elektrycznej w Unii Europejskiej do roku 2020 i w latach kolejnych, „Polityka Energetyczna", t.14, z.1. 2011, s.163-178; M. Nowicki, Polski wkład w ochronę klimatu, „Aura". Nr 12/2008. s. 4-5.

odnawialnej w Polsce stały się farmy wiatrowe oraz fotowoltaika, które są najszybciej rozwijającym się rodzajem odnawialnych źródeł energii.

3). Oprócz lądowej energetyki wiatrowej, morska energetyka wiatrowa jest obecnie jedną z najbardziej rozwijanych technologii, której koszty produkcji energii elektrycznej będą porównywalne z kosztem produkcji energii elektrycznej w funkcjonujących elektrowniach jądrowych.

Rozdział II Czynniki wpływające na rozwój rynku energii ze źródeł odnawialnych.

1. Zagadnienia wprowadzające.

Rozwój energetyki odnawialnej uwarunkowany jest wieloma czynnikami, między innymi ekonomicznymi, społecznymi, środowiskowymi oraz prawnymi[101]. Prowadzone na szczeblu Unii Europejskiej polityki: ochrony środowiska, klimatyczna, energetyczna, przemysłowa, konkurencji, w tym pomocy publicznej, wpływają znacząco na rozwój wykorzystania OZE w każdym z państw członkowskich. Dążenie do rozwoju rynku energii ze źródeł odnawialnych przyczynia się do zmniejszenia obciążeń środowiska, a także zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego.

2. Odnawialne źródła energii jako przesłanka bezpieczeństwa energetycznego.

Na przestrzeni lat zmianie uległa definicja bezpieczeństwa energetycznego. Nie chodzi jedynie o zagwarantowanie nieprzerwanych dostaw energii. Bezpieczeństwo energetyczne zyskało również wymiar ekonomiczny - koszt dostarczanej energii musi być akceptowalny i powinien napędzać rozwój gospodarczy. Obok przypisywanej odnawialnym źródłom energii cechy niskiego negatywnego wpływu na środowisko naturalne coraz wyraźniej wskazuje się, w ich kontekście, na problem bezpieczeństwa energetycznego wewnętrznego i zewnętrznego państwa[102]. Podkreślenia wymaga więc wymiar geopolityczny bezpieczeństwa przez pryzmat którego, polityka energetyczna państwa powinna być realizowana z uwzględnieniem szeroko rozumianego narodowego interesu i stabilności państwa. Państwo uznaje się za podstawowy, choć nie jedyny podmiot bezpieczeństwa energetycznego[103]. Podzielam pogląd, że, że w żadnym systemie ekonomicznym nie może występować pełna liberalizacja sektora energetycznego, co oznacza poddanie go regułom wolnego rynku. Dlatego też państwa są aktywnym

[101] Behrens 2010
[102] K. Olczak, Odnawialne źródła energii jako przesłanka prawna bezpieczeństwa energetycznego, „Studia Prawno-Ekonomiczne" 2020.
[103] Por. M. Domagała, Bezpieczeństwo energetyczne. Aspekty administracyjnoprawne, Lublin 2008, s. 26.

interwenientem sektora energetycznego. Wytworzyły one wiele mechanizmów prawnych i ekonomicznych, których zadaniem jest regulacja tego sektora[104].

2.1.Bezpieczeństwo energetyczne w ujęciu geopolitycznym.

Bezpieczeństwo geopolityczne zawiera najszerszy zakres bezpieczeństwa energetycznego. Destabilizacja sektora energetycznego powoduje zarówno skutki wewnętrzne, wywołując społeczne niepokoje, jak również bezpośrednio wpływa na jakość i poziom bezpieczeństwa zewnętrznego, gdzie dostępność do energii warunkuje właściwą koegzystencję pomiędzy narodami[105]. Pojęcie bezpieczeństwa ekonomicznego związane jest bezpośrednio z zagrożeniami swobodnego dostępu do rynków, środków finansowych i zasobów naturalnych, które zapewniają stabilną egzystencję podmiotów bezpieczeństwa energetycznego[106].

Od początku XXI wieku do chwili obecnej obserwuje się kolejną falę dyskusji na temat bezpieczeństwa energetycznego. Dyskusje te często przenoszone są na szczebel międzynarodowy, a podejmowane decyzje oraz przyjmowane rozwiązania mają na celu podwyższenie bezpieczeństwa energetycznego. Sytuacja ta jest wynikiem nakładania się kilku czynników:

- wzrostu świadomości społeczeństw w zakresie wyczerpywania światowych zasobów surowców energetycznych;

- wpływu surowców energetycznych na rozwój gospodarczy;

- wpływu cen nośników energii na gospodarki państw;

- świadomości siły przetargowej, jaką posiadają państwa zasobne w surowce energetyczne;

[104] E. Elżanowski, Polityka energetyczna. Prawne instrumenty realizacji, Warszawa 2008, s. 12; A. Powałowski red.), Prawo gospodarcze publiczne, Wyd. C. H. Beck, Warszawa 2017, s. 12.
[105] S. Dębski, Ogólne i szczegółowe kryteria bezpieczeństwa państwa w: Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa, red. S. Dębski, B. Górka-Winter, Warszawa 2003, s. 37.
[106] Szerzej zob. A.T. Szablewski, Zarys teorii i praktyki reform regulacyjnych na przykładzie energetyki, Łódź- Warszawa 2003, s. 21 i n.; A. T. Szablewski, Liberalizacja a bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej, Warszawa 2012.

- eskalacji coraz nowszych zagrożeń mających wpływ na bezpieczeństwo energetyczne[107].

Pomimo tego, że dyskusje nad bezpieczeństwem energetycznym prowadzone są od wielu lat, a problematyka z nim związana postrzegana jest jako jedna z kluczowych dla bezpieczeństwa gospodarczego i często podejmowana przez polityków, to nie istnieje jego jednoznaczna, globalna definicja. Wynika to z faktu, że różni uczestnicy globalnego rynku energii w rozmaity sposób postrzegają kwestie bezpieczeństwa energetycznego. W zależności od regionu różnorodne czynniki mają znaczenie dla bezpieczeństwa energetycznego, a stosowanie rozmaitych instrumentów ma na celu minimalizację ryzyka.

W literaturze można odnaleźć różne definicje bezpieczeństwa energetycznego[108]. Globalne bezpieczeństwo energetyczne bywa rozumiane jako „długoterminowe, niezawodne i konkurencyjne połączenie różnych rodzajów energii dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego świata, z minimalnym oddziaływaniem na środowisko przyrodnicze"[109]. Należy odnotować, wprowadzenie w Stanach Zjednoczonych na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku programu określanego wspólnym pojęciem *Energy Independence.* Powołano Państwową Strategię Energetyczną (ang. *National Energy Strategy),* której główne założenia wskazywały na konieczność zmniejszenia zapotrzebowania na ropę na rzecz innych nośników energetycznych, zwiększenie krajowej produkcji surowca, dywersyfikację konwencjonalnych zasobów energetycznych, promowanie i wspieranie alternatywnych sposobów transportu surowca, dążenie do technicznego rozwoju metod pozyskiwania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w postaci energii geotermicznej, solarnej, hydroenergii i rozległych

[107] Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa, red. S. Dębski, B. Górka-Winter, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2003, s. 78; W. Konaszczuk, Prawnomiędzynarodowe aspekty obrotu ropą naftową na świecie, Lublin 2017 , s. 192 in.; szerzej, zob. A. Siemiński, World Energy Futures, w: Energy and Security: Towards and New Foreign Policy Strategy, red. J. H. Kalicki, Woodrow Wilson Center Press with Johns Hopkins University Press, 2005.

[108] R. Zięba, Kategorie bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych, w: Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku, red. D. B. Bobrow, E. Haliżak, R. Zięba, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 1997, s. 3 i n; Wieloaspektowość należy odczytywać jako integralny element bezpieczeństwa energetycznego, natomiast jego wielowymiarowość i ranga decyduje o tym, że zachowanie bezpieczeństwa energetycznego urasta do rangi racji stanu. Zob. M. Domagała, Bezpieczeństwo energetyczne. Aspekty administracyjno-prawne, Lublin 2008, s. 26; M. Pawełczyk Bezpieczeństwo energetyczne jako fundament bezpieczeństwa kraju. Zakres pojęciowy, (w:) Współczesne problemy bezpieczeństwa energetycznego. Sektor gazowy i energetyczny, M. Pawełczyk (red.) Warszawa 2018, s. 75 i n.

[109] M. Kaczmarski, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne Spółka, Warszawa 2003, s. 78.

inwestycji w elektrownie jądrowe[110]. Podkreślić też trzeba wpływ Międzynarodowej Agencji Energetyczna (ang. *International Energy Agency – IEA)* na bezpieczeństwo energetyczne. Ta międzynarodowa organizacja powstała w celu rozwoju gospodarczego i wzrostu dobrobytu jej państw członkowskich, opierając się na celach zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych[111]. Międzynarodowa Agencja Energetyczna definiuje bezpieczeństwo energetyczne jako „nierozerwalną dostępność źródeł energii, po przystępnej cenie, wykorzystywaną w zgodzie ze środowiskiem"[112]. Wydaje się godne uwagi, że obok stworzenia schematów bezpieczeństwa energetycznego dla jej członków do zadań organizacji należą także: wspieranie racjonalnych z punktu widzenia pragmatyzmu państw członkowskich polityk energetycznych polegających na ich wzajemnej harmonizacji, obserwacja światowej struktury podaży i popytu w kontekście wykorzystywania alternatywnych źródeł energii oraz wzrost efektywności jej wykorzystywania, pomoc w integracji programów energetycznych w kontekście ochrony środowiska[113].

Wspomnieć wypada, że Centrum Studiów Strategicznych i Międzynarodowych (CSIS) w USA traktuje bezpieczeństwo energetyczne jako „ciągłą zdolność państwa do utrzymania swego funkcjonowania bez poważnych zaburzeń"[114]. Zdaniem amerykańskiego analityka gospodarczego Daniela Yergina „bezpieczeństwo energetyczne jest zapewnieniem odpowiedniego poziomu dostaw energii po rozsądnych cenach, w sposób który nie zagraża podstawowym wartościom i celom państwa"[115]. Podobną treść tego pojęcia można spotkać w dokumentach organizacji międzynarodowych, instytucji unijnych lub w prawie poszczególnych państw.

Organizacja Narodów Zjednoczonych w raporcie dotyczącym światowego rynku energii definiuje to pojęcie jako "dostępność energii w każdym czasie, w różnych

[110] W. Konaszczuk, op. cit., s. 195.
[111] Obecnie członkami organizacji jest 35 państw, w większości europejskich, oraz Chile, Japonia, Kanada, i Stany Zjednoczone. M. Gadowski, Międzynarodowa Agencja Energetyczna (MAE)-wybrane zagadnienia organizacyjno-prawne, „Biuletyn Urzędu Regulacji Energetyki" 2011, nr 4 (78).
[112] What is energy security?, https://www.iea.org/topics/energysecurity (dostęp: 27.11.2017).
[113] Zob. Energy Policies of IEA Countries: Poland 2011 Review, International Energy Agency, 2011, s. 9-11
[114] Center for Strategic and International Studies (CSIS), http://csis.org/program/energy-and-national-security (dostęp: 22.12.2016).
[115] D. Yergin, Energy security in the 1990s, „Foreign Affairs" 1988, 67(1), s.111.

formach, w wystarczającej ilości i po rozsądnej cenie”[116]. Podobną definicję przyjęto również w Unii Europejskiej[117].

2.2.Bezpieczeństwo energetyczne w prawie Unii Europejskiej.

Bezpieczeństwo energetyczne jest odpowiedzią na problemy europejskiego rynku energii. Komunikat Komisji Europejskiej *Europejska Polityka Energetyczna* ma trzy podstawowe założenia: przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, ograniczenie podatności Unii na wpływ czynników zewnętrznych wynikających z zależności od importu węglowodorów oraz wspierania zatrudnienia i wzrostu gospodarczego, co zapewni odbiorcom bezpieczeństwo zaopatrzenia w energię po niższych cenach. Zgodnie z postanowieniami komunikatu polityka energetyczna UE ma na celu m.in. podniesienie konkurencyjności w sektorze energetyki, zwiększenie inwestycji – zwłaszcza w dziedzinie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii i poprawę efektywności energetycznej.

Gwarancje bezpieczeństwa dostaw energii oraz procedury obowiązujące w sektorze energii elektrycznej ustanowiła dyrektywa 2005/89/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 stycznia 2006 r. dotycząca działań na rzecz zagwarantowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej i instytucji infrastrukturalnych[118]. Poza zagwarantowaniem bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej dyrektywa ta ma na celu zapewnienie odpowiedniego poziomu mocy wytwórczych, równowagi między dostawcami a zapotrzebowaniem oraz utrzymaniem właściwego poziomu połączń transgranicznych między państwami członkowskimi. Dyrektywa nakłada na państwa członkowskie obowiązek zastosowania środków koniecznych do zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa dostaw energii. Jednym z najważniejszych unijnych aktów prawnych regulujących kwestie bezpieczeństwa energetycznego jest dyrektywa Rady 2004/67/WE z dnia 26 kwietnia

[116] World Energy Assessment: Energy and the Challenge of Sustainability, United Nations Development Programme, Nowy Jork 2000, s. 113.
[117] Komunikat Komisji do Rady Europejskiej i Parlamentu Europejskiego – Europejska Polityka Energetyczna, COM (2007) 1 final. Zob. Zielona Księga – Polityka energetyczna UE, COM (1994) 659 final, gdzie definiuje się bezpieczeństwo dostaw energii jako ”zapewnienie, że zapotrzebowanie na energię jest zapewnione w oparciu o źródła wspólnotowe i rezerwy strategiczne, energia będzie dostarczana po ekonomicznie uzasadnionych cenach i przy wykorzystaniu zdywersyfikowanych, stałych i dostępnych źródeł”.
[118] Dz. Urz. UE 2006 L 33/22.

2004 r. dotycząca środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego[119]. Zawiera ona katalog środków służących zagwarantowaniu odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa dostaw gazu.

2.3. Bezpieczeństwo energetyczne w polskim systemie prawnym.

W polskim systemie prawnym zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego stanowi jeden z podstawowych celów współczesnej regulacji sektora energetycznego jako sektora infrastruktury sieciowej[120]. Sektory infrastrukturalne to sektory gospodarki, w których prowadzenie działalności gospodarczej jest w immanentny sposób związane z koniecznością istnienia i rozwijania tzw. infrastruktury technicznej, stanowiącej obok infrastruktury społecznej, składnik szerzej rozumianego pojęcia infrastruktury[121]. Infrastrukturę techniczną gospodarki tworzą bowiem te urządzenia i instytucje, które są niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania całości gospodarki i społeczeństwa. W ramach infrastruktury technicznej najistotniejszą rolę odgrywają sieci infrastrukturalne, do których należą: sieci energetyczne, gazowe, ciepłownicze, komunikacji elektronicznej, transportowe, wodociągowe. Stawiając znak równości pomiędzy pojęciem sektorów infrastrukturalnych a pojęciem sektorów sieciowych należy stwierdzić, że funkcjonowanie tych sektorów wiąże się z koniecznością istnienia określonych sieci infrastrukturalnych. Sieciami infrastrukturalnymi są rozbudowane systemy techniczne umożliwiające przemieszczanie się na większe odległości określonych substancji (np. wody, ścieków), nośników energii (np. gazu, prądu, ciepła), sygnałów elektronicznych (np. obrazów, danych), czy też pojazdów transportowych (np.

---

[119] Dz. Urz. UE 2004 L 127/92. Aby ułatwić koordynację środków mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa dostaw gazu ziemnego, dyrektywa powołuje Grupę Koordynacyjną do spraw Gazownictwa, w skład której wchodzą przedstawiciele państw członkowskich i organów przedstawicielskich danego sektora oraz właściwych grup odbiorców.

[120] E. Kosiński, Regulacja sektorowa – stałość czy zmienność pojęcia?, w: Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę, red. A. Powałowski, Warszawa 2016, s. 97 in; zob. też E. Kosiński, Regulacja sektora elektroenergetycznego w Unii Europejskiej oraz na Ukrainie, Poznań 2019; K. Talus, EU Energy Law and Policy,. A Critical Account, Oxford University Press, Oxford 2013, s. 270 i n.

[121] M. Szydło, Regulacja sektorów infrastrukturalnych jako rodzaj funkcji państwa wobec gospodarki, Wyd. Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa 2005, s. 53. M. Szydło wiąże regulację z sektorami infrastrukturalnymi. Wskazuje, że „normy te mają w swoim założeniu służyć kontrolowaniu (przeciwdziałaniu nadużywania) znaczącej siły rynkowej, jaką często posiadają funkcjonujące w tych sektorach przedsiębiorstwa, zwłaszcza te zarządzające poszczególnymi sieciami i nierzadko mające status tzw. przedsiębiorstw zintegrowanych pionowo", s. 14.

Co do zakresu działań zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju, por. M. Jaś-Nowopolska, Prezes Urzędu Energetyki, w: Zakres działania, kompetencje i zadania organów regulacyjnych na rynkach infrastrukturalnych, red. M. Jaś-Nowopolska, K. Łuczak, H. Wolska, Bydgoszcz-Gdańsk 2018, s. 64 i n.

pojazdów kolejowych)[122]. Wspólną cechą sektorów infrastrukturalnych, określanych też mianem sektorów sieciowych lub gospodarek sieciowych jest niezbędność dostępu do określonej infrastruktury technicznej dla podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej[123].

Regulacja w tym zakresie ma charakter ekonomiczny i społeczny, pozwalający zapewnić środki i instrumenty regulacyjne kreujące określone stany pożądane z punku widzenia polityki społeczno-ekonomicznej. Wskazuje się także na charakter techniczny, który zapewnia techniczne zdolności i sprawności systemów energetycznych na odpowiednim poziomie[124]. Należy zgodzić się z podniesieniem, przez M. Nowackiego, w treści pojęcia bezpieczeństwa energetycznego, dwóch dodatkowych aspektów: racjonalnych cen dostarczanej energii (aby zapewnić powszechną jej dostępność) oraz konieczność ochrony środowiska[125]. W tym zakresie dochodzi do największego konfliktu wartości pomiędzy bezpieczeństwem ekologicznym a bezpieczeństwem energetycznym, gdzie zapewnienie należytego poziomu dostaw energii wymaga coraz większej ingerencji w środowisko[126]. Z. Muras i M. Swora podkreślali, że bezpieczeństwo energetyczne stanowi element szerzej pojmowanego bezpieczeństwa ekonomicznego[127], względnie bezpieczeństwa polityczno-strategicznego[128]. A. Szafrański akcentuje, że bezpieczeństwo energetyczne jest w pierwszej kolejności przedmiotem refleksji politologów i specjalistów z zakresu stosunków międzynarodowych. Trwa bowiem permanentna próba znalezienia tzw. „złotego środka" między kosztami zapewnienia ciągłości dostaw, jakością sprowadzanych bądź wytwarzanych produktów energetycznych a ich ceną [129].

Warto też odnotować czynnik wieloaspektowości bezpieczeństwa energetycznego, uwzględniający ujęcie podmiotowe, przedmiotowe i przestrzenne[130].

---

[122] M. Szydło, Regulacja sektorów infrastrukturalnych… s. 54 i n.
[123] P. Lissoń, Reglamentacja jako instrument regulacji w sektorach infrastrukturalnych w: Konstytucyjna Zasada wolności gospodarczej, W. Szwajdler, H. Nowicki (red.), Toruń 2009, s. 262.
[124] E. Kosiński, M. Trupkiewicz, op. cit., s. 35.
[125] M. Nowacki, Prawne aspekty bezpieczeństwa energetycznego w UE, Warszawa 2010, s. 22 i n.
[126] K. Malak, Typologia bezpieczeństwa. Nowe wyzwania, w: Kształtowanie bezpieczeństwa europejskiego. Wybrane problemy instytucjonalno-prawne, red. C. Szyjko. Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego, Warszawa 2008, s. 39.
[127] Prawo energetyczne. Tom I, Komentarz do art. 1-11s, red. Z. Muras, M. Swora, Warszawa 2016.
[128] M. Kaczmarski, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej, Warszawa 2010, s.13.
[129] A. Szafrański, Prawo energetyczne. Wartości i instrumenty ich realizacji, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2014, s. 168.
[130] M. Pawełczyk, Publicznoprawne obowiązki przedsiębiorstw energetycznych jako instrument zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego w Polsce, Toruń 2013, s. 57 in.; L. Karski, Prawne

Podstawowym podmiotem bezpieczeństwa energetycznego jest państwo, którego rola w tym zakresie nie zmieniła się, mimo postępów w prywatyzacji sektora energetycznego[131]. Spory o rolę państwa w gospodarce rynkowej nie ustają, chociaż wszystkie państwa, nawet te najbardziej liberalne, w coraz większym stopniu zbliżają się do modelu regulowanej gospodarki rynkowej. Współczesne państwo, jak zaznacza P. Dobrzański, „jest złożonym systemem ekonomicznym instytucji i organizacji, które powstają w procesie ewolucji instytucji społecznych i ekonomicznych. Zapewnia jednostkom ochronę ich praw oraz porządku społecznego i gospodarczego, będącego funkcją norm prawnych i zwyczajowych"[132].

M. Pawełczyk podnosi specyfikę międzynarodowego rynku surowcowego, w tym rynku głównie surowców energetycznych, akcentując, że „bezpieczeństwo energetyczne powstaje w koincydencji ze stanem bezpieczeństwa międzynarodowego, którymi głównymi moderatorami są państwa"[133]. Nie sposób nie zgodzić się z poglądem, że istotna rola państwa wynika z posiadanego przez nie imperium i możliwości tworzenia stosownych instrumentów prawnych, ale też z ich władztwa nad zasobami, co stawia je w roli gwaranta i strażnika szeroko rozumianego bezpieczeństwa energetycznego.

Liberalizacja rynków energii wpływa również na ujęcie przedmiotowe, umożliwiając coraz większy udział niezależnym gospodarczo przedsiębiorstwom energetycznym, a także odbiorcom indywidualnym. Przedsiębiorstwa energetyczne w coraz większym zakresie ponoszą odpowiedzialność za zrównoważone funkcjonowanie infrastruktury energetycznej, gospodarkę energią pierwotną (surowcami), niezakłócone dostawy energii oraz zapewnienie odpowiednich standardów ekologicznych swoich działań [134].

---

instrumenty rynkowe bezpieczeństwa energetycznego, w: Wybrane węzłowe zagadnienia współczesnego prawa energetycznego, red. A. Walaszek-Pyzioł, Kraków 2012, s. 253 i n.; T. Długosz, Bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego w stanach kryzysowych jako funkcja tzw. mechanizmów rynkowych, w: Wybrane węzłowe zagadnienia współczesnego prawa energetycznego, red. A. Walaszek-Pyzioł, Kraków 2012, s. 299 i n.

[131] A. Szafrański, Prawo energetyczne…, op. cit., s. 172.

[132] P. Dobrzański, Rola państwa we współczesnej gospodarce rynkowej, w: Przedsiębiorca w społecznej gospodarce rynkowej. Trybunały, sądy, wolność gospodarcza, pod red. Tadeusza Kocowskiego i Jana Goli, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2015, tom C III, s. 35.

[133] M. Pawełczyk, Publicznoprawne obowiązki …,op. cit., s. 58.

[134] B. Pikiewicz, Emanacja zasady bezpieczeństwa energetycznego w przepisach dotyczących ciepłownictwa, w: Współczesne problemy bezpieczeństwa energetycznego. Sektor gazowy i energetyczny, red. M. Pawełczyk, Wydawnictwo Ius Publicum, Warszawa 2018, s. 111.

Właściwa ocena i kwalifikacja bezpieczeństwa energetycznego, nie jest możliwa bez aksjologicznej analizy współczesnych uwarunkowań systemu energetycznego w Polsce, które są zdeterminowane modyfikacją kierunków polityki energetycznej[135]. Wyznacza to nowe czynniki i uwarunkowania m. in. w zakresie konsolidacji sektora energetycznego oraz preferencji energii ze źródeł odnawialnych. Zagadnienie bezpieczeństwa energetycznego w ujęciu przestrzennym powiązane jest przede wszystkim z lokalizacją i skalą zagrożeń i ma charakter uzupełniający względem ujęcia podmiotowego[136].

Wydaje się zatem trafna definicja bezpieczeństwa, przyjęta w dokumencie *Polityka energetyczna Polski do 2025 r*. jako "taki stan gospodarki, który umożliwiał będzie pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy minimalizacji negatywnego oddziaływania sektora energii na środowisko i warunki życia społeczeństwa"[137]. W dokumencie tym Rada Ministrów stwierdziła również, że celami polskiej polityki energetycznej są:

- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju,

- wzrost konkurencyjności gospodarki i jej efektywności energetycznej,

- ochrona środowiska przed negatywnymi skutkami działalności energetycznej związanej z wytwarzaniem, przesyłaniem i dystrybucją energii i paliw.

Warto zauważyć, że celem ustawy z 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne jest tworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju kraju, zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, oszczędnego i racjonalnego użytkowania paliw i energii, rozwoju konkurencji, przeciwdziałania negatywnym skutkom naturalnych monopoli, uwzględniania wymogów ochrony środowiska, zobowiązań wynikających z umów międzynarodowych oraz równoważenia interesów odbiorców paliw oraz energii. W art. 3 pkt. 16 prawa energetycznego zdefiniowano bezpieczeństwo energetyczne jako „stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego

[135] M. Pawełczyk, Bezpieczeństwo energetyczne jako fundament bezpieczeństwa kraju. Zakres pojęciowy, w: Współczesne problemy…., s. 76 i n.
[136] B. Pikiewicz, op. cit., s. 115.
[137] Obwieszczenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 1 lipca 2005 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2025 r., M. P. nr 42, poz.562; zob. również Raport – Bezpieczeństwo Energetyczne Polski, Bezpieczeństwo Narodowe 2006, nr 1, s.14-29.

zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań środowiska". W ujęciu przywołanej ustawy, bezpieczeństwo energetyczne, jest więc pozytywnym stanem, którego zapewnienie i utrzymanie jest pożądane lub niezbędne z perspektywy gospodarki państwa. Zasady realizacji krajowego planu działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych określają przede wszystkim postanowienia ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii, która wdrożyła dyrektywy UE w zakresie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych.

Reasumując, rynkową konsekwencją regulacji prawnych będzie zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego poprzez zintensyfikowanie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. Odnawialne źródła energii są bowiem traktowane jako przesłanka i istotny element polityki energetycznej.

3. Znaczenie energii odnawialnej w rozwoju zrównoważonym.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju opiera się na założeniu polegającym na zapewnieniu właściwych form gospodarowania zasobami środowiska, które pozwalają na zahamowanie procesów narastania zagrożeń podważających perspektywy rozwoju. Warto przytoczyć definicję zrównoważonego rozwoju zawartą w opublikowanym w 1987 r. raporcie Światowej Komisji Środowiska i Rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych, który od nazwiska przewodniczącej C.H. Brundtland, nazwany został Raportem Komisji Brundland „zrównoważony rozwój to rozwój, który zaspokaja potrzeby obecnych pokoleń, bez poświęcania możliwości przyszłych pokoleń w zaspokajaniu ich potrzeb"[138]. Osiągnięciem raportu Brundtland było powiązanie ochrony środowiska z rozwojem gospodarczym i społecznym. Zrównoważony rozwój nadaje procesom rozwoju gospodarczego i społecznego cechę trwałości[139]. Uważa się, że to

[138] Raport *Nasza Wspólna Przyszłość* Światowej Komisji d.s. Środowiska i Rozwoju, zwany raportem Brundtland, dostępny na stronie ONZ: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf. Szerzej zob. P. Nowicki, Aksjologia prawa zamówień publicznych. Między efektywnością ekonomiczną a instrumentalizacją, Toruń 2019, s. 222-228.

[139] P. Korzeniowski, Zasada zrównoważonego rozwoju jako podstawa wykładni sądowej w: Inteligentna i zrównoważona gospodarka sprzyjająca włączeniu społecznemu, red. S. Dudzik, B. Iwańska, N. Półtorak, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2017, s. 150; zob. też P. Korzeniowski, Zasady prawne ochrony środowiska Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2010, s. 280 i n., w której autor podniósł, że współcześnie zasada zrównoważonego rozwoju wyznacza koncepcję programową całego systemu przepisów prawa ochrony środowiska; A. Przyborowska-Klimczak, Ochrona przyrody. Studium prawnomiędzynarodowe, Lublin 2004, s. 154. Przedstawiono tam również rozwój zasady równoważonego rozwoju na gruncie prawa międzynarodowego. Zob. Z. Bukowski, Zrównoważony rozwój w systemie prawa, Wydawnictwo „Dom Organizatora", Toruń 2009, s. 23-24, s. 61-102; R. Janikowski, Wymiary

złożona koncepcja, która ma na celu zrównoważenie i zintegrowanie gospodarczych, socjalnych i środowiskowych polityk, nie odpowiadając jednoznacznie na pytanie, która z nich dominuje, a które powinny być podporządkowane[140].

Termin ten pojawia się coraz powszechniej w treści międzynarodowych instrumentów o charakterze ekonomicznym, społecznym i środowiskowym. Na tej podstawie można określić komponenty zrównoważonego rozwoju. Zdaniem Philippa Sands tymi częściami składowymi są cztery zasady: międzypokoleniowej sprawiedliwości, zrównoważonej eksploatacji, słusznego użytkowania (sprawiedliwości wewnątrzgeneracyjnej) oraz integracji (połączenia środowiska i rozwoju)[141]. Jednym z wymiarów zrównoważonego rozwoju jest zagadnienie zrównoważonego wykorzystania szeroko rozumianych bogactw naturalnych, obejmujących florę i faunę, surowce naturalne, zasoby wody, ekosystemy i klimat. P. Sands podkreśla, że ważniejsze od samego zachowania tego kapitału jest korzystanie z niego w sposób rozważny. Ostatnią z zasad kształtujących zrównoważony rozwój zdaniem P. Sands jest połączenie aspektów ochrony środowiska i postępu.

Do najczęstszych błędów w rozumieniu tej idei należy utożsamianie jej wyłącznie z ekologią, która stanowi istotny, ale nie jedyny jej element. Do takiego stanowiska nawiązuje też, wskazana w rozdziale I, trzecia zasada Deklaracji z Rio de Janeiro w 1992 r., podczas tzw. *Szczytu Ziemi*, gdzie skatalogowano 27 zasad dotyczących zrównoważonego rozwoju, podnosząc miedzy innymi, że realizacja prawa do rozwoju powinna sprawiedliwie godzić rozwojowe i środowiskowe potrzeby współczesnych i przyszłych pokoleń. Deklaracje te dopełnił Światowy Szczyt RIO+20, który odbył się w 2012 r., którego wynikiem było przyjęcie Deklaracji „*Przyszłość jaką chcemy mieć*" oraz Decyzji inaugurującej proces opracowania zestawu nowych Celów Zrównoważonego Rozwoju (*ang. Sustainable Development Goals)*[142]. Z kolei we wrześniu 2015 r. podczas

zrównoważonego rozwoju, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Wrocław-Poznań 2010, s. 15-17; A. Szafrański, Elektromobilność jako sposób realizacji zasady zrównoważonego rozwoju (w:) Państwo a gospodarka Zasady- instytucje-procedury, Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Bożenie Popowskiej, red. P. Lissoń M. Strzelbicki, Poznań 2020, s. 352 in.

[140] U. Beyerlin, T. Marauhn, International Environmental Law, Hart Publishing Ltd, Oxford 2011, s.76-78.

Z etycznego punktu widzenia tę teorię określa się jako antropocentryczną, którą można rozpatrywać jako nową, rozszerzoną formę sprawiedliwości, obejmująca całą populację (obecną i przyszłą). Zob. E. Holden, K. Linnerud, D. Banister, Sustainable development: Our Common Future revised, „Global Environmental Change" 2014, nr 26, s. 130.

[141] P. Sands, Principles of International Environmental Law, Cambridge University Press, Cambridge 2004, s. 252-253.

[142] Decyzja ONZ-/CP.21.

Zgromadzenia Ogólnego ONZ przyjęto dokument p.t. „*Przekształcanie naszego świata* : *Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju - 2030*", określający główne cele zrównoważonego rozwoju, które następnie podzielono na cele szczegółowe[143]. W ramach kontynuacji działań podjętych w Agendzie 2030, Komisja przyjęła 22 listopada 2016 r. komunikat pt. *Kolejne kroki w kierunku zrównoważonej przyszłości Europy*[144]. W 2015 r. przyjęto również porozumienie klimatyczne z Paryża (COP21). Podobne podejście do zrównoważonego rozwoju można zauważyć także na innych forach międzynarodowych odnoszących się do gospodarki światowej, jako zjawisko *greening of the GATT,* odzwierciedlające ekologiczne podejście preambuły Porozumienia WTO[145].

Pomimo licznych dokumentów programowych, koncepcja zrównoważonego rozwoju nie została zdefiniowana w sposób jednoznaczny. Brak takiej definicji jest w pewnym sensie efektem ewolucji wyobrażeń społecznych na wzajemne relacje między ekonomicznymi, ekologicznymi i socjalnymi celami państwa, gospodarki i społeczeństwa. Koncepcja zrównoważonego rozwoju oznacza pewien proces, którego podstawowym założeniem jest wzrost gospodarczy uwzględniający w równym stopniu wymogi społeczne i ekologiczne. Koncepcja ta koncentruje się na istnieniu współzależności rozwoju ekonomicznego społeczeństwa i jakości środowiska[146]. Takie ujęcie stanowi odzwierciedlenie art. 5 Konstytucji RP, jak również znajduje się u podstaw ustawy z 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska[147]. W świetle tego aktu ochrona środowiska wyraża się w szczególności w racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu jego zasobami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, stanowiąc istotny element polityki społeczno-gospodarczej. Zaakcentować należy, że polityki, strategie, plany lub programy w szczególności dotyczące m. in.

[143] Rezolucja ONZ A/RES/70/1. Cele ogólne przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych, które zostały ujęte w Program określany Agendą 2030 w zakresie zrównoważonego rozwoju, zostały podzielone na cele szczegółowe (łącznie sto sześćdziesiąt dziewięć), które mają zostać osiągnięte do 2030 r. Szerzej zob. P. Nowicki, Aksjologia prawa zamówień publicznych, s. 223 i n.

[144] Wśród zaleceń politycznych Europejskiego Komitetu Regionów zwraca uwagę siedemnaście celów zrównoważonego rozwoju określone w nowej strategii, które mają uniwersalny i niepodzielny charakter, a polityczna spójność podejmowanych działań w celu ich realizacji jest kluczowym elementem postępu. Opinia Europejskiego Komitetu Regionów. Zob. Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Cele zrównoważonego rozwoju: podstawa długoterminowej strategii UE na rzecz zrównoważonej *Europa 2030.* (Dz. Urz. UE 2019, C 404/04 z dnia 29 listopada 2019 r.).

[145] Porozumienie ustanawiające Światową Organizację Handlu (WTO), sporządzone w Marrakeszu 15.04.1994 r. (Dz. U. z 1995 r. nr 98, poz. 483).

[146] C. Banasiński, Konstytucyjne podstawy ustroju gospodarczego, w: Prawo gospodarcze. Aspekty publicznoprawne, red. H. Gronkiewicz-Waltz, M. Wierzbowski, Warszawa 2020, s. 66.

[147] Dz.U. z 2022 r. poz. 1079

energetyki powinny uwzględniać zasady ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

Zrównoważony rozwój należy zatem rozumieć jako złożoną koncepcję, obejmującą szeroką gamę zagadnień, która charakteryzuje się elastycznością. Integruje on wiele płaszczyzn, poziomów, ponieważ mimo, że można dostrzec go na szczeblu lokalnym czy krajowym, to jego cele podporządkowane są globalnemu wymiarowi. Jest on traktowany jako strategia umożliwiająca jednocześnie zahamowanie degradacji przyrody, jak i zwalczanie biedy oraz dążenie do wzrostu dobrobytu ogólnoświatowego. Wymagania ochrony środowiska wyznaczają standardy, które muszą być spełnione przy podejmowaniu wszelkich działań ochronnych w określonym czasie, w stosunku do środowiska jako całości lub w odniesieniu do jego poszczególnych elementów w warunkach określonego poziomu rozwoju gospodarczego i społecznego[148]. Pojęcie zrównoważonego rozwoju pojawiło się w wyniku rozpoznania środowiskowych kosztów rozwoju zagrażających warunkom życia. Koncepcja zrównoważonego rozwoju opiera się na założeniu polegającym na zapewnieniu właściwych form gospodarowania zasobami środowiska, pozwalających na zahamowanie procesów narastania zagrożeń, które podważają perspektywy rozwoju[149].

W doktrynie wciąż toczy się dyskusja czy zrównoważony rozwój można uznać za zasadę prawa czy jest to wytyczna pojawiająca się w kontekście *soft law*. Podzielam pogląd Z. Bukowskiego, że zasadę zrównoważonego rozwoju należy zaliczyć do „zasad prawnych w znaczeniu dyrektywalnym o wiążącym charakterze"[150].

Dążenie do zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł w produkcji energii oparte jest na zdolności do zmniejszenia obciążeń środowiska. Szczególne miejsce zajmują coraz liczniej pojawiające się dokumenty i rozwiązania prawne, których celem jest realizacja ochrony środowiska i klimatu w sektorze energetycznym.

Przyjęcie w polityce Unii Europejskiej koncepcji zrównoważonego rozwoju prowadzi do powstania coraz liczniejszych instrumentów prawnych wymuszających uwzględnienie aspektów środowiskowych w unijnej polityce energetycznej. Przyjęta w 2010 roku

[148] Ekonomia a rozwój zrównoważony, t. 1. Teoria i kształcenie, F. Piątek (red.), Białystok 2001, s. 22.
[149] P. Korzeniowski, Zasada zrównoważonego rozwoju jako podstawa wykładni sądowej w: Inteligentna i zrównoważona gospodarka sprzyjająca włączeniu społecznemu…, s. 150.
[150] Z. Bukowski, Bezpieczeństwo ekologiczne jako kryterium koniecznych działań na zrównoważonego rozwoju, w: Zrównoważony rozwój. Od utopii do praw człowieka, Bydgoszcz 2005, s. 117-118.

Strategia *Europa 2020* zakładała, że wspieranie zrównoważonego rozwoju stanowi jeden z priorytetów UE[151]. Zrównoważony rozwój jest rozumiany w tym dokumencie, jako wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów naturalnych, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej[152]. *Europejski Zielony Ład* stanowi integralną część opracowanej przez Komisję strategii mającej na celu wdrożenie agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 i celów zrównoważonego rozwoju[153]

Na zasadę zrównoważonego rozwoju wskazuje Komunikat Komisji z dnia 10 stycznia 2007 r. zatytułowany „*Mapa drogowa na rzecz energii odnawialnej – Energie odnawialne XXI wieku*: *budowa bardziej zrównoważonej przyszłości*", w którym przedstawiono długoterminową strategię UE na rzecz odnawialnych źródeł energii do 2020 r. Komisja wskazała, że obowiązujący ogólny cel UE ma być odzwierciedlony w obligatoryjnych celach krajowych. Wkład każdego państwa członkowskiego w osiągnięcie celu unijnego ma uwzględniać różne warunki poszczególnych państw. Komisja ma możliwość weryfikacji krajowych planów działania, aby zapewnić realizację celów ogólnych.

Należy także odnotować Komunikat Komisji z 22 listopada 2016 r. p.t. *Next step for a sustainable European future*, który stanowi odpowiedź na Agendę 2030[154]. Komunikat jest kontynuacją dotychczasowych działań Unii Europejskiej w zakresie ochrony klimatu, w szczególności na rzecz strategii niskoemisyjnego transportu. Agenda 2030 przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 25 września 2015 r. *Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030,* odniosła się do zasady zrównoważonego rozwoju. Zgodnie z art. 21 państwa członkowskie ONZ zostały zobowiązane do realizacji celów Agendy i ponoszą odpowiedzialność za jej realizację na poziomie krajowym, regionalnym i globalnym. Mimo, że Agenda nie ma charakteru wiążącego, odpowiedzialność każdego państwa za jej realizację uwzględnia realia, możliwości i stopień rozwoju państwa przez pryzmat poszanowania narodowych polityk

[151] Komunikat Komisji z dnia 3 marca 2010 r. Europa 2010 Strategia na rzecz zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu COM (2010) – wersja ostateczna.
[152] Komunikat Komisji z dnia 3 marca 2010 r. Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. COM (2010) 2020 wersja ostateczna.
[153] https:/sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourword.
[154] Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych w dniu 25 września 2015 r. *Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030*, A/Res/70/01.

i priorytetów rozwoju. Z punktu widzenia odnawialnych źródeł energii istotne znaczenie ma cel 13 *Działania w dziedzinie klimatu.*

W Komunikacie Komisji z dnia 11 grudnia 2019 r. do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *Europejski Zielony Ład* zaktualizowano zobowiązanie Komisji do rozwiązania problemów związanych z klimatem i środowiskiem naturalnym[155]. *Europejski Zielony Ład* jest nową strategią, której celem jest osiągniecie do 2050 r. zerowego poziomu emisji gazów cieplarnianych netto i w ramach której wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych. Wskazuje się na transformację UE z myślą o zrównoważonej przyszłości. Osiągnięcie dodatkowej redukcji emisji stanowić będzie wyzwanie, polegające na przekierowaniu kapitału prywatnego na działania służące klimatowi i ochronie środowiska. UE będzie odgrywać wiodącą rolę w koordynowaniu międzynarodowych działań, których celem jest zbudowanie spójnego systemu finansowego wspierającego zrównoważone rozwiązania.

Europejski Zielony Ład stanowi integralną część Strategii mającej na celu wdrożenie Agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju do 2030 roku i celów zrównoważonego rozwoju[156]. W ramach *Europejskiego Zielonego Ładu* Komisja zmieni proces koordynacji makroekonomicznej w taki sposób, aby uwzględniał on cele zrównoważonego rozwoju wskazane przez ONZ, które będą traktowane jako priorytet polityki gospodarczej, a cele zrównoważonego rozwoju znalazłyby się w centrum polityki i działań UE.

Warto przypomnieć, że podczas Konferencji Narodów Zjednoczonych *Środowisko* i *Rozwój* w 1992 r. w Rio de Janeiro głównym przedmiotem obrad była koncepcja zrównoważonego rozwoju. Stała się ona podstawą wszystkich przyjętych na tej konferencji aktów prawnych i dokumentów. W preambule Deklaracja z Rio wskazywała na dążenie do tego, aby za pomocą porozumień międzynarodowych zapewnić wprowadzenie ”integralności światowego systemu środowiska i rozwoju”[157].

[155] Bruksela, dnia 11.12.2019 r. COM (2019) 640 final.
Zgodnie z ustaleniami dotyczącymi europejskiego środowiska w 2020 r. – stan i prognozy na 2020 r. w kontekście procesu transformacji w kierunku zrównoważonej Europy, opublikowanymi na platformie wiedzy prowadzonej przez Europejską Agencję Środowiska.
[156] https:/sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld.
[157] M. Keating, Szczyt Ziemi Globalny Program działań, Warszawa 1994, s. 12; J. Osiejewicz, Globalne zarzadzanie zasobami ropy i gazu w perspektywie prawnomiędzynarodowej, s. 203 in.

Idea zrównoważonego rozwoju realizuje się, jak zauważył M. Nyka, w odchodzeniu od multicentrycznego porządku prawnego na rzecz porządku zintegrowanego[158]. Zasada ta łączy normy prawne kształtowane w różnych ośrodkach prawotwórczych, na poziomach krajowym, regionalnym i międzynarodowym w jeden integrujący się system prawa światowego[159]. Podnosi się, że system ten powinien być systemem prawa integracji, z tego względu, że prawo integracji to prawo koncentrujące się na ochronie wspólnych wartości, realizowane przez wspólne zasady i chroniące wspólne dobro, spełnia więc kryteria systemu prawnego realizującego zasadę zrównoważonego rozwoju[160].

Przełomowe znaczenie dla ustalenia kształtu zasady zrównoważonego rozwoju ma Konwencja o różnorodności biologicznej[161]. Z treści art. 3 Konwencji wynika, że zgodnie z Kartą NZ i zasadami prawa międzynarodowego, państwa mają suwerenne prawo wykorzystywania swoich zasobów zgodnie z własną strategią ochrony środowiska.

`

Wymienić warto, etap w ewolucji koncepcji zasady zrównoważonego rozwoju, który jest związany z XIX sesją specjalną Zgromadzenia Ogólnego ONZ w 1997 r w Nowym Jorku, określaną jako „Szczyt Ziemi+5", która nakreśliła plan działań na lata 1998-2002. W 2002 r. odbyła się w Johannesburgu trzecia światowa konferencja ONZ nazwana Szczytem pod hasłem „*Zrównoważony rozwój Ziemi*", na którym wskazano, że zrównoważony rozwój powinien opierać się na trzech współzależnych i nawzajem wspierających się filarach: rozwoju gospodarczym, rozwoju społecznym i ochronie środowiska[162].

---

[158] M. Nyka, Zasada zrównoważonego rozwoju w międzynarodowych bilateralnych umowach handlowych, w: Gospodarcze prawo środowiska, red. J. Ciechanowicz-McLean i T. Bojar-Fijałkowski, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2009, s. 121.

[159] K. Równy, Zasada zrównoważonego rozwoju naczelną dyrektywą i spoiwem jedności (tworzenia i stosowania) prawa światowego (międzynarodowego i wewnętrznego) oraz pokojowego współżycia i zachowania gatunku ludzkiego na Ziemi, w: Rozwój prawa międzynarodowego – jedność czy fragmentacja, red. J. Kolasa, A. Kozłowski, Wyd. U. Wr. Wrocław 2007 r., s. 260-261.

[160] Zob. Z. Brodecki, Prawo integracji w Europie, Wyd. Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2008.

[161] Dz. U. z 2002 r., nr 184, poz. 1532; zob. W. Radecki, Problemy implementacji międzynarodowego prawa ochrony przyrody w Polsce w: Aktualne problemy prawa międzynarodowego we współczesnym świecie. Księga pamiątkowa poświęcona pamięci profesora Mariana Iwanejko. Materiały z ogólnopolskiej konferencji zorganizowanej Katedrę Prawa Międzynarodowego i Porównawczego Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 27-28 września 1995 r., Kraków 1996, s.297-305; T. Swanson, *Global Action for Biodiversity*, London 1997, s. 7; J. Ciechanowicz, Zasada ekorozwoju w Konwencji o różnorodności biologicznej, „Państwo i Prawo" 1997, z. 6, s. 48.

[162] V. Barral, Johannsesburg 2002: *Qui de neuf pour le dévelopmpment, durable*?, « *Revue Générale de Droit International Public* » 2003/107/2, s. 422 ; A. Przyborowska-Klimczak, Ochrona przyrody. Studium

Wpływ na kształtowanie znaczenia zrównoważonego rozwoju miał też Światowy Szczyt, który odbył się w 2012 r. w Rio de Janeiro. Rezultatem tego spotkania było przyjęcie deklaracji „*Przyszłość jaką chcemy* mieć", a także decyzja o inauguracji procesu na rzecz opracowania zestawu nowych celów zrównoważonego rozwoju. Realizacja celu Szczytu miała zapewnić równowagę pomiędzy rozwojem ekonomicznym, rozwojem społecznym i ochroną środowiska jako składnikami zrównoważonego rozwoju[163].

Zasadę zrównoważonego rozwoju można odnaleźć zarówno w prawie pierwotnym, jak i wtórnym Unii Europejskiej. Szczególnego wyeksponowania wymaga art. 11 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), w którym odwołano się do zasady zrównoważonego rozwoju jako podstawy integracji polityki ochrony środowiska z politykami sektorowymi. Zawarta w art. 11 TFUE klauzula nakazuje branie pod uwagę ochrony środowiska we wszystkich sferach aktywności UE. Do koncepcji zrównoważonego rozwoju nawiązuje przepis art. 3 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE), ukazujący zrównoważony wzrost gospodarczy, stabilność cen oraz społeczną gospodarkę rynkową jako fundamenty trwałego rozwoju Europy[164]. Oznacza to, że gdyby w traktatowych dotyczących polityki energetycznej UE zabrakło bezpośredniego odniesienia do konieczności przestrzegania wymogów ochrony środowiska, to i tak konieczność taka wynikałaby z zasady integracji, opartej na materialnej podstawie zrównoważonego rozwoju. Podobnie zresztą w przypadku zbiegu podstaw prawnych można by przyjąć podstawę z zakresu polityki energetycznej, dopuszczalne natomiast byłoby pominięcie podstawy z zakresu polityki w dziedzinie środowiska. Zasada integracji i zasada zrównoważonego rozwoju, uwzględniane łącznie, warunkują postrzeganie ochrony środowiska jako czynnika niejako wyciągniętego przez nawias celów i zadań kształtowanych przez UE w rozmaitych sferach działań.

Traktat Karty Energetycznej także zawiera odniesienie do zrównoważonego rozwoju i wzywa państwa członkowskie do zminimalizowania w sposób ekonomicznie efektywny

---

prawnomiędzynarodowe, Lublin 2004, s. 167; M.M. Kenig-Witkowska, Koncepcja « *sustainable development* » w prawie międzynarodowym, „Państwo i Prawo" 1998 z. 8, s.48.

[163] Podczas Szczytu w Johannesburgu przyjęto dwa podstawowe dokumenty: Deklarację polityczną i Plan implementacji Światowego Szczytu w sprawie Zrównoważonego Rozwoju. Zob. M. M. Kenig-Witkowska, Deklaracja zasad prawa międzynarodowego dotyczących zrównoważonego rozwoju, przyjęta na 70. Konferencji International Law Association, New Deli, 2002 (komunikat naukowy).

[164] Art. 3 ust. 3 TUE: „Unia ustanawia rynek wewnętrzny. Działa na rzecz trwałego rozwoju Europy, którego podstawą jest zrównoważony wzrost gospodarczy oraz stabilność cen, społeczna gospodarka rynkowa o wysokiej konkurencyjności zmierzająca do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego oraz wysoki poziom ochrony i poprawy jakości środowiska…."Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana; Dz. Urz. C 202 z 2016 r., s. 13.

szkodliwych skutków dla środowiska, występujących zarówno wewnątrz, jak i poza ich terytorium, będącym wynikiem działań na rynku energetycznym[165].

Ewolucja polityki ochrony środowiska sprawia, że mamy do czynienia z procesem wzajemnego przenikania się polityki ochrony środowiska z politykami sektorowymi. Proces ten jest szczególnie widoczny na tle polityk, w tym polityki energetycznej powiązanych z ochroną środowiska[166]. Zaakcentować trzeba, że o ile zasada integracji ma charakter formalny i ogniskuje się na konieczności uwzględnienia rozmaitych interesów z wymogami ochrony środowiska, o tyle zasada zrównoważonego rozwoju, będąca jej materialnym dopełnieniem nakazuje wyważenie i realizację stojących nieraz w sprzeczności dążeń. W rezultacie należy przyjąć, że obowiązek przewidziany w art. 11 TFUE ma ogólny charakter, pełniąc przede wszystkim rolę wskazówki politycznej przy ustalaniu i wdrażaniu polityk UE i podejmowaniu innych działań. Celem oceny wpływu na środowisko jest przede wszystkim takie ukształtowanie procesów decyzyjnych, aby względy ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju były rozważane na równi z innymi czynnikami.

Przytaczane: ustawa z 10.04.1997 r. prawo energetyczne i ustawa z dnia 20.02.2015 r. o odnawialnych źródłach energii odwołują się do zrównoważonego rozwoju kraju. Zrównoważony rozwój odnosi się do „kraju" nie tyle w znaczeniu terytorium państwa, ile w znaczeniu odnoszącym się do kontekstu społecznego, ekonomicznego i środowiskowego, którego częścią jest gospodarka paliwami i energią na terytorium Polski. Oznacza to, że realizacja zrównoważonego rozwoju kraju w prawie energetycznym odbywa się w szerszym zakresie, wyznaczonym również przez unijne i międzynarodowe zobowiązania Polski.

Zwrócić trzeba uwagę na istnienie równorzędności celów określonych w art. 1 ust. 2 ustawy prawo energetyczne. Wskazane w ustawie cele są „konkurencyjne" względem siebie w tym znaczeniu, że pełna realizacja jednego z nich może utrudniać, a nawet uniemożliwiać realizacje pozostałych. Realizacja przykładowo postulatu bezpieczeństwa energetycznego, może kolidować z realizacją postulatu zrównoważonego rozwoju kraju. Sformułowanie ogólnych reguł rozwiązywania ewentualnych kolizji nie jest możliwe.

[165] Art. 19 Energy Charter Treaty, 2080 UNTS 95; 34 ILM 360 (1995).
[166] M.M. Kenig-Witkowska, Prawo środowiska Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe, Warszawa 2006, s. 44.

Powinny być rozstrzygane indywidualnie dla każdego przypadku, przy założeniu, że nie jest dopuszczalne pominięcie celów wymienionych w art.1 ust. 2 prawa energetycznego.

Analizując cele zawarte w ustawie prawo energetyczne, należy zaakcentować główną rolę zasady w zakresie tworzenia warunków do zrównoważonego rozwoju kraju. Mimo, że ustawodawca ograniczył się do wymienienia łącznie kilku celów ustawy, w doktrynie prawa energetycznego podkreśla się istnienie jeszcze innych, które nietrudno wyinterpretować z przepisów ustawy, między innymi: promowanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, planowanie zaopatrzenia w energie i paliwa, jawność i transparentność działań regulatora oraz zapewnienie dostępu stronom trzecim do sieci. Ustawodawca w ten sposób podporządkował gospodarowanie odnawialnymi źródłami energii zasadzie zrównoważonego rozwoju. Wskazując na funkcję zasady zrównoważonego rozwoju w procesie wykładni prawa, w literaturze zwrócono uwagę, że powinna ona pełnić przede wszystkim rolę „dyrektywy wykładni przepisów prawa, zwłaszcza gdy pojawiają się wątpliwości co do zakresu, rodzaju i sposobu realizacji obowiązków prawnych podmiotów korzystających ze środowiska”[167].

W doktrynie prawa konstytucyjnego zauważa się poglądy, które traktują zasadę zrównoważonego rozwoju wąsko, odnosząc ją przede wszystkim do ochrony środowiska. Zauważyć wypada, że art. 5 Konstytucji RP posługuje się pojęciem zrównoważonego rozwoju. Analizując treść art. 5 Konstytucji RP można przyjąć, że zasada zrównoważonego rozwoju odnosi się do wszystkich funkcji państwa, które mają istotne znaczenie w sferze gospodarczej, społecznej i ochrony środowiska. Oznacza to podniesienie tej zasady do rangi wartości konstytucyjnej. Zdaniem J. Stelmasiaka i A. Wąsikowskiej zasada zrównoważonego rozwoju ma charakter zasady ustrojowej, co oznacza, że nie można traktować jej jedynie w kategoriach postulatu, idei czy

[167] M. Górski, w: Prawo ochrony środowiska, komentarz, red. M. Górski, Warszawa 2014, s. 91; zob. też T. Borys, Wąskie i szerokie interpretacje zrównoważonego rozwoju oraz konsekwencje wyboru, w: Zrównoważony rozwój. Od utopii do praw człowieka, red. A. Papuziński, Bydgoszcz 2005, s. 69. Co do zakresu działań zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju por. M. Jaś-Nowopolska, Prezes Urzędu Energetyki w: M. Jaś-Nowopolska, K. Łuczak, H. Wolska, Zakres działania, kompetencje i zadania organów regulacyjnych na rynkach infrastrukturalnych, Wydanie I, Bydgoszcz-Gdańsk 2018, s. 64 in.

koncepcji[168]. B. Rakoczy wywiódł, że wykładnia systemowa Konstytucji RP prowadzi do wniosku, że jest to zasada ustrojowa[169].

Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego traktuje zasadę zrównoważonego rozwoju szeroko w kontekście nie tylko ochrony przyrody czy ładu przestrzennego. W wyroku z dnia 6 czerwca 2006 r. Trybunał Konstytucyjny podniósł, że ”w ramach zasady zrównoważonego rozwoju mieści się także należyta troska o rozwój społeczny i cywilizacyjny, związany z koniecznością budowania stosownej infrastruktury, niezbędnej dla – uwzględniającego cywilizacyjne potrzeby – życia człowieka i poszczególnych wspólnot. Idea zrównoważonego rozwoju zawiera więc w sobie potrzebę uwzględnienia wartości konstytucyjnych i stosownego ich wyważenia”.

W przepisie art. 3 pkt 50 ustawy Prawo ochrony środowiska, zrównoważony rozwój to rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych, i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości procesów, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń. Należy zauważyć, że postanowienia ustawy o ochronie przyrody związane są przede wszystkim z zakazami lokowania elementów infrastruktury energetycznej w określonych miejscach. Dotyczy to głównie energetyki wiatrowej.

Rozważając problematykę zrównoważonego rozwoju na rynku odnawialnych źródeł energii należy też odnieść się do postanowień ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym[170], która w art. 47 ust. 1 pkt 1 wskazuje, że koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju powinna uwzględniać zasady zrównoważonego rozwoju kraju w oparciu o uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe, społeczne i ekonomiczne. Kształtowanie polityki przestrzennej państwa za pomocą tego aktu planowania ogólnego, stanowiącego podstawę systemu aktów planistycznych państwa, musi uwzględniać zrównoważony rozwój w zakresie definicyjnym kształtowanym przez prawo ochrony

[168] J. Stelmasiak, A, Wąsikowska, w: Prawo ochrony środowiska, red, J. Stelmasiak, Warszawa 2010, s. 27.
[169] B. Rakoczy, Ograniczenie praw i wolności jednostki ze względu na ochronę środowiska w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Toruń 2006, s. 148 i n.; B. Rakoczy, Procesowy wymiar zasady zrównoważonego rozwoju, „Białostockie Studia Prawnicze” 2015, z. 18, s. 36.
[170] Art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz.293 ze zm.

środowiska[171]. Przez pryzmat postanowień tej ustawy, można badać, na ile ulokowanie elementów infrastruktury energetycznej stanowić może realizację inwestycji celu publicznego w rozumieniu art. 2. pkt. 5 cytowanej ustawy i oznacza działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim, krajowym), a także krajowym (obejmującym również inwestycje międzynarodowe i ponadregionalne).

Przybliżając treść przepisu art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami[172], warto odnotować, że do celów publicznych zalicza się wyłącznie budowę i utrzymanie urządzeń służących do przesyłania energii elektrycznej, a także innych obiektów i urządzeń niezbędnych do korzystania z urządzeń przesyłowych. Chodzi zatem o urządzenia służące przesyłowi energii celem dostarczenia jej do sieci dystrybucyjnych lub odbiorcom końcowym przyłączonym do sieci przesyłowych. Podstawową zaś funkcją elektrowni wiatrowych jest wytwarzanie energii elektrycznej[173].

Na szerokie zastosowanie zasady zrównoważonego rozwoju obejmujące nie tylko proces stosowania prawa, ale również jego tworzenia wskazuje Naczelny Sąd Administracyjny: „Zasada zrównoważonego rozwoju odnosi się zarówno do sfery stanowienia prawa, jak i do sfery stosowania prawa i w tym zakresie zawiera nakaz skierowany do organów władzy publicznej, by w procesie konkretyzacji normy prawa materialnego znajdowały się rozwiązania, które pozwolą chronić środowisko naturalne i poprawiać jego stan (art. 74 Konstytucji RP)”[174].

[171] Szerzej zob. Z. Niewiadomski, w: Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne,. Komentarz, wyd. 10, red. Z. Niewiadomski, wyd. C. H. Beck, Warszawa 2018, s. 458-460.
[172] Tekst jedn. Dz. U. z 2015 r. poz. 1774 ze zm.
[173] M. Szyrski, Rola samorządu terytorialnego w rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE). Analiza administracyjnoprawna, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2017, s. 145-146. Wyrok NSA w Warszawie z dnia 11 maja 2011 r., II OSK 806/10, LEX nr 1081910; w którym Sąd skonkludował, że „jest to przepis enumeratywny i wyczerpujący, a nie jedynie przykładowy, winien być więc interpretowany ściśniająco, *a contrario* jego wykładnia rozszerzająca jest niedopuszczalna. Tym samym brzmienie art. 6 pkt. 2 ustawy o gospodarce nieruchomościami nie pozwala na zaliczenie budowy urządzeń wytwarzających energię do inwestycji celu publicznego”. Podobne stanowisko zajął Wojewódzki Sąd Administracyjny w Szczecinie orzekając, że „ do celów publicznych – w myśl przepisu art. 6 ust. 2 ustawy o gospodarce nieruchomościami – zaliczono jedynie urządzenia służące do przesyłania energii elektrycznej, nie zaliczając do nich urządzeń do ich wytwarzania jakim jest elektrownia wiatrowa”, Wyrok WSA w Szczecinie z dnia 8 maja 2008 r., II SA/Sz 224/08, LEX nr 435125.
[174] Zob. Wyrok NSA w Warszawie z 25,04.2012 r., IIOSK 233/11, Legalis.

4. Efektywność ekonomiczna a efektywność energetyczna na rynku odnawialnych źródeł energii.

Zależność miedzy koncepcją zrównoważonego rozwoju i bezpieczeństwem energetycznym, pokazuje wskazana powyżej definicja bezpieczeństwa energetycznego, zobowiązująca do takiego gospodarowania zapotrzebowaniem na surowce energetyczne, aby zminimalizować negatywne oddziaływanie sektora energii na środowisko i warunki życia społeczeństwa. Powoduje to szereg wyzwań dla sektora energetycznego, związanych z potrzebą przekształcenia gospodarki wysokoemisyjnej w niskoemisyjną, a przede wszystkim jak najszerszego wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. W tym kontekście szczególną uwagę poświęca się poszukiwaniom nowych rozwiązań, które służą zwiększeniu efektywności energetycznej, dywersyfikacji dostawców energii czy rozbudowie infrastruktury energetycznej. Zauważyć należy, że poprawa efektywności energetycznej jest podstawowym warunkiem zapewnienia w przyszłości dostaw energii na odpowiednim poziomie oraz zmniejszenia obciążenia środowiska[175].

Postanowienia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2012/27z 5.10.2012 r. w sprawie efektywności energetycznej i zmieniająca ją dyrektywa Parlamentu i Rady UE 2018/2002 z 11.12.2018 r.[176] określają instrumenty prawne realizacji celów w zakresie efektywności. Podkreślenia więc wymagają cele (wartości) zawarte w aktach prawnych, stanowiące podstawę aksjologiczną działania prawodawcy[177]. Udział odnawialnych źródeł w rynku wskazuje ich duże znaczenie ekonomiczne dla tego rynku, co w połączeniu z kolejnymi celami, które mogą być realizowane przez efektywne wykorzystanie energii z tych źródeł przyczyni się do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego i zredukowania emisji gazów cieplarnianych. Postanowienia dyrektywy 2012/27/UE miały przyczynić się do zwiększenia efektywności energetycznej o 20% do roku 2020 w porównaniu z 1990 r. Na mocy tego aktu zobowiązano państwa członkowskie do ustalenia krajowych wartości docelowych efektywności energetycznej.

[175] J. Górzyński, Efektywność energetyczna w działalności gospodarczej, Warszawa 2017, s. 22-23.
[176] Dyrektywa PE i Rady 2012/27 UE z 25.10.2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmieniająca dyrektywy 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylająca dyrektywy 2004/8/WE i 2006/32/WE (Dz. Urz. UE L nr 315, z 14 11.2012 r., s. 1. Kolejne zmiany dyrektywy 2012/27/UE zostały włączone do tekstu podstawowego. Por. dyrektywę PE i Rady 2018/2002 z dni 11.12.2018 r. zmieniająca dyrektywę 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej (Dz. Urz. UE L 328 z 21.12.2018 r., s. 210-230).
[177] A. Szafrański, Prawne instrumenty oddziaływania państwa na energetykę –kryterium podziału w: Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę, pod red. A. Powałowskiego, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2016, s. 442.

W tym świetle, należy zastanowić się, czy efektywność ekonomiczna nie powinna stanowić zasady na rynku odnawialnych źródeł energii. Szkoła ekonomicznej analizy prawa jako jedno ze swoich założeń przyjmuje, że celem i fundamentalną wartością prawa jest jego efektywność ekonomiczna[178]. Badania nad efektywnością ekonomiczną jako wartością prawa odnawialnych źródeł energii z natury muszą mieć charakter interdyscyplinarny[179]. Pojęcie to jednak nie doczekało się definicji legalnej, bowiem termin ten wywodzi się z zakresu nauk ekonomicznych a nie prawnych[180]. Treść tego pojęcia najczęściej przedstawiana jest jako działanie, którego celem jest osiągnięcie danego efektu przy wykorzystaniu jak najmniejszej ilości dostępnych zasobów lub też osiągnięcie rezultatu przy wykorzystaniu określonej liczby zasobów. Ocena opłacalności inwestycji w odnawialne źródła energii wymaga obok uwzględnienia finansowych przesłanek podejmowania działalności inwestycyjnej również spojrzenia na problem z punktu widzenia maksymalizacji dobrobytu społecznego i oddziaływania na różne podmioty[181]. Tradycyjne finansowe metody analizy efektywności oceniają przedsięwzięcie z punktu widzenia możliwości generowania zysku inwestora. W tym celu są kalkulowane finansowe przepływy pieniężne wykorzystujące informacje z systemem rachunkowości podmiotu dokonującego inwestycji i posługujące się rynkowymi wycenami dóbr, usług oraz kapitału.

Przy rozważaniu podjęcia inwestycji w odnawialne źródła energii klasyczny rachunek ekonomiczny, w którym sprowadza się przyszłe przepływy pieniężne do wartości obecnej z użyciem rynkowej stopy dyskonta, nie spełnia swojej roli, ponieważ ponoszone obecnie koszty są przeciwstawiane bardzo odległym w czasie korzyściom, obarczonym dużym stopniem niepewności[182]. Specyfika podejścia do oceny inwestycji w OZE bierze się z trudności szacowania wartości kosztów i korzyści nie związanych bezpośrednio z cenami

[178] J. Stelmach, B. Brożek, W Załuski, Dziesięć wykładów z ekonomii prawa, wyd. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s.25-26;
[179] Jednak nawet w naukach ekonomicznych efektywność ekonomiczna nie ma jednolitej definicji. Zob. G. Kozuń-Cieślak, Efektywność – rozważania nad istota i typologią, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace, 2013, nr 4, s. 13 i n.
[180] P. Nowicki, Aksjologia prawa zamówień publicznych. Pomiędzy efektywnością ekonomiczną a instrumentalizacją, wyd. Dom Organizatora, Toruń 2019, 275 i n.
[181] Dobrobyt społeczny nie ma jednoznacznej definicji w teorii ekonomii. T. Żylicz definiuje dobrobyt społeczny jako zaspokojenie szeroko rozumianych potrzeb reprezentowanych przez funkcję użyteczności, czyli przez satysfakcję, która dana osoba osiąga przez nabycie jakiegoś dobra. Ekonomia środowiska i zasobów naturalnych, Warszawa 2004, s. 191; zob. też. M. Blaug, Teoria ekonomii. Ujęcie retrospektywne, Warszawa 2000, s. 595.
[182] P. Krystosiak, Koszty i korzyści inwestycji w obiektach wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych, [w:] Zielona energia w Polsce, red. D. Niedziółka, s. 117.

rynkowymi. Wynika to z faktu, że inwestycje wykorzystujące odnawialne źródła energii, w tym inwestycje proekologiczne, należy traktować jako specyficzny rodzaj inwestycji rzeczowych[183]. Ich wyróżnikiem jest to, że oprócz efektu podstawowego generują także efekt ekologiczny, polegający na zmniejszeniu zużycia pierwotnego, najczęściej nieodnawialnego zasobu przyrody oraz/lub zmniejszenia emisji substancji szkodliwych. Takie cechy sprawiają, że kryterium korzyści netto w ujęciu finansowym, które jest w pełni zasadne w przypadku analizy typowych przedsięwzięć rzeczowych, okazuje się niewystarczające do prawidłowej oceny ekonomicznej efektywności w przypadku inwestycji w odnawialne źródła energii.

Właściwy dobór metod działania oraz instrumentów wsparcia produkcji odnawialnych źródeł służy więc nie tylko rozwijaniu rynku odnawialnych źródeł, ale zapewnia również realizację celów bezpieczeństwa energetycznego i zrównoważonego rozwoju kraju. Moim zdaniem efektywność ekonomiczna związana jest z właściwym wyborem rodzajów odnawialnych źródeł energii, stosowanych na rynku oraz wskazuje na zakres stosowania krajowych instrumentów wsparcia produkcji tej energii.

Taka perspektywa wymaga rozważenia czy regulacja prawna odnawialnych źródeł energii spełnia przesłanki efektywności ekonomicznej w rozumieniu ekonomicznej analizy prawa[184], której szkoła (ang. Law & Economics) uznaje efektywność ekonomiczną prawa za jego największą wartość i umieszcza ją w centrum swoich badań. Jako jedno ze swoich założeń Law & Economics przyjmuje, że celem i funkcjonalną wartością prawa jest jego efektywność ekonomiczna[185].

Nie w pełni można podzielić ten punkt widzenia, bowiem realizacja zadań publicznych wpływa na całą strukturę społeczną i niewłaściwe byłoby jej redukowanie

[183] P. Krzystosiak, op. cit., s. 118.
[184] Szerzej na temat ekonomicznej analizy prawa zob. M. Golecki, Ekonomiczna analiza prawa, ; zob. też P. Nowicki, Cele systemu zamówień publicznych w: Przedsiębiorca w społecznej gospodarce rynkowej. System zamówień publicznych w Polsce, red. T. Kocowski, T. Gola, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu", Wrocław 2017, nr 497, s. 8; M. Winiarz, Efektywność finansów publicznych a efektywne zamówienia publiczne, w: Potrzeby i kierunki zmian w Prawie zamówień publicznych, red. M. Stręciwilk, A. Dobaczewska, wyd. Urząd Zamówień Publicznych, Warszawa 2018, s. 169 i n.; M. Peno, Ekonomia, efektywność i prawo – problemy, konteksty, zastosowania, (w:) Ekonomiczna analiza prawa publicznego, red. K. Nizioł, M. Peno, Szczecin 2019, s. 52.
[185] R. Cooter, T. Ulen, Ekonomiczna analiza prawa, Warszawa 2009, s. 4; J. Stelmach, Spór o ekonomiczna analizę prawa (w:) Analiza ekonomiczna w zastosowaniach prawniczych, red. J. Stelmach, M. Soniewicka, Warszawa 2007, s. 13 i n; I. Przybojewska, Instrumenty rynkowe w prawie ochrony środowiska Unii Europejskiej, Warszawa 2021, s. 4 i n.

jedynie do czynników efektywnościowych związanych z alokacją dóbr[186]. Jeżeli uznamy rozwiązania prawne w zakresie odnawialnych źródeł energii[187] za regulację efektywną ekonomicznie, to czy uwzględniając kwestie społeczne, środowiskowe czy związane z promowaniem innowacji nie ograniczamy efektywności ekonomicznej? Wydaje się, że jeżeli przy ocenie wykorzystywania odnawialnych źródeł ograniczylibyśmy się tylko do interpretacji przepisów prawnych i celów w drodze wykładni, a pominęlibyśmy wartości pozaprawne to prawidłowa identyfikacja wartości prawa energetycznego nie byłaby możliwa[188]. Jestem zdania, że uwzględnienie realizacji wartości związanych ze zrównoważonym rozwojem nadaje efektywności ekonomicznej niezbędny wymiar aksjologiczny[189].

Z przeprowadzonych rozważań wynika, że efektywność ekonomiczna i efektywność energetyczna mają częściowo pokrywające się zakresy. Co więcej, instrumentalizacja prawa odnawialnych źródeł energii, pozwalająca na uwzględnienie kwestii środowiskowych nie ogranicza jego efektywności ekonomicznej. Tym samym efektywność energetyczna służy też efektywności ekonomicznej. Zakresy efektywności ekonomicznej i efektywności energetycznej pokrywają się co najmniej w dwóch wymiarach. Po pierwsze, efektywność energetyczną można zakwalifikować jako służącą długookresowemu celowi strategicznemu. Po drugie, sama w sobie oznacza dla rynku odnawialnych źródeł energii korzyści ekonomiczne w postaci oszczędności energii, przekładające się w sposób bezpośredni na oszczędności pieniężne.

Zgodnie z art. 194 ust. 1 TFUE wymieniono następujące cele polityki energetycznej Unii Europejskiej: zapewnienie funkcjonowania rynku energii; zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii w Unii; wspieranie efektywności energetycznej i oszczędności energii, jak również wspieranie rozwoju nowych i odnawialnych form energii; wspieranie wzajemnych połączeń między sieciami energii. Stwierdzono ponadto, że każdy z tych celów powinien być realizowany w duchu solidarności oraz z uwzględnieniem potrzeby zachowania i poprawy środowiska naturalnego. Podnieść

[186] Pogląd ten reprezentuje P. Nowicki, Aksjologia… op. cit., s. 281.
[187] Problematyka podstaw prawnych dotyczących w zakresie odnawialnych źródeł będzie przedmiotem badań rozdziału II pracy.
[188] Pogląd taki przedstawia również A. Długosz, Instrumenty wpływu na sektor energetyczny w gospodarce, w: Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę, pod red. A. Powałowskiego, wyd. C. H. Beck, Warszawa 2016, s. 443. Opis wartości w kontekście pozaprawnym, A. Szafrański, Prawo energetyczne. Wartości i instrumenty ich realizacji, Warszawa 2014 , s.56 i n.
[189] P. Nowicki, Aksjologia…, s. 284.

trzeba, że rozwój odnawialnych źródeł energii służy ochronie środowiska, tym samym realizuje cele polityki UE. Ten katalog wartości określa nie tylko cele polityki Unii Europejskiej, ale także właściwość działania jej organów i zakres legislacji pochodnej[190].

Pod względem treści, ustawowy katalog celów umieszczony w art.1 ust.1 ustawy Prawo energetyczne różni się w niewielkim zakresie od postanowień Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Odrębnie wymienia ochronę środowiska i zrównoważony rozwój oraz konieczność równoważenia interesów przedsiębiorstw energetycznych i odbiorców paliw energii. Polski ustawodawca, inaczej niż europejski, dostrzega poza przedmiotem polityki również podmioty tej polityki i ich interesy.

Z analizy przepisów Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej i ustawy Prawo energetyczne wynika, że do wartości realizowanych przez prawo energetyczne należą:

1) wspólny rynek energetyczny ze skuteczną konkurencją, tak na poziomie krajowym, jak i europejskim;
2) bezpieczeństwo energetyczne;
3) efektywność energetyczna i oszczędzanie energii;
4) ochrona środowiska przede wszystkim przez wsparcie dla odnawialnych źródeł energii i prowadzenie polityki klimatycznej.

Należy zgodzić się, że te cztery cele stanowią podstawowe wartości przez pryzmat których należy porządkować instrumenty prawne oddziaływania państwa na energetykę, w tym energetykę odnawialną[191].

5. Aspekty rynku odnawialnych źródeł energii.

5.1.Zagadnienia wprowadzające.

Pojęcie rynku najczęściej występuje z przymiotnikiem określającym jego cechę charakterystyczną np. rynek wewnętrzny, rynek właściwy, rynek konkurencyjny, rynek finansowy rynek, odnawialnych źródeł energii. Pojęcie rynku zawiera element prawny i ekonomiczny, z przewagą elementu ekonomicznego. Treść pojęcia rynku, który funkcjonuje w języku prawnym, ogranicza się do wskazania warunków, ram

[190] A. Szafrański, Instrumenty wpływu…, s. 443 - 444.
[191] A. Szafrański, Instrumenty…, op. cit. s. 445.

proceduralnych, konsekwencji prawnych, stwierdzenia określonych zdarzeń o charakterze ekonomicznym[192].

5.2. Pojęcie rynku na gruncie prawa unijnego.

Analiza pojęcia rynku przeprowadzona na gruncie prawa unijnego obejmuje dwa aspekty. Dotyczy to regulacji odnoszących się do zasad funkcjonowania rynku wewnętrznego oraz reguł konkurencji. Rynkiem wewnętrznym jest obszar bez granic wewnętrznych, w którym jest zapewniony swobodny przepływ towarów, osób, usług i kapitału, zgodnie z postanowieniami Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej[193]. Przez zapewnienie swobód należy rozumieć urzeczywistnienie wolności gospodarczych określonych w TFUE, osiągnięte wskutek zakazu dyskryminacji bezpośredniej i pośredniej oraz zakazu utrudniania dostępu do rynku[194].

Konkurencja jest zjawiskiem charakteryzującym prawidłowe funkcjonowanie mechanizmów gospodarki rynkowej. Ochrona konkurencji ma na celu zagwarantowanie uczciwego funkcjonowania na rynku wszystkich jego uczestników. Instrumentem, który temu służy jest prawo ochrony konkurencji, zakazujące w interesie publicznym, działań mogących zakłócić reguły uczciwej rywalizacji na rynku.

Podstawy prawne ochrony konkurencji zawarte są w art. 101-109 TFUE. Na unijne prawo konkurencji składają się normy prawa pierwotnego oraz prawa wtórnego (pochodnego), którym towarzyszą liczne akty niewiążące (*soft law*). Do źródeł pierwotnego prawa konkurencji należą: art. 3 ust.1 pkt b – ustanawianie reguł konkurencji niezbędnych do funkcjonowania rynku wewnętrznego; art. 101-106 TFUE zawierające reguły odnoszące się do zachowania przedsiębiorstw, a także art. 107-109 TFUE obejmujące zasady aktywności państw członkowskich. Przepisy unijne zawierają takie rozwiązania prawne, które pozwalają zapobiec albo usunąć zakłócenia konkurencji spowodowane działaniami przedsiębiorstw lub państw członkowskich[195].

---

[192] W. Hoff, Model prawny regulacji sektorowej, s. 85.

[193] Rynek wewnętrzny obejmuje swoim zakresem, nie tylko cztery swobody wskazane w art. 26 TFUE, ale również dodatkowe elementy wskazane w Traktacie. M. Szydło, Rynek w: System prawa administracyjnego. Publiczne prawo gospodarcze, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, t. 8A, Warszawa 2012, s. 508; Unia Europejska w dobie przemian ustrojowych. Zagadnienia systemowe i instytucjonalne, pod red. Jana Galstera, Toruń 2013, s. 199 in.

[194] D. Miąsik, Komentarz do art. 26 TFUE w: Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komentarz, red. A. Wróbel, t. I, Warszawa 2012, s. 508 in.

[195] Szerzej zob. Konkurencja, pod red. Zdzisława Brodeckiego, Warszawa 2004; A. Jurkowska-Gomułka, Wspólne reguły konkurencji Unii Europejskiej, tom XXIV, Warszawa 2010; Ustawa o ochronie

Z wymienionymi przepisami łączą się pośrednio również inne postanowienia Traktatu, w tym ogólne zasady prawa unijnego oraz m. in. art. 26 TFUE, stanowiące o rynku wewnętrznym. Istnienie rynku wewnętrznego pozostaje zależne od zachowania skutecznej konkurencji oraz norm dotyczących swobodnego przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Należy jednocześnie pamiętać, że prawo konkurencji powinno być ukształtowane i realizowane w taki sposób, by zachować spójność z politykami UE, w szczególności z polityką: przemysłową, handlową, finansową, ochrony środowiska, energetyczną[196].

Pojęcie rynku określa ramy, w których działają reguły konkurencji oraz rodzaj produktu lub usługi w określonym przedziale czasowym[197]. Z takim rozumieniem utożsamiane jest przede wszystkim pojęcie rynku właściwego (relewantnego)[198]. Rynek właściwy wyznacza płaszczyznę współzawodnictwa przedsiębiorców w zakresie danego towaru na określonym terytorium geograficznym. Pojęcie rynku właściwego należy rozpatrywać przede wszystkim w dwóch aspektach: produktowym i geograficznym. Rynek właściwy, w ramach którego ma być oceniane naruszenie konkurencji, jest zasadniczo połączeniem obu tych wymiarów rynku. Tworzy on swoiste połączenie rynków: produktowego i geograficznego. Aspekt produktowy rynku właściwego łączy się ze wszystkimi towarami o wysokim stopniu podobieństwa (substytucyjnymi), ocenianymi również przez nabywców jako towary substytucyjne ze względu na określone przeznaczenie, właściwości i cenę. Określenie rynku właściwego umożliwia identyfikację konkurentów, a więc podmiotów, których zachowanie jest w stanie wpłynąć na zachowanie innego przedsiębiorcy. Zdaniem T. Skocznego rynek właściwy jest pierwszą z dwóch fundamentalnych kategorii konkurencji, kluczową także dlatego, że

konkurencji i konsumentów. Komentarz, red. T. Skoczny, Wyd. C. H. Beck, Warszawa 2014; Wyzwania dla ochrony konkurencji i regulacji rynku,. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Tadeuszowi Skocznemu, pod red. M. Bernatt, A. Jurkowska-Gomułka, M. Namysłowska, A. Piszcz, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2017; K. Kohoutek M. Sieradzka, Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów, komentarz, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2008; Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów, Komentarz ,pod red. C. Banasińskiego i E. Piontka, Wyd. LexisNexis, Warszawa 2009; Prawo i ekonomia konkurencji, pod red B. Kurcz, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2010; M. Królikowska-Olczak, Zwalczanie praktyk ograniczających konkurencję w: Meandry prawa karnego i kryminalistyki, pod red. J. Kasprzaka, W. Cieślaka, I. Nowickiej, Szczytno 2015, s. 713 i n.; M. Król-Bogomilska Zwalczanie karteli w prawie antymonopolowym, Warszawa 2013, s. 62.

[196] Dotychczas nie wypracowano jednolitej definicji polityki przemysłowej. Trudności wynikają z faktu, że na jej treść składają się działania podejmowane w innych obszarach, w szczególności w ramach polityki konkurencji, polityki handlowej, finansowej, ochrony środowiska, energetyki a także badań i rozwoju. Szerzej zob. Polityki Unii Europejskiej: Polityki sektorów infrastrukturalnych, pod red. A. Jurkowskiej i T. Skocznego, t. XXVIII, Warszawa 2010.

[197] W. Hoff, Prawny model…, s. 87.

[198] M. Szydło, Rynek,…., s. 401.

druga z tych kategorii, siła rynkowa, uzewnętrznia się właśnie na rynku właściwym[199]. Rynek w tym rozumieniu jako rynek towarów, które ze względu na ich przeznaczenie, cenę oraz właściwości, w tym jakość są uznawane przez ich nabywców za substytuty (rynek produktowy) oraz są oferowane na obszarze, na którym ze względu na ich rodzaj i właściwości, istnienie barier dostępu do rynku, preferencje konsumentów, znaczące różnice cen i koszty transportu, panują zbliżone warunki konkurencji (rynek geograficzny)[200].

Rynek jest płaszczyzną współzawodnictwa w zakresie danego produktu na określonym obszarze. To właśnie na rynku właściwym rozgrywa się gra konkurencyjna, której zasady określają normy prawa konkurencji. Ustalenie rynku właściwego jest podstawowym elementem postępowania mającego na celu wykrycie porozumień antykonkurencyjnych, nadużywania pozycji dominującej czy kontroli koncentracji przedsiębiorstw[201]. Regulacje dotyczące ochrony konkurencji jako wyłącznej kompetencji UE (art. 3 ust. 1 lit. b TFUE), odchodzą od terytorialnego pojmowania rynku, ujmują go w znaczeniu funkcjonalnym i dynamicznym w bezpośrednim odniesieniu do zjawisk ekonomicznych[202] tj. porozumień między przedsiębiorstwami, których celem lub skutkiem ma być zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji na rynku wewnętrznym albo nadużycie pozycji dominującej na rynku.

Reasumując rozważania dotyczące rynku wewnętrznego oraz konkurencji, trzeba dojść do wniosku, że podstawy aksjologiczne ochrony konkurencji są zbieżne z celami rynku energetycznego.

---

[199] T. Skoczny, Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, red. T. Skoczny, Warszawa 2014, wyd. C. H. Beck, s. 147 in.

[200] Art. 4 pkt. 9 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

[201] Ustanawianie reguł konkurencji należy do wyłącznych kompetencji Unii Europejskiej, o czym stanowi art. 3 ust. 1 pkt. b TFUE. Oznacza to, że państwa członkowskie nie są kompetentne do uchwalania samodzielnie norm prawnych z zakresu reguł konkurencji, lecz mogą podejmować działania legislacyjne tylko z upoważnienia UE oraz w wykonaniu przepisów ustanowionych przez te organy.
Na podstawie Rozporządzenia 1/2003 (Regulation of the Council no 1/2003 of 16 December 2002 on application of art.81 and 82 ECT; Official Journal EU 2003, L. 1/1), egzekwowanie zawierania niedozwolonych porozumień, wydawania decyzji związków przedsiębiorstw oraz stosowania niedozwolonych praktyk na rynku wewnętrznym jest obowiązkiem nie tylko organów unijnych lecz także polskich organów ochrony konkurencji i konsumentów i polskich sądów. Szerzej K. Kohutek, Komentarz do rozporządzenia Rady WE i Parlamentu Europejskiego nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie przepisów o konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu, LEX 2015; K. Kohutek, M. Sieradzka, Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, Wyd. 2, Warszawa 2014; K. Kohutek, Szkoda antymonopolowa. Zasady odpowiedzialności oraz dochodzenia roszczeń odszkodowawczych, Wolters Kluwer, Warszawa 2018, s. 47 i n.

[202] W. Hoff, Prawny model…, s. 87; Zob. też A. Fornalczyk, Biznes a ochrona konkurencji, Kraków 2007.

5.3. Liberalizacja rynku energetycznego.

Wraz z zapoczątkowaniem reform obejmujących sektor energetyczny konieczne było rozstrzygnięcie istotnego problemu natury prawnej jak i technicznej. Stanowiło to odzwierciedlenie struktury rynku energetycznego, który jeszcze w latach 90-tych XX wieku charakteryzował się monopolizacją oraz pionowym zintegrowaniem. W ramach tego rynku przedsiębiorstwa energetyczne prowadziły działalność na wszystkich szczeblach procesu produkcyjnego, począwszy od wybudowania infrastruktury po umowy o świadczenie usług konsumentom. Takie połączenie różnych działalności umożliwiało w praktyce przenoszenie części kosztów ponoszonych przez przedsiębiorstwo w ramach jednej działalności na inną działalność, zwiększając tym samym swoją pozycję konkurencyjną w tym subsydiowanym segmencie rynku.

Subsydiowanie to, zwane w energetyce „*subsydiowaniem skośnym"* możliwe było zwłaszcza w stosunku do działalności, w których przedsiębiorstwa te miały pozycje monopolistyczną na rynku, jak działalność przesyłowa i dystrybucyjna. Ceny oferowanych towarów i usług nie uwzględniały wtedy całości kosztów ich wytwarzania. Taki stan skutkował brakiem realnej konkurencji dla monopolisty, co eliminowało presje do obniżania przez niego cen[203].

Wprowadzenie konkurencji na rynku energetycznym wymagało zapewnienia potencjalnym konkurentom dostępu do infrastruktury, niezbędnej do prowadzenia działalności gospodarczej. W przeciwnym wypadku, z uwagi na wysokie koszty budowy infrastruktury, długotrwałość inwestycji i nieefektywność tworzenia równoległych sieci energetycznych, wejście na rynek nowych podmiotów było niemożliwe[204]. Istniejąca struktura rynku energetycznego wykluczała możliwość konkurencji w zakresie przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej i gazu ziemnego, co predysponuje przedsiębiorstwo eksploatujące sieć do posiadania statusu monopolu naturalnego.

[203] M. Pawełczyk, B. Pikiewicz, Funkcjonowanie zasady TPA w elektroenergetyce, Warszawa 2010, s. 87; M. Krzykowski, Zasada dostępu stron trzecich w prawie energetycznym Unii Europejskiej i Polski, Warszawa 2013, s. 97.

[204] Zob. A. Walaszek-Pyzioł, Świadczenie usług przesyłowych w zakresie energii elektrycznej w prawie Unii Europejskiej – implikacje dla Polski, w: Instytucje współczesnego prawa administracyjnego, Kraków 2001, s. 751. W praktyce wiązało się to z koniecznością ustanowienia mechanizmów regulacyjnych, gwarantujących podmiotom nie będącym właścicielami infrastruktury sieciowej (magazynowej, instalacji LNG) dostęp do kluczowych urządzeń (na niedyskryminacyjnych warunkach i za dodatkową opłatą) celem umożliwienia im obrotu energią elektryczną i gazem ziemnym – podaję za M. Krzykowskim, op. cit. s. 98.

Na początku lat dziewięćdziesiątych, część państw (państwa skandynawskie, Niemcy i Wielka Brytania) zaczęła reformować swoje sektory energetyczne[205]. Odchodzono od tradycyjnego monopolu w energetyce. Liberalizacja rynku i zapewnienie konkurencji w sektorze energetycznym odbywało się etapami[206] i połączone zostało z odpowiednią polityką regulacyjną, chroniąca z jednej strony konsumentów oraz zapewniającą bezpieczeństwo energetyczne państwa, z drugiej strony zabezpieczającą odpowiedni poziom zwrotu z inwestycji oraz jakość usług dla przedsiębiorstw działających w tym sektorze.

Ten kierunek został wsparty przez regulacje prawne na poziomie unijnym. Przyjęta została dyrektywa 96/92/WE[207], tworząca wspólny rynek energii elektrycznej, zastąpiona następnie dyrektywą 2003/54/WE[208]. Dyrektywa 96/92/WE zakładała stopniowe otwieranie rynku. Przyjęcie jej stało się możliwe dzięki dążeniom państw członkowskich do wzrostu konkurencyjności międzynarodowej ich gospodarek, w sytuacji wolniejszego rozwoju, znaczącego zróżnicowania cen pomiędzy państwami, ograniczeń wielkości dostępnych środków publicznych na inwestycje energetyczne oraz wprowadzenia przez niektóre państwa własnych mechanizmów zapewnienia konkurencji na rynku energetycznym[209].

Istotnym argumentem na rzecz liberalizacji w Europie był wpływ sektora energetycznego na inne sektory gospodarki. Liberalizacja miała zapewnić między innymi obniżenie cen energii elektrycznej, zwiększenie jakości i niezawodności dostaw, zwiększenie efektywności energetycznej wytwarzania, stworzenie zachęt dla racjonalnego gospodarowania energią elektryczną oraz modernizacji i rozwoju

[205] Zob. R. L. Gilbert, E. P. Kahn (red), International Comparison of Electricity Regulation, Cambridge 1996; J. H. Matláry, Energy policy in the European Union, London 1997, s.25-45; A. T. Szablewski, Zarys teorii I praktyki reform regulacyjnych na przykładzie enrgetyki, s. 69 I n.
[206] A. T. Szablewski, tamże, s. 146 i n.; M. Krzykowski, op. cit.,, s. 33-55.
[207] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 96/92/WE z dnia 19 grudnia 1996 r. w sprawie jednolitych zasad wewnętrznego rynku energii elektrycznej (Dz. Urz. WE L 27 z 30.01.1997).
[208] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/54/WE z dnia 23 czerwca 2003 r., w sprawie wspólnych zasad dla wewnętrznego rynku energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 96/92/WE (Dz. Urz. UE L 176 z 15.07.2003). Szerzej zob. m. in. M. Będkowski-Kozioł, Kierunki zmian polskiego prawa energetycznego w świetle regulacji dyrektyw 2003/54/WE oraz 2003/55/WE w sprawie wspólnych zasad dla rynku wewnętrznego energii elektrycznej i gazu ziemnego, "Kwartalnik Prawa Publicznego" 2004, nr 1, s 70 i n.
[209] Pierwsza liberalizacyjna dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 96/92/WE (art. 16-18).

przedsiębiorstw[210]. Zmiany te miały również umożliwić wdrożenie zmian w polityce ochrony środowiska.

Zmiany w zasadach otwarcia rynku energetycznego zawarte zostały w dyrektywie 2003/54/WE. Zakładała ona, że od 1 lipca 2004 r. wszyscy przedsiębiorcy będą mogli korzystać z zasady dostępu stron trzecich do sieci, podczas gdy od 1 lipca 2007 r. dotyczyć to będzie wszystkich konsumentów. Wprowadzenie tej regulacji stanowiło istotny czynnik rozwoju rynku energetycznego. Zgodnie z art. 3 ust. 1 cytowanej dyrektywy w sprawie wspólnych zasad wewnętrznego rynku energii elektrycznej państwa członkowskie powinny zapewnić realizację konkurencyjnego, bezpiecznego oraz ekologicznego rynku energii elektrycznej. Państwa członkowskie zobowiązane są zapewnić konsumentom równy dostęp do wszystkich przedsiębiorstw energetycznych.

Dyrektywa 2003/54/WE odrębnie i szczegółowo reguluje przesyłanie (*ang. transmission system operation)* oraz dystrybucję (*ang. distribution system operation)* energii elektrycznej. Państwa członkowskie zobowiązane zostały do wyznaczania na określony czas danego podmiotu jako operatora systemu przesyłowego, z uwzględnieniem efektywności i równowagi gospodarczej (*ang. efficiency and economic balance).* Zadaniem operatora systemu przesyłowego jest zapewnienie długoterminowej zdolności systemu do zaspokojenia uzasadnionych potrzeb na energię elektryczną, przyczynianie się do zagwarantowania bezpieczeństwa zaopatrzenia poprzez utrzymywanie odpowiednich mocy przesyłowych i niezawodności systemu, zarządzanie przepływem energii z zapewnieniem bezpiecznego, niezawodnego i wydajnego systemu energetycznego z niezależną od innych systemów niezbędną infrastrukturą pomocniczą, dostarczanie innym operatorom systemów przesyłowych niezbędnych informacji umożliwiających realizację bezpiecznego i wydajnego przesyłania energii elektrycznej oraz skoordynowany rozwój systemu, niedyskryminowanie podmiotów korzystających z systemu. Nadto operatorzy systemów przesyłowych zobowiązani zostali do rozmieszczania instalacji elektroenergetycznych na terenie swojej działalności oraz do określania wykorzystania instalacji połączonych z innymi systemami. Działania te muszą być oparte na obiektywnych kryteriach, które są publikowane i wprowadzane w życie w

[210] J. Biedrzycki, M. Kozak, Rynek energii elektrycznej w: Energetyka w Unii Europejskiej, Droga do konkurencji na rynkach energii elektrycznej i gazu, A. Dobroczyńska (red.), Warszawa 2003, s. 80 i n.

sposób niedyskryminacyjny i zapewniający właściwe funkcjonowanie wewnętrznego rynku elektroenergetycznego.

Państwa członkowskie w trosce o ochronę środowiska naturalnego mogą prawnie preferować instalacje elektroenergetyczne wykorzystujące energię z odnawialnych źródeł bądź odpadów, bądź wytwarzających energię cieplną i elektryczną w połączeniu. Państwa członkowskie mogą wymagać od operatorów systemu dystrybucyjnego preferowania instalacji elektroenergetycznych wykorzystujących również odnawialne źródła energii. Instrumentem regulacji prokonkurencyjnej jest gwarancja dostępu do infrastruktury (do sieci). Zgodnie z dyrektywą, państwa członkowskie mają obowiązek zapewnienia podmiotom trzecim dostępu do systemów przesyłowych i dystrybucyjnych (zasada dostępu stron trzecich). Ten obowiązek publicznoprawny ma kluczowe znaczenie z punktu widzenia liberalizacji oraz zwiększenia konkurencji w sektorze energetycznym[211].

Kolejne akty prawne dotyczące reformy rynku energii obejmują m. in. magazynowanie energii. Wymienić tu należy Rozporządzenie 2019/943 w sprawie rynku wewnętrznego energii elektrycznej[212] oraz dyrektywę 2019/944 w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej[213]. Oba te akty prawne podkreślają doniosłą rolę magazynowania energii w ramach zmieniającego się systemu energetycznego UE, którego kluczowym elementem jest rynek energii elektrycznej. Przyjęte rozwiązania mają m.in. przeciwdziałać praktykom dyskryminacyjnym w zakresie przyłączenia do sieci (przesyłowej lub dystrybucyjnej) magazynów energii[214]. Przepisy rozporządzenia 2019/943 mają skutek bezpośredni dla państw członkowskich UE i mają być stosowane od 1stycznia 2020 r. W przypadku dyrektywy 2019/944 większość przepisów powinna być transponowana do krajowych porządków prawnych do końca 2020 r.

---

211 Zob. E. Kosiński, Regulacja prokonkurencyjna nową funkcją państwa? Rozważania na przykładzie regulacji sektora elektroenergetycznego Unii Europejskiej, (w:) Funkcje współczesnej administracji gospodarczej, Poznań 2006, s. 194-196.

212 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2019/943 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie rynku wewnętrznego energii elektrycznej (Dz. Urz. UE 2019, L 158, s. 54).

213 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2019/944 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej oraz zmieniająca dyrektywę 2012/27/UE (Dz. Urz. UE 2019, L 158/125).

214 Szerzej M. Grzywacz, M. M. Sokołowski, M. Wierzbowski, Ramy i bariery prawne magazynowania energii wobec rosnącego wykorzystania magazynów energii elektrycznej na świecie (w:) Państwo a gospodarka Zasady-instytucje-procedury, Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Bożenie Popowskiej, Poznań 2020, s. 313.

5.4.Rodzaje rynku energetycznego.

Analizując rynek energetyczny przez pryzmat reguł konkurencji oraz wyznaczania rynku właściwego należy przyjąć, że „rynek energii to obszar, na którym uczestnicy rynku zawierają w określonym czasie transakcje sprzedaży paliw i energii, a także zasady na podstawie których te transakcje są realizowane”[215]. Przytoczona definicja zawiera następujące elementy: obszar, przedmiot transakcji (produkt, usługa), czas i zasady ich zawierania oraz podmioty rynku energetycznego. Na podstawie tych kryteriów możliwe jest wyodrębnienie poszczególnych rodzajów rynków energetycznych.

Wyodrębnienie rynku ze względu na obszar może obejmować lokalny rynek energii, rynek krajowy lub wewnętrzny rynek energii UE. Z punktu widzenia przedmiotowego w zależności od rodzaju nośnika energii wyróżnić można rynek energii elektrycznej, gazu, ciepła paliw płynnych, czy rynek odnawialnych źródeł energii. Ze względu na rodzaj oferowanej usługi można wymienić rynek: przesyłu, dystrybucji, rezerwy mocy, redukcji zużycia energii. Wyodrębnienie rynków z punktu widzenia mechanizmów na nim funkcjonujących następuje w oparciu o rodzaj i zasady transakcji przeprowadzanych na konkurencyjnym rynku energii[216]. Wymienić też wypada rynek giełdowy czy też rynek bilansujący. Rynek bilansujący w przypadku energii elektrycznej nie posiada charakteru handlowego. Jest rynkiem technicznym, którego funkcjonowanie zapewnia bilansowanie systemu elektroenergetycznego[217].

Ze względu na kryterium podmiotowe możliwa jest identyfikacja hurtowego i detalicznego rynku energii[218]. W tym przypadku, jeżeli uczestnikami transakcji są odbiorcy (w tym także konsumenci), z reguły mamy do czynienia z rynkiem detalicznym, gdy uczestnikami tego rynku są przedsiębiorstwa energetyczne będzie to rynek hurtowy. Podnieść należy, że tego rodzaju rozróżnienie będzie prawidłowe wtedy gdy rynek energetyczny definiowany jest przy pomocy metod właściwych prawu ochrony konkurencji.

---

[215] M. Domagała, Obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych, Lublin 2016, s. 120 i n.

[216] Zob. R. Poręba , Koncepcja i problemy tworzenia konkurencyjnego rynku energii elektrycznej w Polsce, w: Konkurencja, regulacja i prywatyzacja sektora energetycznego, red. T. Szablewski, Warszawa 2000, s. 45; M. Domagała, Obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych, s. 121.

[217] Zasoby: www.tge.pl.

[218] M. Szydło, Regulacja sektorów…, s. 99.

Przez pryzmat aspektów technicznych jego funkcjonowania, rynek energii należy traktować jako całokształt procesów zachodzących między odbiorcami końcowymi a producentami, z udziałem operatorów systemów sieciowych i różnego rodzaju pośredników umożliwiających najkorzystniejsze zaspokajanie potrzeb elektroenergetycznych odbiorców, przy rozsądnych zyskach przedsiębiorstw uczestniczących w dostawach[219]. Przedstawiona definicja zawiera przede wszystkim aspekty podmiotowe i techniczne. Uczestnikami rynku energii są wytwórcy (dostawcy), operator systemu przesyłowego, operatorzy systemów dystrybucyjnych, odbiorcy (przemysłowi i w gospodarstwach domowych) oraz przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w przedmiocie obrotu.

Dodać też trzeba, że w ujęciu technicznym na przykładzie rynku energii elektrycznej wyróżnić można rynek energii elektrycznej czynnej (w tym m.in. rynek giełdowy), rynek techniczny oraz rynek finansowy. Przedmiotem obrotu na rynku technicznym są regulacyjne usługi systemowe, niezbędne dla umożliwienia przesyłu zakontraktowanej energii, a także energia elektryczna produkowana w określonych jednostkach wytwórczych, w których generacja jest wymuszona technicznymi ograniczeniami działania systemu elektroenergetycznego.

5.5. Rynek finansowy.

Rozwój rynku finansowego oraz specyfika regulacji prawnych dotyczących jego funkcjonowania wskazują na koegzystencję norm prawa prywatnego i prawa publicznego[220]. Rynek finansowy XXI wieku stanowi już nie tylko miejsce wymiany kapitału międzynarodowego między jego uczestnikami, ale wskazuje, że regulacje publicznoprawne pełnią subsydiarną i pomocniczą rolę względem swoich prywatnoprawnych odpowiedników[221]. Dynamiczny rozwój rynków finansowych oraz

[219] Zasoby: www.pse.pl.
[220] Szerzej, M. Lemonier, Prawo publiczne a prawo prywatne. Uwagi prawnoporównawcze na tle prawa francuskiego, „Studia Prawno Ekonomiczne" Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź, 2016, Tom C, s. 67 i n.; M. Mariański, Problematyka regulacji rynku finansowego w ujęciu transgranicznym. Analiza na przykładzie prawa polskiego i prawa francuskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2020, s. 58 i n., zob. też. R. Szczepaniak, K. Kokocińska, M. Krzymuski, Konstytucyjne bariery stosowania prawa prywatnego w sektorze publicznym. Studium prawnoporównawcze ze szczególnym uwzględnieniem prawa polskiego i niemieckiego, pod red. R. Szczepaniaka, Poznań 2020; M. Fedorowicz, Koncepcja prawna finansowego stosunku prawnorynkowego (zarys założeń), „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i socjologiczny" 2018, z. 2, s. 5 i n.
[221] M. Mariański, Rynek finansowy jako miejsce przenikania się norm prawa prywatnego i prawa publicznego, „Studia Prawno Ekonomiczne" Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź, 2016, Tom C, s. 131.

ich globalizacja sprawiły, że wiele konstrukcji cywilnoprawnych wykorzystywanych jest do analizy charakteru prawnego nowych form przedmiotu obrotu na rynku finansowym, niejednokrotnie z uwzględnieniem ich publicznoprawnego charakteru. Złożoność rynku finansowego oraz jego transgraniczny i ponadnarodowy charakter wymagały interwencji tak prywatnoprawnej jak i publicznoprawnej i to zarówno na poziomie krajowym jak i międzynarodowym[222].

W szerokim ujęciu można określić rynek finansowy jako miejsce zawierania transakcji, których przedmiotem są instrumenty finansowe[223]. Transakcje są zawierane przez dwie grupy podmiotów. Pierwszą stanowią podmioty poszukujące kapitału w celach inwestycyjnych, drugą podmioty posiadające nadwyżkę kapitału. Poprzez miejsce zawierania transakcji należy rozumieć zespół instytucji i instrumentów za pomocą których zawierane są transakcje. Takie rozumienie rynku finansowego pozwala na przekazywanie, poprzez zawierane umowy, środków pieniężnych pomiędzy zainteresowanymi podmiotami. Należy mieć na uwadze rozróżnienie obrotu instrumentami finansowymi na rynku pierwotnym oraz wtórnym. Na rynku pierwotnym tworzone są nowe prawa majątkowe, a przedmiotem transakcji będą rzeczywiste kapitały. Rynek wtórny pozwala na obrót wcześniej powstałymi prawami majątkowymi między inwestorami bez udziału emitenta instrumentu finansowego[224].

Prawo rynków finansowych to jedna z najszybciej rozwijających się dziedzin gospodarki. Przyczyny należy upatrywać w zmianach regulacji prawnych dotyczących instrumentów finansowych oraz rynków finansowych[225]. Należą do nich przede wszystkim ustawa o obrocie instrumentami finansowymi[226], ustawa o nadzorze nad rynkiem kapitałowym[227], ustawa o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach

[222] Specyfika rynku finansowego wymagała korzystania z dorobku i nauki prawa cywilnego, prawa administracyjnego, prawa handlowego czy nawet prawa karnego i kryminologii. Prawo rynku finansowego, jako nowa gałąź prawa naznaczona była interdyscyplinarnym i złożonym charakterem – M. Mariański, Prawo rynku finansowego jako odrębna gałąź prawa z perspektywy prawa prywatnego międzynarodowego w: Prawo rynku finansowego jako nowa specjalizacja badawcza, red. M. Lemonier, Sz. Kisiel, M. Mariański, Olsztyn 2017, s. 21 in.
[223] M. Wypych, Finanse i instrumenty finansowe, Łódź 1997, s. 15. Polski rynek kapitałowy obok rynku pieniężnego i walutowego jest podstawowym składnikiem rynku finansowego.
[224] M. Górski, Architektura systemu finansowego gospodarki, Warszawa 2005, s. 183.
[225] Problematyka instrumentów finansowych będzie przedmiotem rozważań rozdziału IV i V pracy.
[226] Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. Dz. U z 2017, poz. 1768, ze zm.
[227] Ustawa z 29 lipca 2005 r. Dz. U. z 2017, poz. 1480.

publicznych[228], które muszą być także rozważane przez pryzmat ustawodawstwa unijnego.

Przedmiotem obrotu na rynku finansowym są kontrakty finansowe dotyczące dostaw energii, których cena i wielkości dostaw jest jednoznacznie określona, ale nie są bezpośrednio związane z fizyczną dostawą energii. Rynek ten obejmuje również instrumenty pochodne: pozwala on uczestnikom rynku na zabezpieczenie się przed ryzykiem związanym z handlem energią elektryczną jako towarem[229].

Z punktu widzenia mechanizmów funkcjonowania rynku energetycznego należy wymienić rynek regulowany oraz rynek konkurencyjny. Ze względu na sposób regulacji prawnej i rolę administracyjnych organów nadzoru, zorganizowany rynek finansowy można zgodnie z terminologią zarówno dyrektyw unijnych jak i polskich ustaw dotyczących rynku finansowego podzielić na rynek regulowany i nieregulowany[230].

Rynek regulowany charakteryzuje się tym, że reguły funkcjonowania rynku są ustalone przez odpowiednie organy zewnętrzne albo podmiot trzeci nie będący stroną transakcji na rynku. Pewne elementy transakcji na rynku regulowanym takie jak cena instrumentu, ilość walorów, termin realizacji transakcji, zależą od woli stron. Rynki regulowane powinny określać dostęp do rynku zarówno wobec pośredników, jak i inwestorów, a także warunki wprowadzenia produktu finansowego na rynek. Rynek ten funkcjonuje w oparciu o zasady przejrzystości, rzetelności, efektywności płynności i integralności[231]. Rynkiem regulowanym w rozumieniu art. 14 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi jest działający w sposób stały system obrotu instrumentami finansowymi dopuszczonymi do tego obrotu, zapewniający inwestorom powszechny i równy dostęp do informacji rynkowej w tym samym czasie przy kojarzeniu ofert nabycia i zbycia instrumentów finansowych oraz jednakowe warunki nabywania i zbywania tych instrumentów, zorganizowany i podlegający nadzorowi właściwego organu na zasadach

[228] Ustawa z 29 lipca 2005 r. Dz. U. z 2016, poz. 1639.
[229] Zasoby: www.pse.pl
[230] M. Mariański, Rozwój rynku regulowanego w Polsce, w: Społeczeństwo i ekonomia. Dwudziestolecie przemian w państwach bałtyckich 1991-2010, red. naukowa R. Droba, J. Zieliński, s. 179 i n.
[231] Przejrzystość oznacza, że inwestorzy oraz emitenci mają jasność co do przepływu informacji na regulowanym rynku giełdowym. Rzetelność informacji przekazywanych na rynku regulowanym papierów wartościowych jest określeniem jakości adekwatnej także do procedury przekazywania informacji chronionych prawem. Efektywność rynku oznacza przepływ wystarczającej ilości informacji, która jest potrzebna inwestorowi, a także sprawne działanie instytucji organizujących obrót na giełdzie. Płynność rynku kapitałowego otwiera możliwość zawierania transakcji czyli znajdowanie podmiotów zainteresowanych kupnem, sprzedażą papierów wartościowych oferowanych na rynku. Zob. J. Socha, Rynek papierów wartościowych w Polsce, Warszawa 2003, s. 20.

określonych w przepisach ustawy, jak również uznany przez państwo członkowskie za spełniający te warunki i wskazany Komisji Europejskiej jako rynek regulowany[232].

Z rynkiem konkurencyjnym mamy do czynienia na poziomie rynku hurtowego, a także na części rynku detalicznego, w przypadku gdy Prezes Urzędu Regulacji Energetyki (URE) zwolni przedsiębiorstwo energetyczne z obowiązku przedkładania taryf do uzgodnienia. Materialna podstawa ustawowych zadań Prezesa URE wynika z art. 23 ust. 1 ustawy prawo energetyczne, który stanowi, że Prezes URE reguluje działalność przedsiębiorstw energetycznych zgodnie z ustawą i polityką energetyczna państwa, zmierzając do równoważenia interesów przedsiębiorstw energetycznych i odbiorców paliw i energii.

W przypadku rynku regulowanego Prezes URE zatwierdza ceny i stawki opłat przygotowane przez przedsiębiorstwa energetyczne. Z reguły dotyczy to działalności gospodarczej w przedmiocie dystrybucji i przesyłu. Warto zaznaczyć, że rynek regulowany rozumiany jest jako rynek, który działa na podstawie ingerencji Prezesa URE za pomocą środków administracyjnoprawnych, co odróżnia go od rynku regulowanego w rozumieniu przepisów o obrocie instrumentami finansowymi, które mają zastosowanie do obrotu prawami wynikającymi np. ze świadectw pochodzenia energii[233].

Podsumowując rozważania dotyczące pojęcia rynku energetycznego, w tym rynku odnawialnych źródeł energii, zauważa się jego wieloaspektowość, w którym możliwe jest wyróżnienie cech szczególnych takich jak obszar, zasady działania, przedmiot oraz podmioty na nim funkcjonujące. Ponadto brak legalnej definicji rynku energetycznego utrudnia rozwój rynku energii odnawialnej. Nie sposób nie podkreślić, że energetyka jest jednym z najważniejszych czynników determinujących rozwój gospodarczy nie tylko rynku wewnętrznego jako całości, ale także poszczególnych państw członkowskich. Nowoczesna infrastruktura oraz efektywnie funkcjonujący system energetyczny sprzyjają wzrostowi gospodarczemu, wzmacniają spójność społeczną i przestrzenną kraju oraz przyczyniają się do wzmocnienia konkurencyjności gospodarki.

[232] M. Mariański, Rozwój rynku regulowanego w Polsce, s. 180-181.
[233] Art.. 14 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2014 r. poz.94 ze zm.)

6.Wnioski.

Analiza rozwiązań prawnych w zakresie odnawialnych źródeł energii doprowadziła do następujących wniosków:

1) Odnawialne źródła energii w polityce Unii Europejskiej zajmują priorytetową rolę. Obecnie prognozowany plan działania obejmujący głównie polityki i instrumenty niezbędne do zrealizowania założeń *Europejskiego Zielonego Ładu* stanowi nową strategię Unii Europejskiej. Strategia ta zakłada osiągnięcie w 2050 r. zerowego poziomu emisji gazów cieplarnianych netto oraz oddzielenie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów naturalnych.
2) Dążenie do rozwoju rynku energii ze źródeł odnawialnych przyczynia się do zmniejszenia obciążeń środowiska a także zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego. Odnawialne źródła są wprost traktowane jako przesłanka bezpieczeństwa energetycznego zewnętrznego i wewnętrznego oraz istotny element polityki energetycznej.
3) W polskim systemie prawnym zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego stanowi jeden z podstawowych celów współczesnej regulacji sektora energetycznego jako sektora infrastruktury sieciowej. Wspólną cechą sektorów infrastrukturalnych, określanych też mianem sektorów sieciowych lub gospodarek sieciowych jest niezbędność dostępu do określonej infrastruktury technicznej dla podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej.
4) Podkreślenia wymaga czynnik wieloaspektowości bezpieczeństwa energetycznego uwzględniający ujęcie podmiotowe, przedmiotowe i przestrzenne. Podstawowym podmiotem bezpieczeństwa energetycznego jest państwo, którego rola w tym zakresie nie zmieniła się, mimo postępów w prywatyzacji sektora energetycznego. Istotna rola państwa wynika z posiadanego przez nie imperium i możliwości tworzenia stosownych instrumentów prawnych, ale też z ich władztwa nad zasobami, co stawia je w roli gwaranta i strażnika szeroko rozumianego bezpieczeństwa energetycznego. Liberalizacja rynków energii wpływa również na ujęcie przedmiotowe, umożliwiając coraz większy udział niezależnym gospodarczo przedsiębiorstwom energetycznym, a także odbiorcom indywidualnym. Wyznacza to nowe czynniki i uwarunkowania między innymi w zakresie konsolidacji sektora energetycznego oraz preferencji energii ze źródeł odnawialnych. Bezpieczeństwo energetyczne w ujęciu przestrzennym powiązane jest przede wszystkim z lokalizacją i skalą zagrożeń i ma charakter uzupełniający względem ujęcia podmiotowego. Rynkową konsekwencją regulacji prawnych będzie zapewnienie

bezpieczeństwa energetycznego poprzez zintensyfikowanie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

5) Energia odnawialna w rozwoju zrównoważonym ma na celu zrównoważenie i zintegrowanie gospodarczych, społecznych i środowiskowych polityk, nie odpowiadając jednoznacznie na pytanie, która z nich dominuje, a które powinny być podporządkowane. Zrównoważony rozwój w polityce UE jest rozumiany jako wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów naturalnych, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Polski ustawodawca poprzez promowanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, planowanie zaopatrzenia w energię i paliwa, jawność i transparentność działań regulatora oraz zapewnienie dostępu stronom trzecim do sieci, podporządkował gospodarowanie odnawialnymi źródłami energii zasadzie zrównoważonego rozwoju. Zastosowanie zasady zrównoważonego rozwoju, obejmujące nie tylko proces stosowania prawa, ale również jego tworzenia, wskazuje to na szerokie ujęcie tej zasady.
6) Efektywność ekonomiczna związana jest z właściwym wyborem rodzajów odnawialnych źródeł energii, stosowanych na rynku oraz zakresem stosowania krajowych instrumentów wsparcia produkcji tej energii. Właściwy dobór instrumentów wsparcia produkcji OZE służy nie tylko rozwijaniu rynku odnawialnych źródeł, ale zapewnia również realizację celów bezpieczeństwa energetycznego i zrównoważonego rozwoju kraju. Polski ustawodawca, inaczej niż europejski, dostrzega poza przedmiotem polityki również podmioty tej polityki i ich interesy. Uznając rozwiązania prawne w zakresie odnawialnych źródeł energii za regulację efektywną ekonomicznie, uważam, że wartości pozaprawne związane z kwestiami społecznymi, środowiskowymi, czy innowacyjnymi nie ograniczają efektywności ekonomicznej.
7) Podstawy aksjologiczne dotyczące rynku wewnętrznego oraz konkurencji są zbieżne z celami rynku energetycznego, w tym rynku odnawialnych źródeł energii. Brak legalnej definicji rynku energetycznego utrudnia rozwój rynku odnawialnych źródeł energii.
8) Cechą charakterystyczną rynku odnawialnych źródeł energii są bariery wejścia na rynek, co wynika nie tylko z wysokich kosztów wybudowania i utrzymania koniecznej dla tej działalności infrastruktury technicznej, ale również kosztów związanych z przestrzeganiem regulacji prawnych w zakresie ochrony środowiska.
9) Prawo rynków finansowych to jedna z najszybciej rozwijających się dziedzin gospodarki. Przyczyny należy upatrywać w zmianach regulacji prawnych dotyczących instrumentów finansowych oraz rynków finansowych. Przedmiotem obrotu na rynku finansowym są

kontrakty finansowe dotyczące dostaw energii, których cena i wielkości dostaw są jednoznacznie określone, ale nie są bezpośrednio związane z fizyczną dostawą energii.

10) Rynek regulowany rozumiany jest jako rynek, który działa na podstawie ingerencji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki za pomocą środków administracyjnoprawnych, co odróżnia go od rynku regulowanego w rozumieniu przepisów o obrocie instrumentami finansowymi, które mają zastosowanie do obrotu prawami wynikającymi np. ze świadectw pochodzenia energii.

Rozdział III Rozwiązania prawne w zakresie odnawialnych źródeł energii.

1.Przeciwdziałanie zmianom klimatu w dokumentach Organizacji Narodów Zjednoczonych.

1.1.Pojęcie zmian klimatu.

W rozumieniu prawa międzynarodowego zmiana klimatu jest to wynikająca bezpośrednio lub pośrednio z działalności ludzkiej zmiana składu atmosfery powodująca długofalową zmianę pogody w porównywalnym okresie czasu[234]. Działalność człowieka powodująca wskazane skutki wynika z emisji gazów cieplarnianych[235], które absorbują i powtórnie emitują promieniowanie podczerwone[236]. Trwają wysiłki społeczności międzynarodowej dążące do wyraźnego spadku bezpośredniego spalania paliw, aby nie doszło do podwojenia koncentracji dwutlenku węgla przed 2050 r. Równocześnie niebezpiecznie wzrasta ilość innych gazów odpowiedzialnych za efekt cieplarniany: metan, freony, ozon. Warto podkreślić, że sektor energii odnawialnej stanowi jedyny sektor energetyczny, który wyróżnia się możliwością ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń[237].

Emisja gazów cieplarnianych pochodzi głównie z trzech źródeł: energetyki, rolnictwa i transportu. Dwutlenek węgla jest głównie emitowany podczas przetwarzania paliw kopalnych w energię elektryczną i energię cieplną. Z tego źródła pochodzi około dwóch trzecich całkowitej światowej emisji tego gazu[238]. Bilans emisji dwutlenku węgla nie zamyka się w atmosferze. Reszta zostaje pochłonięta przez oceany, których osady denne stanowią ogromny magazyn związków węgla[239]. Na podstawie obecnej wiedzy naukowej uznaje się, że istnieje powiązanie pomiędzy działalnością ludzką a obserwowanymi

---

234 Art. 1 pkt.2 *United Nations Framework Convention on Climate Change,* http;// www.un.org.
235 Za gazy cieplarniane (ang. *GHG- greenhouse gases)* przyjmuje się : dwutlenek węgla, metan, podtlenek azotu, fluorowęglowodory, perfluorokarbony oraz sześciofluorek siarki.
236 Art. 1 pkt.5 *United Nations Framework Convention on Climate Change, http://www.un.org.*
237 Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego – Mapa drogowa na rzecz energii odnawialnej – Energie odnawialne w XXI wieku: budowanie bardziej zrównoważonej przyszłości , COM (2006) 848 final z 10.01.2007 r., s. 3.
238 R. Browne, *Beyond Kyoto, „*Foreign Affairs" 2004, vol. 83, nr 4, s. 21.
239 M. Nowacki, Prawne aspekty bezpieczeństwa energetycznego w Unii Europejskiej, Warszawa 2010, s. 48-51; A. Kalinowska, Ekologia wybór na nowe stulecie, Warszawa 2003, s. 114 i n.

zmianami klimatu[240]. Skala tego zjawiska oraz jej wpływ na zmiany klimatu nie są do końca poznane. Problematyczne jest wciąż na ile zmiany te są niekorzystne. Pomimo, że przeważa pogląd o ich negatywnym wpływie, pojawiają się również argumenty przeciwne[241]. W celu uniknięcia negatywnych konsekwencji zmian klimatycznych, wspólnota międzynarodowa postanowiła podjąć środki prewencyjne.

Od połowy lat osiemdziesiątych przeciwdziałanie zmianom klimatu jest elementem programów politycznych państw rozwiniętych. Początkowo efektem tego zainteresowania były wyłącznie deklaracje polityczne. Pierwszą konferencją międzynarodową poruszającą problemy ochrony środowiska była konferencja ONZ w Sztokholmie w 1972 r. Stanowiła ona odpowiedź społeczności międzynarodowej na wzrastającą obawę o negatywny wpływ zanieczyszczenia środowiska na bezpieczeństwo ludzkości[242]. Wynikiem tej konferencji było zdefiniowanie pojęcia zrównoważonego rozwoju, przez który rozumiano działania, które realizując potrzeby współczesnych pokoleń, umożliwiają przyszłym pokoleniom realizowanie ich potrzeb. Na tej podstawie Organizacja Narodów Zjednoczonych przyjęła pierwszą Rezolucję w sprawie ochrony globalnego klimatu dla obecnych i przyszłych pokoleń[243]oraz rozpoczęto prace nad stworzeniem międzynarodowej konwencji regulującej problematykę zmian klimatu[244].

1.2. Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu.

Pierwszą umową międzynarodową poświęconą przeciwdziałaniu zmianom klimatu jest Ramowa konwencja klimatyczna (dalej: konwencja klimatyczna), która została przyjęta dnia 9 maja 1992 r. w Nowym Jorku a weszła w życie w dniu 21 marca 1994 r.[245]. Stronami tej konwencji jest 195 państw oraz jedna organizacja międzynarodowa – Unia Europejska. Celem Konwencji klimatycznej jest doprowadzenie do ustabilizowania

---

[240] Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC Second Assessment Climate Change 1995, http://www.ipcc.ch/pub/sa(E).pdf, s. 4-6.
[241] Zob. J. Browne, *Beyond Kyoto*, op. cit., s.20-32; B. Richter, *Learning What Fuel to Burn*, "New York Times", 17.April 2001, s. A 19.
[242] D. Brack, F.Calder, M.Dolum, *From Rio to Johannesburg: The Earth Summit and Rio + 10,* "Transnational Associations" 2001, nr 3, s. 166.
[243] Rezolucja ONZ nr 43/53 z 1972 r. w sprawie ochrony światowego klimatu dla obecnych i przyszłych pokoleń, http://www.un.org.
[244] Rezolucja ONZ nr 45/212 oraz C*limate Change Secretariat: A Guide to the Climate Change Convention and its Kyoto Protocol,* Bonn 2002, http://www.ung.org.
[245] Polska ratyfikowała Konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu 15 września 1995 r. (Dz. U. z 1996 r. nr 53, poz.238 i 239).

koncentracji gazów cieplarnianych w atmosferze na poziomie, który zapobiegałby niebezpiecznej antropogenicznej ingerencji w system klimatyczny[246]. Problemem jest szybkość, z jakim zmienia się klimat, a nie same zmiany klimatu, które są zjawiskiem naturalnym. W art. 1 pkt.2 Konwencji klimatycznej zmiany klimatu określono jako zmiany w klimacie spowodowane bezpośrednio lub pośrednio działalnością człowieka, która zmienia skład atmosfery ziemskiej i która jest odróżniana od naturalnej zmienności klimatu obserwowanej w porównywalnych okresach.

Konwencja klimatyczna ma charakter ramowy z punktu widzenia struktury treści, ponieważ nie zawiera postanowień, które nakładałyby na strony konkretne zobowiązania redukcyjne. Państwa uprzemysłowione (Aneks I do konwencji) przyjęły na siebie obowiązek stabilizacji emisji gazów cieplarnianych do 2000 r. na poziomie z 1990 r. Konwencja nie zawiera jednak szczegółowych, ani liczbowych zobowiązań poszczególnych państw, dotyczących redukcji gazów cieplarnianych. W celu doprecyzowania jej ogólnych postanowień ustanowiono dodatkowe protokoły wprowadzające limity emisji. Najważniejszym jest protokół z Kioto z 1997 r.

Obok obowiązków o charakterze ogólnych działań w kierunku osiągnięcia generalnych celów strony zgadzają się na współpracę międzynarodową, wymianę informacji oraz raportowanie. Ochrona systemu klimatycznego jest rozpatrywana w kontekście zasad zrównoważonego rozwoju, prewencji, przezorności i wspólnej, lecz zróżnicowanej odpowiedzialności (art.4 Konwencji). Zróżnicowanie odpowiedzialności może też wynikać, jak podnosi J. Ciechanowicz-McLean, z przyczyn ekonomicznych, odnoszących się do państw, których gospodarka uzależniona jest od dochodów z produkcji, przetwórstwa, eksportu i/lub zużycia środków energetycznych oraz energochłonnych[247]. Warto dodać, że Stany Zjednoczone, które nie ratyfikowały tej Konwencji prowadzą restrykcyjną politykę ekologiczną. Planują w ciągu trzech lat podwojenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych. O rządowe wsparcie finansowe, w tym pomoc publiczną, konkurują tam ze sobą odnawialne źródła energii, elektrownie nuklearne i czyste technologie węglowe[248].

---

[246] J. Ciechanowicz-McLean, K. Ciechanowicz, Odpowiedzialność prawna w konwencji klimatycznej, „Gdańskie Studia Prawnicze", tom XXV, 2011, s. 494 in..

[247] J. Ciechanowicz McLean, Zasady prawa klimatycznego, Gdańskie Studia Prawnicze – Zagadnienia Nauki prawa na 40-lecie Wydziału Prawa i Administracji, pod red. J. Warylewskiego, t. XXIV, Gdańsk 2010, s. 332; M.M. Kenig-Witkowska, Międzynarodowe prawo środowiska., s. 178 i n.

[248] J. Ciechanowicz McLean, K. Ciechanowicz, Odpowiedzialność prawna.., s. 496-497.

Wyrażona w art. 3 ust. 1 Konwencji zasada wspólnej lecz zróżnicowanej odpowiedzialności znana jest prawu międzynarodowemu jako zasada 7 Deklaracji z Rio de Janeiro. Oznacza to, że wiele działań i obowiązków, dotyczących współpracy na rzecz zachowania i ochrony klimatu odnosi się tylko do państw rozwiniętych. Wynika to z ich rzeczywistego udziału w powstawaniu i spowodowaniu efektu cieplarnianego.

Kwestie, które nie mogły zostać wiążąco uregulowane podczas Konferencji w Rio de Janeiro zostały uregulowane podczas kolejnych konferencji międzynarodowych[249], które wykazały konieczność wprowadzenia wiążących limitów emisji gazów cieplarnianych oraz zasad ograniczania tych emisji[250].

Środkiem w walce ze zmianami klimatu jest system Zielonych Inwestycji[251], z którego wynika, że system ekonomiczny państwa musi być włączony do walki ze zmianami klimatycznymi. Wprowadzenie czynnika ekonomicznego do ochrony przed zmianami klimatu skutkuje zmianą zasady odpowiedzialności państw w tym przedmiocie. W Konwencji klimatycznej wprowadzono tzw. odpowiedzialność ważoną, uzależnioną od pozycji ekonomicznej państwa na światowym rynku[252].

1.3. Protokół z Kioto.

Dnia 11 grudnia 1997 r. podczas trzeciej Konferencji odbywającej się w Kioto, 84 państwa podpisały Protokół do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu[253]. W 2002 r. do protokołu przystąpiła również Unia Europejska[254]. Kilka krajów uprzemysłowionych odmówiło ratyfikacji, w tym Stany Zjednoczone, Chiny i Indie, co obniżyło skuteczność protokołu. Dodatkowo osłabiło go wycofanie się Rosji, Japonii i Kanady.

---

[249] W lipcu 1997 r. odbyła się międzynarodowa konferencja w Nowym Jorku (tzw. RIO+, czy też Szczyt II). Nie przyniosła ona żadnych istotnych rozstrzygnięć. Zob. J. Bernstein, *Earth Summit 2002, Workshop, Final Report 2000,* www.un.org./esa/earthsummit/index.html.

[250] Kwestie te ustalono podczas Konferencji Stron (COP) w Berlinie w 1995 r. Oprócz nich ustalono również, że żadne dodatkowe zobowiązania nie będą nakładane na państwa rozwijające się. Ustalenia te noszą nazwę „Mandatu Berlińskiego" i są podstawą stworzenia Protokołu z Kioto, http://www.unfccc.de.

[251] L. Karski, System Zielonych Inwestycji (GIS) – nowy mechanizm ochrony klimatu, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2010, nr 4, s. 16 i n.

[252] J. Ciechanowicz-McLean, Odpowiedzialność prawna w Konwencji klimatycznej, s. -501.

[253] Wszedł w życie 16 lutego 2005 r. Polska podpisała porozumienie 15 lipca 1998 r., które zostało ratyfikowane 13 grudnia 2002 r.

[254] Decyzja 2002/358/WE Rady z 25.04.2002 r. dotycząca zatwierdzenia przez Wspólnotę Europejską Protokołu z Kioto do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu i wspólnej realizacji wynikających z niego zobowiązań (Dz. Urz. UE L 130 z 15.05.2002 r., s.24).

W ogólnym założeniu protokołu, państwa będące stronami załącznika I do ramowej konwencji (kraje uprzemysłowione), zobowiązały się wspólnie do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych (wymienione w Załączniku A do protokołu) w latach 2008-2012. Załącznik B do protokołu zawiera zobowiązania liczbowe, co do których zobowiązały się kraje będące stronami. Protokół stanowił znaczny postęp w zakresie walki z globalnym ociepleniem, ponieważ zawiera cele wiążące i ilościowe, związane z ograniczeniem i redukcją gazów cieplarnianych. Zobowiązania określone dla państw uprzemysłowionych są rozliczane w tzw. jednostkach przyznanej emisji (*ang. Assigned Amount Units).* Niedopełnienie postanowień protokołu nie zostało jednak zabezpieczone systemem kar pieniężnych.

Prawne związanie się przez państwa postanowieniami Protokołu z Kioto spowodowało konieczność stworzenia mechanizmów prawnych umożliwiających konieczną redukcję emisji sześciu gazów cieplarnianych[255]. Rada Europejska nałożyła na państwa członkowskie konkretne poziomy dopuszczalnej emisji, których przestrzeganie miało doprowadzić do osiągnięcia przez UE zakładanego poziomu redukcji[256]. Państwa członkowskie zostały potraktowane różnorodnie. Część z nich miała możliwość zwiększenia poziomu emisji, podczas gdy inne miały obowiązek jej redukowania[257]. Te zróżnicowane zobowiązania uwzględniały między innymi oczekiwania dotyczące wzrostu gospodarczego, zużycia poszczególnych rodzajów energii oraz struktury przemysłowej. Mogły one jednak wpływać na warunki konkurencji na rynku wewnętrznym oraz na rozwój rynku odnawialnych źródeł energii.

Mając na uwadze wpływ kosztów ograniczenia poziomu emisji na pozycję poszczególnych sektorów gospodarki, w tym sektora energetyki, protokół z Kioto wprowadził mechanizmy umożliwiające realizację jego celów w sposób opłacalny i ekonomicznie efektywny. Pozwalają na to tzw. „Mechanizmy z Kioto", czyli handel emisjami (*ang. emissions trading)*[258], Mechanizm Wspólnych Wdrożeń (ang. *Joint*

[255] Tymi sześcioma gazami są: dwutlenek węgla, metan, podtlenek azotu, fluorowęglowodory, perfluorowęglowodory i sześciofluorek siarki.
[256] Załącznik i do decyzji Rady Unii Europejskiej nr 9702/98 z dnia 19 czerwca 1998 r. przedstawiający wyniki obrad Rady Środowiska Naturalnego, odbywających się w dniach 16-17 czerwca 1998 r.
[257] Państwa, które mogły zwiększyć emisję to: Portugalia (+27), Grecja (+25%), Hiszpania (+15%), Szwecja (+4). Państwa, które muszą ograniczyć emisję to: Luksemburg (-28%), Dania (-21%), Niemcy (-21%), Austria (-13%), Wielka Brytania (-12,5%), Belgia (-7,5%), Włochy (-6,5%), Holandia (-6%).
[258] Art. 8 Protokołu z Kioto.

Implementation)[259], oraz Mechanizm Czystego Rozwoju (*ang. Clean Development Mechanism)*[260].

Handel emisjami między państwami pozwala sprzedać nadwyżki uzyskanej redukcji innemu państwu przez co jednostki emisji gazów cieplarnianych stają się przedmiotem handlu na rynku międzynarodowym. Mechanizm wspólnych wdrożeń umożliwia zaliczenia na poczet redukcji emisji gazów cieplarnianych w danym państwie redukcji emisji uzyskanej w wyniku inwestycji w innym państwie. Mechanizm czystego rozwoju polega na dokonywaniu transakcji pomiędzy państwami zobligowanymi do redukcji emisji a państwami nie wymienionymi w załączniku nr 1. Uzyskana w ten sposób redukcja emisji może zostać wykorzystana przez strony wymienione w załączniku nr 1 do częściowego wywiązania się ze swoich zobowiązań. W ramach tego mechanizmu strona z załącznika nr 1 w zamian za realizację czystej ekologicznie i efektywnej ekonomicznie inwestycji na terenie państw - stron spoza załącznika nr 1, otrzymuje jednostki redukcji emisji.

Ratyfikacja przez Polskę Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu oraz Protokołu z Kioto, który zaczął obowiązywać od 16 lutego 2005 r., podyktowana była wolą polityczną włączenia się Polski w międzynarodowy proces działań na rzecz opóźnienia zmian klimatu oraz podjęcia odpowiedzialności za zmiany zachodzące w środowisku naturalnym.

Ze względu, że przez dłuższy czas moment wejścia w życie Protokołu z Kioto nie był możliwy do przewidzenia[261], UE stworzyła własne rozwiązania prawne, które umożliwiają ograniczenie emisji gazów cieplarnianych w sposób opłacalny i ekonomicznie efektywny. Państwa członkowskie zostały zobowiązane do ograniczenia

[259] Art. 6 Protokołu z Kioto.
[260] Art. 12 Protokołu z Kioto.
[261] Protokół został ratyfikowany przez 120 państw, jednakże wejdzie on w życie dopiero wtedy gdy zostanie ratyfikowany przez co najmniej 55 państw Sygnatariuszy Konwencji (chodzi o tzw. państwa uprzemysłowione, wymienione w załączniku nr 1 do Konwencji z Rio), która reprezentować będą co najmniej 55% poziomu emisji dwutlenku węgla w 1990 r – kwestię tę reguluje przepis art. 55 Protokołu z Kioto. Protokół musiał być ratyfikowany przez Chiny, USA i Rosję. Do tego czasu nie było możliwe wykorzystanie mechanizmów z Kioto na płaszczyźnie międzynarodowej.

o 8% emisji gazów cieplarnianych do 2012 roku[262]. Postanowieniami Dyrektywy 2003/87/WE[263] utworzony został wspólnotowy system handlu emisjami.

Stworzenie takiego systemu nie pozostaje bez wpływu na kierunki rozwoju sektora energetycznego, a w szczególności na rozwój odnawialnych źródeł energii. Istnieją bowiem ścisłe powiazania pomiędzy handlem emisjami a liberalizacją rynku energetycznego. Handel emisjami na zliberalizowanym rynku energetycznym we Wspólnocie może albo dawać dodatkowy impuls dla rozwoju odnawialnych źródeł energii albo ten rozwój ograniczać.

Pozostaje jednak problem czy Protokół z Kioto jest wystarczającym instrumentem do walki ze zmianami klimatu. Kioto wymaga zbyt dużych poświeceń od gospodarek państw w stosunku do osiąganych efektów. Istnieją głosy podważające celowość wszelkich działań podejmowanych przez wspólnotę międzynarodową w zakresie ograniczania emisji gazów cieplarnianych pochodzenia antropologicznego[264]. Większość państw zauważa możliwości jakie niesie realizacja zobowiązań z Kioto. Oprócz korzyści dla środowiska naturalnego, powstają nowe gałęzie gospodarki oraz wykształca się nowy rynek odnawialnych źródeł energii.

W pierwotnej wersji protokół z Kioto miał wygasnąć 31 grudnia 2012 r. Został przedłużony o kolejne osiem lat. Delegacje 194 państw uzgodniły na konferencji klimatycznej ONZ w Doha, Katar, w dniach 26.11-8.12 2012 r. przedłużenie protokołu z Kioto do 2020 r. Stanowi to tzw. drugi okres rozliczeniowy. Nie przystąpili jednak do niego najwięksi emitenci gazów cieplarnianych: Chiny i Stany zjednoczone. Tym samym w dalszym ciągu dotyczy on jedynie krajów rozwiniętych, których udział w światowej emisji wynosi mniej niż 15%.

---

[262] Na mocy protokołu z Kioto państwa tzw. rozwinięte zobowiązały się do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych w latach 2008-2012 (tzw. pierwszy okres rozliczeniowy) w celu obniżenia całkowitej emisji o co najmniej 5% w stosunku do poziomu z roku 1990. W drugim okresie rozliczeniowym, obejmującym lata 2013-2020, zainteresowane strony zobowiązały się do zmniejszenia emisji średnio o 18% poniżej poziomów z roku 1990.

[263] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/87/WE z dnia 12.10.2003 r., w sprawie ustanowienia systemu handlu pozwoleniami do emisji gazów cieplarnianych we Wspólnocie oraz zmianie Dyrektywy Rady 96/61/WE (Dz. Urz. WE L 275, 25.10.2003 r.).

[264] Problem czy Protokół z Kioto jest wystarczającym instrumentem walki ze zmianami klimatycznymi jest szczególnie ważny dla gospodarki państw w obliczu kolejnych propozycji, które zakładają zerowy poziom emisji gazów do 2050 r. J. Szymczyk, Zagrożenia energetyki polskiej i państw Unii Europejskiej w wyniku ratyfikacji i wprowadzania do praktyki karty z Kioto, „Rynek Energii" grudzień 2004, http://www.cire.pl

1.4.Traktat Karty Energetycznej jako element umiędzynarodowienia. bezpieczeństwa energetycznego.

Postanowienia Traktatu Karty Energetycznej (TKE) stanowią jedną z pierwszych prób uregulowania międzynarodowego rynku energii. Negocjacje Europejskiej Karty Energetycznej zostały zakończone w 1991 r., Karta natomiast została przyjęta przez podpisanie dokumentu końcowego na konferencji w Hadze w dniach 16-17 grudnia 1991 r. EKE podpisali przedstawiciele 51 państw, w tym 15 państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej, pozostałe państwa Europy Zachodniej, państwa Europy Środkowej i Wschodniej, 12 niezależnych republik byłego Związku Radzieckiego[265] oraz Stany Zjednoczone, Japonia, Kanada i Australia. Współpraca między sygnatariuszami Karty miała opierać się przede wszystkim na otwarciu krajowych rynków dla inwestycji zewnętrznych, pozwoleniu na wolny handel, promocji polityki energetycznej, która uwzględniałaby problemy środowiska naturalnego. Jednocześnie rozpoczęto negocjacje protokołów dotyczących między innymi efektywności węglowodorów[266].

Ze względu, że Karta była deklaracją polityczną niezbędne było stworzenie wiążących ram prawnych. Instrumentem kodyfikującym warunki i formę współpracy, wynikającym z Karty miał być międzynarodowy traktat. Dnia 17 grudnia 1994 r. w Lizbonie podpisano Traktat Europejskiej Karty Energetycznej[267].

Traktat Karty Energetycznej stanowi drugie obok Międzynarodowej Agencji Energetycznej najważniejsze ogniwo w systemie światowego systemu bezpieczeństwa energetycznego, poprzez zacieśnienie międzynarodowej współpracy w zakresie

[265] Pomimo podpisania przez Rosję traktatu, ostatecznie nie zdecydowała się na jego ratyfikację, ponieważ umożliwiłoby to innym sygnatariuszom (np. Gruzja, Azerbejdżan, Turkmenistan, Kazachstan) przesyłanie gazu lub ropy naftowej rosyjskimi sieciami, na takich samych warunkach, jak czynią to podmioty rosyjskie. Skutkowałoby to ograniczeniem kontroli Rosji nad przesyłem surowców do UE i zmniejszeniem jej wpływów w regionie. Zob. M. Krzykowski, Zasada dostępu stron trzecich., op. cit., s. 54.

[266] W Ramach załącznika T regulującego środki okresu przejściowego przyjęte przez umawiające się strony w odniesieniu do Federacji Rosyjskiej ustalono termin zakończenia negocjacji w sprawie przystąpienia do Karty tego państwa do 1 lipca 2001 r. Podczas konferencji zwrócono uwagę na to, że Federacja Rosyjska, jakkolwiek posiada ustawodawstwo antymonopolowe, powinna wprowadzić również inne instrumenty prawne ograniczające nieuczciwą konkurencję w sektorze energetycznym (Dz. Urz. UE L 94 380/24). TKE został podpisany w 1994 r. również przez Federacje Rosyjską, co stworzyło formalne podstawy obrotu towarowego nośnikami energii, w tym ropą naftową, pomiędzy państwami UE i państwami trzecimi na podstawie przepisów przejściowych. Stosowanie przepisów Traktatu zakończyło się w odniesieniu do Federacji Rosyjskiej 18.10.2009 r. na tej podstawie, że Traktat nie został ratyfikowany przez Rosję. Stany Zjednoczone pomimo udziału w Konferencji poświęconej negocjacjom postanowień Traktatu nie podpisały tego porozumienia. Posiadają one jednak status obserwatora. Zob. W. Konaszczuk, Prawnomiędzynarodowe aspekty obrotu ropą naftową na świecie, Lublin 2017, s. 210.

[267] Traktat Karty Energetycznej z 17.12.1994 r. (Dz. Urz. WE z 31.12.1994 r. L 380/3).

energetyki. Jego regulacje obejmują następujące płaszczyzny: promocję i wspieranie inwestycji w zakresie rozwoju energetyki, liberalizację handlu w zakresie nośników energii oraz towarów związanych z ich produkcją i obrotem, dążenia do uproszczenia procedur tranzytu nośników energetycznych, wprowadzenia samodzielnego mechanizmu rozstrzygania sporów. Podkreślić należy, że Traktat Karty Energetycznej przeniósł na grunt sektora energetycznego zasady Światowej Organizacji Handlu (WTO) dotyczące obrotu towarowego, przyczyniając się do stworzenia przejrzystego, przewidywalnego, i niedyskryminacyjnego otoczenia handlowego dla obrotu energią. Szczególne znaczenie ma zasada sformułowana w art. 7 TKE dotycząca swobody tranzytu energii i surowców bez względu na ich pochodzenie i przeznaczenie. Zgodnie z jej treścią sygnatariusze zobowiązują się do stosowania niedyskryminacyjnych cen, nieprzerywania tranzytu nawet w wypadku konfliktu zbrojnego, w których dany kraj jest zaangażowany, obowiązku udostępnienia własnych zasobów energetycznych oraz infrastruktury dla podmiotów trzecich w celu tranzytu produktów energetycznych, narodowe traktowanie inwestorów zagranicznych. Postanowienie art. 7 TKE formułuje zalecenie otwartego dostępu do sieci, nie nakładając na państwa członkowskie zobowiązania do umożliwienia dostępu dostawcom zagranicznym paliw i energii do sieci, z których zaopatrywani są krajowi odbiorcy[268].

Reasumując, stwierdzić można, że organizacje międzynarodowe mają zdolność do aktywności międzynarodowej dzięki możliwości ich wpływania na zachowania i decyzje państw, na ich politykę zewnętrzną i wewnętrzną oraz przebieg procesów i zjawisk w gospodarce narodowej.

1.5. Porozumienie paryskie.

Dnia 12 grudnia 2015 r. podczas Konferencji Stron Konwencji klimatycznej COP 21 w Paryżu zawarto prawnie wiążące międzynarodowe porozumienie w sprawie zmian klimatu. Zostało ono przyjęte w formie załącznika do decyzji Konferencji Stron Konwencji klimatycznej COP 21[269]. Porozumienie zostało otwarte do podpisu w

[268] Jak podnosi M. Krzykowski, problematyczne wydaje się udostępnienie infrastruktury sieciowej podmiotom trzecim celem przesyłu produktów energetycznych, co wskazuje na zbieżność tej regulacji z zasadą dostępu stron trzech wynikającą z dyrektyw unijnych. Zasada dostępu stron trzecich w prawie energetycznym, op. cit., s. 54.

[269] Decyzja 1/CP.21: Przyjęcie porozumienia paryskiego, FCCC/CP/2015/10?Add.1 z 29.01.2016 r.

siedzibie ONZ w Nowym Jorku 22 kwietnia 2016 r.[270] Zauważyć wypada, że zarówno decyzja, jak i preambuła do Porozumienia paryskiego mimo, że wskazują na związek z Konwencją klimatyczną, to jednak nie powołują się na żaden konkretny przepis tej konwencji[271]. Porozumienie paryskie nie zastępuje Konwencji klimatycznej, a jedynie zakłada wzmocnienie jej celów, korzystając z jej systemu instytucjonalnego. Porozumienie paryskie określa zobowiązanie do szybszego ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, aby utrzymać wzrost średniej temperatury na świecie poniżej 2 stopni Celsjusza, w perspektywie do 2100 roku, w stosunku do poziomu sprzed epoki przemysłowej i zamierza kontynuować działania mające na celu ograniczenie tego wzrostu do 1,5 stopnia Celsjusza. W Porozumieniu paryskim prawdzie nie zawarto konkretnych zobowiązań ilościowych dla stron porozumienia w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych, przewidziano natomiast mechanizm współpracy między jego stronami, w tym obowiązek przedstawiania krajowo określonych kontrybucji – tzw. wkłady krajowe ustalane na poziomie krajowym (*ang. Intended Nationally Determinent Contributions – INDC)* dotyczących redukcji i pochłaniania dwutlenku węgla w okresie pięcioletnim [272].

W ramach Porozumienia paryskiego zobowiązania państw ujęto jako działania na rzecz pochłaniania dwutlenku węgla oraz jako działania zmierzające do redukcji jego emisji[273]. Działania na rzecz pochłaniania dwutlenku węgla mogą być wykorzystywane przez potencjał lasów czy gruntów. Działania zmierzające do redukcji jego emisji mogą obejmować nowe technologie czy zwiększenie udziału energii z odnawialnych źródeł w ogólnym bilansie energetycznym. Porozumienie paryskie odchodzi od modelu zawartego w Protokole z Kioto w zakresie wyszczególnienia rodzajów zobowiązań, które odpowiadały różnym kategoriom stron[274].

Podstawowym wkładem UE w realizację Porozumienia ma być zmniejszenie własnej emisji gazów cieplarnianych do 2030 r. o co najmniej 40% w całej gospodarce w

[270] Źródło: http://www.europarl.europa.eu (dostęp: 20.01.2017). Dokument ten został podpisany przez Komisję Europejską i Radę w imieniu UE i przez wszystkie państwa członkowskie w ich imieniu już pierwszego dnia tego terminu – decyzja Rady UE 2016/1841 z 5 października 2016 r. w sprawie zawarcia, w imieniu UE, porozumienia paryskiego. Dz. Urz. UE L 282/1 z 19 grudnia 2016 r.
[271] M. M. Kenig-Witkowska, Porozumienie paryskie w sprawie zmian klimatu – refleksje ze stanowiska prawa międzynarodowego (w:) Ubi ius, ibi remedium. Księga dedykowana pamięci profesora Jana Kolasy, red. B. Krzan, Warszawa 2016, s.231 in.
[272] *Ibidem, s. 238.*
[273] J. Ciechanowicz –McLean, Prawne problemy umów międzynarodowych…, op. cit., s. 118.
[274] M. M. Kenig-Witkowska, Porozumienie Paryskie…, op. cit., s.238.

porównaniu z 1990 r. Przyjęty został również cel pośredni, tzn. osiągnięcie udziału energii z OZE w energii zużywanej w UE na poziomie co najmniej 27% oraz zwiększenie efektywności energetycznej w UE na poziomie co najmniej 27%. Rada Europejska w Konkluzjach przyjęła, że wyznaczony cel główny zostanie zrealizowany wspólnie przez UE, w sposób najbardziej racjonalny pod względem kosztów przy redukcji emisji do 2030 r. przez sektory objęte i nieobjęte unijnym systemem handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS), wynoszący odpowiednio 43% i 30% w stosunku do 2005r. Rada zdecydowała, że państwa członkowskie będą uczestniczyć w tych staraniach i dbać o równowagę pomiędzy względami sprawiedliwości i solidarności[275]. Zreformowany system handlu uprawnieniami do emisji będzie głównym instrumentem wykorzystywanym do osiągnięcia 40% celu w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych. Zauważyć należy, że określone w Konkluzjach ramy EU ETS w perspektywie do 2030 r. wskazują na funkcjonalne i systemowe związki z pozostałymi instrumentami, które składają się na pakiet klimatyczno-energetyczny, w tym z regulacjami dotyczącymi OZE.

W rezolucji Parlamentu Europejskiego w sprawie wdrożenia Porozumienia paryskiego oraz konferencji ONZ w Marrakeszu w sprawie zmiany klimatu, podkreślono konieczność promowania powszechnego dostępu do zrównoważonej energii w krajach rozwijających się, poprzez wzrost wykorzystywania odnawialnych źródeł energii[276]. Stwierdzić trzeba, że wspieranie stosowania odnawialnych źródeł energii stanowi kluczowy element globalnych działań związanych z przeciwdziałaniem zmianom klimatu. Porozumienie paryskie weszło w życie 4 listopada 2016 r. i będzie dotyczyć okresu po 2020 roku, zastępując w tej materii Protokół z Kioto[277].

[275] Szerzej zob. K. Sobieraj, Wpływ porozumienia paryskiego na zmianę polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej i unijnych regulacji prawnych, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 2017, z. 4, s.181 i n.

[276] Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 6.10.2016 r. w sprawie wdrożenia porozumienia paryskiego oraz konferencji ONZ w sprawie zmian klimatu w Marrakeszu (Maroko, COP 22)(2016/2814(RSP).

[277] Unia Europejska ratyfikowała Porozumienie paryskie 5 października 2016 r. Por. Decyzja Rady 2016/1841 z dnia 5.10.2016 r. w sprawie zawarcia w imieniu Unii Europejskiej, porozumienia paryskiego przyjętego na mocy Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu. Dz. Urz. UE L 282 z 19.10.2016 r., s. 1. Poszczególne państwa członkowskie ratyfikowały porozumienie paryskie albo wspólnie z UE (w sytuacji jeśli zakończą krajowe procedury ratyfikacyjne) albo będą ratyfikowały, jak najszybciej, w późniejszym terminie. Polska ratyfikowała Porozumienie paryskie 7 października 2016 r.

2. Podstawy prawne rozwoju odnawialnych źródeł energii w prawie Unii Europejskiej.

2.1. Podstawy traktatowe dotyczące odnawialnych źródeł energii.

Prawo UE stanowi swoisty system prawa, odrębny zarówno od prawa międzynarodowego, jak i prawa poszczególnych państw członkowskich. Różnorodność źródeł prawa UE oraz ich charakter prawny, a także brak przepisów zawierających ich kompleksowy katalog powoduje, że z trudnością poddają się klasyfikacji. Ze względu na to kto je stanowi jest wyodrębniane prawo pierwotne i prawo pochodne (wtórne). Prawo pierwotne jest stanowione przez państwa członkowskie za pośrednictwem umów międzynarodowych. Prawo pochodne tworzone jest przez organy unijne na podstawie i w granicach określonych prawem pierwotnym.

Na prawo pierwotne składają się przede wszystkim traktaty założycielskie wraz ze zmianami i załącznikami do których zalicza się: Traktat Rzymski, Jednolity Akt Europejski, Traktat z Maastricht, Traktat z Amsterdamu, Traktat z Nicei i Traktat z Lizbony oraz traktaty o przystąpieniu do UE. Prawo pierwotne tworzą również ogólne zasady prawa wynikające z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE)[278]. Zgodnie z treścią art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej UE działa tylko w granicach kompetencji przekazanych jej przez państwa członkowskie.

Rynek wewnętrzny jest objęty zakresem kompetencji dzielonych między UE a jej państwami członkowskimi, co oznacza, że działania legislacyjne mogą być podejmowane tak przez instytucje unijne, jak i przez stosowne organy krajowe. Sposób ich wykonywania określa art. 2 ust.2 TFUE „jeżeli Traktaty przyznają Unii w określonej dziedzinie kompetencję dzieloną z Państwami Członkowskimi, Unia i Państwa Członkowskie mogą stanowić prawo i przyjmować akty prawne wiążące w tej dziedzinie. Państwa Członkowskie wykonują swoją kompetencję w zakresie w jakim Unia nie wykonała swoich kompetencji (….).

Do kompetencji dzielonych między Unią a państwami członkowskimi, w myśl art. 4 ust. 2 TFUE, zalicza się dziedziny związane z ochroną środowiska oraz energią. Jak stanowi art. 11 TFUE polityka energetyczna powinna być prowadzona zgodnie z zasadą

[278] J. Barcz, M. Górka, A. Wyrozumska, Instytucje i prawo Unii Europejskiej, Lexis Nexis Polska, Warszawa 2012, s. 219-221.

zrównoważonego rozwoju, a zważywszy na fakt, że silnie oddziałuje na środowisko również muszą być brane pod uwagę wymogi ochrony środowiska. Zawarta w art. 11 TFUE i art. 37 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej regulacja ochrony środowiska jest zasadą Unii Europejskiej, która dąży do zrównoważonego rozwoju. Tytuł XX TFUE „Środowisko" wraz z art. 3 ust.3 TFUE stanowią podstawę prawną jednolitej i rozległej europejskiej polityki ochrony środowiska, która jest realizowana zgodnie z zasadą działania zapobiegawczego i zasadą odpowiedzialności sprawcy – „zanieczyszczający płaci"[279].

Państwa członkowskie w różnych okresach procesu integracji koncentrowały się z różnym natężeniem na zagadnieniach energetycznych, w tym na promowaniu energii z odnawialnych źródeł. Kształtowanie wspólnego rynku energii w Europie jest bowiem procesem, który został zapoczątkowany w latach 50. XX wieku. Początkowo integracja obejmowała rynki energii tylko niektórych państw europejskich. Zapotrzebowanie na energię wymagało od państw europejskich wdrożenia mechanizmów prawnych, umożliwiających efektywne wykorzystanie surowców. Z tego względu regulacje dotyczące szeroko rozumianej energetyki znalazły się w Traktacie ustanawiającym Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (EWWiS)[280] oraz w Traktacie ustanawiającym Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (EURATOM)[281]. Wejście w życie traktatów zapoczątkowało współpracę w zakresie wspólnej polityki węglowo-stalowej i nuklearnej państw członkowskich UE.

Traktat o Europejskiej Wspólnocie Gospodarczej (obecnie Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) nie przewidywał wprost postanowień odnoszących się do wspólnej polityki energetycznej, co niewątpliwie utrudniło harmonizację tego sektora. Przyczyn tego stanu należy upatrywać w dostatecznym uregulowaniu problematyki energetycznej w Traktacie o ustanowieniu EWWiS oraz Traktacie EURATOM[282]. Państwa członkowskie ponadto były negatywnie nastawione do przekazywania kompetencji w zakresie polityki energetycznej na rzecz organów UE. Nie oznaczało to, że sektor energetyczny został wyłączony spod ogólnych reguł traktatu. Został on poddany tym

[279] R. Stober, Prawo administracyjne gospodarcze, Wyd. Stowarzyszenie Absolwentów Wydziału Prawa i Administracji UW, Warszawa 2013, s. 136-137.
[280] Traktat EWWiS (Traktat Paryski), podpisany w Paryżu 18 kwietnia 1951 r., wszedł w życie 25 lipca 1952 r. na okres 50 lat , wygasł w 2002 r.
[281] Traktat podpisany w Rzymie 25 marca 1957 r. wszedł w życie 1 stycznia 1958 r. , na czas niograniczony, www. eur-lex. europa. eu (12.12.2010).
[282] Zob. M. Krzykowski, Zasada … s. 21 i n.

samym regułom rynkowym, jakie funkcjonują w pozostałych gałęziach gospodarki (z wyjątkiem rolnictwa i transportu). Sektor energetyczny został objęty zasadami: swobodnego przepływu towarów, usług i przedsiębiorczości, konkurencji, pomocy publicznej. W przeciwieństwie do TEWWiS i TEWEA Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (TWE) nie stworzył podstaw wspólnej polityki energetycznej. Twórcy TWE przewidzieli dla sektora energetyki (z wyjątkiem sektora węglowego i energetyki jądrowej) takie same reguły tzw. integracji negatywnej (rynkowej), jak dla całej gospodarki europejskiej (z wyjątkiem rolnictwa i transportu). Są to reguły zmierzające do stopniowego usuwania barier w handlu między państwami członkowskimi i stosowania konkurencji na wspólnym rynku. M. Szydło definiuje bariery wejścia na rynek, jako określone czynniki uniemożliwiające lub przynajmniej istotnie utrudniające przedsiębiorcom wejście na dany rynek i skuteczne tam konkurowanie z innymi przedsiębiorcami. Czynniki te mogą mieć charakter prawny bądź ekonomiczny[283]. Reguły te miały potencjalne zastosowanie w energetyce, chociaż ich efektywne zastosowanie w praktyce miało miejsce dopiero w połowie lat 80. XX w. Ograniczenie tych reguł w państwach członkowskich np. w celu zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii, było możliwe tylko na podstawie szczególnych przepisów, w tym art. 31 TWE (obecnie art. 37 TFUE) i art. 86 TWE (obecnie 106 TFUE). Traktat o Unii Europejskiej (TUE, Traktat z Maastricht) w art. 3 ust 1 lit u TWE) rozszerzył zakres działalności Wspólnoty o „środki w dziedzinach energii…" oraz dodał do niego odrębny tytuł poświęcony sieciom transeuropejskim (art. 154-156 TWE), dotyczący „sieci w sektorach transportu, telekomunikacji i energetyki"[284]. Obecnie obowiązek prowadzenia przez Unię Europejską polityki w obszarze sieci transeuropejskich wynika z art. 170-172 TFUE.

Kompetencje Unii Europejskiej w dziedzinie energii należą do kategorii kompetencji dzielonych z państwami członkowskimi. Ustanowienie i rozwój sieci transeuropejskich jest konieczne do osiągnięcia celów Unii: funkcjonowania rynku wewnętrznego (art. 26 TFUE) oraz wzmocnienia spójności gospodarczej i społecznej (art. 174 TFUE). Budowa sieci jest więc pochodną tworzenia w UE rynku opartego na swobodach rynku wewnętrznego. Budowa sieci powinna następować w ramach wolnych i konkurencyjnych

[283] M. Szydło, Nadużywanie pozycji dominującej w prawie konkurencji, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 70-71.

[284] Istotą sieci transeuropejskich jest spójna infrastruktura w danej strefie, obejmująca całe terytorium UE, w tym regiony gorzej rozwinięte. Tworzenie takiej spójnej infrastruktury jest przede wszystkim związane z łączeniem różnych regionów Unii, zwłaszcza peryferyjnych z centralnymi oraz interoperacyjnością sieci krajowych (art. 154 ust.2 TWE, obecnie art. 170 TFUE).

rynków. Działanie Unii sprzyja wzajemnym połączeniom oraz interoperacyjności sieci krajowych jak również dostępowi do tych sieci (art. 170 TFUE)[285]. Zaakcentować trzeba, że główna odpowiedzialność za budowę sieci spoczywa na państwach członkowskich[286]. Warto też zauważyć, że dla sektora energetyki istotny jest także art. 14 TFUE, w którym państwa członkowskie uznały „usługi w ogólnym interesie gospodarczym" za jedną ze wspólnych wartości Unii". Do usług tych zalicza się dostarczanie paliw i energii do odbiorców. Należy zgodzić się z poglądem, że przepis ten umacnia dominację państw członkowskich nad prawem UE w energetyce, niż stwarza podstawy rozwoju unijnej polityki energetycznej[287].

Na mocy Jednolitego Aktu Europejskiego (JAE), Wspólnota postawiła przed sobą zadanie stworzenia do 1993 r. rynku wewnętrznego, w tym wewnętrznego rynku energetycznego. Podstawą prawną procesu budowy wewnętrznego rynku energetycznego (*ang. internal energy market)* stanowiły dyrektywy liberalizacyjno-harmonizacyjne dla elektroenergetyki i gazownictwa, podejmowane na podstawie art. 94 i 95 TWE[288]. Proces, który można uznać za zakończony 1 lipca 2007 r., poza harmonizacją przepisów krajowych, prowadził do otwarcia krajowych rynków elektroenergetycznych i gazowych. Oznacza to, że głównym instrumentem ich regulacji jest mechanizm konkurencji, którego podstawami prawnymi są art.101 TFUE i 102 TFUE. Trzeba zauważyć, że państwa członkowskie dostosowują obecnie prawo i politykę energetyczną również do nowej strategii gospodarczej i politycznej. Wzrost konkurencyjności gospodarki ma realizować w coraz szerszym zakresie cele pozaintegracyjne, w szczególności ma zapewnić bezpieczeństwo dostaw energii, chronić środowisko naturalne, chronić konsumenta oraz wspierać rozwój technologiczny. Związek między zapewnieniem bezpieczeństwa dostaw

[285] Szerzej zob. M. Bernatt, Sieci transeuropejskie, w: Polityki Unii Europejskiej: Polityki sektorów infrastrukturalnych. Aspekty prawne, pod red. A. Jurkowskiej i T. Skocznego, t. XXVIII, Wyd. Instytut Wydawniczy EuroPrawo, Warszawa 2010, s. 190 i n.

[286] Zasady finansowania sieci transeuropejskich ze środków UE zostały uregulowane w rozporządzeniu nr 680/2007 z dnia 20 czerwca 2007 r. Dz. Urz. UE 2007 L 162/1.

[287] F. Elżanowski, M. Będkowski-Kozioł, T. Skoczny, Polityka energetyczna Unii Europejskiej w: Polityki Unii Europejskiej: Polityki sektorów infrastrukturalnych. Aspekty prawne, pod red. A. Jurkowskiej i T. Skocznego, t. XXVIII, Wyd. Instytut Wydawniczy EuroPrawo, Warszawa 2010, s. 130.

[288] Dyrektywa 96/92/ WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 grudnia 1996 r. w sprawie wspólnych reguł wewnętrznego rynku energii elektrycznej (Dz. Urz. WE 1997 L 27/20); dyrektywa 2003/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego i energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 96/92/WE (Dz. Urz. UE 2003 L 275/37); dyrektywa 98/30/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 czerwca 1998 r. w sprawie wspólnych reguł rynku gazu naturalnego (Dz. Urz. WE 1998 L 204/1); dyrektywa 2003/55/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 98/30/WE (Dz. Urz. UE 2003 L 176/57).

energii dzięki produkcji energii odnawialnej a ochroną środowiska, w tym dotrzymanie zobowiązań Protokołu z Kioto, w zakresie redukcji emisji dwutlenku węgla jest oczywisty. W polityce UE nastąpiło więc przesunięcie punktu ciężkości z realizacji celu integracji na realizację celu konkurencji.

Współczesne wyzwania, szczególnie w zakresie ochrony środowiska, powodują szereg działań UE i państw członkowskich, które bezpośrednio odnoszą się do koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym. Zagadnienie gospodarki o obiegu zamkniętym powinno być spójnikiem między prawem ochrony środowiska a sektorem odnawialnych źródeł energii. Jak słusznie zauważył T. Bojar-Fijałkowski, jest to zagadnienie wymykające się tradycyjnemu podziałowi na gałęzie prawa z uwagi na swoją interdyscyplinarność. Pojęcie gospodarki o obiegu zamkniętym traktować należy jako pojęcie o charakterze programowym, zawierające cel do którego dążymy, jakim ma być obieg zamknięty surowców naturalnych[289].

W związku z wprowadzeniem do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej nowego Tytułu XXI „Energetyka", polityka energetyczna UE uzyskała odrębne podstawy prawne. Zawarty w tym Tytule art. 194 TFUE, po pierwsze, sytuuje tę politykę „w ramach ustanawiania i funkcjonowania rynku wewnętrznego"; po drugie definiuje dwie jej podstawowe zasady: „potrzeby zachowania i poprawy środowiska oraz w duchu solidarności miedzy państwami członkowskimi" oraz po trzecie, ustala enumeratywną listę czterech celów tej polityki. Pierwszy z celów polityki energetycznej, „zapewnienie funkcjonowania rynku energii", mieści się wprost w ramach ustanawiania i funkcjonowania rynku wewnętrznego, należącego tak jak energia do kompetencji dzielonych między UE a państwa członkowskie. Dwa kolejne cele tej polityki: „zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii" oraz „wspieranie efektywności energetycznej i oszczędności energii, jak również rozwoju nowych i odnawialnych form energii" stanowią powiązane ze sobą cele klimatyczno-energetyczne. Czwarty cel, „wspieranie wzajemnych połączeń między sieciami energii" stanowi egzemplifikację

[289] T. Bojar-Fijałkowski, Gospodarka o obiegu zamkniętym jako model rozwoju Unii Europejskiej – wyzwania dla wybranych sektorów, w: Sektory infrastrukturalne - problematyka prawna, red. M. Królikowska-Olczak, Wyd. C. H. Beck, Warszawa 2018, s. 34; Z. Bukowski, Gospodarka o obiegu zamkniętym a prawo ochrony środowiska w: Sprawiedliwość ekologiczna w prawie i praktyce, red. T. Bojar-Fijałkowski, Gdańsk 2016.
Zob. Komunikat z 25.9.2014 r. Komisji Europejskiej do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów zatytułowany :"Ku gospodarce o obiegu zamkniętym : program zero odpadów dla Europy" (COM/2014/0398).

celów polityki UE w dziedzinie sieci transeuropejskich, określonych w art. 170-172 TFUE. Zgodnie z art. 194 ust. 2 w zw. z art. 192 TFUE instrumenty niezbędne do osiągniecia tych celów podejmują Parlament Europejski i Rada stanowiąc zwykłą procedurę prawodawczą. Instrumenty te nie mogą jednak naruszyć prawa państw członkowskich do określania warunków wykorzystywania jego zasobów energetycznych, wyboru między różnymi źródłami energii i struktury jego zaopatrzenia w energię.

2.2. Prawo pochodne w zakresie wspierania rozwoju rynku energii ze źródeł odnawialnych.

Prawodawca unijny poprzez akty prawa pochodnego postawił przed Polską ambitne zadanie w zakresie rozwoju rynku energetyki odnawialnej. Odnawialne źródła energii stanowią bowiem kluczowy element długoterminowej strategii Komisji Europejskiej przedstawionej w planie działania w zakresie energii do 2050 r.[290]. Scenariusze obniżania emisyjności sektora energetyki przedstawione w planie działania wskazują, że do 2030 r. udział energii ze źródeł odnawialnych powinien wynieść co najmniej 30%. W 2020 r. udział odnawialnych źródeł w finalnej konsumpcji energii brutto w Polsce powinien osiągnąć 15%[291]. Podkreślić trzeba, że unijna polityka klimatyczna została oparta na założeniu wyznaczania coraz bardziej wymagających poziomów redukcji emisji gazów cieplarnianych.

W odpowiedzi na wezwanie Rady Europejskiej dotyczące przedstawienia konkretnych działań w sprawie utworzenia unijnych ram prawnych dotyczących dostępu energii elektrycznej produkowanej z odnawialnych źródeł oraz mając na względzie rezolucję Parlamentu Europejskiego, w której podkreślono wagę wiążących i ambitnych celów w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, Komisja Europejska w dniu 10 maja 2000 r. przedstawiła wniosek legislacyjny, na podstawie którego 27 września 2001 r. przyjęto dyrektywę 2001/77/WE[292].

---

[290] COM (2011) 0885.

[291] Załącznik 1 do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/We z 23.04.2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywę 2001/77/WE oraz dyrektywę 2003/30/WE (Dz. Urz. UE L 140 z 14.08.2009 r. s.16 ze zm.) Krajowe cele ogólne w zakresie udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w 2020 r. , zob.

[292] Dyrektywa 2001/77/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 27.09.2001 r. (Dz. Urz. UE L 283 z 27.10.2001 r., s. 33) utraciła moc obowiązująca 1.01.2012 r.

Dyrektywa 2001/77/WE stanowiła pierwszy akt prawny, który kompleksowo regulował zagadnienia dotyczące wspierania produkcji energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych. W motywach podkreślano, że potencjał eksploatacyjny odnawialnych źródeł energii nie jest wykorzystany, a wspieranie energii elektrycznej pochodzącej z tych źródeł stanowi dla UE sprawę priorytetową. Takie podejście uzasadnia okoliczność, że wykorzystanie energii z OZE niesie za sobą pozytywny wpływ na środowisko, a ponadto może pozytywnie wpływać na wzrost zatrudnienia i spójność społeczną[293]. Może przyczynić się do zabezpieczenia dostaw energii i umożliwić przyspieszenie realizacji celów zawartych w Protokole z Kioto i w Porozumieniu paryskim.

Dyrektywa 2001/77/WE oraz dyrektywa 2006/32/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 kwietnia 2006 r. w sprawie efektywności końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych[294], zawierają określenie celów ogólnych dla państw członkowskich takich jak: konsumpcja energii elektrycznej produkowanej z OZE, oszczędności energii w wysokości 9%, które mają być osiągnięte w założonej perspektywie czasowej. Dyrektywy te nie zawierają, w zasadzie[295], co warte zaznaczenia, określonych obowiązków w zakresie wprowadzania konkretnych, wskazanych instrumentów osiągnięcia tych celów.

Polska dostosowała rozwiązania prawne dotyczące odnawialnych źródeł energii do regulacji unijnych. Zasady wynikające z dyrektywy 2001/77/WE zostały implementowane w ustawie z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska[296]. Jedną z najważniejszych wprowadzonych wtedy zmian było umożliwienie handlu prawami majątkowymi, wynikającymi ze świadectw pochodzenia energii z OZE. Świadectwa te były dokumentami, które potwierdzały wytworzenie określonej energii elektrycznej z OZE. Kolejnym krokiem zmiany polskiego ustawodawstwa była ustawa z 4 marca 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska[297]. W

[293] K. Olczak, Instrumenty prawa pochodnego Unii Europejskiej w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych w: Sektory infrastrukturalne – problematyka prawna, red. M. Królikowska-Olczak, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2018, s. 262 i n.
[294] Dz. Urz. UE L 114/64 ze zm.
[295] Wyjątek stanowią obowiązki dystrybutorów sieci, operatorów systemu dystrybucyjnego oraz przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż detaliczną energii przedstawiania określonych informacji (art. 6 dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej), czy też obowiązek wprowadzenia gwarancji pochodzenia energii ze źródeł odnawialnych (art. 5 dyrektywy w sprawie OZE).
[296] Dz. U. nr 91, poz. 875.
[297] Dz. U. nr 62, poz. 552 ze zm.

wyniku tej nowelizacji zobligowano przedsiębiorstwa energetyczne, które zajmowały się sprzedażą energii elektrycznej odbiorcom końcowym do uzyskania i przedstawienia do umorzenia świadectw pochodzenia lub uiszczenia opłaty zastępczej.

Wśród przyczyn związanych z nieosiągnięciem przez UE zamierzonych celów określonych w dyrektywie 2001/77/WE wymienia się między innymi: wysokie koszty produkcji energii z odnawialnych źródeł, brak wiążących prawnie celów na poziomie UE, niedostatecznie skuteczne ramy prawne w zakresie stosowania energii ze źródeł odnawialnych w transporcie oraz brak uregulowań w zakresie ogrzewania i chłodzenia.

Rozwój wytwarzania energii elektrycznej z instalacji odnawialnych źródeł energii został określony przez kolejne akty prawa wtórnego. Podstawową regulację w tej materii zawiera dyrektywa 2009/28/WE, która wyznaczyła każdemu państwu członkowskiemu obowiązkowy cel w postaci ustalonego na określonym poziomie udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w 2020. Ponadto państwa członkowskie powinny stworzyć krajowy plan działania w zakresie energii odnawialnej, zawierający informacje o celach sektorowych oraz ustalić środki służące osiągnięciu tych celów. Cel ten zakłada osiągnięcie przez Polskę 15% udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w 2020 r. oraz 10% udziału biopaliw na rynku paliw transportowych i utrzymanie tego poziomu w latach następnych. Z postanowień dyrektywy wynika, że państwa członkowskie powinny wziąć pod uwagę optymalne połączenie technologii z zakresu efektywności energetycznej i energii ze źródeł odnawialnych (pkt 19 motywów dyrektywy 2009/28/WE). W tym kontekście, uwzględniając przy tym pozostałe uregulowania tej dyrektywy, stwierdzić można, że dyrektywa 2008/28/WE przyznaje państwom członkowskim szeroki zakres działań i instrumentów przydatnych dla realizacji ustanowionych celów. Kluczowe pozostaje przy tym zobowiązanie państw członkowskich do promowania energii ze źródeł odnawialnych.

Dyrektywa 2009/28/WE nakłada obowiązek stosowania energii odnawialnej, który zgodnie z art. 2 pkt. 1 oznacza krajowy system wsparcia zobowiązujący producentów energii do wytwarzania części energii ze źródeł odnawialnych, zobowiązujący dostawców energii do pokrywania części swoich dostaw przez energię ze źródeł odnawialnych lub zobowiązujący użytkowników energii do pokrywania części swojego

zapotrzebowania przez energię ze źródeł odnawialnych. Treść tego pojęcia obejmuje systemy, w których wymogi te można spełnić stosując zielone certyfikaty.

Dyrektywa 2009/28/WE daje możliwość stosowania systemów wsparcia i współpracy między państwami członkowskimi UE oraz państwami trzecimi. Przez pojęcie systemów wsparcia rozumiany jest każdy instrument, system lub mechanizm stosowany przez państwo członkowskie lub grupę państw członkowskich, który promuje wykorzystanie energii dzięki zmniejszeniu kosztów jej wytwarzania, zwiększeniu ceny, za którą można ją sprzedać lub zwiększyć ilość jej nabywania. Systemy wsparcia obejmują między innymi: pomoc inwestycyjną, zwolnienia z podatków lub ulgi podatkowe, zwrot podatków, systemy wsparcia polegające na nałożeniu obowiązku wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym systemy posługujące się zielonymi certyfikatami oraz systemy bezpośredniego wsparcia cen, w tym gwarantowane ceny zakupu oraz premie opcyjnie[298]. W dyrektywie podkreślono, że państwa członkowskie mają różny potencjał w zakresie energii odnawialnej i na szczeblu krajowym posługują się różnymi systemami wspierania energii. Większość państw członkowskich stosuje systemy wsparcia, w których korzyści wiążą się wyłącznie ze stosowaniem energii wyprodukowanej na ich terytorium.

Prawodawca unijny wśród instrumentów wsparcia wytwarzania energii elektrycznej z OZE wyróżnił pomoc o charakterze inwestycyjnym, stanowiącą pomoc na realizację danego przedsięwzięcia oraz pomoc operacyjną, której celem jest bieżące wspieranie prowadzonej działalności. Przepisy cytowanej dyrektywy nie zawierają postanowień wskazujących podmioty państw członkowskich, którym można przyznać określoną pomoc w ramach systemu wsparcia OZE[299]. Zaakcentować też trzeba, że system wsparcia wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych należy zawsze analizować przez pryzmat art. 107 ust. 1. TFUE, który wprowadza generalny zakaz udzielania pomocy publicznej oraz art. 106 ust.2 TFUE, który wyłącza w pewnym zakresie przedsiębiorstwa, które realizują usługi w ogólnym interesie gospodarczym spod reguł konkurencji[300].

[298] Zob. T. Henzelmann, P. Hoff, Zielone finasowanie i nowe „zielone złoto", w: R. Berger (red.), Zielony wzrost, zielony zysk. Jak zielona rewolucja stymuluje gospodarkę, Warszawa 2014, s. 280 i n.
[299] Zob. D. Kobiałko, analiza ustawy o odnawialnych źródłach energii z 20.2.2015 r. w świetle przepisów unijnych dotyczących pomocy publicznej, „Przegląd Prawniczy Europejskiego Stowarzyszenia Studentów Prawa ELSA Poland" 2015, nr 3, s. 280 i n; K. Olczak, op. cit., s. 264.
[300] M. Stoczkiewicz, Przedsiębiorstwo energetyczne jako przedsiębiorstwo świadczące usługi w ogólnym interesie gospodarczym a pomoc państwa (część I), „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2010, nr 2, s. 15 i n.

Celem cytowanej dyrektywy jest ułatwienie transgranicznego wspierania energii ze źródeł odnawialnych bez wpływania na krajowe systemy wsparcia. Wprowadza ona opcjonalne mechanizmy współpracy między państwami członkowskimi, pozwalające im ustalić zakres, w jakim jedno państwo będzie wspierało wytwarzanie energii w innym państwie członkowskim. W związku ze wskazanym celem, aby zapewnić ekonomiczną opłacalność jego realizacji, prawodawca unijny w art. 3 ust. 3 pkt a dyrektywy 2009/28/WE wskazał na możliwość wprowadzenia odpowiedniego systemu wsparcia wytwarzania energii elektrycznej w instalacjach OZE. W celu zagwarantowania skuteczności wymienionych środków: systemów wsparcia oraz środków współpracy między poszczególnymi państwami członkowskimi i państwami trzecimi, niezbędne jest aby państwa członkowskie mogły określać, czy i w jakim zakresie ich krajowe systemy wsparcia mają zastosowanie do energii ze źródeł odnawialnych wyprodukowanych w innych państwach członkowskich oraz aby miały możliwość wyrażenia zgody na to przez zastosowanie mechanizmów współpracy przewidzianych w przytoczonej dyrektywie[301].

Dyrektywa nie narzuca państwom członkowskim określonego systemu wsparcia, jednak praktyka państw prowadzi do wniosku, że inwestycje w sektorze odnawialnych źródeł energii finansowane są przede wszystkim za pomocą bezpośrednich systemów wsparcia, wśród których dominują system taryf gwarantowanych lub system świadectw pochodzenia, zwany inaczej systemem zielonych certyfikatów, wspomagany szeregiem obowiązków publicznoprawnych nałożonych na uczestników rynku energetycznego.

Nie można w tym miejscu nie podkreślić problemu bezpieczeństwa energetycznego, który wpisuje się w perspektywę liberalizacji sektora energetycznego, a także prawnej instrumentalizacji poszczególnych aspektów funkcjonowania rynku wewnętrznego w przedmiocie odnawialnych źródeł energii[302]. W zakresie zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego należy wymienić dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z 13 lipca 2009 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej, uchylającą dyrektywę 2003/54/WE[303] (art.3. pkt 28) i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73/WE z 13 lipca 2009 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 2003/55/WE[304] (art. 3

[301] M. Szydło, How to reconcile national support for renewable energy with internal market obligations? "Common Market Law Review" 2015, nr 52, s.489 i n.
[302] K. Olczak, op. cit., s. 265.
[303] Dz. Urz. UE L 211 z 14.08.2009 r., s. 55.
[304] Dz. Urz. UE L 211 z 14.08.2009 r., s. 94.

pkt. 28). Środki mające na celu zagwarantowanie bezpieczeństwa energetycznego zostały przewidziane także w kolejnych aktach prawa wtórnego UE, a mianowicie w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/89/WE z 18 stycznia 2006 r. w sprawie działań na rzecz zagwarantowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej i inwestycji infrastrukturalnych[305], dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady z 2004/67/WE z 26 kwietnia 2004 r. w sprawie środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego[306], dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/114/WE z 8 grudnia 2008 r. w sprawie rozpoznania i wyznaczenia europejskiej infrastruktury krytycznej oraz oceny potrzeb w zakresie poprawy jej ochrony[307] czy dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/119/WE z 14 września 2009 r. nakładającej na państwa członkowskie obowiązek utrzymywania minimalnych zapasów ropy naftowej lub produktów ropopochodnych[308].

Celem wymienionych aktów prawa pochodnego jest zapewnienie odpowiedniego poziomu zapasów paliw i surowców energetycznych, wspieranie połączeń międzysystemowych i energetycznych, ustanowienie procedury rozpoznawania i wyznaczania europejskiej infrastruktury krytycznej, a przede wszystkim wspólne podejście do oceny potrzeb w zakresie poprawy ochrony takiej infrastruktury, w tym lepszej ochrony ludności[309].

Dnia 25 października 2012 r. Parlament Europejski przyjął dyrektywę 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej, jak również zmniejszenia gazów cieplarnianych, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylenia dyrektywy 2004/8/WE i 2006/32/WE[310]. Przyjęcie tej dyrektywy jest podyktowane problemami energetycznymi Europy, które polegają na uzależnieniu od dostaw energii, jak i zmniejszających się ilości jej zasobów. Dyrektywa stanowi wyraz realizacji zobowiązań międzynarodowych jakie wynikają dla UE przede wszystkim z Protokołu z Kioto. Jest więc instrumentem, który ma być stosowany w walce ze zmianami klimatycznymi. Unijna polityka klimatyczna jest bowiem oparta na założeniu wyznaczania coraz bardziej

[305] Dz. Urz. UE L 33 z 4.02.2006 r., s. 22.
[306] Dz. Urz. UE L 127 z 29.04.2004r., s. 92.
[307] Dz. Urz. UE L 345 z 23.12. 2008 r., s. 75.
[308] Dz. Urz. UE L 265 z 9.10.2009 r., s. 9.
[309] M. Będkowski-Kozioł, Aksjologia regulacji sektora energetycznego (część II), „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2014, nr 12, s. 3; zob. też P. Nowicki, Aksjologia prawa zamówień publicznych. Pomiędzy efektywnością ekonomiczną a instrumentalizacją, Wydawnictwo TNOiK „Dom Organizatora" Toruń 2019, s. 88 i n.
[310] Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012 r., s. 1.

wymagających poziomów redukcji emisji gazów cieplarnianych. Celem dyrektywy jest obniżenie poziomu zużycia energii, wpływając tym samym na obniżenie emisji gazów cieplarnianych i zapobieżenie zmianom klimatycznym.

Warto zaznaczyć, że dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/87/WE z 25.10.2003 r. dotycząca systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych miała usprawnić i rozszerzyć wspólnotowy system handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych. System był jednym z ważniejszych instrumentów polityki UE w dziedzinie ochrony klimatu. Zamierzał realizować podstawowy cel polityki, jakim jest ograniczenie wielkości emisji gazów cieplarnianych w określonych resortach gospodarki i w sposób ekonomicznie efektywny. Dyrektywa 2003/87/WE w sprawie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych oraz dyrektywa zmieniająca[311] obejmują w przeważającej mierze sektor energetyczny. Wspólnotowy system handlu uprawnieniami do emisji obejmuje instalacje sektora energetycznego i w sensie ekonomicznym najbardziej obciąża ten sektor, ale obejmuje również instalacje sektora hutniczego i mineralnego, w tym cementowego, paliwowego (rafinerie), czy papierniczego[312]. Dodać trzeba, że dyrektywa wprowadzająca system handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych zawiera konkretne instrumenty ochrony środowiska. Obejmują one także decyzje Komisji[313] oraz Rozporządzenia Komisji[314].

Przyjęta dnia 23 kwietnia 2009 r. dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/29/WE zmieniająca dyrektywę 2003/87/WE w celu usprawnienia i rozszerzenia wspólnotowego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych[315] miała

---

311 Dz. Urz. UE L 2004/101/WE; zob. M. Stoczkiewicz, Prawne instrumenty ochrony środowiska w sektorze energetycznym, w: Współczesne problemy prawa energetycznego, pod red. M. Wierzbowskiego i R. Stankiewicza, Wyd. LexisNexis, Warszawa 2010, s. 133 in.; J. Ciechanowicz-McLean, Handel uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych, „Gdańskie Studia Prawnicze", 2005, nr 14.

312 Załącznik ner 1 do dyrektywy 2003/87/WE.

313 Decyzja Komisji z 18 lipca 2007 r. ustanawiająca wytyczne dotyczące monitorowania i sprawozdawczości w zakresie emisji gazów cieplarnianych zgodnie z dyrektywą 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (2007/589/WE), Dz. Urz. UE L 229/I; decyzja Komisji z 13 listopada 2006 r. w sprawie zapobiegania podwójnemu liczeniu redukcji emisji gazów cieplarnianych w ramach wspólnotowego systemu handlu uprawnieniami do emisji zgodnie z dyrektywą 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w przypadku projektów realizowanych w ramach Protokołu z Kioto (2006/780/WE), Dz. Urz. UE L 316/12.

314 Rozporządzenie Komisji (WE) z 2216/2004 z 21 grudnia 2004 r. w sprawie standaryzowanego i zabezpieczonego systemu rejestrów stosownie do dyrektywy 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz decyzji nr 280/2004/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, Dz. Urz. UE L 386/1; Rozporządzenie Komisji (WE) nr 994/2008 z 8 października 2008 r. w sprawie znormalizowanego i zabezpieczonego systemu rejestrów zgodnie z dyrektywa2003/87/WE parlamentu Europejskiego i Rady, Dz. Urz. UE L271/3.

315 Dz. Urz. UE L nr 140 z 6.05.2009 r., s. 63.

na celu usprawnienie i rozszerzenie tego systemu. Istotną zmianą jest stopniowe odejście od bezpłatnego przydziału uprawnień na rzecz ich zakupu na aukcjach. Realizacja tego obowiązku może jednak doprowadzić do znaczącego wzrostu kosztów produkcji energii elektrycznej, w konsekwencji wzrostu kosztów zakupu energii elektrycznej wykorzystywanej do procesów produkcyjnych[316].

Odnotowania wymaga również dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2015/1513/UE z dnia 9 września 2015 r. zmieniająca dyrektywę 98/70/WE, która odnosi się do jakości benzyny i olejów napędowych oraz zmieniająca dyrektywę 2009/28/WE w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych[317], która mając na uwadze dążenie UE do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych oraz znaczny udział paliw stosowanych w transporcie drogowym w tych emisjach, wskazuje na konieczność stosowania domieszki biopaliw.

Zagadnienie zastosowania odpowiednich (proporcjonalnych) instrumentów dla realizacji określonego przez dyrektywę celu środowiskowego było rozważane przez polski Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 21 kwietnia 2004 r.[318] w sprawie ustawy o biokomponentach stosowanych w paliwach ciekłych i biopaliwach ciekłych z 2 października 2003 r.[319]. Ustawa ta mając na celu wykonanie dyrektywy 2003/30/WE[320], narzuciła m.in. na przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie produkcji biopaliw obowiązek wprowadzenia do obrotu określonej ilości paliw z biokomponentami. Trybunał Konstytucyjny stwierdził niekonstytucyjność określonych przepisów tej ustawy przez ich niezgodność z art. 20 i art. 22 w związku z art. 31 ust.3 Konstytucji. Trybunał przypomniał, że dyrektywy Wspólnoty Europejskiej nie mają bezpośredniego skutku i wiążą jedynie co do celów, nie zaś co do metod ich osiągnięcia. Celem dyrektywy 2003/30/WE jest osiągnięcie minimalnego udziału biopaliw na rynkach paliwowych państw członkowskich. Dyrektywa 2003/30/WE nie wprowadza jednak obowiązku stosowania biopaliw[321]. Trybunał Konstytucyjny nie kwestionując samego celu dyrektywy uznał, że polski ustawodawca w celu realizacji dyrektywy o

[316] M. Rudnicki, K. Sobieraj, Unijne warunkowania prawne dotyczące wdrażania krajowych systemów wsparcia w zakresie redukcji kosztów emisji pośrednich, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2013, nr 7, s.20 i n.
[317] Dz. Urz. UE L 239 z 15.09.2015 r., s. 1 .
[318] Wyrok TK w sprawie K 33/03 (OTK-A-2004/4/31).
[319] Dz. U. nr 199, poz. 1934 ze zm. (obecnie uchylona).
[320] Dyrektywa 2003/30/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 8 maja 2003 r. w sprawie wspierania użycia w transporcie biopaliw lub innych paliw odnawialnych (Dz. Urz. UE L 123/42).
[321] Wyrok TK w sprawie K 33/03, uzasadnienie pkt III.7.

biopaliwach mógł wybrać instrument mniej dolegliwy dla przedsiębiorców i konsumentów.

Trzeba jednocześnie zauważyć, że w sytuacji, gdy użytki zielone lub użytki rolne przeznaczone wcześniej do produkcji na potrzeby rynków żywnościowych i paszowych są przeznaczone na produkcję biopaliw, zapotrzebowanie na żywność i pasze będzie musiało zostać zaspokojone przez intensyfikacje bieżącej produkcji, albo w drodze przeznaczenia pod te produkcje innych gruntów, niebędących użytkami rolnymi[322]. Celem przywołanej dyrektywy jest też zapewnienie dodatkowych zachęt stymulujących wykorzystanie transportu oraz zwiększenie mnożników do obliczania wkładu uzyskanego dzięki energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych zużytej przez elektryczny transport kolejowy i elektryczne pojazdy drogowe, co zwiększy ich powszechność i udział w rynku.

Wymienić też wypada dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/94/UE z 22 10.2014 r. w sprawie rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych[323]. Wynikiem implementacji tej dyrektywy są postanowienia ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych[324]. Ustawodawca podniósł, że normuje kwestie paliw alternatywnych, inaczej określanych jako niekonwencjonalne. Zgodnie z art. 2 pkt 11 ustawy, przez paliwa alternatywne rozumie się „paliwa lub energię elektryczną wykorzystywane do napędu silników pojazdów samochodowych lub jednostek pływających stanowiące substytut dla paliw pochodzących z ropy naftowej lub otrzymanych w procesach przetwórstwa, w szczególności energię elektryczną, wodór paliwa ciekłe, paliwa syntetyczne i parafinowe, sprężony gaz ziemny (LNG), w tym pochodzący z biometanu lub gaz płynny (LPG).

[322] Z prognoz dotyczących zapotrzebowania na biopaliwa przedstawionych przez państwa członkowskie i szacunków dotyczących emisji wynikających z pośredniej zmiany użytkowania gruntów w przypadku różnych surowców do produkcji biopaliw wynika, że emisje gazów cieplarnianych związanych z pośrednią zmianą użytkowania gruntów są znaczne i mogą niwelować część lub całość ograniczenia emisji gazów cieplarnianych przypisywanego poszczególnym biopaliwom. Powodem tego jest fakt, że niemal cała produkcja biopaliw w 2020 r. będzie prawdopodobnie pochodzić z roślin uprawianych na gruntach, które można by wykorzystać do zaspokojenia potrzeb rynków żywnościowych i paszowych (pkt.5 preambuły dyrektywy 2015/1513/UE).
[323] Dz. Urz. UE L 307 z 28.10.2014 r., s. 1.
[324] Dz. U. z 2021 r. poz.110. Szerzej zob. Ustawa o elektromobilności i paliwach alternatywnych. Komentarz, red. naukowa F. Grzegorczyk , A. Mituś, Warszawa 2021.

Art. 1 dyrektywy Parlamentu i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania energii ze źródeł odnawialnych[325] „ustanawia wspólne ramy dla promowania energii ze źródeł odnawialnych. Określa wiążący unijny cel ogólny w odniesieniu do całkowitego udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w Unii w 2030 r. Ustanawia również zasady dotyczące wsparcia finansowego na rzecz energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych oraz dotyczące prosumpcji takiej energii elektrycznej, wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych w sektorze ogrzewania i chłodzenia oraz w sektorze transportu, współpracy regionalnej między państwami członkowskimi i między państwami członkowskimi a państwami trzecimi, gwarancji pochodzenia, procedur administracyjnych oraz informacji i szkoleń. Określa również kryteria zrównoważonego rozwoju i ograniczenia emisji gazów cieplarnianych".

Reasumując można stwierdzić, że dla realizacji prawa pochodnego w zakresie wspierania produkcji energii ze źródeł odnawialnych, UE stosuje cały wachlarz instrumentów mających na celu ograniczenie wielkości emisji gazów cieplarnianych w sposób ekonomicznie efektywny. Instrumenty te zawarte są najczęściej w dyrektywach, jako aktach o charakterze harmonizującym. Dyrektywy są skierowane do państw członkowskich, nie mają (co do zasady) skutku bezpośredniego, wymagają transpozycji i implementacji w prawie krajowym. Dyrektywy najczęściej zobowiązują państwa członkowskie do osiągnięcia określonego celu. Czasem określają konkretne instrumenty jakie mają temu służyć, ale często określają same cele, wybór środków pozostawiając prawodawcy krajowemu.

3.Krajowe podstawy prawne regulujące funkcjonowanie rynku odnawialnych źródeł energii.

3.1.Ustawa o odnawialnych źródłach energii jako instrument legislacyjny wspierania energetyki odnawialnej.

[325] Dz. Urz. UE L 328 z 21.12.2018 r., s. 82. Transpozycja – zgodnie z art. 36 dyrektywy 2018/2001 „państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania art.2-13, art.15-31 i art.37 oraz załączników II,III, i V-IX, do dnia 30 czerwca 2021 r.".

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii stanowi efekt implementacji do polskiego porządku prawnego:

1) Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z 23.04.2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych;
2) Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z 25.10.2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylenia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE[326];
3) Dyrektywy Rady 2013/18/UE z 13.05.2013 r. dostosowującej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, w związku z przystąpieniem Republiki Chorwacji[327].

Ustawa z 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii stanowi podstawowy akt prawny regulujący funkcjonowanie sektora energii odnawialnej w Polsce, a także jeden z instrumentów legislacyjnych wspierania energetyki niekonwencjonalnej. Pod pojęciem instrumentów wspierania energetyki niekonwencjonalnej kryją się regulacje prawne wspomagające rozwój i wykorzystanie niekonwencjonalnych sposobów uzyskiwania energii elektrycznej, ciepła i paliw gazowych, które są wspierane przez władzę publiczną[328]. Do takich sposobów w szczególności można zaliczyć wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła z odnawialnych źródeł energii (art. 3 pkt 22 ustawy o OZE), kogenerację czyli równoczesne wytwarzanie ciepła i energii elektrycznej lub mechanicznej w trakcie tego samego procesu technologicznego (art. 3 pkt 33 prawa energetycznego), uzyskiwanie biogazu w związku z działalnością wytwórczą w rolnictwie (art. 2 pkt 2 ustawy o OZE), wytwarzanie biopłynów (art.2 pkt 4 ustawy o OZE).

Szczególną kategorię instalacji odnawialnych źródeł energii stanowią mikroinstalacje i małe instalacje (art. 2 pkt 18 i 19 ustawy o OZE), których wykorzystywanie nie podlega lub podlega słabszej reglamentacji gospodarczej oraz które są wspierane w szczególny sposób. W zaprezentowanym zakresie obowiązuje ustawa z 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii[329], w której przewidziano środki

[326] Dz. Urz. UE L nr 315/1, s. 1.
[327] Dz. Urz. UE L nr 58, s. 230.
[328] T. Długosz, M. Swora, A. Walaszek-Pyzioł w: System Prawa Administracyjnego. T. 8b Publiczne prawo gospodarcze, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2018, s. 262-263.
[329] Tekst pierwotny został wprowadzony do obrotu prawnego w drodze ustawy z 20.02.2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. z 2015 r., poz. 478 ze zm.). Zmiany były wprowadzane na

wsparcia energetyki niekonwencjonalnej oraz określono model tego wsparcia, wcześniej regulowany ustawą z 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne.

Artykuł 1 ust. 1 ustawy o odnawialnych źródłach energii określa obszary, które zostały objęte uregulowaniami ustawowymi:

1) zasady i warunki wykonywania działalności w zakresie wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii, biogazu rolniczego w instalacjach OZE oraz biopłynów. Ustawodawca wprowadził odrębne zasady dla wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w mikroinstalacji, małej instalacji, z biogazu rolniczego lub biopłynów oraz wytwarzania biogazu rolniczego lub biopłynów, w przypadku natomiast wytwórców energii odnawialnej w pozostałych instalacjach OZE, których moc zainstalowana wynosi 500 kW lub więcej, w dalszym ciągu zastosowanie znajdują regulacje ogólne wynikające z prawa energetycznego (art. 32 prawa energetycznego i nast.);

2) mechanizmy i instrumenty wspierające wytwarzanie energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii, biogazu rolniczego ciepła – w instalacjach odnawialnego źródła energii;

3) zasady wydawania gwarancji pochodzenia energii elektrycznej wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii w instalacjach odnawialnego źródła energii (gwarancje pochodzenia dla energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych wprowadziła dyrektywa 2009/28/WE, a krajowe regulacje w tym zakresie zostały przeniesione do ustawy o OZE wprost z prawa energetycznego);

4) zasady realizacji krajowego planu działania (KPD) w zakresie energii ze źródeł odnawialnych (obecnie obowiązującym KPD jest plan do 2030 r przyjęty i notyfikowany przez Komisję Europejską w 2010 r., natomiast formalna procedura przyjęcia KPD, uregulowana jest w obecnym stanie prawnym w art. 126 i nast. ustawy o odnawialnych źródłach energii);

---

podstawie następujących aktów: ustawą z 22.06.2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 925), ustawą z 6.03.2018 r. – Przepisy wprowadzające – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej (Dz. U. z 2018 r., poz. 650), ustawą z 7.06.2018 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 1276). Ostatnia istotna zmiana została wprowadzona na mocy art. 1 ustawy z 19.07.2019 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz.1524).

5) warunki i tryb certyfikowania instalatorów mikroinstalcji, małych instalacji i instalacji odnawialnego źródła energii o łącznej mocy zainstalowanej cieplnej nie większej niż 600 KW oraz akredytowania organizatorów szkoleń;

6) zasady współpracy międzynarodowej w zakresie odnawialnych źródeł energii oraz wspólnych projektów inwestycyjnych (art.1 ust. 1 ustawy o OZE). W tym zakresie przepisy ustawy o odnawialnych źródłach energii są spójne z postanowieniami dyrektywy 2009/28/WE.

Poza zakresem tej ustawy znajdują się biokomponenty i paliwa ciekłe używane w transporcie, które są uregulowane ustawą z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i paliwach ciekłych[330] jako przynależne do odrębnego sektora gospodarki. Podobnie pominięto ustawę z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych, dotyczącą zasad rozwoju i funkcjonowania infrastruktury służącej do wykorzystania paliw alternatywnych w transporcie.

Ustawa o odnawialnych źródłach energii wpisuje się w szerszy krąg regulacji określających sytuację prawną sektora energetycznego. Należy przyjąć, że akt ten w zakresie odnawialnych źródeł energii, obok ustawy prawo energetyczne, dotyczy norm zawartych w aktach z zakresu prawa przedsiębiorców, prawa ochrony środowiska, prawa budowlanego, prawa zamówień publicznych oraz innych aktów prawnych, normujących szczególne zasady funkcjonowania przedsiębiorstw energetycznych i innych adresatów norm prawa energetycznego. Analizowana ustawa jest aktem normatywnym o charakterze *lex specialis* w stosunku do prawa energetycznego w odniesieniu do problematyki OZE, na co wskazują liczne odesłania pomiędzy prawem energetycznym a odnawialnymi źródłami energii[331].

Ustawa o odnawialnych źródłach energii przewiduje regulowaną działalność w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców w zakresie: wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł z małej instalacji (art. 7 ustawy o OZE); wytwarzania biogazu rolniczego w instalacjach odnawialnego źródła energii

[330] Dz. U. t. j. z 2018 r., poz. 1344 ze zm.
[331] Przykładowo, art. 1 ust. 3 ustawy o odnawialnych źródłach energii odsyłający do stosowania przepisów prawa energetycznego w odniesieniu do przyłączenia instalacji odnawialnego źródła energii do sieci. Prawo energetyczne Ustawa o odnawialnych źródłach energii Ustaw o rynku mocy Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych Komentarz, M. Czarnecka, T. Ogłódek (red.), Warszawa 2020, s. 761-762.

innych niż mikroinstalacja biogazu rolniczego oraz wytwarzania energii elektrycznej z biogazu rolniczego w instalacjach innych niż mikroinstalacja, w związku z czym wskazuje się na „działalność gospodarcza w zakresie biogazu rolniczego" (art. 23 ustawy o OZE); działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania: biopłynów, energii elektrycznej wyłącznie z biopłynów w instalacjach odnawialnego źródła energii, w związku z czym mówi się o „działalności gospodarczej w zakresie biopłynów" (art. 34 ustawy o OZE). Przez pojęcie działalności regulowanej w znaczeniu ustawy – Prawo przedsiębiorców, rozumie się odrębny rodzaj reglamentacji podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej, uregulowany przepisami art. 43 i n. tej ustawy.

Regulacja gospodarcza stanowi jedną z kategorii interwencji państwa w gospodarkę. Do odrębnych kategorii interwencji państwa stanowiących kategorie pokrewne względem regulacji gospodarczej należy zaliczyć kierownictwo gospodarcze państwa, reglamentację gospodarczą, policję gospodarczą[332]. Wskazane kategorie nie są wyłączne, bowiem państwo wykonuje także inne funkcje wobec gospodarki, co przekłada się na znaczenie i zakres regulacji gospodarki. Badania nad regulacją gospodarczą i innymi kategoriami pokrewnymi mają charakter zmienny jak zmienne jest pojmowanie roli państwa w gospodarce oraz jak zmienne są instrumenty oddziaływania państwa na gospodarkę i uzasadnienie użycia poszczególnych instrumentów.

Reglamentacja podejmowania działalności gospodarczej polega na tym, że przedsiębiorca może podjąć daną działalność regulowaną w rozumieniu ustawy - Prawo przedsiębiorców jeżeli spełnia warunki określone odrębnymi przepisami i po uzyskaniu wpisu w rejestrze działalności regulowanej. W tym przypadku jest to rejestr wytwórców wykonujących działalność gospodarczą w zakresie małych instalacji, zwany w ustawie o OZE rejestrem wytwórców energii w małej instalacji . Prezes URE dokonuje wpisu do rejestru na podstawie oświadczenia przedsiębiorcy (wnioskodawcy), że spełnił on warunki wymagane do wykonywania działalności, bez konieczności uprzedniej weryfikacji[333]. Wpis do rejestru działalności regulowanej, w odróżnieniu od koncesji i

[332] Katalog funkcji państwa wobec gospodarki przedstawiany jest w podręcznikach do nauki prawa gospodarczego publicznego z różnych ośrodków uniwersyteckich w Polsce. Poczyniony przegląd podręczników wskazuje, że polska nauka nie przyjęła powszechnie wyodrębnienia funkcji kierownictwo gospodarcze. W nowszych podręcznikach wskazuje się na takie funkcje jak: reglamentacja gospodarki, regulacja, kontrola i nadzór w gospodarce. Zob. Z. Snażyk, A. Szafrański, Publiczne prawo gospodarcze, Warszawa 2018.

[333] T. Długosz, Działalność regulowana w energetyce i rejestr podmiotów przywożących w: System prawa administracyjnego, tom 8b Prawo publiczne gospodarcze, s. 246 in.

zezwoleń, nie ma formy decyzji administracyjnej. Jest on czynnością materialno-techniczną, na podstawie której organ wydaje przedsiębiorcy z urzędu zaświadczenie o dokonaniu wpisu[334] Z wpisem do rejestru działalności regulowanej wiąże się nadzór organu prowadzącego rejestr nad działalnością przedsiębiorcy.

3.2.Koncesja na podjęcie i wytwarzanie energii z odnawialnych źródeł.

Podjęcie i wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii (art. 3 pkt 1) wymaga uzyskania koncesji na zasadach i warunkach określonych w ustawie – Prawo energetyczne, z wyłączeniem wytwarzania energii elektrycznej między innymi z mikroinstalacji, o której mowa w art. 4 ustawy o odnawialnych źródłach energii. Koresponduje to z treścią art. 32 ust. 1 pkt 1 lit. c Prawa energetycznego, zgodnie z którym uzyskania koncesji wymaga wykonanie działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania paliw lub energii, z wyłączeniem: wytwarzania energii elektrycznej z mikroinstakacji lub w małej instalacji[335]. Jednocześnie wskazany art. 4 ust. 8 ustawy o odnawianych źródłach energii stanowi, że wytwarzanie i wprowadzanie do sieci energii elektrycznej, o której mowa w ust.1, przez prosumenta energii odnawialnej niebędącego przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy – Prawo przedsiębiorców, nie stanowi działalności gospodarczej, w rozumieniu tej ustawy, chociaż może spełniać takie warunki[336]. Stawia to prosumenta w uprzywilejowanej pozycji, szczególnie w aspekcie wyeliminowania pewnych obowiązków ciążących na innych wytwórcach energii.

Należy wskazać, że nowelizacja ustawy o odnawialnych źródłach energii z 22.06.2016 r. wprowadziła definicję prosumenta. Zgodnie z art. 2 pkt 27a tej ustawy, prosumentem jest odbiorca końcowy dokonujący zakupu energii elektrycznej na podstawie umowy kompleksowej, wytwarzający energię elektryczną wyłącznie z odnawialnych źródeł energii w mikroinstalacji, w celu jej zużycia na potrzeby własne, niezwiązane z wykonywaną działalnością gospodarczą. Definicja ta rozszerza grono podmiotów, które mogą korzystać z preferencyjnego systemu rozliczeń w postaci opustów oraz z dodatkowych preferencji administracyjnych na etapie inwestycyjnym i operacyjnym.

[334] M. Strzelbicki, Wpis do rejestru działalności regulowanej, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 2005, nr 4, s. 67.
[335] Wyrok SOKiK z 27.03.2018 r. XVII AmE 120/15, Legalis.
[336] J. Baehr, Komentarz do art. 4 ustawy o OZE, w: J. Baehr. P. Lissoń, J. Pokrzywniak, M. Szambelańczyk (red.), Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Komentarz, Warszawa 2016, s.58.

Nadmienić też trzeba, że w związku z wprowadzeniem definicji prosumenta do ustawy o OZE ustawodawca wprowadził nowe zasady w funkcjonowaniu prosumentów, czyli osób które jednocześnie energię wytwarzają i zaspokajają swoje potrzeby energetyczne. Proponowany wcześniej system taryf gwarantowanych dla prosumentów, został zastąpiony nowym systemem wsparcia tzw. opustami, co oznacza, że prosument może rozliczyć różnice między energią wytworzoną i pobraną. System opustów obowiązuje dla instalacji o mocy do 40 kWh. Nadwyżka wyprodukowanej energii będzie przesyłana do sieci, która będzie służyć jako tzw. „magazyn energii". System opustów ma obowiązywać prosumenta w okresie 15 lat, a rozliczenia będą realizowane w cyklach rocznych[337]. Warto w tym miejscu przypomnieć, że zgodnie z protokołem z Kioto Polska zobowiązała się do redukcji emisji dwutlenku węgla do atmosfery. Mechanizmy tam zawarte odnoszą się bezpośrednio do OZE jako jednego ze sposobów redukcji emisji dwutlenku węgla.

Katalog rodzajów działalności energetycznej (art. 32 prawa energetycznego) uznać trzeba za zamknięty, a więc rodzaje działalności gospodarczej objęte obowiązkiem koncesyjnym zostały w nim podane w sposób wyczerpujący[338] Przyjmuje się, że koncesja jest przejawem reglamentacji, z perspektywy swobody działalności gospodarczej, która służy do ochrony ważnego interesu gospodarczego[339]. Wyrazem tego jest przepis art. 37 ust. 1 Prawa przedsiębiorców, zgodnie z którym wprowadzenie obowiązków koncesyjnych jest możliwe w dziedzinach mających szczególne znaczenie ze względu na bezpieczeństwo państwa lub obywateli albo inny ważny interes publiczny, gdy działalność gospodarcza nie może być wykonywana jako wolna lub przy użyciu innych form reglamentacji. Zauważyć trzeba, że ustawa z 6.03.2018 Prawo przedsiębiorców w znacznie węższym zakresie reguluje problematykę koncesjonowania niż poprzednio obowiązująca ustawa z 2.07.2014 r. o swobodzie działalności gospodarczej[340] i nie odnosi się wprost do koncesji energetycznych.

---

[337] M. Pawełczyk, Prawo energetyczne w: A. Powałowski (red.), Prawo gospodarcze publiczne, 4. Wydanie, Warszawa 2017, s. 37-38.

[338] A. Walaszek-Pyzioł, Energia i prawo, Warszawa 2002, s. 40; M. Swora, Z. Muras, Prawo energetyczne, s. 1090, pkt 29.

[339] Zob. K. Strzyczkowski, Prawo gospodarcze publiczne, Warszawa 2011, s.201-202.

[340] Dz. U. t. jedn. z 2017 r., poz. 2168 ze zm. Ustawa ta wyraźnie odnosiła się do koncesjonowania w zakresie wytwarzania, przetwarzania, magazynowania, przesyłania, dystrybucji i obrotu paliwami i energią. W związku z tym występował problem relacji przepisów prawa energetycznego i przepisów prawa o swobodzie działalności gospodarczej. Problem relacji przepisów obu aktów prawnych ustanawiających ogólne i sektorowe podstawy koncesjonowania.

Koncesja jako instytucja Prawa energetycznego zapewnia reglamentację zarówno na etapie podejmowania, jak i wykonywania pewnych rodzajowo wskazanych kategorii działalności gospodarczej w energetyce. Uzyskanie koncesji nie tylko warunkuje rozpoczęcie działalności, ale też powoduje poddanie koncesjonariusza nadzorowi koncesyjnemu ze strony Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki (Prezes URE)[341]. Stosownie do art. 3 pkt 15 prawa energetycznego koncesjonowanie ujęte zostało, jak zauważa A. Walaszek-Pyzioł, w pojęciu „regulacji". Pozwala to na zaliczenie koncesji do środków prawnych służących do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, prawidłowej gospodarki paliwami i energia oraz ochrony interesów odbiorców. Autorka podnosi, że wskazane wartości nie stanowią dodatkowych przesłanek stosowania przepisów koncesyjnych i udzielania koncesji, a jedynie wskazują cel regulacji prawnej[342]. Podobny pogląd reprezentuje Z. Muras, który podnosi, że zagadnienia polityki energetycznej państwa, bezpieczeństwa energetycznego, ochrony środowiska, konkurencji nie mogą stanowić podstawy odmowy udzielenia koncesji, ale wywierają wpływ na treść i zakres udzielonej koncesji, warunków koncesyjnych, czasu obowiązywania, a także zakres dokumentów i dowodów, które należy zgromadzić w celu ustalenia podstaw udzielania koncesji[343].

Zadania z zakresu spraw regulacji gospodarki paliwami i energią oraz promowania konkurencyjności realizuje Prezes URE, który jest centralnym organem administracji rządowej. Podstawa ustawowych zadań Prezesa URE wynika z art.23 ust. 1 prawa energetycznego, który wprost stanowi, że Prezes URE reguluje działalność przedsiębiorstw energetycznych zgodnie z ustawą i polityką energetyczną państwa, zmierzając do równoważenia interesów przedsiębiorstw energetycznych i odbiorców paliw i energii[344]. Do postępowania przed Prezesem URE stosuje się, co do zasady, przepisy kodeksu postępowania administracyjnego. Od decyzji Prezesa URE służy odwołanie do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie 2-tygodniowym od dnia doręczenia decyzji. Postępowanie w sprawie odwołania od decyzji Prezesa URE

[341] Szerzej nt. koncesji w prawie energetycznym zob. Z. Muras, Koncesje w prawie energetycznym – zakres dominium państwowego w: M. Swora, M. Szewczyk, K. Ziemski (red.) Prawo energetyczne wobec wyzwań liberalizacji, Warszawa 2008, s. 13 i n.
[342] A. Walaszek-Pyzioł, Energia i prawo, s. 28.
[343] M. Swora, Z. Muras, Prawo energetyczne, Warszawa 2010, s. 1106.
[344] Szerzej nt. szczególnych obowiązków Prezesa URE zob. M. Pawełczyk, Obowiązki interpretacyjne Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, w: Polska polityka energetyczna – wczoraj, dziś, jutro Warszawa 2010, s. 123 in.

toczy się na podstawie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego postępowaniu w sprawach gospodarczych[345].

Zauważyć też należy, że ustawodawca w art.1 ust. 4 ustawy o odnawialnych źródłach energii wprowadził sformułowanie, że poszczególne przepisy ustawy nie naruszają przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów. Celem wprowadzenia takiego przepisu jest zaakcentowanie zgodności uregulowań tej ustawy z prawem konkurencji, w szczególności uprzywilejowania niekonwencjonalnych źródeł energii w aspekcie pomocy publicznej.

4.Wnioski.

Analiza rozwiązań prawnych w zakresie odnawialnych źródeł energii doprowadziła do następujących wniosków:

1). Pierwsza umowa międzynarodowa poświęcona przeciwdziałaniu zmianom klimatu – Ramowa Konwencja Klimatyczna Narodów Zjednoczonych ma charakter ramowy z punktu widzenia struktury treści, ponieważ nie zawiera postanowień, które nakładałyby na strony konkretne zobowiązania redukcyjne.

2). Prawne związanie się przez państwa postanowieniami Protokołu z Kioto spowodowało konieczność stworzenia mechanizmów prawnych umożliwiających redukcję sześciu gazów cieplarnianych, w sposób opłacalny i ekonomicznie efektywny. Pozwalają na to tzw. „Mechanizmy z Kioto", czyli handel emisjami; „Mechanizm Wspólnych Wdrożeń", czyli zaliczenie na poczet redukcji gazów cieplarnianych w danym państwie redukcji emisji uzyskanej w wyniku inwestycji w innym państwie; „Mechanizm czystego rozwoju", polegający na dokonaniu transakcji pomiędzy państwami zobligowanymi do redukcji emisji a państwami nie wymienionymi w załączniku nr 1. Mimo krytycznej oceny Protokołu z Kioto, który nie jest wystarczającym instrumentem do walki ze zmianami klimatu nie można nie zauważyć korzyści dla środowiska naturalnego oraz przyczynienie się do budowy rynku odnawialnych źródeł energii. Unia Europejska, pod wpływem Protokołu z Kioto, stworzyła własne rozwiązania prawne – utworzyła wspólnotowy system handlu emisjami.

[345] Zob. P. Lissoń, Formy oraz instrumenty prawne działania organu regulacyjnego na przykładzie Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, w: B. Popowska, K. Kokocińska (red.) Instrumenty i formy prawne działania administracji publicznej, Poznań 2009, s. 323 i n.

3). Traktat Karty Energetycznej przeniósł na grunt sektora energetycznego, w tym odnawialnych źródeł energii, zasady Światowej Organizacji Handlu (WTO) w zakresie nośników energii oraz towarów związanych z ich produkcją i obrotem bez względu na ich pochodzenie i przeznaczenie.

4). Porozumienie paryskie obejmuje działania zmierzające do redukcji i pochłaniania dwutlenku węgla poprzez wykorzystanie nowych technologii oraz zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym. UE zakłada, że sprawnie funkcjonujący, zreformowany unijny system handlu uprawnieniami do emisji, będzie głównym instrumentem wykorzystywanym do osiągniecia 40% celu w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych

5). W związku z wprowadzeniem do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej nowego Tytułu XXI „Energetyka", polityka energetyczna UE uzyskała odrębne podstawy prawne. Celami polityki energetycznej UE są zapewnienie: funkcjonowania rynku energii, bezpieczeństwa dostaw, wspierania efektywności energetycznej i oszczędności energii oraz wspierania rozwoju nowych i odnawialnych źródeł energii, które stanowią powiązane ze sobą cele klimatyczno-energetyczne.

6). Rozwój wytwarzania energii elektrycznej z instalacji odnawialnych źródeł energii został określony przez akty prawa wtórnego. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z 23.04.2009 r w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych wyznaczyła każdemu państwu członkowskiemu obowiązkowy cel w postaci ustalonego na określonym poziomie udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto oraz zobowiązała do promowania energii ze źródeł odnawialnych. Postanowienia dyrektywy dają możliwość stosowania systemów wsparcia, w których korzyści wiążą się ze stosowaniem energii wyprodukowanej na terytorium danego państwa bez narzucania określonego systemu wsparcia. Inwestycje w sektorze odnawialnych źródeł energii finansowane są przede wszystkim za pomocą bezpośrednich systemów wsparcia, wśród których dominują system taryf gwarantowanych lub system świadectw pochodzenia, zwany inaczej systemem zielonych certyfikatów, wspomagany szeregiem obowiązków publicznoprawnych nałożonych na uczestników rynku energetycznego.

7). Krajowe podstawy prawne rozwoju odnawialnych źródeł energii stanowią efekt implementacji dyrektyw UE do polskiego porządku prawnego. Ustawa o odnawialnych

źródłach energii jest aktem normatywnym o charakterze *lex specialis* w stosunku do prawa energetycznego w odniesieniu do problematyki OZE.

8). Ustawa o odnawialnych źródłach energii przewiduje regulowaną działalność w rozumieniu ustawy – Prawo przedsiębiorców co oznacza odrębny rodzaj reglamentacji podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej. Regulacja gospodarcza stanowi restrykcyjną oraz kompleksową funkcję oddziaływania państwa na gospodarkę i z tego względu powinna być stosowana wtedy gdy inne funkcje nie są w stanie zrealizować założone publiczne cele gospodarcze.

9). Rozwiązania prawne w zakresie odnawialnych źródeł energii przywiązują nadmierną wagę do znaczenia wprowadzania konkurencji jako celu regulacji gospodarczej, pomijając niemniej istotne inne publiczne cele np. bezpieczeństwo energetyczne, ochrona środowiska naturalnego czy znaczenie energii odnawialnej w zrównoważonym rozwoju.

Rozdział IV Rodzaje instrumentów finansowych na rynku odnawialnych źródeł energii.

1. Instrument finansowy w ujęciu prawnym.

Instrumenty finansowe stanowią jeden z fundamentów współczesnego rynku finansowego. W kwietniu 2014 r. Parlament Europejski wprowadził zmiany w regulacjach dotyczących oferowania instrumentów finansowych tzw. MIFID II (ang. Markets in Financial Instruments Directive).[346] MIFID II to pakiet regulacyjny składający się z: dyrektywy PE i Rady (UE) nr 2014/65 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych[347], rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 600/2014 z dnia 15 maja 2014 r w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 638/2012[348] oraz szeregu rozporządzeń wykonawczych i technicznych aktów wykonawczych. Dyrektywa MIFID II obowiązująca od 3 stycznia 2018 r. ma zwiększyć ochronę inwestorów na rynkach kapitałowych. Jej głównym celem jest doprowadzenie do większej przejrzystości rynku i ochronie klientów przed nadużyciami. MIFID II w znacznym stopniu modyfikuje wymogi MIFID oraz wprowadza nowe zasady w kontekście ochrony inwestorów, struktury rynków, dodatkowe wymogi informacyjne, nowe zasady doradztwa inwestycyjnego a także wymogi technologiczne[349].

Obecnie definicja instrumentu finansowego zawarta jest w sekcji C Załącznika I do będącej poprzedniczką MIFID II - dyrektywy 2004/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych zmieniająca dyrektywę Rady 85/611/EWG, dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 93/6/EWG oraz dyrektywę Parlamentu i Rady 2000/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 93/22/EWG [350].

---

[346] MIFID II – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z 14 grudnia 2021 r. dotyczy prawidłowości funkcjonowania rynku finansowego w skład którego wchodzą rynek pieniężny, rynek bankowy, papierów wartościowych

[347] Dyrektywa PE i Rady 2014/65/EU Dz. Urz. UE L 173 z 12.6.2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/16/UE (Dz. Urz. UE L 173 z 12.6. 2014). Tekst dyrektywy ma znaczenie dla Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

[348] http://data.europa.eu/eli/reg/2014/600/oj - wersja skonsolidowana.

[349] Dyrektywa MIFID II będzie miała wpływ na strukturę rynku w zakresie: nowych platform transakcyjnych restrykcyjnych wymogów transparentności, które prawdopodobnie zwiększą konkurencyjność rynku i spowodują spadek marż.

[350] http://data.europa.eu/eli/dir/2004/39/oj.

Treść pojęcia instrumentu finansowego zawarta w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi[351] stanowi implementację postanowień MIFID do polskiego porządku prawnego. Pojęcie instrumentu finansowego obejmuje swoim zakresem co najmniej kilkadziesiąt rodzajów instrumentów. Ze względu na treść pojęcia instrumentu finansowego i jego olbrzymie znaczenie w praktyce wysuwa się tezę o podobnym podejściu do pojęcia papieru wartościowego, które wynikają z możliwości kwalifikacji instrumentów finansowych[352]. Lista instrumentów finansowych zawarta w przywołanej ustawie, stanowiąca ich definicję, jest przykładem rozwiązania praktycznego, co pozwala ocenić, że praktyka poprzedziła rozwiązania ustawodawcy[353]. Podkreślić należy istotny wpływ na rynki finansowe tradycji i doświadczenia anglosaskiego.

Instrumentami finansowymi są papiery wartościowe i nie będące papierami tytuły uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania, instrumenty rynku pieniężnego, finansowe kontrakty terminowe i inne równoważne instrumenty rozliczane pieniężnie, forwardy na stopy procentowe, swapy akcyjne, swapy na stopy procentowe, swapy walutowe, opcje na instrumenty finansowe opcje na stopy procentowe, na waluty, opcje na opcje i inne rozliczane pieniężnie podobne instrumenty finansowe. Te instrumenty poza papierami wartościowymi zaliczane są do maklerskich instrumentów finansowych. Instrumenty finansowe będące towarowymi instrumentami pochodnymi zostały opisane w punktach 5, 6 i 7 sekcji C Załącznika I do MIFID oraz art. 2 ust. 1 pkt 2 lit. d), e) i f) obrocie instrumentami finansowymi[354].

---

[351] Ustawa z dnia z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi. tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 861, 872.

[352] M. Lemonnier, S. Kisiel Pojęcie instrumentu finansowego, „ Studia Ełckie" 11, 239-246. Zob. H. de Vauplaine, J. P.Bornet, Droit des marchés financiers, Litec 1998, s. 36-37.

[353] Zob. M. Lemonnier, S. Kisiel Pojęcie instrumentu finansowego, s. 240.

[354] Zaliczamy do nich:

-transakcje opcyjne, transakcje typu futures, swaps, umowy terminowe na stopę procentową oraz inne kontrakty na instrumenty pochodne odnoszące się do instrumentów towarowych, które należy rozliczać w środkach pieniężnych lub w środkach pieniężnych z opcją jednej ze stron (sekcja C5)

-transakcje opcyjne, transakcje typu futures, swaps, umowy terminowe na stopę procentową oraz inne kontrakty na instrumenty pochodne odnoszące się do instrumentów towarowych, które można materialnie rozliczać pod warunkiem że podlegają one obrotowi na rynku regulowanym i/lub MTF (sekcja C6)

-transakcje opcyjne, transakcje typu futures, swaps, umowy terminowe na stopę procentową oraz inne kontrakty na instrumenty pochodne odnoszące się do instrumentów towarowych, które można materialnie rozliczać oraz nie wymienionych w inny sposób w sekcji C.6 i nie przeznaczonych do celów handlowych, które wykazują właściwości innych pochodnych instrumentów finansowych , uwzględniając między innymi, czy są one rozliczane przez uznane izby rozrachunkowe lub podlegają regularnym spekulacyjnym transakcjom różnicowym (sekcja C7).

Zdaniem M. Mariańskiego, które podzielam, stworzenie dualistycznego podziału instrumentów finansowych na papiery wartościowe oraz inne instrumenty finansowe niebędące papierami wartościowym przez polskiego ustawodawcę prowadzi do wniosku, że nie ma katalogu zamkniętego instrumentów finansowych. Ustawowy podział należy traktować jako techniczny i niewnoszący do konstrukcji poszczególnych instrumentów treści merytorycznych. Brak jednolitej klasycznej definicji może świadczyć o braku znajomości rynku, który przejawia się zarówno niedoregulowaniem lub niemożliwością jego prawnej regulacji.

Instrumenty oparte na prawach, zawarte są w pkt 10 sekcji C Załącznika I do MIFID oraz art. 2 ust. 1 pkt 2 lit. i)[355]. Zgodnie z tymi przepisami do tej kategorii instrumentów finansowych zaliczamy transakcje opcyjne, transakcje typu futures, swaps, umowy terminowe na stopę procentową oraz inne kontrakty na instrumenty pochodne odnoszące się do kontraktów na instrumenty towarowe dotyczące stawek klimatycznych, opłat przewozowych, dopuszczalnych poziomów emisji oraz stawek inflacji lub innych urzędowych danych statystycznych, które należy rozliczać w środkach pieniężnych lub z opcją jednej ze stron (w przeciwnym przypadku, mogą powodować niedotrzymanie warunków lub innego rodzaju zdarzenie unieważnienia kontraktu). Instrumentami finansowymi mogą być także wszelkiego rodzaju inne kontrakty na instrumenty pochodne dotyczące aktywów, praw, zobowiązań, indeksów oraz środków nie wymienionych gdzie indziej w tej sekcji, które wykazują właściwości innych pochodnych instrumentów finansowych uwzględniając, między innymi, czy podlegają one obrotowi na rynku regulowanym lub wielostronnej platformie obrotu MTF. Są one rozliczane przez izby rozrachunkowe lub podlegają regularnym spekulacyjnym transakcjom różnicowym. Stwierdzić można, że instrument finansowy jest precyzyjnym narzędziem (konstrukcją prawną) służącym osiągnięciu określonego celu mającego wymiar finansowy[356].

Warto zwrócić uwagę na odmienną próbę normowania instrumentu finansowego zwartą w ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości. Definicja ustawowa instrumentu finansowego w polskim prawie rachunkowym[357] odwołuje się niewątpliwie do prawa

[355] Ustawa z dnia z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi..
[356] A. Jakubiec, Opcja jako instrument finansowy rynku kapitałowego Analiza cywilnoprawna , Łódź 2014, s. 84.
[357] Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości ,t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2106.

zobowiązań, w szczególności do prawa umów[358]. W myśl ustawy o rachunkowości instrument finansowy to kontrakt, który powoduje powstanie aktywów finansowych u jednej ze stron i zobowiązania finansowego albo instrumentu kapitałowego u drugiej ze stron, pod warunkiem, że z kontraktu zawartego między dwiema lub więcej stronami jednoznacznie powinny wynikać skutki gospodarcze.

Z zawartego kontraktu muszą wynikać określone skutki gospodarcze, a mianowicie umowa powinna zawierać informację na temat zakresu i charakteru instrumentu, obejmujące istotne elementy umowy. Zobowiązanie jakie zawiera umowa może być warunkowe lub bezwarunkowe. Elementami instrumentu są – umowa w formie pisemnej lub ustnej, powstanie praw i obowiązku w postaci zobowiązania lub instrumentu kapitałowego[359]. Ostatnim elementem jest konieczność wystąpienia jednoznacznych skutków gospodarczych. Uwydatnić trzeba, że pojęcie instrumentu finansowego nie jest zarezerwowane wyłącznie dla prawa rynku kapitałowego. Za instrumenty finansowe powinny być uznane takie konstrukcje prawne o wymiarze finansowym, jak akredytywa lub gwarancja bankowa.[360] Dotyczy to również weksli i czeków, którą są przedmiotem wyłączenia na podstawie art. 1 ust. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi. Ich celem jest bowiem precyzyjne wpłyniecie na sytuację finansową stron. Nie są one jednak przedmiotem obrotu na rynku kapitałowym. Część konstrukcji uznanych za instrumenty finansowe może występować zarówno na rynku kapitałowym, jak i poza nim. Instrumentami finansowymi rynku kapitałowego stają się dopiero w pewnym kontekście podmiotowym i przedmiotowym. Są to wszystkie papiery wartościowe, o których mowa w art. 3 lit. a cytowanej ustawy, jak również wszystkie instrumenty finansowe niebędące papierami wartościowymi w rozumieniu ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, o których mowa w jej art. 2 ust. 1 pkt. 2. Natomiast instrumenty finansowe nazywane prawami pochodnymi, wymienione w art. 3 pkt 1 lit. b ustawy występują tylko na rynku kapitałowym.

Moim zdaniem instrumentem finansowym poza rynkiem zorganizowanym powinno się objąć określoną umowę odnoszącą się do danego papieru wartościowego, a nie sam papier wartościowy. Instrument finansowy jest obecnie zbiorczym określeniem zarówno

[358] Zob. System Prawa Prywatnego, t. 9, Prawo zobowiązań-umowy nienazwane, red. W.J..Katner, Warszawa 2010.
[359] M. Lemonnier, Europejskie modele instrumentów finansowych, Wolters Kluwer, Warszawa 2017
[360] M. Mariański Uznawalność instrumentów finansowych emitowanych w innych krajach za papiery wartościowe w świetle prawa polskiego, s 18.

dla papierów wartościowych jak i umów, mających za przedmiot między innymi papiery wartościowe, towary giełdowe i różnego rodzaju uprawnienia oraz dla umów, które nie przewidują przeniesienia własności dóbr wyżej wskazanych, ale rozliczenie stron uzależnione od ich wartości w chwili dokonywania rozliczenia (instrumenty nierzeczywiste, które zostaną niżej przedstawione). Impuls do takiego ujęcia wyszedł z prawa europejskiego.

2. Corporate Power Purchase Agreement jako instrument finansowy.

Umowa zakupu energii („CPPA") to akronim angielskiego wyrażenia Corporate Power Purchase Agreement. CPPA oznacza długoterminową umowę sprzedaży energii elektrycznej z odnawialnych źródeł zawieranych bezpośrednio pomiędzy wytwórcą a obiorcą, z pominięciem spółki obrotu. Koncepcja umów CPPA powstała z myślą o badaniu nowych modeli kontraktowych dla zagospodarowania dużej ilości energii z niewielkich źródeł OZE. Do umów CPPA jako instrumentu promowania energetyki odnawialnej odnoszą się postanowienia dyrektywy RED II[361]. Zgodnie z przytoczoną dyrektywą instrumentem jest umowa, na podstawie której osoba fizyczna lub prawna zgadza się na zakup odnawialnej energii elektrycznej bezpośrednio od producenta energii elektrycznej. Polska, stojąca u progu transformacji energetycznej, powinna czerpać z doświadczeń innych europejskich rynków, które z powodzeniem rozwinęły praktykę w zakresie umów Corporate PPA[362]. W kontekście powyższego należy ocenić, czy instrument CPPA wspiera systemowo rozwój odnawialnych źródeł energii w Polsce?

Na wstępie warto zaznaczyć ze umowa CPPA należy do rzadkości w Polsce, obecnie na rynku funkcjonują dwa podstawowe modele umów typu CPPA: fizyczny i finansowy[363]. Warto podnieść, że CPPA może zostać ukształtowana w dowolny sposób, odzwierciedlając wymagania rynkowe czy regulacyjne.

Model Fizyczny CPPA (tzw. sleeved CPPA) polega na faktycznej sprzedaży energii elektrycznej z odnawialnych źródeł (fizycznej dostawy) odbiorcy i wymaga udziału

[361] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z 11.12.2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz. Urz. UE 2018 L 328/82).

[362] C. Schnell, O. Wasilewska**, Perspektywy rozwoju Corporate PPA w Polsce. Możliwości kontraktowania dostaw zielonej energii dla przemysłu, Instytut Jagielloński, Kraków 2020, s. 8.**

[363] Istnieje trzeci model oparty na linii bezpośredniej (ang. private wire PPA) - w tym przypadku, z uwagi na obowiązujące w Polsce prawo, rozwój tego typu umów jest na razie niemożliwy i w naszych warunkach każda umowa CPPA musiałaby obecnie uwzględniać udział spółki obrotu. Zob. www.gramwzielone.pl/trendy/102395/umowy-cppa-to-szansa-na-tania-energie-ale-bariera-jest-polskie-prawo Dostęp 05.02.2020.

operatora sieci elektroenergetycznej. Na podstawie tej formy umowy wytwórca sprzedaje odbiorcy określoną ilość energii elektrycznej po ustalonej cenie, a odbiorca dokonuje zakupu energii. Finansowy CPPA (tzw. Virtual PPA) na podstawie tego typu umów nie dochodzi do fizycznej sprzedaży zielonej energii (brak fizycznej dostawy) a ich rozliczenie następuje w środkach pieniężnych.

Umowa CPPA stanowi kontrakt różnicy kursowej (contract for difference). Konstrukcja jest porównywalna do transakcji na instrumentach pochodnych o charakterze zabezpieczającym (transakcji hedgingowych). Istotą tego typy umów jest rozliczanie się przez strony z różnicy pomiędzy ceną określoną w umowie a ceną rynkową dla określonego wolumenu energii elektrycznej, którą obie strony umowy kupują i sprzedają na rynku we własnym zakresie na podstawie umów zawartych z podmiotami trzecimi[364]. Gdy cena rynkowa jest wyższa niż cena energii ustalona przez strony w umowie finansowej CPPA, producent jest zobowiązany do zapłaty różnicy pomiędzy ceną rynkową a ceną umowną na rzecz odbiorcy. W sytuacji odmiennej gdy cena rynkowa energii jest niższa od ceny energii elektrycznej ustalonej w umowie VPPA, to odbiorca jest zobowiązany do zapłaty różnicy na rzecz wytwórcy. Rezultatem ekonomicznym Virtual PPA jest ustalenie pomiędzy stronami stałej ceny energii elektrycznej[365]. VPPA jest traktowany jako instrument finansów w rozumieniu ustawy o obrocie instrumentami finansowymi[366] i klasyfikowana jako „kontrakt na różnicę", co ogranicza podmioty których polityka finansowa wyklucza zawieranie tego rodzaju umów.

Podmioty zainteresowane zakupem energii w ramach CPPA jednomyślnie wskazują, iż główną przeszkodą dla rozwoju rynku umów CPPA jest niestabilne ustawodawstwo[367]. Moim zdaniem, rozwój umów CPPA może przyczynić się do wzrostu decentralizacji rynku odnawialnych źródeł energii w tym zmniejszenia obciążenia pionowego przepływu informacji. .Warto również zwrócić uwagę, iż obecne regulacje nie zachęcają do zawierania umów CPPA a nawet rozwój tego typu umów może być aktualnie niemożliwy w większości przypadków bez włączenia operatora sieci dystrybucyjnej[368].

---

[364] M. Markowski, „Umowa zakupu energii (CPPA) jako instrument finansowy" https://www.eversheds-sutherland.com/poland Odczyt 08.12.2021.
[365] Zob. M. Markowski, Umowa zakupu energii (CPPA) jako instrument finansowy. Op. cit
[366] Ustawa z dnia z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi.
[367] C.Schnell, O.Wasilewska**, s. 10.**
[368] Główny typ Corporate PPA jest oparty na osobnej linii bezpośredniej pomiędzy wytwórcą i odbiorcą energii elektrycznej poza istniejącą infrastrukturą sieciową operatora sieci dystrybucyjnej.

W mojej ocenie, rozwiązaniem byłoby stworzenie własnej infrastruktury przyłączeniowej jako alternatywy do istniejącej sieci. Wymusza to jednak obowiązek uzyskania koncesji w zakresie dystrybucji energii elektrycznej oraz spełnienie wszystkich wymagań związanych ze statusem operatora systemu dystrybucyjnego, w tym uzgodnienie taryf dystrybucyjnych z Prezesem Urzędu Regulacji Energetyki, co skutecznie powstrzymuje od wyboru tego typu rozwiązań. Kolejną przeszkodą jest brak możliwości ustalenia cen energii na Towarowej Giełdzie Energii w długoletniej perspektywie[369] co utrudnia określenie długoterminowej perspektywy cenowej na potrzeby kontraktu. Barierą z punku widzenia wdrażania umów CPPA może okazać się treść art. 73 ust. 2 ustawy o odnawialnych źródłach energii. Norma ta zawiera gwarancje zakupu oraz prawo do pokrycia ujemnego salda wyłącznie dla energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej lub przesyłowej, w postaci pomocy publicznej w ramach aukcyjnego systemu wsparcia. Jeżeli energia dostarczana jest bezpośrednio do odbiorcy przy wykorzystaniu jego własnej infrastruktury wsparcie nie zostanie udzielone[370].

Powyższa konstatacja wskazuje, że perspektywy wykorzystania, rozwoju w Polsce umów CPPA oraz wsparcia rozwoju odnawialnych źródeł energii przez pryzmat tego instrumentu finansowego należy ocenić negatywnie. Aktualne regulacje prawne wydają się hamować rozwój OZE, a planowane zmiany w prawie, o ile zostaną zmienione, w połączeniu z coraz większą aktywnością środowisk lokalnych dążących do niezależności energetycznej, co wyraża się coraz większym zainteresowaniem w tworzeniu spółdzielni energetycznych czy klastrów energii, sprawią że umowa sprzedaży energii elektrycznej typu CPPA mogą stać się powszechnym mechanizmem nabywania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych zlokalizowanych niedaleko wytwórców[371].

3. Zielone obligacje.

Zielone Obligacje[372] (Green Bonds) to nowoczesny instrument finansowy, umożliwiający dostęp do finansowania z rynków kapitałowych z przeznaczeniem na realizację projektów przyjaznych dla środowiska - w tym związanych z rozwojem

[369]Najdłuższe notowane instrumenty na Towarowej Giełdzie Energii obejmują okres trzyletni..

[370] K. Szczęśniak, Możliwość wdrożenia umów CPPA jako instrumentu promowania energetyki lokalnej, „*Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny* (*IKAR*®)" 2021, nr 2(10)

[371] W. Chmarzyński, Umowa zakupu energii elektrycznej od wytwórcy energii ze źródeł odnawialnych, https://www.parp.gov.pl/ Odczyt 19.02.2022.

[372] Najpowszechniejszym standardem emitowania Zielonych Obligacji są Zasady Zielonych Obligacji (Green Bond Principles – GBP) opracowane przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Rynku Kapitałowego (ICMA), zaktualizowane w czerwcu 2018 r.

energetyki odnawialnej. Społeczna odpowiedzialność biznesu (Corporate Social Responsibility, CSR) stanowi ważny czynnik wpływający na budowanie strategii współczesnych organizacji, wdrażany powszechnie przez organizacje różnej wielkości oraz obszernie opisywany w literaturze[373]. Powyższa strategia dotyczy również rynku finansowego i może przejawiać się w emisji papierów dłużnych wspierających ekologiczne projekty. Kryteria ekologiczne nabierają coraz większego znaczenia, stając się jednym z priorytetowych wskaźników efektywności, tym sam wskazują na stale postępujący proces ekologicznej ewolucji rynku finansowego[374].

Celem rynku Zielonych Obligacji jest rozwijanie i umacnianie kluczowej roli, jaką instrumenty dłużne mogą odgrywać w finansowaniu projektów przyczyniających się do ekologicznie zrównoważonego rozwoju. Zielone Obligacje spełniają cztery podstawowe kryteria, z których wpływy wykorzystywane są wyłącznie do pełnego lub częściowego finansowania bądź refinansowania nowych lub istniejących projektów. Do projektów tych należy zaliczyć przede wszystkim: energia odnawialna, efektywność energetyczna, zrównoważone zarządzanie żywymi zasobami naturalnymi oraz wykorzystaniem gruntu, dostosowanie do zmian klimat[375]. Kryteria kwalifikowalności zielonych obligacji zaproponowane przez Moody's Green Bond Assessments opierają się na czterech elementach, które determinują instrument jako zieloną obligację, [376]:

- wykorzystanie środków pochodzących z emisji,
- zarządzanie pozyskanymi środkami,
- bieżące raportowanie,
- monitorowanie ex post

Zielone obligacje zostały wprowadzone na rynek w 2007 r. przez międzynarodowe instytucje finansowe, takie jak Europejski Bank Inwestycyjny oraz

[373] P. Jedynak, CSR practices and competitiveness of the company in B2B market [w:] Competition and cooperation in the management theory and practice, red. P. Jedynak, Jagiellonian University Press, Kraków 2014, s.11

[374] L. Dziawgo, Zielony rynek finansowy. Ekologiczna ewolucja rynku finansowego, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2010, s.185.

[375] M. Grabowski, L. Kotecki Zielone obligacje w Polsce; Instytut Odpowiedzialnych Finansów Warszawa 2020.

[376] M. Wiśniewski, J. Zieliński, Perspektywy finansowania zadań samorządu terytorialnego w Polsce za pomocą obligacji zielonych, „Studia BAS" 2017, nr 4(52), s. 110

Bank Światowy, których sukces wykazał zainteresowanie inwestorów inwestycjami związanymi złagodzeniem zmian klimatycznych [377].

Polska zapisała się w historii rozwoju światowego rynku zielonych obligacji jako pierwszy na świecie rządowy emitent tych instrumentów[378]. Pierwsza emisja polskich skarbowych zielonych obligacji nastąpiła pod koniec grudnia 2016 r. Ministerstwo Finansów planowało wówczas sprzedać papiery o wartości 500 mln EUR, ze względu na duże zainteresowanie inwestorów tą emisją i popyt wynoszący ok. 1,5 mld EUR ostatecznie zwiększono kwotę wyemitowanych obligacji do 750 mln EUR[379], uzyskując rentowność na poziomie 0,634%, przy stałym kuponie wynoszącym 0,5% (List Emisyjny nr 67/2016). W lutym 2018 r. Ministerstwo Finansów z sukcesem uplasowało na rynkach zagranicznych drugą emisję zielonych obligacji. Wyemitowano 8,5-letnie instrumenty z terminem zapadalności w sierpniu 2026 r. Ponownie popyt na polskie rządowe green bonds przewyższył zdecydowanie oczekiwania emitenta, osiągając wysokość 3,25 mld EUR, w efekcie czego kwota emisji została podwojona z planowanych 500 mln EUR do 1 mld EUR, uzyskano bardzo korzystne warunki wyceny tych obligacji[380]. Celem obu emisji zielonych obligacji było finansowanie projektów mających korzystne odziaływanie na środowisko w tym odnawialne źródła energii[381].

Prawodawstwo krajowe zostało w odpowiedni sposób znowelizowane[382] w celu umożliwienia emisji rządowych zielonych obligacji[383]. Zdaniem S. Skuzy i A. Modzelewskiej właściwe wydaje się zdefiniowanie tych instrumentów na poziomie co najmniej *soft law* Unii Europejskiej. Polska emisja zielonych obligacji nie tylko umożliwiła poszerzenie bazy inwestorskiej, stając się pionierem na rynkach finansowych. Należy zaakcentować, że Polska wspiera projekty korzystne dla środowiska naturalnego

[377] H.Reichelt, Green bonds: a model to mobilise private capital to fund climate change mitigation and adaptation projects [w:] The Euromoney Environmental Finance Handbook, World Bank, Washington 2010, s.2–3.
[378] Ponadto Polska była pierwszym państwem emitującym skarbowe green bonds dwukrotnie.
[379] Ministerstwo Finansów, Wycena obligacji Green Bond, https://finanse-arch.mf.gov.pl/
[380] M. Mosionek-Schweda, M. Szmelter Zielone obligacje – nowy instrument finansowania inwestycji Polskiego rządu. Uniwersytet Gdański. Styczeń 2018, s. 217
[381] The State Treasury of the Republic of Poland, represented by the Minister of Development and Finance Green Bond Framework 5th December 2016, https://www.gov.pl/web/finanse/emisje [dostęp 01.03 2019 r.]
[382] Ustawa z 2 grudnia 2016r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2017 39 w art.20 nadała art. 84 u.f.p. następujące brzmienie: Do zaciągania pożyczek i kredytów przez Skarb Państwa, emisji skarbowych papierów wartościowych oraz innych operacji związanych bezpośrednio z zarządzaniem państwowym długiem publicznym nie stosuje się przepisów art.35, art. 42 ust. 2 i art. 49, przepisów o zamówieniach publicznych oraz przepisów o grach hazardowych.
[383] S. Skuza, A. Modzelewska: Zielone finanse publiczne w Polsce. Stan obecny i autorskie propozycje zmian. Zeszyty prawnicze biuro analiz sejmowych kancelarii Sejmu 2020, nr 1(62), s.26.

oraz finansuje kluczowe cele środowiskowe kraju, określone m.in. w dokumentach przyjętych przez Radę Ministrów: z dnia 7 grudnia 2010 r. pt. „Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych". Działania polskiego rządu wpisują się, zatem, w unijną politykę zrównoważonego finansowania na rzecz zrównoważonego rozwoju i bardziej ekologicznej gospodarki[384].

4. Kredyty i pożyczki

Uzupełnieniem systemów wsparcia produkcji energii z OZE są pożyczki i kredyty, udzielane przez Europejski Bank Inwestycyjny, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Decyzje w sprawie kształtowania instrumentów finansowych na poziomie regionalnym opierają się na ogólnych koncepcjach, dotyczących stosowania instrumentów finansowych jako narzędzi interwencji publicznej. Znaczenie instrumentów finansowych podkreślano w ramach funduszy strukturalnych UE w okresie 2007-2013 oraz 2014-2020[385] nazywanych instrumentami inżynierii finansowej. Instrumenty finansowe były wskazywane jako adekwatne rozwiązanie w zakresie organizacji interwencji publicznej w rozmaitych dziedzinach, w szczególności w sektorze odnawialnych źródeł energii.[386]. Kredyty udzielane przez banki we współpracy z funduszami wojewódzkimi są instrumentem realizacji regionalnej polityki ekologicznej. Z tych względów warunki kredytowe są charakterystyczne dla danego województwa i mogą być zastosowane jedynie na terenie województwa właściwego dla realizowanej inwestycji[387].

Pożyczka to czynność polegająca na udzieleniu przez osobę fizyczną, bądź instytucję, określonej sumy pieniędzy[388] pożyczkobiorcy. Przedmiot pożyczki jest warunkowany i nie może należeć do osób trzecich, i jest własnością pożyczkodawcy. Podstawowe

[384] M. Mosionek-Schweda, M. Szmelter Uniwersytet Gdański ZIELONE OBLIGACJE op. cit
[385] Zob. Financial Instruments in ESIF programmes 2014-2020. A short reference guide for managing authorities, European Commission, 2014, str. 4-5 (w szczególności: pkt 5.1. "Przesłanie polityczne" stosowania instrumentów finansowych, 5.2. Korzyści wynikające ze stosowania instrumentów finansowych oraz 5.3. Logika interwencji przy wykorzystaniu instrumentów finansowych).
[386] M. Szczepański, Poza dotacyjne instrumenty finansowe w polityce spójności UE po 2013 r. - wymiar wspólnotowy i krajowy", Warszawa, luty 2011 r., s. 23.
[387] G. Kasprzak, A. Żyła, Preferencyjne kredyty na OZE – korzyść dla środowiska i dla inwestora Eds 1 (4)/2008
[388] Kodeks cywilny (Dz.U. z 1964 r. nr 16, poz. 93) precyzuje przedmiot pożyczki; przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość.

kwestie związane z pożyczkami reguluje ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny[389]. Ustawa ta uściśla przedmiot pożyczki: „Przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość"[390]. Umowa pomiędzy pożyczkodawcą i pożyczkobiorcą precyzuje czy pożyczka będzie odpłatna czy nie. Przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas określony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na określony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w wyznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (art. 69 ust.1 pr. bankowego)[391]

Pożyczka OZE przeznaczona na finansowanie przedsięwzięć z obszaru instalacji wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych, racjonalnych pod względem zakładanego efektu ekologicznego oraz efektowności kosztowej. O preferencyjne finansowanie mogą ubiegać się inwestorzy, którzy zamierzają wybudować instalacje w tym mikroinstalacje, wytwarzające energię elektryczną lub cieplną, także w procesie kogeneracji, z odnawialnych źródeł energii. Wykorzystanie pożyczek i kredytów OZE w programach interwencji publicznej w Polsce było na przestrzeni ostatnich lat przedmiotem wielu badań ewaluacyjnych i ekspertyz. Odnosiły się do działań wspierających OZE, dla których źródłem były zarówno środki krajowe, jak i unijne, przy czym w większości były to analizy związane z dystrybucją wsparcia współfinansowanego z wykorzystaniem funduszy strukturalnych (analizy ex ante instrumentów finansowych - w programach krajowych i regionalnych oraz tematyczne opracowania uzupełniające), określających skalę i kierunki wykorzystywania instrumentów finansowych[392].

W perspektywie finansowej UE (2021-2028) około 40% środków ma być przeznaczonych na walkę ze zmianami klimatu, m.in. zwiększeniu wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Działania te wymagają znacznych środków finansowych, a często również pozyskania finansowania zewnętrznego. Ograniczony zasób kapitałów własnych zmusza przedsiębiorstwa do szukania alternatywnych źródeł finansowania w

[389] Dz.U. t. j. z 2020 r. poz.1740.
[390] Art. 720 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny.
[391] Szerzej Zob. Prawo cywilne i handlowe w zarysie, red. W. J. Katner, Warszawa 2017, s. 423-424.
[392] Ocena trafności zastosowania instrumentów finansowych oraz możliwości wdrożenia pomocy zwrotnej i wsparcia opartego na wejściach kapitałowych w ramach RPO WŁ 2014-2020 s. 26.

postaci kapitału obcego. W warunkach rozwiniętej gospodarki rynkowej kredyt bankowy jest najpopularniejszym i istotnym źródłem zewnętrznego finansowania przedsiębiorstwa. W chwili obecnej przeprowadzone badania wskazują, że sektor bankowy w znacznej części przyjął postawę pasywną wobec nadchodzącej „rewolucji energetycznej"[393]. W mojej ocenie powinno się to zmienić, co leży w interesie wszystkich interesariuszy transformacji energetycznej, od państwa począwszy na bankach skończywszy. Preferencyjne kredyty i pożyczki mogą stanowić odpowiednie narzędzie wspierające rozwój energetyki odnawialnej.

5. Systemy kształtowania ceny i wielkości energii na rynku odnawialnych źródeł energii.

W literaturze klasyfikację systemów wsparcia wyróżniają co najmniej dwa podejścia, będące podstawą budowy systemów wsparcia dla rozwoju sektora energii odnawialnej, ze względu na zastosowany w nich system płatności: system kształtowania cen (price system) i system kształtowania wielkości energii (quota system). Właściwością, która pozwala rozróżnić te systemy: poprzez ustanowienie ceny dla energii odnawialnej lub poprzez nałożenie obowiązku wypełnienia odpowiedniego wielkości energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii elektrycznej[394]. Istotą owych instrumentów wsparcia opartych na stałej cenie jest ewentualność sprzedaży niewykorzystanej energii. Pierwszy z wymienionych modeli wymaga odgórnego wyznaczenia ceny energii z odnawialnych źródeł zakładając, że rynek wytworzy pożądaną jej ilość. Natomiast podstawą drugiego modelu jest gwarantowanie zakupu określonej ilości energii ze źródeł odnawialnych i pozostawienie mechanizmowi rynkowemu ukształtowania ceny tej energii[395]. Wyróżnić należy też ukierunkowanie interwencji państwa, w odniesieniu do powyższych mechanizmów[396]. W pierwszym

[393] R. Kata, M. Lechwar, S. Dybka, K. Cyran, R. Pitera Instytut Ekonomii i Finansów Uniwersytet Rzeszowski Kredytowanie inwestycji związanych z energetyką odnawialną realizowanych przez jst oraz podmioty ze sfery mieszkalnictwa Sygn. WIB PAB 24/2020 Warszawa, listopad 2020 r s.108

[394] B. Soliński, Rynkowe systemy wsparcia odnawialnych Źródeł energii – porównanie systemu taryf gwarantowanych z systemem zielonych certyfikatów, „Polityka energetyczna" 2008, t. 11, z. 2 s. 108.

[395] P. Marczak, Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji Zespół Analiz i Opracowań Tematycznych Ceny energii elektrycznej w wybranych państwach Europy. Warszawa 2018, s.13.

[396] Ponadto można tez przypisać inne instrumenty wspierania rozwoju odnawialnych źródeł energii dla sytemu kształtowania cen poza systemem taryf gwarantowanych min.: dopłaty gwarantowane/ środowiskowe (*fixed*-premium *systems*),ulgi podatkowe (*tax credits*)czy subwencje inwestycyjne. Dla systemu kształtowania wielkości energii można wskazać system przetargowy. Źródło: Ecofys, Financing Renewable Energy in the European Energy Market, raport przygotowany dla Komisji Europejskiej, styczeń 2011; Dostosowanie systemu wsparcia dla energii elektrycznej pochodzącej z odnawialnych źródeł energii do zmian zachodzących w kosztach wytwarzania energii z paliw kopalnych, CASE, Warszawa, grudzień

podejściu stosuje się system taryf gwarantowanych (feed-in tariff), a w drugim system zielonych certyfikatów (tradable green certificates). Zaprezentowane systemy są metodami tworzenia zabezpieczonego rynku, oddzielnego od otwartego rynku elektryczności, gdzie energia elektryczna z odnawialnych źródeł energii miałaby trudności z rywalizowaniem z istniejącymi, subsydiowanymi i już zamortyzowanymi elektrowniami konwencjonalnymi[397]. Analiza stosowanych instrumentów w Unii Europejskiej wskazuje, że w niektórych przypadkach możliwe jest łączenie różnych typów i zakresu stosowania w zależności od stopnia zaawansowania rozwoju technologii, kategorii użytkowników czy rynków[398].

5.1. System taryf gwarantowanych ”feed-in-tariff” (FIT).

System taryf gwarantowanych jest ekonomicznym mechanizmem wsparcia mającym na celu zagwarantowanie opłacalności produkcji energii z odnawialnych źródeł. Zasady działania systemu taryf gwarantowanych zostają ustalone przez regulatora, który określa cenę energii dla źródeł odnawialnych, którą podmioty energetyczne zobowiązane są płacić jej wytwórcom. W prowadzenie instrumentu wsparcia opartego na stałej cenie zakupu stanowi transpozycje przepisów art.3 ust.3 lit a dyrektywy 2009/28/WE, która normuje prawne instrumenty wsparcia wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.

System taryf gwarantowanych (feed-in tariff) jest stosowany w większości państw UE i opiera się na czterech podstawowych filarach. Pierwszy filar dotyczy ułatwień w przyłączaniu i operowaniu domowymi instalacjami OZE. Drugi filar wskazuje na przejrzystość i atrakcyjność systemu dopłat do sprzedaży zielonej energii w domowych instalacja OZE. Trzeci filar podkreśla stałą perspektywę dochodu w kilkunastoletnim okresie. Czwarty filar stanowi o okresowych rewizjach wysokości taryf, odnoszące się do instalacji oddawanych do użytku po wprowadzeniu zmian. Mechanizmy wsparcia odnoszące się do kształtowania ceny odpowiadają za zapewnienie producentom energii z OZE w określonym czasie stałej ceny lub częściowy zwrot kosztów związanych z budową instalacji do produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz sprzedażą energii.

2009. (za: Kazimierz Pająk, Joanna Mazurkiewicz, Mechanizmy wspierania rozwoju energetyki odnawialnej. Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu. Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, 2014, s. 249–259.

[397] B. Soliński Rynkowe systemy wsparcia odnawialnych Źródeł energii op.cit s. 109

[398] P. Marczak Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji Zespół Analiz i Opracowań Tematycznych Op.cit

Art. 70a ustawy OZE[399] stanowi, ze systemu taryf gwarantowanych mogą korzystać wytwórcy energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii w małej instalacji lub w mikroinstalacji, którzy sprzedają lub będą sprzedawać niewykorzystaną energię elektryczną do sprzedawcy zobowiązanego[400]. Feed-in tariff stanowi system wsparcia alternatywny dla świadectw pochodzenia czy aukcji OZE. M. Trupkiewicz[401] w komentarzu do ustawy o odnawialnych źródłach energii wskazuje, że wytwórca dysponujący instalacja spełniająca przesłanki skorzystania z instrumentów opartych na stałej cenie zakupu może wybrać, które z instrumentów wsparcia zamierza dalej korzystać, z zastrzeżeniem, że dana instalacja OZE może korzystać wyłącznie z jednego instrumentu wsparcia. Zgodnie z art. 70e ust. 1 ustawy OZE stała cena zakupu w systemie taryf gwarantowanych wynosi 90% ceny referencyjnej określonej na dany rok kalendarzowy w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw energii (por. art. 77 ust. 3 pkt 1 ustawy OZE), obowiązującej na dzień złożenia deklaracji, dla instalacji wykorzystującej dany rodzaj odnawialnego źródła energii.[402] Stała cena zakupu podlega corocznej waloryzacji średniorocznym wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem z poprzedniego roku kalendarzowego, określonym w komunikacie Prezesa GUS ogłoszonym w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski".

System taryf gwarantowanych zachęca do inwestowania dając stosunkowe duże bezpieczeństwo zakupu energii po odpowiedniej cenie. Istotą korzyści gwarantowanych taryf jest to, że inwestor w nieskomplikowany sposób może ocenić przyszłe przychody ze sprzedaży energii. Taryfy gwarantowane nie są sensu stricto umową zakupu energii po stałej cenie w określonym terminie[403]. Wysokość taryfy może zostać zmieniona w każdej chwili lub taryfa może zostać usunięta przez uchylanie prawa, co wskazuje na ryzyko polityczne przypisane do tego systemu. Komisja Europejska stoi na stanowisku,

[399] Dz. U. z 2018 r. poz. 1269, z późn. zm.)
[400] Informacja Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki nr 60/2018 w sprawie warunków korzystania z nowych form wsparcia wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii tj. tzw. systemów FIT/FIP Warszawa, dnia 27 lipca 2018 r.
[401] M. Czarnecka, T. Ogłódek Prawo energetyczne. Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Ustawa o rynku mocy. Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych. Komentarz, Warszawa 2020, s. 937 in.
[402] Informacja Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki nr 60/2018 w sprawie warunków korzystania z nowych form wsparcia wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii tj. tzw. systemów FIT/FIP wg stanu prawnego na dzień 13 czerwca 2019 r.
[403] B. Soliński Rynkowe systemy wsparcia odnawialnych Źródeł energii op.cit s. 111.

że państwa członkowskie powinny wprowadzać mechanizmy rynkowe, czy poddać wytwórców energii odnawialnych źródeł energii większej presji rynkowej[404].

Ponadto istnieje ryzyko wiązane z interwencją organów państwa w podjęciu działań zmniejszających poziom taryf, np. gdy odnawialne źródła energii stają się tańsze. W rezultacie może powstać sytuacja, że rząd nie podejmie żadnego działania w przypadku, gdy taryfy gwarantowane nie były dostatecznie wysokie, by przyciągnąć inwestorów w danych warunkach ekonomicznych. W innych państwach gdzie wprowadzono dotychczas systemy taryf gwarantowanych prowadzone są działania mające na celu wyeliminowanie ryzyka, jednocześnie zapewniając gwarancję wieloletniej płatności (np. Luksemburgu w celu zmniejszenia ryzyka politycznego gwarantują płatności przez 15 lat), jednak zawsze pewien poziom politycznego ryzyka jest nieodłączny dla tego systemu. Przedsiębiorcy uważają za mniej niepewne zawarcie długoterminowego porozumienia zakupu energii (Power Purchase Agreemnet – PP), które jest egzekwowalne w ramach umów cywilno-prawnych[405]. Istotna dla tego systemu jest odpowiednie uregulowanie dostępu do sieci i usunięcie barier administracyjnych, co w zdecydowany sposób wpłynie na sukces nie tylko systemu taryf gwarantowanych. Przyjęte w państwach członkowskich rozwiązania w zakresie sytemu taryf gwarantowanych różnią się, przy czym wybór rozwiązania zależy także od technologii, skali, ram czasowych[406]. Moim zdaniem taryfy gwarantowane mogą zapewnić równomierny rozwój całego sektora, system ten posiada jednak wadę, a mianowicie degresję wsparcia, jeśli cele w zakresie OZE zostaną osiągnięte, to finansowanie może znacznie zmaleć lub zostać zawieszone całkowicie.

Wprowadzenie system taryf gwarantowanych zbiegło się z istotnym doskonaleniem technologii, spadającymi stopami procentowe i niską inflacja, co zwiększyło rentowność inwestycji. W dzisiejszych czasach wysokich stóp procentowych i wysokiej inflacji (w maju 2022 roku indeks cen towarów i usług konsumpcyjnych wzrósł o 13,9% w porównaniu z analogicznym miesiącem ubiegłego roku)[407] zwiększone zostały koszty

[404] COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT European Commission guidance for the design of renewables support schemes Accompanying the document Communication from the Commission Delivering the internal market in electricity and making the most of public intervention 5.11.2013 Brussels, 5.11.2013 SWD(2013) 439 final.
[405] B. Soliński, Rynkowe systemy wsparcia odnawialnych źródeł energii op. cit, s. 110.
[406] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Publiczne prawo gospodarcze. System Prawa Administracyjnego. Tom 8 B, s. 276.
[407] Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2022.

finansowania co powoduje niższą rentowność. System gwarantowanych taryf jest sztywny, kiedy następuje potrzeba zewnętrznej regulacji taryf by odbić zmiany w kosztach produkcji energii.

5.2 System dopłat do ceny rynkowej „Feed-in premium" (FIP).

W dniu 14 lipca 2018 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 7 czerwca 2018 r1. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw, wprowadzając m.in. nowe formy wsparcia wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii tzw. system taryf gwarantowanych (feed-in-tariff) oraz system dopłat do ceny rynkowej (feed-in premium). Była to kolejna bardzo obszerna nowelizacja unormowań w OZE2.

System premii gwarantowanej należy do instrumentów administracyjnego gwarantowania cen za energię wytworzoną z odnawialnych źródeł energii3. Instrumenty premii gwarantowanej, zakładające sprzedaż energii wytworzonej z OZE na konkurencyjnym rynku wraz z zagwarantowanym wytwórcy prawem do uzyskania dodatkowej dopłaty zwiększały cenę rynkowej energii elektrycznej do poziomu administracyjnie gwarantowanej ceny za tę energię4. Podążając za poglądem M. Trupkiewicza, ukształtowanie instrumentu wsparcia w postaci premii gwarantowanej pozwala również konstruować odpowiednie skorygowanie ceny rynkowej do ustalonego wcześniej poziomu ceny gwarantowanej co przypomina kontrakt różnicowych.

System FIP oparty jest na dopłatach do ceny rynkowej, czyli pokryciu 90% wartości tzw. ujemnego salda, które stanowi różnicę między ogłoszoną dla danej instalacji ceną referencyjną i rynkową średnią wartością sprzedaży energii elektrycznej. Cena referencyjna określona jest w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw klimatu w art. 77 ust. 3 pkt 1 ustawy OZE, obowiązującej na dzień złożenia deklaracji FIP, odpowiedniej dla instalacji wykorzystującej dany rodzaj odnawialnego źródła energii. Stała cena zakupu energii elektrycznej pomniejsza pomoc inwestycyjną przeznaczoną na realizację inwestycji w zakresie danej instalacji odnawialnego źródła energii, co skutkuje koniecznością dokonania przez wytwórcę obliczenia ceny skorygowanej, na zasadach określonych w art. 39a ustawy OZE. W art. 70a ust. 1 i 2 ustawy OZE zostały określone zasady dedykowania wsparcia

systemem premii gwarantowanej, wykorzystujących do wytwarzania energii elektrycznej wyłącznie:

1) biogaz rolniczy albo

2) biogaz pozyskany ze składowisk odpadów, albo

3) biogaz pozyskany z oczyszczalni ścieków, albo

4) biogaz inny niż określony w pkt 1–3, albo

5) hydroenergię, albo

6) biomasę

System dopłat do ceny rynkowej przeznaczony jest dla instalacji o łącznej mocy zainstalowanej nie większej niż 1 MW, którzy sprzedają lub będą sprzedawać niewykorzystaną energię elektryczną, do wybranego podmiotu innego niż sprzedawca zobowiązany. w myśl art. 70a ust. 1 i 2 ustawy OZE, warunkiem uczestnictwa w systemach premii gwarantowanej jest posiadanie przez instalację odnawialnego źródła energii wyodrębnionego zespołu urządzeń służących do wyprowadzania mocy wyłącznie z tej instalacji do sieci elektroenergetycznej dystrybucyjnej. Zgodnie z brzmieniem art. 69a ustawy OZE, energia elektryczna wytworzona w danej instalacji odnawialnego źródła energii może korzystać wyłącznie z jednego systemu wsparcia przewidzianego w tej ustawie5. Taryfy FIP obowiązują przez 15 lat, ale nie dłużej niż do 31 grudnia 2035 r.

Zarówno w przypadku FIT i FIP wartość wsparcia jest pomniejszana o dotychczas udzieloną pomoc inwestycyjną. System dopłat do ceny rynkowej stosunkowo prosty, nie zawiera nadmiernych sankcji, nie wymaga skomplikowanego raportowania i przygotowania oferty. Jest znacznie bardziej przyjazny dla małych wytwórców. Zgodnie art. 70d, p 2, Rada Ministrów może określić, w drodze rozporządzenia, w terminie do 31 października każdego roku, maksymalną moc zainstalowaną elektryczną poszczególnych typów instalacji OZE, dla których Prezes URE może wydać zaświadczenia o możliwości sprzedaży niewykorzystanej energii po stałej cenie zakupu. Liczba instalacji powstających w systemie FIP zależy od polityki energetycznej, realizowanej przez Radę Ministrów w obszarze OZE, co niewątpliwie wskazuje na ryzyko polityczne, które jest

nieodłączne dla tego systemu. Jak wskazują M. Tarka i M. Trupkiewicz Prezes URE może uniemożliwić skorzystanie z nowych instrumentów wsparcia w przypadku braku spełnienia warunków formalnych, a także w sytuacji przekroczenia maksymalnej mocy zainstalowanej poszczególnych typów instalacji OZE6.Zaletą instrumentów FIT oraz FIP jest również dostosowanie tempa realizacji inwestycji do indywidualnych warunków poszczególnych inwestorów, uniezależniając je od terminów przeprowadzania aukcji OZE.

5.3. System świadectw pochodzenia

System świadectw pochodzenia (tradable green certificate system) tzw. zielonych świadectw został wprowadzony w Polsce w 1 października 2005 roku na podstawie znowelizowanej ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 roku Prawo energetyczne[408]. W momencie uruchomienia systemu handlu świadectwami pochodzenia nastąpiło oddzielenie fizycznej energii od prawa majątkowego do świadectwa pochodzenia jej wytworzenia w odnawialnym źródle energii [409]. System, opiera się na zasadzie, że na jednostkę energii elektrycznej (1 kWh) wytworzoną w odnawialnym źródle energii Prezes Urzędu Regulacji Energetyki (URE) wydaje świadectwo pochodzenia, które w momencie zarejestrowania go w systemie ewidencyjnym Rejestru Świadectw Pochodzenia, podlega konwersji na zielony certyfikat[410]. Warto zauważyć, że świadectwa pochodzenia nie mają określonego okresu ważności. Świadectwo pochodzenia jest nośnikiem określonych praw majątkowych (art. 67 ust. 1 oraz art. 63 ust. 2 ustawy o odnawialnych źródłach energii), a zatem przedstawia pewną wartość ekonomiczną (art. 63 OZEU, a następnie podlega obrotowi na Towarowej Giełdzie Energii (TGE SA). W odróżnieniu od poprzednio obwiązującej regulacji (art. .9 c Prawo Energetyczne) w obecnym stanie prawnym uregulowanym w art. 44 ust.1 ustawie o odnawialnych źródłach energii świadectwa pochodzenia przysługują tylko części wytwórców energii ze źródeł odnawialnych. Art. 44 ust. 1 odnosi się do wytwórców będących przedsiębiorcami w rozumieniu ustawy, w przypadku, gdy energia została wytworzona w mikroinstalacji po

[408] Dz.U. z 2021 r. poz. 716

[409] M. Gruszczyński, Rewolucja w Prawie Energetycznym. Właściciele MEW na nowym rynku energii odnawialnej. Tryb dostępu: www.polenergia.pl/assets/files/Newsy/POLENERGIA_MEW_2005.pdf [17-11-2014].

[410] M. Trela, A. Dubel Porównanie systemów wsparcia odnawialnych źródeł energii w Polsce: zielone certyfikaty vs system aukcyjny, na przykładzie instalacji PV POLITYKA ENERGETYCZNA – ENERGY POLICY JOURNAL 2017 Tom 20 Zeszyt 2 s. 108.

raz pierwszy przed dniem 1.7.2016 r., ponadto odnosi się do wytwórców energii elektrycznej w innych niż mikroinstalacje, w których energia elektryczna została po raz pierwszy przed dniem 1.7.2016 r. I. Przybojewska wskazuje, że ograniczenie kręgu odbiorców świadectw pochodzenia wynika z dualizmu w zakresie systemów wsparcia wytwórców energii ze źródeł odnawialnych i jest systemem tymczasowym, który będzie ulega stopniowemu wyłączeniu[411].

System świadectw pochodzenia zostanie zastąpiony mechanizmem aukcyjnym, w sposób płynny. Dla energii elektrycznej wytwarzanej od 1 lipca 2016 r. z biogazu rolniczego wydawane są odrębne świadectwa pochodzenia tzw. świadectwa błękitne[412]. System zielonych certyfikatów polega na tym, że wytwórca produkujący odnawialne źródła energii uzyskuje przychody zarówno z fizycznej sprzedaży energii jak i handlu certyfikatami. Podmioty które są zobowiązane do wykazania posiadania określonej ilości świadectw pochodzenia energii ze źródeł odnawialnych (m.in. przedsiębiorstwa energetyczne) mogą nabyć te prawa majątkowe w obrocie giełdowym i przedstawić je do umorzenia prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki[413]. Ustawodawca nie uściśla instytucji świadectw pochodzenia, poprzestaje na zdefiniowaniu, że świadectwo pochodzenia potwierdza, że objęta nim energia powstała z odnawialnych źródeł energii. Warto przywołać stanowisko Z. Muras, zgodnie z którym świadectwa pochodzenia są quasi papierami wartościowymi. Ceny energii i certyfikatu są ustalone odpowiednio na rynku energii elektrycznej i na wydzielonym rynku zbywalnych świadectw pochodzenia energii. Rząd w tym przypadku określa cele ilościowe udziału odnawialnych źródeł energii, które muszą wypełnić odpowiedni uczestnicy rynku – najczęściej są to zakłady energetyczne sprzedające energię odbiorcom końcowym. System świadectw pochodzenia jest sprawdzonym rozwiązaniem w innych krajach EU. Podobny mechanizm funkcjonuje między innymi w Wielkiej Brytanii, Szwecji, Belgii i Włoszech. Gwarantuje on producentom zbyt wytworzonej zielonej energii oraz zapewnia wsparcie finansowe nowych inwestycji. System ten jest mechanizmem bardziej złożonym w swojej naturze niż inne mechanizmy wsparcia odnawialnych źródeł energii. Istotą zielnych certyfikatów jest wprowadzanie konkurencji i ustalenie ceny tego certyfikatu zgodnie z

[411] M. Czarnecka, T. Ogłódek Prawo energetyczne. Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Ustawa o rynku mocy. Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych,, s. 895.
[412] System wsparcia w postaci czerwonych certyfikatów dla kogeneracji węglowej i żółtych dla kogeneracji gazowej wygasł z końcem 2018 roku.
[413] M. Trela, A.Dubel, op.cit; 2 s. 109

prawem podaży i popytu[414], ponadto powoduje to wzrost zainteresowania i atrakcyjności samej giełdy towarowej. Niewątpliwą zaleta świadectw pochodzenia jest pewność, że cała wytworzona energia znajdzie nabywcę. Do minusów tego instrumentu wsparcia zaliczyć można brak rozbicia finansowania energii na źródło, z którego pochodzi, ustawodawca bowiem nie uwzględnia różnicy kosztów dla poszczególnych źródeł energii odnawialnej[415]. Wadą tego mechanizmu wsparcia są też wahania ceny świadectw pochodzenia na rynku, na którym się nimi handluje. Inwestorzy mogą w mniejszym stopniu oszacować przyszłe dochody, niewątpliwe zwiększa ryzyko inwestycyjne i nie sprzyja inwestycjom długoterminowym.

6. System aukcyjny.

System aukcyjny w Polsce wprowadzono na podstawie nowelizacji ustawy z dnia 20 lutego 2015 roku o odnawialnych źródłach energii. W 2005 roku obowiązywał w Polsce system wsparcia gwarantujący wytwórcom zakup energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, a wszystkie regulacje dotyczące OZE znajdowały się w ustawie Prawo energetyczne. Cechą tego systemu był nałożony na sprzedawców energii obowiązek uzyskania i przedstawienia do umorzenia Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki świadectw pochodzenia energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnych źródłach energii, bądź uiszczenia opłaty zastępczej. System ten jest sposobem zbywania i nabywania instrumentów.

Po nowelizacji ustawy OZE w 2015 roku system aukcyjny przeszedł znaczącą zmianę. Wprowadzenie aukcyjnego systemu wsparcia było zmianą zasadniczą w obszarze wsparcia wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych. Postanowienia ustawy o OZE z 2015 roku wprowadziły zdecydowanie bardziej konkurencyjny system aukcyjny oraz redefiniowały funkcjonujące systemy wsparcia dla OZE. Zdaniem Prezesa URE udostępnione w ten sposób wsparcie miało służyć wygenerowaniu nowego potencjału mocy wytwórczych z odnawialnych źródeł energii w systemie elektroenergetycznym kraju. Niewątpliwie stworzony przez ustawodawcę instrument prawny wykorzystuje cywilnoprawne rozwiązania dotyczące instytucji

[414] B. Soliński, Rynkowe systemy wsparcia odnawialnych Źródeł energii – porównanie systemu taryf gwarantowanych z systemem zielonych certyfikatów, „Polityka energetyczna" 2008, t. 11, z. 2 s. 112.
[415] P. Komoszyński MECHANIZMY WSPARCIA ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII W POLSCE DO 2020 ROKU Prace naukowe Uniwersytetu ekonomicznego we Wrocławiu nr 453/2016 s. 13

przetargu[416]. Prezes URE zgodnie z art. 73 ust. 1 ustawy OZE otrzymał kompetencje do ogłaszania, organizowania i przeprowadzania za pośrednictwem Internetowej Platformy Aukcyjnej aukcji na sprzedaż energii elektrycznej pochodzącej z odnawialnych źródeł energii, pierwsze aukcje odbyły się 30 grudnia 2016 roku[2]. Aukcje przeprowadzane są, jak stanowi art. 73 ust 1.ustawy OZE, przynajmniej raz w roku. Naruszenie tego obowiązku przez Prezesa URE, może stanowić podstawę do odwołania go z urzędu[417]. Zgodnie z założeniami systemu aukcyjnego producenci energii elektrycznej z odnawialnych źródeł przygotowują ofertę zawierającą cenę za 1 MWh wyprodukowanej energii oraz ilość energii, którą zobowiązują się dostarczyć w okresie kolejnych 15 lat. Kolejne zmiany objęły też sposób rozstrzygania aukcji. Początkowo w aukcjach przeprowadzonych w 2016 r. i 2017 r. wygrywały oferty z najniższą ceną aż do wyczerpania ilości lub wartości tej energii określonej w ogłoszeniu o aukcji. Mechanizm aukcyjny jest bezpośrednią pomocą finansową z funduszy publicznych, co stanowi pomoc publiczną[418][419]. Komisja Europejska zaakceptowała zapisy dotyczące systemu aukcyjnego w ustawie o odnawialnych źródłach energii jako instrument dozwolonej pomocy publicznej[420]. Warto zaznaczyć, że nowelizacja ustawy z 2018 r. wprowadziła regułę wymuszania konkurencji, która stanowi, że aukcję wygrywają uczestnicy, którzy zaoferowali najniższą cenę sprzedaży energii i których oferty łącznie nie przekroczyły 100 proc. wartości lub ilości energii określonej w ogłoszeniu o aukcji i 80 proc. ilości energii elektrycznej objętej wszystkimi złożonymi ofertami. Wyżej wymieniona reguła pozwala uniknąć sytuacji, w której wszystkie oferty wygrywają aukcję, nawet jeśli ilość

[416] M. Trupkiewicz, Kilka uwag o Internetowej Platformie Aukcyjnej umożliwiającej uzyskanie wsparcia w zakresie odnawialnych źródeł energii w kontekście podpisów elektronicznych, „Studia Prawa Publicznego", s. 117–133.
[417] Art. 21 ust. 2m pkt 1 Prawa Energetycznego.
[418] RAPORT KOŃCOWY, Ewaluacja funkcjonowania Programu pomocowego w postaci aukcyjnego systemu wsparcia dla wytwórców energii z odnawialnych źródeł w okresie: 01.07.2016 – 31.12.2020, zatwierdzonego decyzją Komisji Europejskiej z dnia 13 grudnia 2017 r. SA.43697 (2015/N) – Polska - aukcyjny system wsparcia dla odnawialnych źródeł energii i odbiorców energochłonnych Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią, Polskiej Akademii Nauk.
[419] Zgodnie z art. 107 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii oraz rozporządzeniami, wytycznymi i decyzjami Komisji Europejskiej a także orzecznictwem sądów Unii Europejskiej pomoc publiczna ma miejsce, gdy spełnione są łącznie następujące warunki: 1) musi mieć miejsce interwencja państwa lub interwencja przy użyciu zasobów państwowych, 2) musi istnieć możliwość, że interwencja ta wpłynie na wymianę handlową między państwami członkowskimi, 3) konieczne jest, aby przyznawała ona beneficjentowi korzyść poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, 4) musi ona zakłócać konkurencję lub grozić jej zakłóceniem. Zob art. 42 ust. 2 GBER;
[420] State aid SA.43697 (2015/N) – Poland Polish support scheme for RES and relief for energy-intensive users (Ustawa o odnawialnych źródłach energii – aukcyjny system wsparcia OZE oraz ulgi w opłacie OZE dla przedsiębiorstw energochłonnych)

lub wartość energii elektrycznej złożonych ofert nie wyczerpuje całego wolumenu lub wartości wskazanych w ogłoszeniu[421].

Aukcje odnawialnych źródeł energii są sposobem sprzedaży energii elektrycznej zobowiązanym albo w formie udzielenia gwarancji pokrycia ujemnego salda. W art. 73 ust. 3a pkt 1–7 ustawy OZE zawarty jest katalog wyłączeń przedmiotowych instalacji odnawialnych źródeł energii z uwagi na wykorzystywany rodzaj źródła energii, oraz konieczność minimalnego udziału biomasy pochodzenia rolniczego w spalanej biomasie przez instalacje odnawialnych źródeł energii[422]. Odrębne aukcje organizowane są dla producentów OZE, którzy wyprodukowali energię elektryczną przed 1.7.2016 r. oraz instalacji planowanych do wybudowania. W art. 77 ust 5 OZE oraz regulaminu aukcji, zdefiniowano zasadę przeprowadzenia osobnych aukcji na podstawie wykorzystanych technologii tzw. koszyki technologiczne. Istnieje tez podział ze względu na moc instalacji odnawialnych źródeł energii do 1 MW oraz osobne dla mocy w powyżej 1 MW. Jak wskazuje I. Muszyński wyodrębnienie osobnych aukcji na podstawie przedstawionych kryteriów wskazuje na stworzenie instrumentu polityki energetycznej Państwa[423]. Wytwórcy dysponujący różnorakimi instalacjami OZE mogą brać udział w więcej niż jednym rodzaju aukcji OZE. Przeprowadzone badania przez E Kosińskiego i M. Trupkiewicza pozwalają zaobserwować, że ustawodawca przewidział możliwość przeprowadzenia przez Prezesa URE ponad 56 rodzajów odrębnych aukcji OZE[424].

Ministerstwo Klimatu i Środowiska informowało w interpelacji[425], że w wyniku aukcji przeprowadzonych w latach 2016-2021 zakontraktowano łącznie ponad 260 TWh energii o wartości ponad 59,2 mld zł**,** z czego same elektrownie wiatrowe odpowiadają za zakontraktowaną energię o wartości ponad 33 mld zł. W roku 2021 ceny w koszyku instalacji poniżej 1 MW kształtowały się na poziomie 250 zł / MWh (czerwiec) i 280 zł/MWh (grudzień), natomiast w koszyku powyżej 1 MW - 240 zł/MWh (czerwiec) oraz 260 zł/MWh[426].

---

[421] https://www.ure.gov.pl/pl/urzad/informacje-ogolne/aktualnosci/8739,System-aukcyjny-dla-odnawialnych-zrodel-energii-ma-5-lat.html (Data dostępu 06.11.2021)
[422] I. Muszyński Prawo energetyczne. Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Ustawa o rynku mocy. Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych. Komentarz (red.) M. Czarnecka T. Ogłódek
[423] I. Muszyński Prawo energetyczne. Op. Cit.
[424] Kosiński, E., & Trupkiewicz, M. (2019). Rodzaje aukcji na wytwarzanie energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii w świetle przepisów ustawy o odnawialnych źródłach energii. *Studia Prawa Publicznego*, (3(19), 51-68
[425] Interpelację Posła Michała Jarosa z dnia 16 lutego 2022 r. sygn. K9INT31444
[426] https://www.ure.gov.pl/pl/oze/aukcje-oze/ogloszenia-i-wyniki-auk(data dostępu 02.03.2022)

Warunki na rynku energii zaczęły się gwałtownie zmieniać za sprawą kryzysu energetycznego i wojny w Ukrainie. Cena MWh w kontrakcie na 2023 r., wzrosła o 160% osiągnęła rekordowy poziom ponad 1000 zł na TGEBase Towarowej Giełdzie Energii (to najpopularniejszy kontrakt jaki kupują przedsiębiorstwa energetyczne na kolejny rok). R. Szustkowski wskazuje, że obecny poziom kosztów budowy 1 MW w fotowoltaice wzrósł o 30-40 proc. w porównaniu do 2021 roku. Czynniki te wpłynęły na zachowania inwestorów, którzy w ostatnich grudniowych aukcjach zaczęli przechodzić na model deklaracji w ciągu 15 lat wsparcia tylko częściowych wolumenów produkcyjnych Kierunek ten jest coraz wyraźniejszy na rynku energii ze względu na rosnącą popularność długoterminowych umów na zakup energii (*Power Purchase Agreement*)[427], który obejmuje znacznie wyższe ceny niż te, które są kontraktowane w aukcjach.

Z punktu realizacji celów polityki klimatyczno-energetycznej UE, polityka gospodarcza państwa polskiego w zakresie odnawialnych źródeł energii w odniesieniu do udostępniania wolumenu energii na aukcje OZE jest niezwykle istotna. Rada Ministrów jest bowiem organem odpowiedzialnym za jej realizację. Przez pryzmat spełniania celów polityki klimatyczno-energetycznej umożliwienie wybudowania oraz utrzymania określonej ilości różnego rodzaju instalacji OZE jest kwestią priorytetową dla funkcjonowania gospodarki. W niewystarczającym stopniu wybudowanie i utrzymanie określonej ilości rożnego rodzaju instalacji OZE będzie stanowić trudną do pokonania przeszkodę w spełnieniu założeń strategii Europejskiego Zielonego Ładu (*The European Green Deal).* Zauważyć też należy korzyści systemu promowania wytwarzania energii elektrycznej w mikroinstalacjach i w małych instalacjach, jak również przyjęcie piętnastoletniej gwarancji systemu wsparcia. Nie można pominąć także rozwiązania, polegającego na wprowadzeniu do ustawodawstwa aukcji i jednoczesnego utrzymania zielonych certyfikatów. Stwarza to dualizm systemu wsparcia w Polsce, który jak sądzić można zapewni konkurencyjność podmiotów przystępujących do aukcji, co przekłada się na korzystne ceny zakupu energii elektrycznej, a w konsekwencji ma wpływ na koszty energii.

[427] https://globenergia.pl/przyszlosc-aukcji-oze-w-polsce-czy-system-wymaga-reformy/(Data dostępu 28.04.2022)

5. Wnioski.

1. Pojęcie instrumentu finansowego obejmuje swoim zakresem co najmniej kilkadziesiąt rodzajów instrumentów. Lista instrumentów finansowych zawarta w ustawie o obrocie instrumentami finansowymi, jest przykładem rozwiązania praktycznego co pozwala ocenić, że praktyka wyprzedziła rozwiązania ustawodawcy. Definicja instrumentu finansowego zawarta w ustawie o rachunkowości odwołuje się do prawa zobowiązań, w szczególności do prawa umów.

2. Stworzenie dualistycznego podziału instrumentów finansowych na papiery wartościowe oraz inne instrumenty finansowe niebędące papierami wartościowymi prowadzi do wniosku, że nie ma katalogu zamkniętego instrumentów finansowych. Ustawowy podział należy traktować jako techniczny i niewnoszący do konstrukcji poszczególnych instrumentów treści merytorycznych. Instrument finansowy jest precyzyjnym narzędziem (konstrukcją prawną) służącym osiągnięciu określonego celu mającego wymiar finansowy.

3.Umowa zakupu energii (Corporate Power Purchase Agreement – CPPA) oznacza długoterminową umowę sprzedaży energii elektrycznej z odnawialnych źródeł zawieranych bezpośrednio pomiędzy wytwórcą a odbiorcą, z pominięciem spółki obrotu. Koncepcja umów CPPA powstała z myślą o badaniu nowych modeli kontraktowych dla zagospodarowania dużej ilości energii z niewielkich źródeł OZE. Uważam, że rozwój umów CPPA może przyczynić się do wzrostu decentralizacji rynku odnawialnych źródeł energii.

Obecne regulacje prawne nie zachęcają do zawierania umów CPPA, a ich rozwój może być aktualnie niemożliwy bez włączenia operatora sieci dystrybucyjnej. Jestem zdanie, że rozwiązaniem byłoby stworzenie własnej infrastruktury przyłączeniowej jako alternatywy do istniejącej sieci. Wykorzystanie tego instrumentu finansowego w celu wsparcia rozwoju odnawialnych źródeł oceniam negatywnie.

4.Zielone obligacje to nowoczesny instrument finansowy, umożliwiający dostęp do finansowania z rynków kapitałowych z przeznaczeniem na realizację projektów związanych z rozwojem energetyki odnawialnej. Polska emisja zielonych obligacji umożliwiła poszerzenie bazy inwestorskiej stając się pionierem na rynkach finansowych.

5. Należy postulować w znacznie większym zakresie wykorzystanie preferencyjnych kredytów i pożyczek na transformację energetyczną w odniesieniu do odnawialnych źródeł energii.

6.System taryf gwarantowanych zachęca do inwestowania dając stosunkowo duże bezpieczeństwo zakupu energii po odpowiedniej cenie. Istotą korzyści taryf gwarantowanych jest to, że inwestor może ocenić przyszłe przychody ze sprzedaży energii. Taryfy gwarantowane nie są bowiem sensu stricto umową zakupu energii po stałej cenie w określonym terminie.

Moim zdaniem taryfy gwarantowane mogą zapewnić równomierny rozwój całego sektora odnawialnych źródeł energii. System ten posiada jednak wadę, a mianowicie degresję wsparcia jeśli cele w zakresie OZE zostaną osiągnięte to finansowanie może znacznie zmaleć lub zostać zawieszone.

7. System ceny gwarantowanej należy do instrumentów administracyjnego gwarantowania cen za energię wytworzoną z odnawialnych źródeł energii. System FIP oparty jest na dopłatach do ceny rynkowej, czyli pokrycia 90% wartości tzw. ujemnego salda, które stanowi różnicę między ogłoszoną dla danej instalacji ceną referencyjną i rynkową średnią wartością sprzedaży energii elektrycznej.

8.System świadectw pochodzenia tzw. zielonych certyfikatów opiera się na zasadzie, że na jednostkę energii wytworzoną w odnawialnym źródle, Prezes URE wydaje świadectwo pochodzenia, które w chwili zarejestrowania w systemie ewidencyjnym podlega konwersji na zielony certyfikat. Ograniczenie kręgu odbiorców świadectw pochodzenia wynika z dualizmu w zakresie systemów wsparcia wytwórców energii ze źródeł odnawialnych i jest systemem tymczasowym, który będzie ulegał stopniowemu wyłączeniu na rzecz systemu aukcyjnego. Podnieść trzeba, że wadą tego instrumentu wsparcia OZE są wahania ceny świadectw pochodzenia na rynku, na którym się nimi handluje. Wytwórca produkujący energię ze źródeł odnawialnych uzyskuje przychody zarówno ze sprzedaży energii jak i z handlu certyfikatami.

9. Wprowadzenie w 2015 r. aukcyjnego systemu wsparcia dla OZE było zmianą w kierunku konkurencyjnego systemu aukcyjnego i redefiniującego funkcjonujące systemy wsparcia. Aukcyjny system wsparcia ma służyć wygenerowaniu nowego potencjału

mocy wytwórczych z odnawialnych źródeł energii w systemie elektroenergetycznym kraju. Stworzony przez ustawodawcę instrument prawny wykorzystuje cywilnoprawne rozwiązania dotyczące instytucji przetargu.

Rozdział V Pomoc publiczna jako instrument wsparcia na rynku odnawialnych źródeł energii.

1.Pojęcie pomocy publicznej i zakaz jej udzielania.

Pojęcie pomocy publicznej zostało utworzone na potrzeby ustawodawstwa unijnego w celu objęcia zakresem wszystkich instrumentów państwa służących do ingerencji w gospodarkę. Jego celem jest, przede wszystkim, stworzenie systemu, który będzie chronił konkurencję przed zakłóceniami wewnątrz wspólnego rynku (art. 3 ust. 3 TFUE, art. 127 ust. 1 TFUE). Na podstawie norm prawa konkurencji (art. 101-109 TFUE) można zauważyć, że eliminowanie lub ograniczenie wolności i uczciwości konkurencji może nastąpić w wyniku działań samych przedsiębiorstw lub w wyniku działań państwa. Ograniczenia wywołane ingerencją państwa mogą wynikać z bezpośredniego udziału państwa w procesie gospodarowania albo są wynikiem władztwa państwowego, czyli prawa do politycznego, regulacyjnego lub nadzorczego oddziaływania na przedsiębiorstwa[428]. Pomoc publiczna jest traktowana we współczesnym świecie jako jeden z instrumentów interwencji państwa w gospodarkę, który jest stosowany w celu szeroko rozumianego wspierania gospodarki przez władze publiczne.

Problem dopuszczalności i zasad udzielania pomocy publicznej mającej na celu wzmocnienie pozycji wybranych przedsiębiorstw czy sektorów gospodarki stanowi wyodrębnioną część prawa konkurencji. Udzielanie pomocy publicznej konkretnym przedsiębiorstwom przez państwa członkowskie może doprowadzić do dyskryminacji innych podmiotów nie będących beneficjentami takiej pomocy, zniekształca konkurencję oraz mechanizmy rynkowe. Z drugiej strony, należy zauważyć, że korzystając z pomocy publicznej, przedsiębiorstwa czy sektory gospodarki, są w stanie lepiej sprostać konkurencji we współczesnej gospodarce światowej.

Pomoc publiczna udzielana przez państwa członkowskie przedsiębiorstwom na rynku odnawialnych źródeł energii odgrywa istotną rolę w kontekście bezpieczeństwa energetycznego. Pojawia się problem, czy środki pomocowe udzielane producentom

[428] M. Królikowska-Olczak, Pomoc publiczna w prawie Unii Europejskiej, „Studia Prawno-Europejskie" 2002, t. VI, s. 128 i n.; taż, Pomoc publiczna jako instrument prawny oddziaływania na gospodarkę, (w:) Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę, red. Andrzej Powałowski, Warszawa 2016, s. 265.

energii ze źródeł odnawialnych mogą stanowić dozwoloną pomoc publiczną w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE. Czy bez instrumentów wsparcia pochodzących ze środków publicznych energia ze źródeł odnawialnych będzie mogła osiągnąć wymagany poziom produkcji?

Z przepisów dyrektywy 2009/28/WE wynika, że niezbędne jest zapewnienie wsparcia dla energii ze źródeł odnawialnych tak długo, dopóki nie stanie się ona konkurencyjna w odniesieniu do pozostałych technologii[429]. Zgodnie bowiem z motywem przywołanej dyrektywy „wsparcie publiczne jest konieczne do osiągnięcia celów Wspólnoty w zakresie rozszerzenia wykorzystania energii elektrycznej wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii, w szczególności tak długo jak ceny energii elektrycznej na rynku wewnętrznym nie będą odzwierciedlały pełnych kosztów i korzyści środowiskowych i społecznych wynikających z wykorzystywanych źródeł energii".

Podstawowym aktem prawnym regulującym stosowanie pomocy publicznej jest Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Traktat chociaż posługuje się pojęciem pomocy (*ang. state aid)* nie definiuje go. Warto też podnieść, że terminologia „pomoc publiczna" czy „pomoc państwa" ma znaczenie teoretyczne. Oba terminy powinno się traktować jako jednoznaczne[430]. Przedstawiciele doktryny wskazują, że brak definicji pomocy publicznej był celowym zabiegiem unijnego prawodawcy, pozwalający na uzyskanie elastyczności stosowania prawa pomocy publicznej umożliwiający osiągnięcie celu, jakim jest ochrona konkurencji[431]. Zdaniem A. Evansa ewentualna definicja zawęziłaby zakres pojęcia pomocy, tym samym niektóre środki wsparcia przedsiębiorców znalazłyby się poza zakresem zakazu z art. 107 ust.1 TFUE[432]. Stwarzałoby to ryzyko omijania przez państwa członkowskie zakazu udzielania

[429] Dyrektywa Parlamentu i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz. Urz. WE L 140 z 5.06.2009 r., s. 16). Dyrektywa ta była kilkakrotnie zmieniona. Ze względu na konieczność dalszych zmian oraz dla zachowania przejrzystości uchwalono dyrektywę Parlamentu i Rady 2018/2001/UE z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz. Urz. UE L 328 z 21.12.2018 r., s. 82), która uchyliła dyrektywę 2009/29/WE ze skutkiem od 1 lipca 2021 r. bez uszczerbku dla zobowiązań państw członkowskich dotyczących terminów transpozycji do prawa krajowego dyrektyw wymienionych w załączniku X część B oraz bez uszczerbku I części A do dyrektywy 2009/28/WE.

[430] Prezentacja poglądów doktryny polskiej i zagranicznej w zakresie znaczenia terminów: pomoc publiczna czy pomoc państwa, zob. P. Marquardt, Pomoc publiczna dla małych i średnich przedsiębiorców, Warszawa 2007, s. 19 i n.

[431] A. Evans, European Community Law of State Aid, Oxford 1987, s. 27; P. Paradowski, Prawo pomocy publicznej dla przedsiębiorców (w:) Z. Brodecki (red.) Konkurencja, Warszawa 2004, s. 325; D. Schina, State Aid Under the EEC Treaty Articles 92 to 94, Oxford 1987, s. 13.

[432] A. Evans, s. 27.

pomocy[433]. Brak legalnej definicji umożliwia państwom członkowskim stosującym reguły pomocy, modyfikację zakresu tego pojęcia, niezbędną w świetle ewolucji sposobów udzielania pomocy publicznej oraz zmian społeczno-gospodarczych[434]. Ciężar zdefiniowania pojęcia pomocy spoczął na sądach europejskich oraz na Komisji Europejskiej. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej nie skupił się na treści tego pojęcia, ale na analizie *ad causam,* stwierdzając, czy dany środek objęty był zakresem art. 107 ust.1 TFUE.

W Traktacie zostały ujęte elementy pozwalające na zdefiniowanie pomocy publicznej i określenie warunków jej dopuszczalności. Znaczna grupa przepisów, przede wszystkim proceduralnych oraz odnoszących się do poszczególnych rodzajów pomocy publicznej, zawarta jest w rozporządzeniach Rady i Komisji Europejskiej[435]. Komisja wydała również wiele dokumentów w postaci wytycznych, komunikatów tzw. *prawo miękkie (soft law),* które mają ułatwić państwom członkowskim przyznawanie wsparcia w zgodzie z zasadami rynku wewnętrznego[436].

Szczególne podstawy prawne stosowania reguł pomocy publicznej tworzy ustawa z 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej[437]. Akt ten nie zawiera norm materialnoprawnych, lecz wyłącznie uregulowania proceduralne i normy kompetencyjne. Odnosi się bowiem do postępowania krajowego w sprawie przygotowania do notyfikacji projektów programów pomocowych, projektów pomocy indywidualnej oraz projektów pomocy indywidualnej na restrukturyzację, czyli przekazania projektu udzielania pomocy publicznej Komisji Europejskiej w celu oceny

---

[433] *D. Schina, s. 13.*

[434] Zob. I. Postula, A. Werner, Pomoc publiczna, Warszawa 2006, s. 26.

[435] Przykładowo, rozporządzenie Rady (UE) nr 2015/1589 z dnia 13.07.2015 r. w ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE L 248 z 24.09.2015, s. 9); rozporządzenie Rady (UE) nr 2015/1588 z dnia 13.07.2015 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do niektórych kategorii horyzontalnej pomocy państwa (Dz. Urz. UE L 248 z 24.09.2015 r. s. 1, z późn. zm) – zmiana wymienionego rozporządzenia została ogłoszona w Dz. Urz. UE L 311 z 7.12.2018 r. Zob. też poprzednio obowiązujące akty: rozporządzenie Rady (WE) nr 659/1999 z 23.03.1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE (Dz. Urz. UE L nr 83, s.1); rozporządzenie Komisji (WE) nr 794/2004 z 21.04.2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE (Dz. Urz. UE L nr 140, s. 1); rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006 z 15.12.2006 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy *de minimis* (Dz. Urz. UE L nr 379, s. 5); rozporządzenie Komisji (WE) nr 800/2008 z 6.08.2008 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych) (Dz. urz. UE L 214, s. 3); rozporządzenie Rady (WE) nr 994/98 z 7.05.1998 r. dotyczące stosowania art. 92 i 93 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską do niektórych kategorii horyzontalnej pomocy państwa, (Dz. Urz. UE L nr 142, s. 1).

[436] I. Postuła, a. Werner, Prawo pomocy publicznej, s. 114 i n.

[437] Dz. U. nr 123, poz. 1291; t. j. 2021 r. poz.743.

zgodności z art. 107 TFUE. Ustawa zawiera również zasady i tryb zwrotu pomocy udzielonej nielegalnie oraz zasady monitorowania pomocy publicznej. Normuje także kompetencje organów administracji rządowej, właściwych w sprawach postępowania przed organami i sądami administracyjnymi.

Zgodnie z art. 108 ust 3 TFUE państwa członkowskie są zobowiązane do informowania Komisji o wszelkich planach przyznania lub zmiany pomocy. Państwa członkowskie nie mogą wprowadzić projektowanych środków wsparcia przed wydaniem decyzji przez Komisję uznającej, że dany środek stanowi pomoc zgodną z rynkiem wewnętrznym.

2. Przedsiębiorca jako beneficjent pomocy publicznej.

Beneficjentem pomocy publicznej jest przedsiębiorca. Art. 4 ustawy z dnia 6.03.2018 r. Prawo przedsiębiorców[438] definiuje pojęcie przedsiębiorcy i wraz z art. 3 ustawy wyznacza krąg podmiotów będący przedsiębiorcami. Warunkiem uzyskania statusu przedsiębiorcy przez podmioty wskazane w art. 4 jest wykonywanie zorganizowanej działalności zarobkowej we własnym imieniu i w sposób ciągły. Treść pojęcia przedsiębiorcy pozwala wyróżnić dwa kryteria wyznaczające granice uznania danego podmiotu za przedsiębiorcę: kryterium podmiotowe (przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą; przedsiębiorcami są także wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej) oraz kryterium przedmiotowe (funkcjonalne), polegające na wskazaniu, że podmioty te wykonują działalność gospodarczą odnośnie do atrybutów (wyznaczników)[439]. Wskazane kryteria odnoszą się do najważniejszych cech, wyznaczników pojęcia „przedsiębiorca", których brak oznacza, że dany podmiot nie jest przedsiębiorcą, a wykonywana przez ten podmiot aktywność nie jest działalnością gospodarczą[440].Przedstawiciele doktryny trafnie wskazują, że spełnienie wymienionych

[438] Definicja przedsiębiorcy - art. 4 ustawy z dnia 6.03.2018 r. Prawo przedsiębiorców (Dz. U. poz. 646 ze zm.); Konstytucja biznesu. Komentarz, red naukowa Marek Wierzbowski, Warszawa 2019, s. 59-71.
[439] Zob. M. Pawełczyk w: Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz, red. A. Powałowski, Warszawa 2009, s. 41-42; R. Blicharz, M. Pawełczyk, Przedsiębiorca czyli kto? „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2004/3, s. 35 in.
[440] M. Sieradzka, M. Zdyb, Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz, Warszawa 2013, s. 61; M. Sieradzka, Podstawowe zasady obowiązujące przy podejmowaniu, wykonywaniu oraz zakończeniu działalności oraz ich wpływ na sytuację prawną przedsiębiorcy, w: Ustawa z 6.03.2018 r. –

kryteriów jest faktem podlegającym obiektywnej ocenie organów administracji publicznej, a ostatecznie – ocenie sądów[441].

Unijne prawo konkurencji nie definiuje kategorii przedsiębiorcy. Kwestia ta została rozstrzygnięta przede wszystkim przez orzecznictwo sądów unijnych, zgodnie z którym pojęcie przedsiębiorcy obejmuje zarówno osoby prawne, jak i osoby fizyczne, które prowadzą jakąkolwiek działalność handlową lub gospodarczą związaną z dostarczaniem towarów lub usług. Przedsiębiorcami są również podmioty prawa publicznego świadczące usługi publiczne bez względu na status prawny czy metody gospodarki finansowej. Chodzi więc o każdą jednostkę zaangażowaną w procesy gospodarcze (produkcji, dystrybucji, świadczenia usług). Posiadanie statusu przedsiębiorcy nie zależy od spełnienia formalnych przesłanek, lecz od spełnienia funkcji gospodarczej. Pojęcie przedsiębiorstwa, zawarte w art. 107 ust. 1 TFUE, stanowi autonomiczną kategorię prawa UE, niezależną od rozumienia tego terminu w regulacjach prawnych poszczególnych państw członkowskich[442]. W związku z tym, unijne reguły konkurencji mogą być stosowane w jednolity sposób we wszystkich państwach członkowskich, bez względu na istniejące krajowe różnice w definiowaniu tego pojęcia[443].

W prawie polskim występujące pojęcie „przedsiębiorstwo energetyczne" zdefiniowane w art. 3 pkt 12 Prawa energetycznego oznacza podmiot prowadzący działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania, przetwarzania, magazynowania, przesyłania, dystrybucji paliw albo energii lub obrotu nimi albo przesyłania dwutlenku węgla. Zgodnie z art. 2 pkt 39 ustawy o odnawialnych źródłach energii treść pojęcia wytwórca oznacza podmiot, który ma siedzibę lub miejsce zamieszkania na terytorium

---

Prawo przedsiębiorców – analiza i ocena najważniejszych przepisów, red. M. Sieradzka, „Monitor Polski" 2018/13 – dod.

[441] Zob. m.in. P. Wrześniewski, Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz, Warszawa 2010, s. 31.

[442] G. Materna, Pojęcie przedsiębiorcy w polskim i europejskim prawie ochrony konkurencji, Warszawa 2009, s. 59. Ustawa z dnia 6.03.2018 r. – prawo przedsiębiorców (Dz. U. poz. 646 ze zm.) określa zasady podejmowania, wykonywania i prowadzenia działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w tym prawa i obowiązki przedsiębiorców oraz zadania organów władzy publicznej w tym zakresie. Ustawa wchodzi w skład pakietu ustaw określanych mianem konstytucji biznesu. Pakiet ten tworzą: 1) wymienione już Prawo przedsiębiorców; 2) ustawa z 6.03.2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz. U. poz. 647 ze zm.); 3) ustawa 6.03.2018 r. o Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców (Dz.U. poz. 648); 4) ustawa z 6.03.2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. poz. 649); 5) ustawa z 6.03.2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej (Dz. U. poz. 650). Zob. Konstytucja dla biznesu. Komentarz, redakcja naukowa Marek Wierzbowski, s. 33 i n.

[443] S. Dudzik, Pomoc państwa…, op. cit., s. 136.

państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG), wytwarzający energię elektryczną lub ciepło z odnawialnych źródeł energii lub wytwarzający biogaz rolniczy w instalacjach odnawialnego źródła energii znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub w wyłącznej strefie ekonomicznej.

W świetle prawa unijnego status podmiotu na gruncie prawa krajowego nie ma zasadniczego znaczenia przy uznaniu danego podmiotu za przedsiębiorstwo. Przedsiębiorstwem mogą być różnego rodzaju podmioty prowadzące działalność gospodarczą niezależnie od formy organizacyjnoprawnej. W odróżnieniu od pojęcia przedsiębiorcy, którym posługuje się ustawa prawo przedsiębiorców, treść pojęcia przedsiębiorstwo w prawie UE ma charakter funkcjonalny. Jeżeli dana jednostka wykonuje działalność gospodarczą, uznawana jest za przedsiębiorstwo bez względu na to, czy jest podmiotem prawa prywatnego czy publicznego i jaki jest jej status prawny[444]. Dla celów klasyfikacji jednostki jako przedsiębiorstwa istotne jest wyłącznie to, czy wykonuje ona działalność gospodarczą, a odnosząc się do reguł pomocy publicznej, czy finansowanie udzielone danej jednostce pozostaje w związku z prowadzoną przez nią działalnością gospodarczą. Katalog podmiotów, które mogą zostać uznane za przedsiębiorstwo jest więc nieograniczony[445].

Należy więc stwierdzić, że wszelkie podmioty zajmujące się wytwarzaniem energii ze źródeł odnawialnych mogą być beneficjentami pomocy publicznej. Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych zależy często od lokalnych lub regionalnych małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP)[446]. Ważne są możliwości rozwoju i zatrudnienia, jakie stwarzają w państwach członkowskich regionalne i lokalne inwestycje w dziedzinie wytwarzania energii. Dążenie do zdecentralizowanego wytwarzania energii niesie za sobą wiele korzyści, w tym wykorzystanie lokalnych źródeł energii, większe bezpieczeństwo *dostaw*

[444] Brak jednoznacznej definicji w prawie UE dotyczącym pomocy publicznej powoduje wiele problemów przy stwierdzeniu, czy dany podmiot może być beneficjentem pomocy publicznej. Zob. Ł. Grzejdziak, Komu można udzielić pomocy publicznej, „Finanse Publiczne" 2008, maj, s. 37.

[445] Orzecznictwo europejskie zakwalifikowało jako przedsiębiorstwa także władze publiczne, profesjonalne kluby piłkarskie, ora związki sportowe, osoby fizyczne wykonujące wolne zawody, a także korporacje zawodowe w zakresie prowadzonej przez nie działalności gospodarczej.

[446] Do kategorii małych i średnich przedsiębiorstw należą przedsiębiorstwa, które zatrudniają mniej niż 250 pracowników oraz których obrót roczny nie przekracza 50 mln EUR lub roczna suma bilansowa nie przekracza 43 mln EUR. Ustalenie wielkości przedsiębiorstwa i możliwość zakwalifikowania go do kategorii MiŚ należy więc rozpatrywać przez pryzmat zarówno pułapu zatrudnienia (liczba osób zatrudnionych) jak i pułapu finansowego (obrót roczny lub roczna suma bilansowa).

energii w skali lokalnej oraz mniejsze straty przesyłowe. Aktywność gospodarcza małych i średnich przedsiębiorstw ze względu na jej dominujący charakter w UE ma kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarki, w tym w szczególności w sektorze energetyki odnawialnej. Rozwój przedsiębiorczości z wykorzystaniem potencjału MŚP wpisuje się w unijną politykę gospodarczą, która oprócz promocji przedsiębiorczości czy ułatwienia dostępu do kapitału wskazuje na ułatwienia obciążeń regulacyjnych, w tym procedur rejestracyjnych oraz znoszenia zakazów i nakazów między innymi w zakresie zgód na podjęcie i prowadzenie działalności gospodarczej[447]. Jednym z kluczowych założeń realizowanych w ostatnich latach jest stworzenie warunków dla MŚP ułatwiających dostosowanie do wyzwań związanych z ochroną środowiska, wytwarzaniem energii ze źródeł odnawialnych oraz funkcjonowaniem jednolitego rynku cyfrowego poprzez poprawę dostępu do finansowania[448]. Jednym z filarów, w ramach zdefiniowanych celów polityki unijnej, jest tworzenie otoczenia biznesowego wymagającego odpowiednich instrumentów prawnych. Pojawia się zagadnienie roli jednostek samorządu terytorialnego w rozwoju odnawialnych źródeł energii.

Na podstawie art.18 ust.1 ustawy – Prawo energetyczne do zadań własnych gminy w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe należy: planowanie i organizacja zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze gminy, planowanie oświetlenia, finansowanie oświetlenia oraz planowanie i organizacja działań mających na celu racjonalizację zużycia energii i promocję rozwiązań zmniejszających zużycie energii na obszarze gminy. Zadaniem wójta jest z kolei opracowanie projektu założeń planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. Zadaniem rady jest uchwalenie takiego planu. Gmina na rynku energii oraz w sferze OZE zajmuje szczególne miejsce, bowiem występuje w kilku rolach jednocześnie[449]. Jak słusznie podniósł M. Sfora ”gmina może występować jako użytkownik energii, w tym uczestnik konkurencyjnego rynku energii, jako lokalny regulator energetyki, jako inwestor i wytwórca energii oraz jako podmiot odpowiedzialny za planowanie i finansowanie oświetlenia miejsc publicznych i dróg znajdujących się na

[447] K. Kokocińska, Planowanie społeczno-gospodarczego rozwoju Unii Europejskiej z uwzględnieniem potencjału sektora MiŚ, w: Publicznoprawne aspekty udziału sektora MŚP w procesie realizacji strategicznych celów polityki rozwoju, red. naukowa Katarzyna Kokocińska, Poznań 2021, s. 28.
[448] Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Plan działania na rzecz przedsiębiorczości do 2020 r. – Pobudzanie ducha przedsiębiorczości w Europie, COM(2012) 795 final, Bruksela, 9.01.2013.
[449] M. Szyrski, Rola samorządu terytorialnego w rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE) Analiza administracyjnoprawna, Warszawa 2017, s. 81 in.

jej terenie”[450]. Gmina, z jednej strony samodzielnie może wytwarzać energię, z drugiej strony ma wspierać rozwój energii na swoim terenie. Dla rozwoju OZE w gminach szczególne znaczenie ma sfera gospodarki komunalnej[451]. Wyznacza ona w znacznym stopniu ramy aktywności tej jednostki samorządu terytorialnego, stanowiąc o tzw. działalności użyteczności publicznej. Należy więc dostrzec aktywność gminy, po pierwsze od strony realizacji jej ustawowych zadań, po drugie od strony samodzielnej działalności w zakresie energetyki oraz po trzecie, od strony działań podejmowanych w partnerstwie z podmiotami prywatnymi.

Warto dodać, że spod pojęcia działalności gospodarczej wyłączona została działalność w wykonywaniu tzw. prerogatyw władzy publicznej[452]. Poza zakresem pojęcia działalność gospodarcza pozostają między innymi typowe czynności administracji publicznej, w tym wydawanie pozwoleń na budowę i inne formy wykonywania kompetencji urzędowych. Nie oznacza to jednak, że wykonywanie zadań publicznych zawsze mieści się poza pojęciem działalności gospodarczej. Jeżeli wiąże się ono z oferowaniem towarów i usług na rynku będzie stanowiło działalność o charakterze gospodarczym. W konsekwencji jeżeli dane środki wsparcia pozostają w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej, klasyfikowane są jako pomoc publiczna o ile spełniają przesłanki określone w art. 107 ust. 1 TFUE.

Przepis art. 107 ust. 1 Traktatu przewiduje generalny zakaz udzielania pomocy. Stosownie do przywołanego przepisu, z zastrzeżeniem innych postanowień przewidzianych w Traktatach, wszelka pomoc przyznawana przez państwo członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiejkolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi. W połączeniu z treścią zasady lojalnej współpracy wyrażonej w art. 4 ust. 3 TFUE, nakazującą państwom członkowskim

[450] M. Swora, Organy właściwe w sprawach energetyki (charakter, zadania i kompetencje) w: System Prawa Administracyjnego, t. 8b, Publiczne prawo gospodarcze, red Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2013, s. 172.

[451] Sfera gospodarki komunalnej została uregulowana w ustawie dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (Tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 573 z późn. zm.); Zob. też W. Gonet, Ustawa o gospodarce komunalnej, Komentarz, Wzory umów i regulaminów, Warszawa 2010; M. Szydło, Ustawa o gospodarce komunalnej. Komentarz, Warszawa 2008.

[452] Zob. m. in. Wyroki w sprawach: C-309/99 Wouters i inni [2002] ECR, s.1-1577, pkt 57 oraz C-49/07 Motosykletstiki Omospondia Ellados NPID (MOTOE) przeciwko Elliniko Dimosio, [2008] ECR, s.i-4863, pkt 24.

powstrzymywanie się od podejmowania jakichkolwiek środków, które mogłyby zagrażać urzeczywistnieniu celów Unii Europejskiej, przepis art. 107 ust. 1 TFUE interpretowany jest jako ustanawiający generalny zakaz udzielania przez państwa członkowskie pomocy na rzecz przedsiębiorstw. Mimo, że przepis ten nie wskazuje, że udzielanie pomocy przez państwa członkowskie jest zakazane, orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej jednoznacznie stanęło na takim stanowisku[453].

3. Dopuszczalność pomocy publicznej.

Na podstawie utrwalonego orzecznictwa zakaz udzielania pomocy publicznej nie ma charakteru bezwzględnego ani bezwarunkowego[454]. Przepisy Traktatu przewidują liczne od niego wyjątki. Ich stosowanie podlega wyłącznie kognicji Komisji Europejskiej, która pełni w tym zakresie funkcję zarówno organu administracji jak i organu kształtującego polityki subwencyjne państw członkowskich. Komisja bada plany udzielania pomocy przez państwa członkowskie oraz wydaje decyzje odnośnie zgodności pomocy z rynkiem wewnętrznym oraz jej dopuszczalności.

Zgodnie z rynkiem wewnętrznym, dopuszczalne są środki objęte zakresem wyłączeń od zakazu ustanowionych w art. 107 ust. 2 i 3 TFUE, podobnie jak w niektórych innych przepisach traktatu, głównie o sektorowym zakresie oddziaływania. Warunkiem zastosowania określonego wyłączenia jest klasyfikacja danego środka jako pomocy publicznej. Instrumenty polityki gospodarczej państwa, które nie są zakwalifikowane jako pomoc publiczna pozostają poza zakresem stosowania przepisów unijnych o pomocy publicznej, a zatem są na ich podstawie dozwolone. Pierwszy etap obejmuje jego klasyfikację jako pomocy publicznej. Klasyfikacji tej dokonuje podmiot stosujący dany instrument wsparcia. Drugi etap oceny obejmuje ocenę zgodności pomocy ze rynkiem wewnętrznym, która co do zasady, dokonywana jest przez Komisję Europejską.

W kontekście bezpieczeństwa energetycznego należy zwrócić uwagę na przypadki wymienione w art. 107 ust. 3 lit. b i c TFUE, a mianowicie:

[453] Zob. Ł. Grzejdziak, Regulacja finansowania usług publicznych w Europie, Warszawa 2015, s. 36 i n.
[454] Wyrok TS z 22.03.1977 r., Steinike & Weinling przeciwko Niemcom, EU : C 1977:52, pkt. 8.

- pomoc przeznaczoną na wspieranie realizacji ważnych projektów stanowiących przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania lub mająca na celu zaradzenie poważnym zaburzeniom w gospodarce państwa członkowskiego,

- pomoc przeznaczoną na ułatwianie rozwoju niektórych działań gospodarczych lub niektórych regionów gospodarczych, o ile nie zmienia warunków wymiany handlowej w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem.

Państwa członkowskie przyznając pomoc publiczną na energię ze źródeł odnawialnych, często wskazują na te przesłanki, powołując się na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, rozwoju konkurencji, efektywności energetycznej, efektywności ekonomicznej, uwzględniania wymogu ochrony środowiska oraz równoważenia interesów przedsiębiorców i odbiorców energii. Obejmuje to wspieranie przedsiębiorstw produkujących energię ze źródeł odnawialnych[455].

3.1.Pomoc inwestycyjna i operacyjna na energię ze źródeł odnawialnych.

Pomoc na energię ze źródeł odnawialnych mogła być udzielana na zasadach określonych w Komunikacie Komisji *Wytyczne w sprawie pomocy państwa na ochronę środowiska i cele związane z energią w latach 2014-2020*[456]. Zgodnie z motywem 119, pomoc inwestycyjna na energię ze źródeł odnawialnych mogła być przyznana na tzw. wspólnych zasadach określonych w sekcji 3.2. przywołanego Komunikatu. Stosownie do nich pomoc ta musi przyczyniać się do osiągnięcia celu będącego przedmiotem wspólnego europejskiego zainteresowania. Dotyczy to zapewnienia konkurencyjnego, zrównoważonego i bezpiecznego systemu energetycznego na dobrze funkcjonującym rynku energii[457]. Ponadto pomoc ta musi być niezbędna, co oznacza że musi przyczyniać się do osiągnięcia celu w stopniu większym niż wynikałoby to z oddziaływania czynników rynkowych. Planowana pomoc musi być także adekwatna, stwarzać efekt zachęty, odpowiadać kryterium proporcjonalności i przejrzystości oraz nie może wywierać negatywnego wpływu na handel i konkurencję.

[455] F. B. Krieglstein, Renewable Energy Schemes and EC State Aids Provisions," European Environmental Law Review"2001, nr 2, s. 51 in.
[456] Dz. Urz. C z 2014 r., nr 200, s. 1.
[457] Ł. Grzejdziak w: Prawo energetyczne Ustawa o odnawialnych źródłach energii Ustawa o mocy Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych. Komentarz, red. M. Czarnecka, T. Ogłódek, Warszawa 2020, s. 868.

Wskazane warunki odnoszą się również do pomocy operacyjnej na energię ze źródeł odnawialnych, po spełnieniu dodatkowych warunków uregulowanych w wytycznych. Dyspozycja art. 39 ustawy o odnawialnych źródłach energii stanowi przejaw realizacji zasady proporcjonalności, której podlega pomoc na energię ze źródeł odnawialnych zarówno inwestycyjna, jak i operacyjna.

W przypadku udzielenia temu samemu beneficjentowi pomocy inwestycyjnej na odnawialne źródła energii, a następnie pomocy operacyjnej na ten sam cel, ta ostatnia musi zostać pomniejszona o wcześniej otrzymaną pomoc inwestycyjną. Stosownie do motywu 129 wytycznych w sprawie pomocy państwa na ochronę środowiska i cele związane z energią w latach 2014-2020, warunkiem uzyskania takiej pomocy jest pomniejszenie tej pomocy o wcześniej uzyskaną pomoc inwestycyjną w odniesieniu do danej instalacji odnawialnego źródła energii. Przepis art. 39 ust. 1 ustawy o odnawialnych źródłach energii stanowi konkretyzację wskazanego warunku, czyniąc odliczenie pomocy inwestycyjnej od ceny wynikającej z oferty złożonej w aukcji warunkiem udzielenia pomocy operacyjnej na energię ze źródeł odnawialnych. Odliczenie pomocy inwestycyjnej od ceny ofertowej ma na celu wyrównanie warunków konkurencji pomiędzy uczestnikami aukcji tej energii[458]. W przeciwnej sytuacji wytwórcy korzystający wcześniej z pomocy inwestycyjnej mogliby oferować energię po niższej cenie, aniżeli ci, którzy z tej pomocy nie korzystali, przy zachowaniu tej samej lub wyższej rentowności[459]. Zgodnie z treścią art. 39 ust 1 cytowanej ustawy na poczet pomocy inwestycyjnej podlegającej kumulacji z pomocą operacyjną zalicza się wyłącznie pomoc przeznaczoną na realizację inwestycji w zakresie danej instalacji odnawialnego źródła energii[460].

Stosownie do art. 39 ust. 3 ustawy o OZE, wartość pomocy inwestycyjnej na energię ze źródeł odnawialnych, podobnie jak każdej pomocy państwa, wyrażana jest w ekwiwalencie dotacji brutto. Zgodnie z art. 11 ust 1 ustawy o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej ekwiwalent dotacji stanowi wyrażoną w pieniądzu kwotę, którą otrzymałby beneficjent pomocy, gdyby została udzielona w formie dotacji. Ekwiwalent dotacji stanowi uniwersalny miernik wartości pomocy publicznej,

[458] Szerzej na temat systemu aukcyjnego, rozdział IV. podrozdział 3.
[459] Ł. Grzejdziak, [w:] Prawo energetyczne Ustawa o odnawialnych źródłach energii Ustawa o rynku mocy Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych Komentarz, s. 869.
[460] Należy przy tym zaliczyć całość takiej pomocy, bez względu na to, kiedy nastąpił dzień udzielenia pomocy i kiedy rozpoczęty został proces inwestycyjny, z zastrzeżeniem art. 39 ust. 2 ustawy o OZE.

pozwalający ustalić jej „czystą" wartość, a tym samym porównać wartość środków pomocowych uzyskanych w różnych formach[461].

3.2. Środki pomocy publicznej.

Przepis art. 107 ust. 1 TFUE, jak wyżej wskazano, nie zawiera legalnej definicji pomocy publicznej, ale każe ją rozumieć szeroko, tak co do istoty środków publicznych, jak i ich pochodzenia. Podnieść też wypada, że wśród przedstawicieli polskiej doktryny można spotkać dwa główne nurty pojmowania istoty konkurencji. Pierwszy z nich nazywany podejściem podmiotowym, który utożsamia konkurencję z rywalizacją samodzielnych przedsiębiorców, sprowadzając ograniczenie konkurencji do ograniczenia współzawodnictwa[462]. Drugi nurt, to podejście funkcjonalne (przedmiotowe), które charakteryzuje się utożsamianiem konkurencji z mechanizmem służącym maksymalizacji efektywności rynkowej z korzyścią dla konsumentów[463]. Polska doktryna i judykatura nie wykształciły jednego sposobu rozumienia pojęcia konkurencji zajmując raz stanowisko zgodne z podejściem podmiotowym, a raz z przedmiotowym[464].

Brak legalnej definicji pomocy publicznej przesunął ciężar jej określenia, w przeważającej mierze, na sądy europejskie, Komisję i Radę. Pojęcie pomoc publiczna definiowane jest w orzecznictwie niezwykle szeroko, co jest zgodne z brzmieniem art. 107 ust 1 TFUE, który odnosi się do „wszelkiej pomocy" oraz do „pomocy w jakiejkolwiek formie"[465]. Szeroki zakres treści tego pojęcia zawiera wyrok w sprawie *Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg v. Wysoka Władza,* zgodnie z którym „pojęcie pomocy jest pojęciem szerszym od subwencji, ponieważ obejmuje swoim zakresem nie tylko korzyści o charakterze pozytywnym, tak jak subwencja lecz także różne formy interwencji, które zwalniają z obciążeń normalnie uwzględnianych w budżecie przedsiębiorstwa i które mimo, że nie są subwencjami w ścisłym tego słowa

[461] Por. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11.08.2004 r. w sprawie szczegółowego sposobu obliczania wartości pomocy publicznej udzielanej w różnych formach (Tekst jedn. Dz. U. z 2018 r. poz. 461).
[462] D. Miąsik, Reguła rozsądku w prawie antymonopolowym, Kraków 2004, s. 29.
[463] K. Kohoutek, M. Sieradzka, Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, Warszawa 2008, s. 599; Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, pod red. Cezarego Banasińskiego i Eugeniusza Piątka, Warszawa 2009, s. 15 i n.
[464] M. Kolasiński, Istota konkurencji, jaka powinna podlegać w interesie publicznym, w kontekście działalności podmiotów wykonujących zadania publiczne, (w:) Prawo konkurencji 25 lat, red. T. Skoczny, Warszawa 2016, s.115 i n.
[465] S. Dudzik, Pomoc państwa dla przedsiębiorców publicznych w prawie Wspólnoty Europejskiej. Między neutralnością a zaangażowaniem, Kraków 2002, s. 61.

znaczeniu, mają podobny charakter i taki sam efekt”[466]. Orzeczenie to odzwierciedla funkcjonalne podejście Trybunału Sprawiedliwości do pojęcia pomocy publicznej, które definiowane jest przez odniesienie do skutków danego środka wsparcia, a nie jego formy.

Pomoc oznacza określoną korzyść, którą przedsiębiorstwo otrzymuje, a którą nie mogłoby uzyskać w ramach normalnej działalności gospodarczej. W związku z takim podejściem katalog środków pomocy publicznej jest nieograniczony i obejmuje nie tylko środki o charakterze pozytywnym, ale także negatywnym, polegające na zwolnieniu beneficjenta z ciężaru, który musiałby ponieść gdyby nie uzyskana pomoc. Odwołując się do praktyki Komisji i Trybunału Sprawiedliwości podaję, za S. Dudzikiem i R. M. D`Sa[467], przykładowe środki, które są zaliczane do pomocy publicznej w rozumieniu art. 107 ust. 1. Należą do nich: subsydia bezpośrednie, zwolnienia podatkowe, preferencyjne stawki oprocentowania, gwarancje pożyczek udzielane na szczególnie korzystnych warunkach, nabycie przez przedsiębiorstwo gruntów lub budynków nieodpłatnie lub na warunkach uprzywilejowanych, pokrycie strat operacyjnych, zwrot kosztów w przypadku sukcesu danej operacji, bezpośrednie i pośrednie gwarancje państwa, preferencyjne stopy redyskontowe, gwarancje wypłaty dywidendy, odroczenie płatności należności fiskalnych lub z tytułu ubezpieczenia społecznego. Inni przedstawiciele doktryny do podstawowych form pomocy zaliczają: dotacje kapitałowe, rekompensaty ciężarów finansowych nakładanych przez organy władzy, konwersje długu, rozdysponowanie środków trwałych stanowiących własność publiczną, preferencyjne taryfy, redukcję ciężarów socjalnych, gwarancje państwa, ulgi podatkowe, bezpośredni lub pośredni udział państwa w kapitale zakładowym[468]. Ich realizacja przez zobowiązane do tego podmioty polega na stosowaniu zróżnicowanych prawnych instrumentów wsparcia wynikających z wielu aktów prawnych kwalifikowanych do systemu regulacji publicznoprawnych.

[466] Wyrok w sprawie 30/59, *De Gezamenlijke Steenkolenmijem in Limburg v. Wysoka Władza (1961) ECR, s. 95, pkt 3 i 20*.
[467] S. Dudzik, Pomoc państwa.., s. 34; R. M. D`Sa, European Community Law on State Aid, London 1998, s. 56.
[468] L. Hancher, T. Ottervanger, P. J. Slot, E.C. State Aids, London 1999, s. 42.

3.3. Pomoc publiczna na wsparcie gospodarki w związku z pandemią Covid-19.

W odpowiedzi na nowe wyzwania i potrzeby w zakresie udzielania pomocy publicznej przez państwa członkowskie w związku z występowaniem pandemii COVID-19, Komisja Europejska przyjęła Komunikat *Tymczasowe ramy środków pomocy państwa w celu wsparcia gospodarki w kontekście trwającej pandemii COVID-19*[469], zgodnie z którym może być udzielana pomoc publiczna na wsparcie gospodarki w związku z pandemią. Pomoc ta może zostać uznana za dozwoloną zgodnie z art. 107 ust.3 b TFUE w celu zaradzenia istotnym zaburzeniom w gospodarce państwa członkowskiego. Państwo członkowskie zgłaszające określone środki pomocowe na podstawie *Tymczasowych środków pomocy państwa* w *celu wsparcia gospodarki..,* musi wykazać ich konieczność, odpowiedniość i proporcjonalność, by przeciwdziałać poważnym zaburzeniom w gospodarce danego państwa. Pomoc ta podlega notyfikacji do Komisji Europejskiej. Podkreślić należy, że zawarte w Komunikacie postanowienia przewidują udzielanie pięciu rodzajów pomocy: 1) dotacji bezpośrednich, zaliczek zdrowotnych lub korzyści podatkowych, 2) gwarancji kredytowych, 3) subsydiowanych stóp procentowych pożyczek, 4) gwarancji i pożyczek udzielanych za pośrednictwem instytucji kredytowych lub innych instytucji finansowych, 5) krótkoterminowych ubezpieczeń kredytów eksportowych. W zależności od tego do jakiego rodzaju zostanie zakwalifikowana udzielona pomoc publiczna, podlega ona odmiennym warunkom kumulacji z innymi formami pomocy publicznej. Poszczególne bowiem rodzaje pomocy mogą być ze sobą łączone.

Powyższe podejście odzwierciedla także krótko- i długoterminowe cele unijnej polityki gospodarczej przyjętej w reakcji na kryzys spowodowany epidemią COVID-19. Zgodnie z art. 122 TFUE dopuszczalne jest wprowadzenie na czas określony instrumentów nadzwyczajnych i ich wykorzystanie wyłącznie na potrzeby reagowania

[469] Komunikat Komisji, Tymczasowe ramy środków pomocy w celu wsparcia gospodarki w kontekście trwającej pandemii COVID-19 (Dz. Urz. C 2020, 91 1/01 z dnia 19 marca 2020, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML (dostęp na dzień 15.09.2021). Zmiany komunikatu komisji: z dnia 3 kwietnia 2020 r.; z dnia 8 maja 2020 r.; z dnia 9 czerwca 2020 r.; z dnia 13 października 2020 r; z dnia 28 stycznia 2021 r. Komunikat ma zastosowanie do wszystkich zgłoszonych środków od dnia 19 marca 2020 r. nawet jeżeli zostały zgłoszone przed ta datą. Po dniu 31 grudnia 2021 r. Komisja dokona przeglądu kierując się ważnymi względami ekonomicznymi lub zakresem unijnej polityki konkurencji. Zob. A. Kopeć, Pomoc publiczna w dobie pandemii COVID-19, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny, 2021, nr 1(10), s. 6-8.

kryzysowego i środków służących odbudowie gospodarki. Bezpośrednim skutkiem zastosowania zaproponowanych środków prawnych ma być odbudowa gospodarki, a także zwiększenie finansowania w budżecie UE na lata 2021-2027[470] z przeznaczeniem na określone cele. Zasoby będą przekazywane państwom członkowskim za pośrednictwem budżetu UE na wspieranie priorytetowych działań w zakresie inwestycji i reform w celu wzmocnienia programów finansowych, które mają kluczowe znaczenie dla odbudowy gospodarczej. Stanowi to uzupełnienie działań prowadzonych przez państwa członkowskie. Pakiet dopuszcza zróżnicowane środki interwencji w sferze gospodarczej, których rodzaj jest uzależniony od zakresu oraz charakteru działań. Środki oferowane w ramach instrumentów NextGenerationEU są kierowane na rzecz wsparcia państw członkowskich w odbudowie i możliwości wyjścia z kryzysu. Ich celem jest pobudzenie prywatnych inwestycji i wsparcie przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji oraz wzmocnienie najważniejszych programów UE. Zasoby oferowane w ramach budżetu polityki spójności (Inicjatywa REACT-EU) wykorzystuje się w celu zapewnienia wsparcia w postaci kapitału obrotowego lub wsparcia na inwestycje dla MŚP, na inwestycje w sektorach o dużym potencjale tworzenia miejsc pracy, na wspieranie inwestycji przyczyniających się do rozwoju ekologicznej i cyfrowej gospodarki. Środki programu InvestEU[471] będą kierowane m. in. na wspieranie celów polityki UE poprzez operacje z zakresu finansowania i inwestycji, które przyczyniają się do konkurencyjności gospodarki, zrównoważonego rozwoju, wspieranie celów porozumienia klimatycznego z Paryża. Odpowiedzią na tak postawione wyzwania oraz wyznaczone cele społeczno-gospodarcze wspólne dla UE są krajowe plany odbudowy. Krajowe Plany Odbudowy są przyjmowane w wykonaniu obowiązku wynikającego z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021 /241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiającego Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności[472]. W Polsce podstawę normatywną przygotowania i uchwalenia planu stanowi ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju[473]. Jak słusznie podnosi K. Kokocińska, wdrożenie kompleksowych programów reform i projektów strategicznych powinny obejmować inwestycje w kluczowych obszarach, którymi są infrastruktura,

[470] Zob. I. Musiałkowska, P. Idczak, *How COVID-19 impacted the European integration process? The case of EU Cohesion Policy and budged, w: Towards the "new normal" after COVID-19 – a post-transaction economy perspective*, d. E Mińska-Struzik, B. Jankowska, Poznań 2021, s. 30-31.
[471] Wniosek Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające Program InvestEU, COM/2020/403 final, Bruksela, 29.5.2020.
[472] Dz. Urz. UE L 57 z 18.2.2021 r.
[473] Tekst jedn. Dz. U. 2021, poz. 1057.

transport, energia i środowisko, innowacje, cyfryzacja, zdrowie, spójność terytorialna oraz powinny stanowić istotny element całościowego, długoterminowego programu obejmującego rozwój prowadzony w skali unijnej i krajowej, w tym regionalnej i lokalnej[474]. Środki oddziaływania w postaci świadczeń typu subwencje, dotacje, kredyty, a także zadysponowanie środkami rzeczowymi bądź kapitałem na rzecz przedsiębiorców, jak i rezygnacja przez państwo ze świadczeń od przedsiębiorców (np. ulgi podatkowe) nie wyczerpują katalogu instrumentów wsparcia gospodarczego. Wspieranie gospodarki należy postrzegać znacznie szerzej, jako „modelowanie warunków do rozwoju poprzez ukierunkowane kształtowanie stosunków społeczno-gospodarczych"[475] .

Istotą pomocy publicznej jest jakiekolwiek świadczenie udzielone na rzecz przedsiębiorcy od państwa lub ze źródeł państwowych, poprzez zwiększenie wydatków lub zmniejszenie przychodów ze strony państwa, które łączy się z przyznaniem temu beneficjentowi korzyści, których nie mógłby uzyskać w ramach normalnej działalności gospodarczej[476]. Odnotować też należy inne stanowisko, które określa pomoc publiczną jako funkcję państwa wobec gospodarki przez pryzmat realizacji zadań np. reglamentacji gospodarczej czy regulacji w zakresie sektorów infrastrukturalnych [477]. Podzielam stanowisko, że pomoc publiczna stanowi jeden z instrumentów realizacji przez państwo funkcji wspierania gospodarki, stanowiąc jedną ze skutecznych metod interwencjonizmu państwowego w gospodarkę[478]. Jest to zatem instrument stosowany przez państwo w wyjątkowych okolicznościach w celu wspierania określonych przedsiębiorstw lub sektorów gospodarki, w tym sektora energii ze źródeł odnawialnych oraz pozwala osiągnąć cele polityki energetycznej.

4. Przesłanki pomocy publicznej w kontekście produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

[474] K. Kokocińska, Wyznaczanie priorytetów rozwoju społeczno-gospodarczego jako celowościowa determinanta działalności podmiotów sektora MŚP (ujęcie publicznoprawne), s. 28 i n.
[475] K. Kokocińska, Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej w ujęciu zasad i wartości, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 2018, z. 4.
[476] Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz. A. Powałowski (red.), Warszawa 2009, s. 77.
[477] M. Szydło, Regulacja sektorów infrastrukturalnych jako rodzaj funkcji państwa wobec gospodarki, Warszawa 2005, s. 31.
[478] M. Królikowska-Olczak, Pomoc publiczna w prawie Unii Europejskiej, s. 131; A. Nykiel-Mateo, Pomoc publiczna a ogólne środki interwencji w europejskim prawie wspólnotowym, Warszawa 2009, s. 12.

4.1. Ewolucja stosowania reguł pomocy publicznej w sektorze energetycznym.

Rozwój orzecznictwa doprowadził do ukształtowania treści pojęcia pomoc publiczna, chociaż proces ten nie został jeszcze zakończony. W 2005 r. Komisja rozpoczęła reformę polityki kontroli pomocy publicznej zmierzającą do ograniczenia i lepszego ukierunkowania pomocy oraz do wzmocnienia analizy ekonomicznej środków pomocowych. Opublikowany „*Plan działań w zakresie pomocy państwa*"[479] uwzględnił konieczność zapewnienia większej wydajności procedury, podniesienia poziomu stosowania prawa, zwiększenia pewności i przejrzystości prawa. Postulowane w ramach tej reformy wzmocnienie analizy ekonomicznej zasługuje na pozytywną ocenę.

Stosowanie reguł pomocy państwa w sektorze energetycznym także ulegało zmianom. Komisja przeszła od stosowania relatywnie prostego testu oceny mechanizmów wsparcia, opartego na zasadach finansowania usług w ogólnym interesie gospodarczym, do wielopoziomowego schematu analizy zgodności z regułami pomocy państwa opartego na zdywersyfikowanych kryteriach oceny dostosowanych do rodzaju problemu z mocami wytwórczymi istniejącego w danym państwie członkowskim.

Rozwiązania w zakresie tworzenia nowych mocy wytwórczych, zawarte są w pierwszej jak i drugiej dyrektywie[480] dotyczących rynku energii elektrycznej, który miał dostarczać właściwych impulsów dla budowy nowych mocy wytwórczych. Na ich podstawie państwa członkowskie miały możliwość udzielania zezwoleń na budowę mocy wytwórczych na obiektywnych, przejrzystych i niedyskryminacyjnych warunkach. Przepisy dyrektyw dopuszczały możliwość przeprowadzenia przez państwa członkowskie przetargów na nowe moce wytwórcze. Jednak przetargi lub procedury równoważne (do tych ostatnich odnosiła się druga dyrektywa), mogły być zastosowane na zasadzie wyjątku, gdy działania przyjęte na podstawie procedury przyznawania zezwoleń na budowę zdolności wytwórczych okazały się niewystarczające dla

[479] Bruksela, dnia 7.6.2005, COM (2005) 107 końcowy, [SEK (200) 795].
[480] Dyrektywa 96/92/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 grudnia 1996 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej (Dz. Urz. UE L nr 27, z 30 stycznia 1997 r., s. 20 i dyrektywa 2003/54//WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 96/92/WE, (Dz. Urz. UE L nr 176 z 15 lipca 2003, s. 37).

zapewnienia bezpieczeństwa dostaw. Dyrektywa 2003/54/WE wprowadziła także możliwość zastosowania dodatkowych instrumentów celem zapewnienia mocy wytwórczych. Zgodnie z postanowieniem art. 3 ust.2 państwa członkowskie mogły nakładać na przedsiębiorstwa energetyczne obowiązki z tytułu usług publicznych odnoszące się do bezpieczeństwa, w tym bezpieczeństwa dostaw, regularności, jakości i ceny dostaw, a także ochrony środowiska łącznie z wydajnością energetyczną i ochroną klimatu. Zgodnie z art. 11 ust 4 dyrektywy 2003/54/WE, państwa członkowskie mogły także nakazać, aby pierwszeństwo przyznawane było tym instalacjom wytwarzającym energię elektryczną, które wykorzystują do jej wytwarzania miejscowe źródła paliw, w wysokości nie przekraczającej w ciągu roku kalendarzowego 15% całej ilości energii pierwotnej niezbędnej do wytworzenia energii elektrycznej zużywanej w tym państwie członkowskim. Te dodatkowe instrumenty wprowadzone dyrektywą, ustanowiły podstawy prawne dla zastosowania środków pomocy publicznej na wspieranie nowych mocy wytwórczych w elektroenergetyce.

Odnotowania też wymaga przyjęcie w 2016 r. przez Komisję zawiadomienia w sprawie pojęcia pomocy publicznej w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej[481]. W zawiadomieniu Komisja wyróżniła określone przesłanki, które składają się na pojęcie pomocy publicznej w rozumieniu art. 107 ust.1 TFUE oraz dokonała ich interpretacji. Komisja wymieniła: występowanie przedsiębiorstwa jako beneficjenta pomocy, możliwość przypisania danego środka państwu, finansowanie tego środka przy użyciu zasobów państwowych, przyznanie korzyści, selektywność środka oraz jego potencjalny wpływ na konkurencję i wymianę handlową w Unii Europejskiej[482]. W dokumencie tym Komisja przyjęła za punkt odniesienia dorobek orzeczniczy TSUE. W wyroku w sprawie Belgia przeciwko Komisji (*Tubemeuse),* Trybunał uznał, że „zakwalifikowanie danego środka jako pomocy państwa wymaga spełnienia wszystkich przesłanek przewidzianych w art. 92 ust. 1 Traktatu [obecnie art. 107 ust. 1 TFUE]”[483].

W wyroku w sprawie *Altmark Trans* TSUE wskazał *expressis verbis* elementy konstrukcyjne pojęcia pomocy publicznej. Zgodnie z treścią art. 107 ust.1 Traktatu można

[481] Dz. Urz. UE C 262 z 19.07.2016 r., s. 1.
[482] Ibidem, pkt 5.
[483] Wyroki w sprawach: C-142/87, Belgia przeciwko Komisji (Tubemeuse), [1990] ECR, s. I-959, pkt 25 oraz połączonych C-278-280/92, Hiszpania przeciwko Komisji (Hytasa), [1994] ECR, s. I-4103, pkt 20.

wyróżnić następujące przesłanki: 1) musi nastąpić interwencja państwa lub przy użyciu zasobów państwowych; 2) interwencja ta musi wpłynąć na wymianę handlową między państwami członkowskimi; 3) interwencja ta musi przyznawać przedsiębiorstwu nierynkową korzyść o selektywnym charakterze; 4) interwencja ta musi zakłócać lub grozić zakłóceniem konkurencji[484]. Wyrok ten ustanowił kryteria, których spełnienie gwarantuje, że rekompensata wykonywania usług publicznych nie stanowi dla ich wykonawcy nierynkowej korzyści, a tym samym nie jest klasyfikowana jako pomoc państwa.

Zmianę podejścia w zakresie dopuszczalności finansowania zapewnienia mocy wytwórczych wprowadziła dyrektywa 2009/28/WE, która nałożyła na państwa członkowskie liczne obowiązki związane z realizacją celów ekologicznych. Utrzymanie bądź zwiększenie mocy wytwórczych w zakresie energetyki konwencjonalnej stało się w związku z tym kluczowe dla rozwoju odnawialnych źródeł energii. Nowe wyzwania związane z rozwojem energetyki odnawialnej stały się jedną z głównych determinant zmiany podejścia w zakresie stosowania pomocy publicznej w odniesieniu do dopuszczalności finansowania budowy nowych mocy wytwórczych.

Dynamiczny rozwój energetyki odnawialnej zaowocował wydaniem w 2013 r. Komunikatu: *Realizacja rynku wewnętrznego energii elektrycznej, przy jak najlepszym wykorzystaniu interwencji państwa*[485], w którym KE określiła ogólne ramy dla dokonywania interwencji państwa, ale także dla wspierania energii ze źródeł odnawialnych. Komisja zwróciła też, uwagę na rozwój technologiczny, który umożliwia szersze wykorzystanie środków oddziaływania na popyt, postępującą internalizację ekologicznych efektów zewnętrznych, niepewność inwestorów w stosunku do spodziewanych dochodów. Dokument ten zawiera także wytyczne w kilku obszarach, w tym w zakresie: 1) obiektywnej oceny potrzeb w zakresie generacji mocy, 2) przyczyn problemów z adekwatnością mocy wytwórczych, 3) oceny kosztów i korzyści wsparcia i budowy mocy w odniesieniu do środków alternatywnych, 4) wyboru środka wsparcia

[484] Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg, [2003] ECR I-7747, pkt 74, C-345/02 Pearle BV i inni, [2004] ECR, s. I-7139, pkt 32.

[485] Komunikat Komisji z 5 listopada 2013 r. Realizacja rynku wewnętrznego energii elektrycznej przy jak najlepszym wykorzystaniu interwencji publicznej, C (2013) 7243 final. Następnie Komisja określiła szczegółowe wytyczne w zakresie poszczególnych rodzajów interwencji publicznej, w tym interwencji służącej zapewnieniu wystarczalności mocy wytwórczych. Zob. Komunikat: Adekwatność wytwarzania na wewnętrznym rynku energii elektrycznej – wytyczne dotyczące interwencji publicznych (SWD (2013) 478 final. Szerzej, Ł. Grzejdziak, Reguły pomocy państwa w zakresie finansowania adekwatności mocy wytwórczych w elektroenergetyce, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2018, nr 9, s.20.

budowy mocy, 5) cech, które powinny charakteryzować mechanizm wsparcia mocy wytwórczych. Dokument zawiera także wyczerpującą listę kontrolną, którą państwa członkowskie muszą brać pod uwagę przy konstruowaniu mechanizmów wsparcia.

4.2. Pochodzenie pomocy od państwa lub przy użyciu zasobów państwowych.

Określenie treści przesłanki interwencji państwa lub przy użyciu zasobów państwowych wpływa na zakres przedmiotowy pojęcia pomoc publiczna. Analizując tę przesłankę, w pierwszej kolejności należy wskazać, że środki stosowane w ramach pomocy mogą pochodzić zarówno od państwa jak i ze źródeł państwowych.

Pojęcie państwo jest w prawie unijnym, zwłaszcza w zakresie pomocy publicznej, rozumiane bardzo szeroko, co jest efektem bogatego orzecznictwa[486]. Zgodnie z linią orzeczniczą, w pojęciu państwa mieszczą się nie tylko organy centralne państwa, ale także organy regionalne i lokalne. Wymagało to rozstrzygnięcia przez sądy unijne kwestii zasad kwalifikacji jako pomocy państwa wsparcia uzyskiwanego przez przedsiębiorstwa z inicjatywy państwa, lecz pochodzącego ze źródeł prywatnych. Warunkiem niezbędnym uznania danego środka za pomoc państwa jest jego finansowanie z zasobów publicznych. Jak zasadnie podnosi Ł. Grzejdziak, od rozstrzygnięcia tego zagadnienia zależy zakres pomocy państwa, a tym samym, stosowania art. 107 ust.1 TFUE[487].

Spośród najważniejszych orzeczeń w tym zakresie można wymienić wyroki w sprawach: *PreussenElektra*[488], *Stardust Marine*[489]. W sprawie *PreussenElektra* Trybunał udzielił odpowiedzi na pytanie, czy koncepcja pomocy państwa powinna być szeroka, obejmująca wszelkie rodzaje korzyści, które przedsiębiorstwo uzyskuje w wyniku działań państwa, czy też wąska, obejmująca wyłącznie korzyści finansowane z zasobów państwa.

W sprawie *PreussenElektra* przedmiotem oceny Trybunału były niemieckie przepisy *dotyczące* promocji energii odnawialnej, które zobowiązywały zarówno publiczne jak i prywatne przedsiębiorstwa zajmujące się dostawą energii do dokonywania zakupów energii z odnawialnych źródeł po dość wysokiej minimalnej cenie. Trybunał

[486] Por. m. in. Wyrok w sprawie C-88/03, Portugalia v. Komisja (Azory) oraz wyrok z dnia 22.12.2008 r. w sprawie C-487/06P, British Aggregates Association v. Komisja Wspolnot Europejskich, ECR 2008, s. I-10515.
[487] Ł. Grzejdziak, Regulacja finansowania usług publicznych w Europie, s. 70 i n.
[488] Sprawa C-379/98, PreussenElektra v. Schleswag, ECR 2001, s. I-2099.
[489] Sprawa C-482/99, France v. Commisssion, ECR 2002, s.I-4427.

odpowiedział na pytania prejudycjalne sądu niemieckiego, w tym dotyczących ustalenia czy pomoc państwa stanowi ustawowy obowiązek zakupu przez regionalnych dystrybutorów energii elektrycznej wytworzonej ze źródeł odnawialnych przez wytwórców działających na terenie zaopatrzenia danego dystrybutora. Czasami jednak, w kosztach tych uczestniczyły także inne przedsiębiorstwa energetyczne, znajdujące się w łańcuchu zakupów energii na wyższym od danego dystrybutora poziomie. Zwiększone koszty zakupu energii ze źródeł odnawialnych ponosili, co do zasady, dystrybutorzy. Nabywcy energii i pozostałe podmioty uczestniczące w kosztach zakupu zielonej energii miały różny status własnościowy.

W tym kontekście należy przytoczyć opinię Rzecznika Generalnego Francisa Jakobsa, który przeprowadził analizę obejmującą proceduralne uwarunkowania stosowania obu koncepcji, z uwzględnieniem aksjologii reguł pomocy publicznej. Wskazał, że „wykładnia zgodnie z którą pierwszy z warunków (użytych w art. 107 ust. 1) dotyczy pomocy udzielanej bezpośrednio przez państwo, a drugi – pomocy świadczonej przez prywatne lub publiczne podmioty, wyznaczone lub powołane przez państwo jest bardziej naturalna i odzwierciedla zasady prawidłowej legislacji”[490]. Podkreślił także, że celem prawa pomocy publicznej jest ochrona konkurencji jedynie przed instrumentami wprowadzonymi przez państwo i przez nie finansowanymi. Przyjęcie szerokiej koncepcji pomocy państwa, zdaniem Rzecznika Generalnego, doprowadziłoby do nadmiernego rozszerzenia zakresu pojęcia pomocy publicznej oraz do zatarcia granicy pomiędzy regułami pomocy państwa, a innymi regułami traktatowymi, w tym regułami rynku wewnętrznego. W takiej sytuacji, reguły pomocy publicznej stosowane byłyby do wszelkiego rodzaju instrumentów legislacyjnych, które byłyby w stanie przynieść przedsiębiorstwu lub grupie przedsiębiorstw selektywną korzyść. Zdaniem Trybunału rozróżnienie pomiędzy pomocą przyznaną przez państwo a pomocą przyznaną ze źródeł państwowych ma na celu objęcie zakresem tego pojęcia zarówno korzyści przyznanych bezpośrednio przez państwo, jak i korzyści przyznanych przez prywatne i publiczne instytucje ustanowione lub umocowane do działania przez organy publiczne. Trybunał uznał, że nałożony na prywatne przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie dostaw energii obowiązek dokonywania zakupów energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł po ustalonych minimalnych cenach nie pociągał za sobą żadnego bezpośredniego

[490] Opinia Rzecznika Generalnego Francisa Jakobsa z 16.10.2000 r. w sprawie C-379/98, *Preussen Electra AG* przeciwko Schleswag AG, przy udziale Windpark Reußenköge III GmbH i Schleswig-Holstein ECLI:EU;C:2000:585; pkt 151.

ani pośredniego transferu zasobów państwowych do przedsiębiorstw produkujących ten rodzaj energii. Na tej podstawie Trybunał doszedł do wniosku, że rozłożenie ciężaru wynikającego z ustalenia cen minimalnych pomiędzy różne przedsiębiorstwa prywatne nie może być uznane za pośredni lub bezpośredni transfer zasobów państwowych. Negatywny wpływ niemieckich przepisów na sytuację dostawców energii i w konsekwencji, na podatkowe dochody budżetowe nie miał znaczenia dla przeprowadzonej przez Trybunał analizy. Wyrok TSUE w sprawie C-379/98, *ProussenElektra* potwierdził wąskie rozumienie przesłanki interwencji państwa lub przy użyciu zasobów państwowych. Zaprezentował podejście wyważone, uwzględniające słuszne interesy państw członkowskich i interes Unii[491].

Trybunał, opierając się na treści opinii Rzecznika Generalnego uznał, że tak skonstruowany środek nie stanowił pomocy państwa, ponieważ korzyść uzyskana w jego wyniku przez wytwórców OZE, nie była ani pośrednio ani bezpośrednio finansowana przez państwo. Zastosowany w sprawie *ProussenElektra* test dotyczący pochodzenia pomocy od państwa lub z zasobów państwowych traktował oba człony tego warunku łącznie. Aby dany środek można było uznać za pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust.1 TFUE musi on obejmować bezpośredni lub pośredni transfer zasobów państwowych[492]. Wyrok w sprawie *PraussenElektra* potwierdził, że elementem konstytutywnym pojęcia pomocy publicznej jest udzielenie korzyści przedsiębiorstwu z zasobów znajdujących się pod kontrolą państwa.

Wyrok w sprawie *Stardust Marine* przyczynił się do sformułowania kolejnego elementu składającego się na warunek interwencji państwa lub przy użyciu zasobów państwowych – przypisywalności środka państwu [493]. W tej sprawie TS dokonał sądowej kontroli decyzji Komisji Europejskiej uznającej za pomoc państwa pożyczki, poręczenia oraz konwersje długu na kapitał zakładowy, oferowane przez kontrolowaną przez państwo grupę *Crédit Lyonnais* na rzecz spółki *Stardust Marine.* Środki te wiązały się z udzieleniem temu podmiotowi nierynkowej korzyści, biorąc pod uwagę, że ich warunki odbiegały od tych na jakich instrumenty te mogły być zastosowane w odniesieniu do

[491] Zob. zaprezentowaną dyskusję przedstawicieli doktryny w sprawie *ProussenEnergia, Ł.* Grzejdziak, Regulacja finansowania…, s. 76 i n.
[492] Na temat orzeczenia w sprawie PraussenElektra, zob. A. Nykiel-Mateo, Pomoc państwa…, s. 96 i n. oraz cytowana tam literatura.
[493] Wyrok TSUE z 16.05.2002 r. w sprawie C-482/99 Francja przeciwko Komisji (Stardust Marine), ECLI:EU:C:2002:294.

podmiotu, który tak jak *Stardust Marine* znajdował się w trudnej sytuacji finansowej. Decyzja o przyznaniu środków wsparcia podjęta została przez bank, bez udziału władz publicznych. W sprawie *Stardust Marine* za ocenę weryfikacji spełnienia przesłanek interwencji państwa przy użyciu zasobów państwowych składa się badanie: finansowania korzyści z zasobów państwowych i przypisania środka państwu.

Wyjaśnić należy, że publicznoprawny status podmiotu, który udziela środka wsparcia nie przekłada się automatycznie na kontrolę państwa nad zasobami, z którego jest on finansowany. Przy ocenie, czy doszło do transferu zasobów państwowych istotne jest ustalenie, czy państwo było w stanie rzeczywiście wywrzeć wpływ na decyzję o przyznaniu korzyści, czy sprawowało ono kontrolę nad zasobami, z których finansowana była pomoc[494].

W wyroku w sprawie *Essent Netwerk Noord* Trybunał ustosunkował się do klasyfikacji, jako pomocy państwa, środków wsparcia przyznanych holenderskim przedsiębiorstwom energetycznym tytułem rekompensaty kosztów osieroconych[495]. Zgodnie z ustawodawstwem holenderskim rekompensaty te były z dopłat do cen energii wnoszonych przez odbiorców i przekazywanych za pośrednictwem operatora przesyłowego do spółki pod firmą SEP. W wyroku podkreślono, że decydujące znaczenie w procesie klasyfikacji środków, z których finansowana jest pomoc jako zasobów państwa, ma kwestia alokacji uprawnień do dysponowania nimi.

Pomocą państwa są więc korzyści udzielone przedsiębiorstwu przez inne podmioty niezależnie od państwa, jeżeli nie miały one możliwości swobodnego dysponowania tymi środkami, a realizowały ściśle obowiązek nałożony przez państwo. Jak słusznie zauważa Ł. Grzejdziak okoliczność, że państwo nakłada na prywatnych dysponentów zasobów obowiązek przekazywania określonych korzyści na rzecz podmiotu trzeciego, pozbawia je przymiotu zasobów prywatnych[496].

W sprawie *Vent De Colére* Trybunał rozstrzygnął kwestię spełnienia warunku interwencji państwa lub przy użyciu zasobów państwowych przez francuski mechanizm

---

[494] Wyrok z 15.07.2004 r. w sprawie *Pearle BV, Hans Prijs Optiek Franchise BV i Rinck Opticiëns BV przeciwko Hoofdbedrijfschap Ambachten,* ECLI:EU:C:2004:448.; Zob. Komentarz do wyroku w sprawie *Pearle*, Ł. Grzejdziak, Od PraussenElektra do Enea. W poszukiwaniu granic pojęcia pomocy państwa, w: Sektory infrastrukturalne – problematyka prawna, red. Maria Królikowska-Olczak, Warszawa 2018, s. 200-2002.

[495] Wyrok z 17.06.2008 r. w sprawie C-206/06, *Essent Netwrk Noord BV,* ECLI:EU:C:2008:413.

[496] Ł. Grzejdziak, Od PraussenElektra …., s. 203.

rekompensaty dodatkowych kosztów zakupu energii wiatrowej[497]. Mechanizm ten polegał na wprowadzeniu obowiązku zakupu, po cenie wyższej niż rynkowa, energii wiatrowej przez Élektrecité de France i tzw. nieznacjonalizowanych dystrybutorów energii elektrycznej. Dodatkowe koszty, które wynikały z realizacji tego obowiązku pokrywane były przez odbiorców końcowych, którzy wnosili dodatkowe opłaty proporcjonalne do zużycia energii, zgodnie z zarządzeniem ministra. Ze względu na to, że środek został wprowadzony zarządzeniem, Trybunał ocenił, że środek ten można przypisać państwu. W odniesieniu do kwestii finansowania środka z zasobów publicznych TSUE, powołując się na orzecznictwo w przedmiocie klasyfikacji jako pomocy państwa zwolnień podatkowych, wskazał, że „środki niewiążące się z przekazaniem zasobów publicznych mogą wchodzić w zakres pojęcia pomocy"[498].Podkreślił także, że „art. 107 ust. 1 TFUE dotyczy wszelkich środków pieniężnych, które władze publiczne mogą rzeczywiście wykorzystać w celu wspierania przedsiębiorstw, bez względu na fakt, czy środki te w sposób stały są, czy też nie są częścią majątku państwa. W związku z tym nawet jeśli kwoty odpowiadające rozważanemu środkowi są stale w posiadaniu skarbu państwa, to fakt, że stale znajdują się pod kontrolą publiczną, a zatem w dyspozycji właściwych organów krajowych, wystarczy aby mogły być uznane za zasoby państwowe"[499]

Zaakcentować trzeba, że nie każdą interwencję dokonywaną przez państwo należy postrzegać jako pomoc publiczną w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE. Inwestycja dokonana przy użyciu środków państwowych zrealizowana na warunkach, które byłyby możliwe do przyjęcia przez inwestora prywatnego w kontekście gospodarki rynkowej przy braku ingerencji ze strony państwa, uznana jest za dokonaną w warunkach rynkowych i w związku z tym - pozbawiona elementu pomocy państwa. W tej sytuacji przyjmuje się, że państwo zachowuje się tak jak każdy uczestnik rynku, nie udzielając korzyści ekonomicznej uczestnikom rynku[500]. Klasyfikacja środka wsparcia jako pomocy publicznej wymaga oceny spełnienia wszystkich przesłanek. Powinna być dokonywana w ramach samooceny państwa członkowskiego, co w praktyce oznacza, że

[497] Wyrok TSUE z 19.12.2013 r. w sprawie C-262/12, *Association Vent De Colére Fédération nationale i inni przeciwko Ministré de l`Écologie, du Développement durable, des Transports et du Logement, Ministre de l`Économie, des Finances et de l`Industrie,* ECLI:EU:C:2013 :851.
[498] Tamże, pk. 19.
[499] Tamże, pkt 21.
[500] K. Piechucka, Państwo ryzykant? Pomoc państwa na rzecz wspierania inwestycji podwyższonego ryzyka w małych i średnich przedsiębiorstwach, (w:) Prawo i ekonomia konkurencji, red. Bartłomiej Kurcz, Warszawa 2010, s. 379.

określenie, czy dany środek spełnia przesłanki art. 107 ust. 1 TFUE należy do obowiązku podmiotu udzielającego pomocy.

4.3. Przyznanie nierynkowej korzyści o selektywnym charakterze.

Korzyść w rozumieniu art. 107 ust.1 TFUE oznacza „każdą korzyść gospodarczą, której dane przedsiębiorstwo nie mogłoby uzyskać w normalnych warunkach rynkowych, tj. bez interwencji państwa”[501]. Komisja Europejska przyjmuje szeroką definicję korzyści, wskazując, że występuje ona zawsze, o ile sytuacja finansowa przedsiębiorstwa ulega poprawie w wyniku interwencji państwa na warunkach innych niż standardowe warunki rynkowe. Traktat nie wprowadza rozróżnienia między korzyścią a selektywnością. Posługuje się ogólnym pojęciem „uprzywilejowania” niektórych przedsiębiorstw lub produkcji niektórych towarów. Pojęcia korzyści i selektywności wynikają z orzecznictwa, które dostarcza wielu przykładów różnorodnych form korzyści, od świadczeń pozytywnych po zaoszczędzenie wydatków, które w normalnych warunkach beneficjent pomocy musiałby ponieść oraz pokazuje jak wiele różnych sposobów używają państwa członkowskie w celu wspierania przedsiębiorstw krajowych[502].

Korzyść definiuje się jako przyznanie przywilejów przedsiębiorcom „zwalniając ich z obciążeń, które normalnie są pobierane z ich budżetów”[503]. W odniesieniu do wszelkiego rodzaju zwolnień najważniejsze jest ustalenie, co jest wyjątkiem, a co regułą w odniesieniu do danego przedsiębiorstwa. Trudność powstaje w odniesieniu do norm nakładających na przedsiębiorstwa podatki czy opłaty parafiskalne, które to normy mogą różnicować przedsiębiorstwa w zależności od wielu kryteriów (np. obrotu, dochodu, stopnia emisji spalin). Przez ten pryzmat pojęcie korzyści jest związane z pojęciem selektywności, które również odwołuje się do „wspólnego systemu” – punktu odniesienia w celu ustalenia czy mamy do czynienia z odstępstwem, które uprzywilejowuje określoną

[501] Zawiadomienie Komisji w sprawie pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust.1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz. Urz. UE C 262 z 19.07.2016 r., s. 1, pkt. 66.
[502] Zob. M. Szydło, Pojęcie pomocy państwa w prawie wspólnotowym, „Studia Europejskie” 2002, nr 4, s. 36; A. Nykiel, Pojęcie pomocy państwa w świetle prawa Unii Europejskiej, w: Prawo gospodarcze Wspólnoty Europejskiej na progu XXI wieku, pod red. C. Mika, Toruń 2002, s. 196 i n.
[503] Wyrok SPI z 13.09.2006 r. w sprawie *British Aggregates, T-210/02, Zb. Orz.* 2006, s.II-2789.

grupę przedsiębiorstw, czy też z regułą, która potencjalnie dotyczy nieskończonej ilości podmiotów[504].

Przesłanka selektywnego zastosowania środka państwowego stanowi jeden z elementów konstytutywnych pojęcia pomoc państwa[505]. Selektywny charakter odróżnia środki stanowiące pomoc państwa od ogólnych środków wsparcia, które znajdują zastosowanie względem przedsiębiorstw, we wszystkich sektorach gospodarki państwa członkowskiego. Poza zakresem art. 107 ust.1 TFUE znajdują się więc środki ogólnej polityki monetarnej i fiskalnej takie jak: zmiany stóp procentowych, wprowadzenie nowych zasad opodatkowania bardziej korzystnych dla wszystkich przedsiębiorców, dewaluacja waluty itp.[506]. Waga tego warunku polega na tym, że stanowi on punkt wyjścia do badania dalszych przesłanek. Bez uprzywilejowania nie można wskazać na naruszenie konkurencji, ani na przesłankę wymiany handlowej. Trudność jaką powoduje przesłanka selektywności sprowadza się do jej subiektywnego i ocennego charakteru.

TSUE w sprawie *Adria-Wien* dokonał obiektywizacji testu selektywności pomocy państwa, dotyczącej klasyfikacji jako selektywnego podatku ekologicznego od zakupu energii elektrycznej i gazu[507]. Odpowiadając na pytanie prejudycjalne sądu austriackiego, TSUE potwierdził najpierw, że nie stanowi pomocy publicznej „środek państwowy, który przyznaje korzyść wszystkim bez różnicy, przedsiębiorstwom na terenie kraju"[508]. Przypomniał następnie, że dla zastosowania art. 107 TFUE bez znaczenia pozostaje okoliczność, czy sytuacja beneficjenta jest lepsza, czy też gorsza w porównaniu do sytuacji sprzed wprowadzenia danego środka wsparcia. Istotny jest jedynie fakt, czy środek jest w stanie „faworyzować niektóre przedsiębiorstwa lub produkcję niektórych towarów, w porównaniu z innymi przedsiębiorstwami, które znajdują się w sytuacji prawnej i faktycznej porównywalnej w świetle celu, któremu służy dany środek"[509].

Pojawia się kolejne zagadnienie, oceny zgodności z regułami pomocy publicznej planowanego dofinansowania badań związanych z poszukiwaniem złóż geotermalnych.

---

[504] Obwieszczenie Komisji w sprawie stosowania reguł pomocy publicznej do środków związanych z bezpośrednim opodatkowaniem działalności gospodarczej (Dz. Urz. z 1998 r. C384/3); B. Kurcz, Między ustami a brzegiem pucharu…gdzie jest pomoc państwa? Definicja pomocy państwa w świetle orzec

[505] Por. m. in. Kimberly Clark, pkt. 24;z dnia 1 grudnia 1998 r. w sprawie C-200/97, Escotrade Srl v. Altiforni e Ferriere di Servola SpA (AFS), ECR 1998, s. I-7907, pkt 40 i 41.

[506] S. Dudzik, Pomoc państwa…, s. 37; R. M. D`Sa, European Community….s. 83.

[507] Wyrok w sprawie C-143/99, Adria-Wien Pipeline.

[508] Ibidem, pkt 35.

[509] Ibidem, pkt 41.

Działalność bowiem podejmowana przez jednostki samorządu terytorialnego polegająca na poszukiwaniu złóż geotermalnych w celu poznania zasobów jednostki w tym zakresie nie jest wykonywaniem działalności gospodarczej lecz wykonywaniem obowiązków wskazanych w art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy o samorządzie gminnym[510], dotyczących ochrony środowiska i przyrody oraz w art. 19 ust. 3 pkt 3 i art. 20 ust. 2 pkt 1a ustawy prawo energetyczne, dotyczących uwzględniania odnawialnych źródeł energii w opracowywanych planach zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru gminy lub jej części. Odrębnym zagadnieniem, co trzeba zaznaczyć, pozostaje kwestia późniejszego przeznaczenia otworu geotermalnego. Niewykluczona jest bowiem sytuacja, w której może on zostać wykorzystany do prowadzenia działalności gospodarczej. Komisja Europejska w komunikacie *Zawiadomienie Komisji w sprawie pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej* wprowadza wyraźny podział, stwierdzając: „Gdy infrastruktura, pierwotnie wykorzystywana do działalności niegospodarczej, zostanie w późniejszym terminie przeznaczona do użytku gospodarczego, przy ocenie finansowania na podstawie zasad pomocy państwa zostaną wzięte pod uwagę wyłącznie koszty przekształcenia tej infrastruktury na użytek gospodarczy". W związku z tym pomocą publiczną objęte zostaną wyłącznie koszty polegające na przekształceniu otworu geotermalnego w sposób umożliwiający wykorzystanie go do prowadzenia działalności gospodarczej, tj. wybudowanie na nim niezbędnej infrastruktury (np. wymienników ciepła, pomp tłoczących wodę) do bezpośredniego przetransportowania ciepła na powierzchnie ziemi do wymienników przekazujących ciepło dalej. Wymaga jednak podkreślenia, że pomoc publiczna w omawianym przypadku wystąpi wyłącznie w sytuacji, w której budowa infrastruktury do eksploatacji odwiertu finansowana będzie ze środków zewnętrznych, pochodzących z budżetu państwa bądź środków UE. W sytuacji, w której jednostka samorządu terytorialnego zdecyduje się na budowę infrastruktury ze środków własnych, brak będzie występowania pomocy publicznej. Podobnie brak będzie pomocy publicznej w sytuacji, w której infrastruktura do eksploatacji odwiertu (dofinansowana ze środków UE lub krajowych) wykorzystana zostanie samodzielnie przez jednostki samorządu terytorialnego do ogrzewania budynków użyteczności publicznej (np. szkół, domów kultury) z uwagi na niegospodarczy charakter tych działalności.

[510] Tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 506 ze zm.; Szerzej zob. M. Biliński, W. Gonet, H. Wolska, Gospodarka komunalna. Problematyka realizacji zadań publicznych, Warszawa 2020, s. 108-115.

Należy również odpowiedzieć na pytanie, czy w wyniku udostępnienia złoża na rzecz podmiotu trzeciego doszłoby do przyznania mu pomocy publicznej. Okoliczność ta zależy od warunków, na których złoże zostałoby udostępnione. Jeżeli udostępnienie nastąpiłoby na warunkach rynkowych, a zatem po stawce, którą byłby w stanie zaakceptować hipotetyczny prywatny i kierujący się wyłącznie zyskiem dysponent złoża, wówczas jego udostepnienie przez jednostki samorządu terytorialnego nie wiązałoby się z przyznaniem nierynkowej korzyści, a tym samym udzieleniem pomocy publicznej.

W przypadku, gdyby udostępnienie złoża przez jednostki samorządu terytorialnego nastąpiło na warunkach preferencyjnych, korzystniejszych niż rynkowe, wiązałoby się ono z udzieleniem przez nią nierynkowej i selektywnej korzyści, a tym samym pomocy publicznej podmiotowi, który uzyskał do niego dostęp. Wartość takiej pomocy wyliczona powinna być jako różnica pomiędzy rynkowymi warunkami, na których normalnie udostępnione powinno zostać dane złoże, a warunkami, na których zostało ono rzeczywiście udostępnione.

Reasumując, można stwierdzić, że w każdym przypadku dla kwestii występowania pomocy publicznej na przeprowadzenie badań i odwiertów, bez znaczenia jest późniejsze wykorzystanie odwiertu, ponieważ pomocą publiczną mogą ewentualnie (tj. w zależności od sposobu wykorzystywania odwiertu) zostać objęte tylko wydatki na działania zmierzające do gospodarczego wykorzystania tego odnawialnego źródła energii.

4.4. Wpływ na handel między państwami członkowskimi i na konkurencję.

Naruszenie zasad wymiany handlowej pomiędzy państwami członkowskimi jest jednym z dwóch warunków do uznania pomocy publicznej za zakazaną pomoc antykonkurencyjną. Przyjmuje się szeroki zakres przesłanki wpływu na handel między państwami członkowskimi UE, uznając, że niemal każda pomoc udzielona z zasobów publicznych, która przynosi beneficjentowi selektywną korzyść wpływa, co do zasady, na handel między państwami członkowskimi. Praktyka sądów pokazuje, że przesłanka ta może być spełniona nawet, jeżeli beneficjent działa wyłącznie na obszarze jednego państwa członkowskiego. Jak stwierdził Europejski Trybunał Sprawiedliwości (obecnie

Trybunał Sprawiedliwości UE) w sprawie *Philip Morris*[511] pomoc finansowa państwa wzmacnia pozycję przedsiębiorstwa w porównaniu do innych przedsiębiorstw konkurujących w handlu wewnątrzwspólnotowym. Pomoc publiczna może mieć wpływ na wymianę handlową, niezależnie od tego czy liczba beneficjentów w ogólnej liczbie przedsiębiorców tej samej kategorii jest niewielka, ani od tego czy sektor, dla którego pomoc jest udzielana ma niewielkie znaczenie dla całości gospodarki danego kraju. Negatywny wpływ pomocy publicznej na wymianę handlową nie jest równoznaczny z tym, że dotyczy wyłącznie towarów wywożonych do innego państwa członkowskiego[512]. Decydujące znaczenie dla spełnienia tej przesłanki ma fakt istnienia wewnątrzwspólnotowej wymiany handlowej, towarami lub usługami, których oferentem jest beneficjent wsparcia.

Miarą pozwalająca ocenić czy konkretne wsparcie udzielone przedsiębiorcy jest do pogodzenia z zasadami prawa konkurencji jest przeprowadzenie testu prywatnego inwestora[513]. Istotne dla prawidłowej kwalifikacji jest ustalenie, czy dany podmiot uzyskał przysporzenie o charakterze nieekwiwalentnym, biorąc pod uwagę warunki rynkowe. Test prywatnego inwestora jest oceną działań dokonywaną w celu ustalenia, czy zastosowane przez podmiot publiczny ulgi lub ułatwienia w spłacie zobowiązań byłyby możliwe do zaakceptowania przez prywatnego, racjonalnie postępującego inwestora kierującego się wyłącznie względami komercyjnymi. Dokonuje się oceny, czy podmiot publiczny zachowuje się w danym przypadku jak prywatny wierzyciel, który działając w normalnych warunkach rynkowych, ma na celu odzyskanie należnych mu kwot wraz z odsetkami, w wysokości, jaka rekompensuje mu stratę poniesioną w związku z opóźnieniem w spłacie należności lub odzyskanie długu w wysokości wyższej od tej, jaką uzyskałby w przypadku przeprowadzenia likwidacji przedsiębiorstwa dłużnika.

W literaturze wskazuje się na bliskie związki przesłanki wpływu pomocy na handel wewnątrzwspólnotowy i na konkurencję[514]. Zakłócenie konkurencji lub zagrożenie jej

[511] Orzeczenie ETS z 17 września 1980 r. w sprawie 730/79: Philip Morris Holland BV. V. Komisja, Zb. Orz. 1980, s. 2671.
[512] A. Dobaczewska, Pomoc publiczna w: Prawo gospodarcze publiczne, red. A. Powałowski, Warszawa 2017, wyd. 4, s.334 i n.
[513] S. Dudzik, Pomoc państwa dla przedsiębiorstw w prawie Wspólnoty Europejskiej. Między neutralnością a zaangażowaniem, Kraków 20002, s. 230; O. Lissowski, Pomoc publiczna dla przedsiębiorców – regulacje Unii Europejskiej i polskie, t.1, Kierunki zmian, priorytety, dokumenty, Poznań 2004.
[514] M. Pawełczyk, Pomoc publiczna w: System Prawa Administracyjnego, tom 8b, Publiczne prawo gospodarcze, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2018, s. 815 in oraz cytowana tam literatura.

zakłóceniem ma miejsce, jeżeli dany środek wsparcia poprawia rynkową pozycję jego beneficjenta względem konkurentów. Dotyczy to przy tym zarówno konkurencji aktualnej jak i potencjalnej. Oznacza to, że analiza ewentualnych skutków dla konkurencji wynikających z udzielania środka powinna uwzględniać nie tylko aktualną sytuację rynkową, lecz również powinna obejmować przyszłe sytuacje. Trybunał zauważył równocześnie, że relatywnie niewielka kwota pomocy lub relatywnie niewielkie rozmiary przedsiębiorstwa – beneficjenta pomocy same przez się nie wykluczają naruszenia handlu wewnątrzunijnego[515].

5. Fundusze unijne jako instrument finansujący/współfinansujący rozwój rynku odnawialnych źródeł energii.

Osią rozważań będzie próba odpowiedzi na pytanie czy środki pomocowe Unii Europejskiej przyczyniają się do rozwoju sektora odnawialnych źródeł energii. Celem będzie przedstawienie wpływu środków pochodzących z budżetu UE na rozwój rynku odnawialnych źródeł energii.

Inwestycje w energetykę generują ogromne koszty, często nie uzyskując środków zwrotnych za ich wykorzystanie poza efektami rzeczowymi. Jednym z instrumentów finansujących/współfinansujących rozwój sektora odnawialnych źródeł energii mogą być otrzymane fundusze z Unii Europejskiej. Możliwości uzyskania dofinansowania na projekty z funduszy unijnych na rozwój rynku energii odnawialnej należy rozważyć mając przede wszystkim na uwadze założenia strategii *Europa 2020,* obejmującej lata 2014-2020 i strategii *Europejski Zielony Ład* lata 2021-2027[516].

Ze względu na przeznaczenie i sposób tworzenia oraz wykorzystywania, w literaturze wyróżnia się co najmniej trzy grupy funduszy unijnych:

1) Fundusze strukturalne wspierające rozwój regionalny,
2) Fundusz Spójności,

[515] Orzeczenie ETS w sprawie C-142/87, Belgium v. Commission, [1990] ECR 1-959.

[516] Od momentu akcesji, w Polsce funkcjonują następujące perspektywy finansowe: fundusze z perspektywy finansowej 2000-2006 (okres niskiego wydatkowania środków unijnych, w tym na OZE); 2007-2013 (środki europejskie zostały wykorzystane niemal w całości zarówno w skali kraju jak i regionów), zob. Fundusze Europejskie na energetykę odnawialną, Narodowa Strategia Spójności dla rozwoju Polski, Warszawa 2009; P. Solarz, Polityka regionalna w Polsce w warunkach integracji europejskiej w latach 2004-2010, Warszawa 2011, s. 159; oraz perspektywy finansowe 2014 i 2021-2027.

3) Pozostałe fundusze niestrukturalne, z których UE udziela pomocy finansowej dla państw członkowskich oraz dla państw trzecich[517].

W latach 2014-2020 Polsce przyznano 82,5 mld Euro na realizację polityki spójności, która to kwota została podzielona m. in. na realizację 6 programów krajowych i 16 programów regionalnych. Regionalny Program Operacyjny (RPO) jest dokumentem stworzonym odrębnie dla każdego województwa w Polsce, z uwzględnieniem planów rozwoju oraz sytuacji społeczno-gospodarczej danego obszaru. Każdy Regionalny Program Operacyjny określa główne osie priorytetowe, w ramach których jest udzielane wsparcie. Dzięki takiemu rozwiązaniu władze samorządów terytorialnych mają zapewnioną większą samodzielność w realizacji swoich celów rozwojowych. Łączny budżet przeznaczony na wszystkie RPO 2014-2020 to kwota 31,28 mld Euro, co stanowi 40% wszystkich dostępnych środków dla Polski. Pozwala to efektywniej wspierać inwestycje, które najbardziej odpowiadają potrzebom danego regionu, wspierając także politykę sektora odnawialnych źródeł energii[518]. W tym okresie programowania nowością był sposób finansowania, ponieważ programy regionalne były zasilane z dwóch funduszy UE, a mianowicie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego.

Zgodnie z treścią art. 3 ust 2 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 108/2006[519] wskazano, że w ramach priorytetów inwestycyjnych fundusz ten przyczynia się również do wsparcia przejścia do gospodarki niskoemisyjnej, odpornej na zmiany klimatu, zasobooszczędnej i sprzyjającej ochronie środowiska, przez usprawnienie systemów kształcenia i szkolenia niezbędnych do dostosowania umiejętności i kwalifikacji w sektorach związanych ze środowiskiem i energią.

W perspektywie 2014-2020 najwięcej środków zostało przeznaczonych na Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, w ramach którego objęto wsparciem: zmniejszenie emisyjności gospodarki, ochronę środowiska, rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego w miastach; poprawę bezpieczeństwa energetycznego.

[517] C. Kosikowski, Finanse i prawo finansowe Unii Europejskiej, Warszawa 2014, s. 135-136.
[518] D. Klimaszewska, Programy operacyjne Unii Europejskiej na rzecz sektorów infrastrukturalnych, w: Sektory infrastrukturalne – problematyka prawna, M. Królikowska-Olczak (red.), Warszawa 2018, s. 499.
[519] Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r. s.470.

Finansowanie programu odbywa się za pośrednictwem trzech źródeł: z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, środków krajowych – publicznych i prywatnych. Najważniejszym beneficjentem Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko są podmioty publiczne, w tym jednostki samorządu terytorialnego oraz podmioty prywatne. Drugim co do wielkości środków jest Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, który jest zasilany przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego. Celem tego programu jest wspieranie innowacyjności i konkurencyjności polskiej gospodarki.

Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami oraz przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym stanowi priorytet Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich[520].

Obok bezzwrotnych dotacji Unia Europejska udostępnia także tzw. instrumenty zwrotne, czyli pożyczki i kredyty. Korzystać z nich mogą zarówno przedsiębiorcy, jak i samorządy[521].

Do funduszy strukturalnych zalicza się m. in. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego[522], który ma służyć niwelowaniu dysproporcji w poziomie rozwoju regionów w ramach UE (wynika to także z art. 176 TFUE). Fundusz ten jest skoncentrowany na kilku obszarach priorytetowych: na innowacjach i badaniach, agendzie cyfrowej, wspieraniu małych i średnich przedsiębiorstw, a także na gospodarce niskoemisyjnej. Na podstawie art. 5 ust. 4 lit. b i c rozporządzenia przewidziano priorytety inwestycyjne w zakresie efektywności energetycznej o treści analogicznej jak w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1081/2006[523].

---

[520] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z 17.12.2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich i uchylającego rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 oraz aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej (Dz. Urz. UE L 347 z 20.13.2013 r., s. 487).

[521] Https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/xasady-działanie-funduszy/fundusze-europejskie-w-polsce/.

[522] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia" oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz. Urz. UE L z 2013 r., nr 347, s.289.

[523] Dz. U. UE L z 2013 r., nr 347, s. 470.

Fundusz Spójności jest jednym z głównych instrumentów realizacji polityki spójności[524]. Fundusz Spójności jest skierowany do państw członkowskich, nie zaś do regionów. Finansuje tylko duże projekty, które nie są finansowane w ramach programów, a bezpośrednio z funduszu. Podstawą prawną funkcjonowania Funduszu Spójności jest art. 177 TFUE zgodnie z którym jego zadaniem jest finansowe wsparcie realizacji programów dotyczących środowiska naturalnego i sieci transeuropejskich w zakresie infrastruktury transportu. W motywie nr 4 preambuły oraz w art. 4 lit. a pkt ii i iii rozporządzenia wskazano, że w ramach polityki ochrony środowiska środki Funduszu Spójności powinny służyć przede wszystkim zwiększeniu efektywności energetycznej i wsparciu energetyki odnawialnej. W ramach Funduszu Spójności wyróżnia się zarówno w perspektywie 2014-2020, jak i w perspektywie 2021-2027[525] program operacyjny „Łącząc Europę" który jest finansowany zarówno ze środków Funduszu Spójności (tzw. pula kohezyjna) jak i z puli ogólnej, niepodlegającej temu funduszowi.

Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT) *Interreg* odróżnia od programów regionalnych i krajowych międzynarodowy charakter. Stanowi on instrument polityki spójności, umożliwiający wspólne rozwijanie potencjału zróżnicowanych obszarów[526]. W ramach EWT na wyróżnienie, z punktu widzenia rozwoju rynku OZE, zasługują projekty infrastrukturalne o znaczeniu europejskim w obszarze energetyki w ramach instrumentu „Łącząc Europę" (*ang. Connecting Europe Facility).* W szczególności instrument ten przyczynia się do inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu kształtując sprzyjające inwestycjom publicznym i prywatnym otoczenie dzięki połączeniu instrumentów finansowych z bezpośrednim finansowaniem unijnym, a także dzięki wykorzystaniu synergii między sektorami. Instrument ten, jak założono, umożliwia UE osiągnięcie do 2020 r. poziomów docelowych w postaci 20% ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, 20% zwiększenia efektywności energetycznej i podniesienia udziału energii ze źródeł odnawialnych do 20% przy zapewnieniu większej solidarności między państwami członkowskimi[527].

[524] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1300/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1084/2006 r. (DZ. Urz. UE L z 2013 r., nr 347, s.281).
[525] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1153 z dnia 7 lipca 2021 r. ustanawiającym instrument „Łącząc Europę", zmieniające rozporządzenie (UE) nr 913/2010 oraz uchylające rozporządzenia (WE) nr 680/2007 i nr 67/2010 (Dz. Urz. UE L z 2013 r., nr 348, s. 129.
[526] D. Klimaszewska, Fundusze europejskie na rzecz sektorów…, s. 509-510.
[527] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z 19.10.2011 r. ustanawiające instrument „Łącząc Europę" COM (2011) s. 665.

Poza wymienionymi programami i instrumentami należy wskazać ramowy program, opierający się na strategii Europa 2020, utworzony na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 129/2013 z 11.12.2013 r. ustanawiający „Horyzont 2020" (*ang. The Framework Programme for Research and Innovation). „*Horyzont 2020" opiera się na trzech filarach, w tym w filarze wyzwania społeczne odnosi się do bezpieczeństwa, czystej i efektywnej energii oraz działań w dziedzinie klimatu, środowiska, efektywnej gospodarki zasobami i surowcami. Struktura tego programu odpowiada założeniom strategii Europa 2020, stąd jego celem jest m.in. wsparcie bezpiecznej, czystej i efektywnej energii. Podobny charakter ma instrument „Łącząc Europę". Z mocą od dnia 1 stycznia 2021 r. „Horyzont 2020" został zastąpiony programem ramowym „Horyzont Europa"[528].

Rozważając aspekty dofinansowania inwestycji w odnawialne źródła energii nie sposób pominąć znaczenia instrumentów finansowych krajowych, zwłaszcza tych przyznawanych poszczególnym beneficjentom przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). W latach 2015-2020 NFOŚiGW udzielał dofinansowania w ramach następujących programów związanych z efektywnością energetyczną i wykorzystaniem OZE: LEMUR – energooszczędne budynki użyteczności publicznej; poprawa jakości powietrza; SOWA – oświetlenie zewnętrzne; budownictwo energooszczędne[529], „Mój Prąd" – instalacja fotowoltaiczna[530]. W roku 2021r. NFOŚiGW opublikował zasady aplikowania do następujących programów wspierających energię elektryczną: adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczenie skutków zagrożeń środowiska; budownictwo energooszczędne, w tym część druga; PUSZCZYK – niskoemisyjne budynki użyteczności publicznej; SOWA – oświetlenie zewnętrzne[531]; „Czyste powietrze", który dotyczy właścicieli domów jednorodzinnych i lokali mieszkalnych[532].

Warto podnieść, że Polska jest w czołówce krajów UE, zarówno jeśli chodzi o wartość inwestycji, jak i zgodność z procedurami, zgodność z prawem, co potwierdzają

[528] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021 /695 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa" oraz zasady uczestnictwa i upowszechniania obowiązujące w tym programie oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1290/2013 i nr 1291/2013 (Dz. Urz. UE L nr 170, s. 1.
[529] https://www.gov.pl/web/nfosigw/programy-2015-2021, dostęp dnia 13.10.2021.
[530] https://www.nfosigw.gov.pl
[531] Https://www.gov.pl/web/nfosigw/programy-2021., dostęp 13.10.2021.
[532] https://czyste powietrze.gov.pl, dostęp dnia 13.10.2021.

audyty Europejskiego Trybunału Obrachunkowego. Efekty realizacji polityki spójności w Polsce są zdecydowanie pozytywne. Dystans pomiędzy Polską a pozostałymi państwami UE mierzony wskaźnikami ekonomicznymi zmalał, a część tej zmiany jest efektem realizacji polityki spójności. Około 8,4% średniorocznego wzrostu produktu krajowego Polski w okresie 2004-2020 było rezultatem przedsięwzięć współfinansowanych z funduszy unijnych[533].

W nowej perspektywie finansowej (2021-2027) podstawową formą wsparcia będzie dotacja. Jest to forma bezzwrotna mająca zastosowanie w projektach, które nie generują dochodów. Kontynuowane będzie także wsparcie zwrotne, w tym pożyczki, poręczenia i gwarancje. Jest to pomoc dla przedsiębiorców w projektach generujących dochód. Obejmuje obszary energetyki, innowacyjności oraz wybrane typy projektów z zakresu środowiska i transportu[534]. Inwestycje będą realizowane tak jak w poprzednich okresach programowania zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym. Programy regionalne tak jak dotychczas będą finansowane z dwóch funduszy – Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności oraz Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. W perspektywie finansowej 2021-2027 zmieni się system organizacji programów UE. W poprzednim okresie było sześć programów krajowych, obecnie będzie osiem. Zamiast planowanego programu krajowego, który miał być finansowany z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji planowane jest wdrażanie działań regionalnych. Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji to nowy instrument, stanowiący odpowiedź na wyzwania związane z wdrażaniem Europejskiego Zielonego Ładu. Polska otrzyma z niego 3,85 mld euro. Wdrażane będą one w województwach: śląskim, dolnośląskim, wielkopolskim, łódzkim i małopolskim. Podstawą ich wydatkowania będą przygotowane przez regiony terytorialne plany sprawiedliwej transformacji. Plany określają m. in. geograficzny zasięg planowanej interwencji oraz jej rodzaje. Plany wskazują, jak ograniczyć społeczne, gospodarcze i środowiskowe skutki

[533] Wywiad z Ministrem Grzegorzem Pudą „Gazeta Polska" z 01/06/2022, s. 22.
[534] Wielkość przyznanych Polsce pieniędzy z Polityki spójności wynosi 66,4 mld euro (ceny stałe z 2018 r.). Dodatkowo Polska otrzyma 3,5 mld euro (ceny stałe z 2018 r.) z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Ma on wspierać polskie regiony w procesie odchodzenia od gospodarki opartej na paliwach kopalnych. Umowa partnerska 2021-2027, podstawowy dokument, który określa współpracę z UE i Polska, określa cele, zakres interwencji, odpowiedzialne instytucje. Uzgodnione z UE strategie wykorzystywania funduszy.

planowanej transformacji klimatycznej. Na poziomie krajowym pozostaje komponent w ramach programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko[535].

Polska jest zobowiązana przeznaczyć co najmniej 25% środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na cele związane z innowacyjną, nowoczesną, cyfrową gospodarką oraz 30% na cele powiązane ze środowiskiem i klimatem. Wyzwania obejmujące transformację energetyczną mają szczególne znaczenie po agresji Rosji na Ukrainę. Celem jest bezpieczeństwo energetyczne i rozwój gospodarczy Polski.

Planowane działania w zakresie wsparcia produkcji energii ze źródeł odnawialnych obejmować będą budowę i rozbudowę odnawialnych źródeł energii wraz magazynami; rozwój energetyki prosumenckiej, czyli rozproszonych instalacji o małej mocy; niwelowanie niestabilności produkcji energii z OZE za pomocą instalacji hybrydowych. Działanie te przyczynią się do transformacji energetycznej w kierunku rozwoju energetyki odnawialnej oraz wzrostu udziału OZE w końcowym zużyciu energii. Nie można nie odnotować, że poprzez wykorzystanie odnawialnych źródeł energii nastąpi nie tylko zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, ale także zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii jest zbieżne z celami Europejskiego Zielonego Ładu (*ang. Green Deal).*

Realizacja Krajowego Planu Odbudowy (KPO) przyczyni się do wdrażania pięciu wymiarów unii energetycznej: bezpieczeństwo energetyczne; wewnętrzny rynek energii; efektywność energetyczna; obniżenie emisyjności; badania naukowe i konkurencyjność. Krajowe cele, wynikające zarówno z Krajowego Planu na rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030 jak i Polityki energetycznej Polski do 2040 r[536] stanowią wkład w realizację unijnych zobowiązań klimatycznych w ramach Porozumienia Paryskiego oraz w kierunku dążenia do neutralności klimatycznej.

[535] Wszystkie programy realizowane w polityce spójności w latach 2014-2020 będą miały swoich następców tj.: Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko, Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki, Fundusze Europejskie na Rozwój Społeczny, Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy, Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej oraz Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich. Realizowany też będzie w ramach polityki spójności program Fundusze Europejskie na Pomoc Żywieniową. W perspektywie 2014-2020 analogiczny program był finansowany poza polityką spójności z Europejskiego Funduszu Najbardziej Potrzebującym. W perspektywie 2021-2027 będzie on finansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Wymienić należy również Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury, a program będzie nazywał się Fundusze Europejskie na rzecz Rybactwa. Ten program miał swojego poprzednika w perspektywie 2014-2020: Program Operacyjny „Rybactwo i Morze" finansowany z Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego.

[536] www.gov.pl/web/klimat/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu

Podnieść trzeba, że operacje Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności, których beneficjentami są również przedsiębiorstwa OZE, mają być zgodne z unijnymi zasadami pomocy publicznej, określonymi w art. 107 i 108 TFUE (rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)[537].

6. Wnioski.

1. Istotą pomocy publicznej jest jakiekolwiek świadczenie udzielone na rzecz przedsiębiorcy od państwa lub ze źródeł państwowych, poprzez zwiększenie wydatków lub zmniejszenie przychodów ze strony państwa, które łączy się z przyznaniem temu beneficjentowi korzyści, których nie mógłby uzyskać w ramach normalnej działalności gospodarczej. Pomoc publiczna stanowi jeden z instrumentów realizacji przez państwo funkcji wspierania gospodarki, stanowiąc jedną ze skutecznych metod interwencjonizmu państwowego na rynku odnawialnych źródeł energii. Jest to instrument stosowany przez państwo w wyjątkowych okolicznościach w celu wspierania określonych przedsiębiorstw lub sektorów gospodarki oraz pozwala osiągnąć cele polityki gospodarczej.

2. Rosnąca konkurencja na rynkach międzynarodowych oraz odbudowa gospodarek państw członkowskich UE po pandemii COVID-19 stawiają przed polską gospodarką wyzwania poprawy efektywności ekonomicznej. Dużą rolę na tym polu ma do odegrania pomoc publiczna adresowana do podmiotów sektora odnawialnych źródeł energii.

3. Beneficjentem pomocy publicznej mogą być podmioty zajmujące się wytwarzaniem energii ze źródeł odnawialnych. Pomoc ta udzielona producentom energii ze źródeł odnawialnych stanowi dozwoloną pomoc publiczną.

4.Pomoc publiczna wpisuje się w cele polskiej polityki energetycznej, będąc istotnym instrumentem wsparcia na rynku odnawialnych źródeł energii. Bez tego instrumentu wsparcia pochodzącego od państwa lub ze źródeł publicznych, energia z OZE nie będzie mogła osiągnąć wymaganego poziomu produkcji.

5. Wsparcie publiczne jest konieczne również dla osiągnięcia celów UE w zakresie rozszerzenia wykorzystania energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł, w szczególności

[537] https://eur-lex.europa.eu

tak długo jak ceny energii na rynku wewnętrznym nie będą odzwierciedlały pełnych kosztów i korzyści środowiskowych i społecznych wynikających z wykorzystywanych tych źródeł energii.

6. Fundusze unijne jako instrumenty wsparcia finansowego przyczyniają się do budowy i rozbudowy sektora odnawialnych źródeł energetyki oraz do transformacji energetycznej polskiej gospodarki.

Zakończenie

Rozprawa doktorska jest próbą weryfikacji hipotezy zakładającej, że zidentyfikowane instrumenty finansowe na rynku odnawialnych źródeł energii, które stanowią wsparcie dla produkcji tej energii stanowią spójny system, który pozwala na kształtowanie sektora odnawialnych źródeł energii zgodnie z celami polityki gospodarczej, klimatycznej wymaganej przez Unię Europejską oraz wzmacniają bezpieczeństwo energetyczne kraju.

Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym, połączone z postępem technologicznym przyczyniło się do konieczności rozważenia warunków do zrównoważonego rozwoju kraju przez pryzmat bezpieczeństwa energetycznego, rozwoju konkurencji, efektywności ekonomicznej, uwzględnienia wymogów ochrony środowiska oraz równoważenia interesów przedsiębiorstw energetycznych , a także odbiorców paliw i energii. W konsekwencji producenci energii stoją przed koniecznością wprowadzenia ambitnej polityki energetycznej, która odnosi się przede wszystkim do szerokiej gamy odnawialnych źródeł energii. Realizacja polityki Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska i klimatu oraz poprawy bezpieczeństwa energetycznego, w szczególności w obliczu prowadzonej przez Rosję wojny na Ukrainie, służy nie tylko zwiększeniu racjonalności wykorzystywania surowców energetycznych, lecz także wspierania wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych. W tym celu w rozprawie doktorskiej zostało poruszonych wiele problemów pojęciowych, metodologicznych i posłużono się kilkoma metodami badawczymi, a także wykorzystano dorobek nauki prawa oraz innych dyscyplin nauki.

Na podstawie przeprowadzonych badań należy sformułować następujące wnioski końcowe:

1. Odnawialne źródła energii są określane przez Międzynarodową Agencję Energii jako energia pochodząca z procesów naturalnych, która podlega uzupełnieniu na szybszym poziomie niż proces jej konsumpcji. Odnawialne źródła energii przez polskiego ustawodawcę są określane jako odnawialne, niekopalne źródła energii obejmujące energie promieniowania słonecznego, energię geotermalną, energię hydrotermalną, energie fal i pływów morskich, energię otrzymywaną z biomasy, biogazu, biogazu rolniczego oraz biopłynów. Prawodawca UE nie określił preferencji czy pierwszeństwa

w odniesieniu do wymienionych w pracy źródeł OZE, co sugeruje, że państwa członkowskie mogą wykorzystywać poszczególne źródła zgodnie z własnymi preferencjami.

2. Rynek OZE jest bardzo zróżnicowany. Różne rodzaje energii ze źródeł odnawialnych mogą być komplementarne względem siebie i coraz bardziej substytucyjne względem konwencjonalnych źródeł energii. Występujące zróżnicowanie stopnia wykorzystania tej energii w poszczególnych państwach wynikają z lokalnych warunków geograficznych i możliwości zagospodarowania OZE. Cechą charakterystyczną rynku OZE są bariery wejścia na rynek, co wynika nie tylko z wysokich kosztów wybudowania i utrzymania koniecznej dla tej działalności infrastruktury technicznej, ale również kosztów związanych z przestrzeganiem regulacji prawnych w zakresie ochrony środowiska. Rynkową konsekwencją regulacji prawnych jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego przez zintensyfikowanie energii ze źródeł odnawialnych, które powinny być traktowane jako przesłanka i istotny element polityki energetycznej.

3. Dźwignią rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce stały się farmy wiatrowe oraz fotowoltaika, które są najszybciej rozwijającym się rodzajem odnawialnych źródeł energii. Oprócz lądowej energetyki wiatrowej, morska energetyka wiatrowa jest obecnie jedną z najbardziej rozwijanych technologii, której koszty produkcji energii elektrycznej będą porównywalne z kosztami produkcji energii elektrycznej w funkcjonujących elektrowniach jądrowych. Podkreślić trzeba, że Bałtyk oferuje jedne z najkorzystniejszych w świecie warunków wietrznych, a polskie porty staną się zapleczem do planowanych inwestycji. Energetyka morska stanowi silny impuls dla rozwoju polskiej gospodarki.

4. W polskim systemie prawnym zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego stanowi jeden z podstawowych celów współczesnej regulacji sektora energetycznego jako sektora infrastruktury sieciowej. Wspólną cechą sektorów infrastrukturalnych jest niezbędność dostępu do określonej infrastruktury technicznej dla podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Podstawowym podmiotem bezpieczeństwa energetycznego jest Państwo, którego rola w tym zakresie nie zmieniła się, mimo postępów prywatyzacji sektora energetycznego. Istotna rola Państwa wynika z posiadanego przez nie imperium i możliwości tworzenia stosownych instrumentów prawnych, ale też władztwa nad zasobami, co stawia je w roli gwaranta i strażnika szeroko rozumianego bezpieczeństwa

energetycznego Liberalizacja rynków energii wpływa również na ujęcie przedmiotowe, umożliwiając coraz większy udział niezależnym gospodarczo przedsiębiorstwom energetycznym, a także odbiorcom indywidualnym. Wyznacza to nowe czynniki i uwarunkowania w zakresie konsolidacji sektora energetycznego oraz preferencji energii ze źródeł odnawialnych.

5. Energia odnawialna w rozwoju zrównoważonym ma na celu zrównoważenie i zintegrowanie gospodarczych, społecznych i środowiskowych polityk, nie odpowiadając jednoznacznie na pytanie, która z nich dominuje, a które powinny być podporządkowane. Polski ustawodawca poprzez promowanie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, planowanie zaopatrzenia w energię i paliwa, jawność i transparentność działań regulatora oraz zapewnienie dostępu stronom trzecim do sieci, podporządkował gospodarowanie odnawialnymi źródłami energii zasadzie zrównoważonego rozwoju. Właściwy dobór instrumentów wsparcia produkcji OZE służy nie tylko rozwijaniu rynku odnawialnych źródeł, ale zapewnia również realizację celów bezpieczeństwa energetycznego i zrównoważony rozwój kraju. Polski ustawodawca uznając rozwiązania prawne w zakresie odnawialnych źródeł energii za regulację efektywną ekonomicznie, dostrzega też wartości pozaprawne związane z kwestiami społecznymi, środowiskowymi, czy innowacyjnymi, uznając, że nie ograniczają efektywności ekonomicznej.

6. Zidentyfikowane instrumenty finansowe na rynku odnawialnych źródeł energii nie stanowią systemu, ale jedynie jego elementy. Instrumenty te w niewystarczającym stopniu inspirują do podejmowania inwestycji w odnawialne źródła energii i nie zapewniają w pełni realizację celów ekonomicznych, społecznych oraz bezpieczeństwa energetycznego i ochrony środowiska. Tym samym nie przyczyniają się do dynamicznego, a zarazem holistycznego rozwoju rynku odnawialnych źródeł. Osiągnięcie w 2050 r. zerowego poziomu emisji gazów cieplarnianych netto, w ramach którego wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych wymaga stosowania systemu instrumentów finansowych.

7. Pomoc publiczna wpisuje się w cele polskiej polityki energetycznej, będąc istotnym instrumentem wsparcia na rynku odnawialnych źródeł energii. Bez tego instrumentu wsparcia pochodzącego od państwa lub ze środków państwowych, energia z OZE nie będzie mogła osiągnąć wymaganego poziomu produkcji. Wsparcie publiczne jest konieczne również dla osiągnięcia celów UE w zakresie rozszerzenia stosowania energii

wytwarzanej z odnawialnych źródeł, a w szczególności tak długo jak ceny energii na rynku wewnętrznym nie będą odzwierciedlały pełnych kosztów i korzyści środowiskowych i społecznych wynikających z wykorzystywania tych źródeł energii.

8. Pozytywnie należy ocenić fundusze unijne jako instrumenty wsparcia finansowego, ponieważ przyczyniają się do budowy i rozbudowy sektora odnawialnych źródeł energii oraz do transformacji energetycznej polskiej gospodarki. Planowane działania w zakresie wsparcia produkcji energii ze źródeł odnawialnych obejmować powinny budowę i rozbudowę tych źródeł energii wraz z magazynami, rozwój energetyki prosumenckiej czyli rozproszonych instalacji o małej mocy, niwelowanie niestabilności produkcji energii z OZE za pomocą instalacji hybrydowych. Działania te przyczynią się do transformacji energetycznej w kierunku rozwoju energetyki odnawialnej oraz wzrostu tej energii w jej końcowym zużyciu. Nie można nie odnotować, że poprzez wykorzystanie energii z odnawialnych źródeł nastąpi nie tylko zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, ale także zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki.

9. Krajowe cele wynikające zarówno z Krajowego Planu Odbudowy na rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030, jak i Polityki Energetycznej Polski do 2040 r. stanowią wkład w realizację unijnych zobowiązań klimatycznych w ramach Porozumienia Paryskiego oraz w kierunku dążenia do neutralności klimatycznej.

Bibliografia

Augustyn S., Symulacyjne określanie prędkości wiatru dla analizy efektywności turbin wiatrowych, „Czysta Energia" 2009, nr 1;

Baehr J., Lissoń, P., Pokrzywniak J., Szambelańczyk, M Ustawa o odnawialnych źródłach energii Komentarz, Warszawa 2016;

Banasiński C., Konstytucyjne podstawy ustroju gospodarczego, w: Prawo gospodarcze. Aspekty publicznoprawne, red. H. Gronkiewicz-Waltz, M. Wierzbowski, Warszawa 2020;

Barcz J., Górka M., Wyrozumska A., Instytucje i prawo Unii Europejskiej, Warszawa 2012;

Barral V., Qui de neuf pour le dévelopmpment, durable?, « Revue Générale de Droit International Public » 2003/107/2, Johannsesburg 2002;

Bernatt M., Jurkowska-Gomułka A., Namysłowska M., Piszcz A., Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, red. T. Skoczny, Warszawa 2014;

Bernatt M., Jurkowska-Gomułka A., Namysłowska M., Piszcz A., Wyzwania dla ochrony konkurencji i regulacji rynku,. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Tadeuszowi Skocznemu, Warszawa 2017;

Bernatt M., Sieci transeuropejskie, w: Polityki Unii Europejskiej: Polityki sektorów infrastrukturalnych. Aspekty prawne, pod red. A. Jurkowskiej i T. Skocznego, t. XXVIII, Warszawa 2010,

Bernstein J., Earth Summit 2002, Workshop, Final Report 2000, www.un.org./esa/earthsummit/index.html.

Beyerlin U., Marauhn T., International Environmental Law, Hart Publishing Ltd, Oxford 2011

Będkowski-Kozioł M., Aksjologia regulacji sektora energetycznego (część II), „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2014, nr 12,

Będkowski-Kozioł M., Kierunki zmian polskiego prawa energetycznego w świetle regulacji dyrektyw 2003/54/WE oraz 2003/55/WE w sprawie wspólnych zasad dla rynku wewnętrznego energii elektrycznej i gazu ziemnego, ”Kwartalnik Prawa Publicznego” 2004, nr 1;

Biedrzycki J., Kozak M., Rynek energii elektrycznej w: Energetyka w Unii Europejskiej, Droga do konkurencji na rynkach energii elektrycznej i gazu, A. Dobroczyńska (red.), Warszawa 2003;

Biliński M., Gonet W., Wolska H., Gospodarka komunalna. Problematyka realizacji zadań publicznych, Warszawa 2020;

Biuletyn Komisji Europejskiej. Informacje o energetyce w Europie. Komisja Europejska, XVII Dyrekcja Generalna, 1994;

Blaug M., Teoria ekonomii. Ujęcie retrospektywne, Warszawa 2000;

Blicharz R., Pawełczyk M., Przedsiębiorca czyli kto? „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2004/ 3;

Błażejewska K., Prawne aspekty produkcji i wykorzystania biogazu rolniczego w Polsce, „Przegląd Prawa Rolnego” 2010, nr 1(6);

Bobrow D. B., Haliżak E., Zięba R., Kategorie bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych, w: Zięba R. (red.) Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku, Warszawa 1997;

Brack D., Calder F., Dolum M., From Rio to Johannesburg: The Earth Summit and Rio + 10, “Transnational Associations” 2001, nr 3;

Brodecki Z., Europa przedsiębiorców, Warszawa 2011;

Brodecki Z., Konkurencja, Warszawa 2004;

Brodecki Z., Prawo integracji w Europie, Warszawa 2008;

Browne R., Beyond Kyoto, „Foreign Affairs” 2004, vol. 83, nr 4;

Bukowski Z., Gospodarka o obiegu zamkniętym a prawo ochrony środowiska w: Sprawiedliwość ekologiczna w prawie i praktyce, red. T. Bojar-Fijałkowski, Gdańsk 2016;

Bukowski Z., Zrównoważony rozwój w systemie prawa, Toruń 2009;

Bukowski Z., Zrównoważony rozwój. Od utopii do praw człowieka Bezpieczeństwo ekologiczne jako kryterium koniecznych działań na zrównoważonego rozwoju, Bydgoszcz 2005;

Chmarzyński W., Umowa zakupu energii elektrycznej od wytwórcy energii ze źródeł odnawialnych, https://www.parp.gov.pl/;

Chochowski A., Energetyka wiatrowa, w: Chochowski A., Krawiec F. (red.), Zarzadzanie w energetyce. Koncepcje, zasoby, strategie, struktury, procesy i technologie energetyki odnawialnej, Warszawa 2008;

Ciechanowicz J., Zasada ekorozwoju w Konwencji o różnorodności biologicznej, „Państwo i Prawo" 1997, z. 6;

Ciechanowicz McLean J., Zasady prawa klimatycznego, Gdańskie Studia Prawnicze – Zagadnienia Nauki prawa na 40-lecie Wydziału Prawa i Administracji, pod red. J. Warylewskiego, t. XXIV, Gdańsk 2010;

Ciechanowicz-McLean J. Prawo i polityka ochrony środowiska, Warszawa 2009;

Ciechanowicz-McLean J., Ciechanowicz K., Odpowiedzialność prawna w konwencji klimatycznej, „Gdańskie Studia Prawnicze", tom XXV, 2011;

Ciechanowicz-McLean J., Globalne ocieplenie i zmiany klimatyczne: przegląd międzynarodowych działań prawnych, „Prawo i Środowisko" 2001, nr 3;

Ciechanowicz-McLean J., Handel uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych, „Gdańskie Studia Prawnicze", 2005, nr 14;

Ciechanowicz-McLean J., Prawne problemy umów międzynarodowych z zakresu ochrony klimatu, „Gdańskie Studia Prawnicze" 2012, nr 1;

Cooter R., Ulen T., Ekonomiczna analiza prawa, Warszawa 2009;

Czarnecka M., Ogłódek T. Prawo energetyczne. Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Ustawa o rynku mocy. Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych. Komentarz, Warszawa 2020;

Czech A., Bezpieczeństwo energetyczne Polski a odnawialne źródła energii (w:) Polityka ekonomiczna, red J. Sokołowski, G. Węgrzyn, Wrocław 2013;

De Vauplaine H., Bornet J. P., Droit des marchés financiers, Litec 1998;

Dębski S., Górka-Winter B., Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa, red. Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2003;

Dębski S., Ogólne i szczegółowe kryteria bezpieczeństwa państwa w: Dębski S. Górka-Winter B. (red.) Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa, Warszawa 2003;

Długosz A., Instrumenty wpływu na sektor energetyczny w gospodarce, w: Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę, pod red. A. Powałowskiego, Warszawa 2016;

Długosz T., Bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego w stanach kryzysowych jako funkcja tzw. mechanizmów rynkowych, w: Wybrane węzłowe zagadnienia współczesnego prawa energetycznego, red. A. Walaszek-Pyzioł, Kraków 2012;

Długosz T., Swora M., Walaszek-Pyzioł A. w: System Prawa Administracyjnego. T. 8b Publiczne prawo gospodarcze, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2018;

Dobrowolski A., i in. Komentarz do art. 3 (w:) Z. Muras, M. Swora(red.), Prawo energetyczne, Komentarz, Warszawa 2010;

Dobrzański P., Rola państwa we współczesnej gospodarce rynkowej, w: Przedsiębiorca w społecznej gospodarce rynkowej. Trybunały, sądy, wolność gospodarcza, pod red. Tadeusza Kocowskiego i Jana Goli, Wrocław 2015, tom C III;

Domagała M., Bezpieczeństwo energetyczne. Aspekty administracyjnoprawne, Lublin 2008;

Domagała M., Obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych, Lublin 2016;

Dudzik S., Pomoc państwa dla przedsiębiorców publicznych w prawie Wspólnoty Europejskiej. Między neutralnością a zaangażowaniem, Kraków 2002;

Duraczyński M., Filipowicz M., Porównanie zasobów energii wiatru i wody w wybranych lokalizacjach południowej Polski, „Polityka Energetyczna" 2011, t. 14, z. 1;

Dziawgo L., Zielony rynek finansowy. Ekologiczna ewolucja rynku finansowego, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2010;

Ecofys, Financing Renewable Energy in the European Energy Market, raport przygotowany dla Komisji Europejskiej, styczeń 2011;

Elżanowski E., Polityka energetyczna. Prawne instrumenty realizacji, Warszawa 2008;

Elżanowski F., Będkowski-Kozioł M., Skoczny T., Polityka energetyczna Unii Europejskiej w: Polityki Unii Europejskiej: Polityki sektorów infrastrukturalnych. Aspekty prawne, pod red. A. Jurkowskiej i T. Skocznego, t. XXVIII, Warszawa 2010;

Evans A., European Community Law of State Aid, Oxford 1987;

Federczyk W., Prawo ochrony środowiska w procesie inwestycyjno-budowlanym, Warszawa 2015;

Fedorowicz M., Koncepcja prawna finansowego stosunku prawnorynkowego (zarys założeń), „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i socjologiczny" 2018, z. 2;

Financial Instruments in ESIF programmes 2014-2020. A short reference guide for managing authorities, European Commission, 2014;

Fornalczyk A., Biznes a ochrona konkurencji, Kraków 2007;

Gadowski M., Międzynarodowa Agencja Energetyczna (MAE)-wybrane zagadnienia organizacyjno-prawne, „Biuletyn Urzędu Regulacji Energetyki" 2011, nr 4 (78);

Galster J., Unia Europejska w dobie przemian ustrojowych. Zagadnienia systemowe i instytucjonalne, Toruń 2013;

Gilbert R. L., Kahn E. P. (red), International Comparison of Electricity Regulation, Cambridge 1996;

Global Wind Report. Annual market update 2010, https://gwec.net/global-wind-report-2010;

Global Wind Statistics 2010, Global wind Energy Council, Brussels 2011;

Godlewska-Majkowska H., Zarębski P., Jaworski Ł., Uwarunkowania rozwoju inwestycji w odnawialne źródła energii do produkcji energii elektrycznej w Unii Europejskiej do roku 2020 i w latach kolejnych, „Polityka Energetyczna", t.14, z.1. 2011;

Godlewska-Majkowska H., Zarębski P., Odnawialne źródła energii jako czynnik zmian strukturalnych w polskim rolnictwie, w: Zielona energia w Polsce, red. D. Niedziółka. Warszawa;

Gonet W., Ustawa o gospodarce komunalnej, Komentarz, Wzory umów i regulaminów, Warszawa 2010;

Górski M., Architektura systemu finansowego gospodarki, Warszawa 2005;

Górski M., w: Prawo ochrony środowiska, komentarz, red. M. Górski, Warszawa 2014;

Górzyński J., Efektywność energetyczna w działalności gospodarczej, Warszawa 2017;

Grabowski M., Kotecki L., Zielone obligacje w Polsce; Instytut Odpowiedzialnych Finansów Warszawa 2020;

Graczyk A., Zabawa J., Inwestycje w odnawialne źródła energii. Próba oceny wybranych przykładów i ich efektywności (w:) Polityka zrównoważonego i zasobooszczędnego gospodarowania, Wrocław 2013;

Gronkiewicz-Waltz H. Wierzbowski M, Banasiński C., Prawo gospodarcze. Aspekty publicznoprawne: Warszawa 2020;

Gruszczyński M., Rewolucja w prawie energetycznym. Właściciele MEW na nowym rynku energii odnawialnej, www.polenergia.pl/assets/files/Newsy/POLENERGIA_MEW_2005.pdf;

Grzegorczyk F., Mituś A. Ustawa o elektromobilności i paliwach alternatywnych. Komentarz, Warszawa 2021;

Grzejdziak Ł. w: Prawo energetyczne Ustawa o odnawialnych źródłach energii Ustawa o rynku mocy Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych. Komentarz, red. M. Czarnecka, T. Ogłódek, Warszawa 2020;

Grzejdziak Ł., Komu można udzielić pomocy publicznej, „Finanse Publiczne" maj, 2008;

Grzejdziak Ł., Regulacja finansowania usług publicznych w Europie, Warszawa 2015;

Grzejdziak Ł., Reguły pomocy państwa w zakresie finansowania adekwatności mocy wytwórczych w elektroenergetyce, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego"2018, nr 9;

Grzywacz M., Sokołowski M. M., Wierzbowski M., Ramy i bariery prawne magazynowania energii wobec rosnącego wykorzystania magazynów energii elektrycznej na świecie (w:) Państwo a gospodarka Zasady-instytucje-procedury, Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Bożenie Popowskiej, Poznań 2020;

Habuda A., Ograniczenia swobody działalności gospodarczej ze względu na ochronę przyrody, w: Ciechanowicz-McLean J. i Fijałkowski T., Prawo ochrony środowiska jako warunek prowadzenia działalności gospodarczej Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2009;

Hancher L., Ottervanger T., Slot P. J, E.C. State Aids, London 1999;

Hauser R., Niewiadomski Z., Wróbel A., Publiczne prawo gospodarcze. System Prawa Administracyjnego. Tom 8 B, Warszawa, 2018;

Henzelmann T., Hoff P., Zielone finasowanie i nowe „zielone złoto", w: R. Berger (red.), Zielony wzrost, zielony zysk. Jak zielona rewolucja stymuluje gospodarkę, Warszawa 2014;

Holden E., Linnerud K., D. Banister, Sustainable development: Our Common Future revised, „Global Environmental Change" 2014, nr 26;

Informacja NIK o wynikach kontroli, Rozwój odnawialnych źródeł energii, Warszawa, dnia 6.08.2018 r., www.nik.gov.pl;

Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC Second Assessment Climate Change 1995, http://www.ipcc.ch/pub/sa(E).pdf;

Jakubiec A., Opcja jako instrument finansowy rynku kapitałowego Analiza cywilnoprawna , Łódź 2014;

Janikowski R., Wymiary zrównoważonego rozwoju, Wrocław-Poznań 2010;

Jastrzębska G., Energia ze źródeł odnawialnych i jej wykorzystanie, Warszawa 2017;

Jaś-Nowopolska M., Zakres działania, kompetencje i zadania organów regulacyjnych na rynkach infrastrukturalnych, red. M. Jaś-Nowopolska, K. Łuczak, H. Wolska, Bydgoszcz-Gdańsk 2018;

Jedynak P., Competition and cooperation in the management theory and practice, Kraków 2014;

Jurkowska A., Skoczny T. Polityki Unii Europejskiej: Polityki sektorów infrastrukturalnych, t. XXVIII, Warszawa 2010;

Jurkowska-Gomułka A., Wspólne reguły konkurencji Unii Europejskiej, tom XXIV, Warszawa 2010;

Kaczmarski M., Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej, Warszawa 2010;

Kalicki J. H., Siemiński A., World Energy Futures, w: Energy and Security: Towards and New Foreign Policy Strategy, red. Woodrow Wilson Center Press with Johns Hopkins University Press, 2005;

Kalinowska A., Ekologia wybór na nowe stulecie, Warszawa 2003;

Karski L., System Zielonych Inwestycji (GIS) – nowy mechanizm ochrony klimatu, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2010, nr 4;

Kasprzak G., Żyła A., Preferencyjne kredyty na OZE – korzyść dla środowiska i dla inwestora Eds 1 (4)/2008;

Kata R., Lechwar M., Dybka S., Cyran K., Pitera R. Kredytowanie inwestycji związanych z energetyką odnawialną realizowanych przez JST oraz podmioty ze sfery mieszkalnictwa. Warszawa, listopad 2020 r;

Katner W. J. Prawo cywilne i handlowe w zarysie, Warszawa 2017;

Katner W.J. System Prawa Prywatnego, t. 9, Prawo zobowiązań-umowy nienazwane, Warszawa 2010;

Keating M., Szczyt Ziemi Globalny Program działań, Warszawa 1994;

Kempińska B., Stan i perspektywy wykorzystania energii geotermalnej na świecie i w Europie, „Przegląd geologiczny" 2010, nr 7;

Kenig –Witkowska M.M., Porozumienie paryskie w sprawie zmian klimatu – refleksje ze stanowiska prawa międzynarodowego w B. Krzan (red.), Ubi Ius Ibi Remedium. Księga dedykowana pamięci Profesora Jana Kolasy, Warszawa 2016;

Kenig-Witkowska M. M., Deklaracja zasad prawa międzynarodowego dotyczących zrównoważonego rozwoju, przyjęta na 70. Konferencji International Law Association, New Deli, 2002 (komunikat naukowy);

Kenig-Witkowska M., Prawo ochrony środowiska Unii Europejskiej – zagadnienia systemowe, Warszawa 2011, M. Stoczkiewicz, Prawne instrumenty ochrony środowiska w sektorze energetycznym w: M. Wierzbowski i R. Stankiewicz, Współczesne problemy prawa energetycznego, Warszawa 2010;

Kenig-Witkowska M.M., Koncepcja « sustainable development » w prawie międzynarodowym, „Państwo i Prawo" 1998 z. 8;

Kenig-Witkowska M.M., Prawo środowiska Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe, Warszawa 2006;

Kitzing L., Mitchell C., Morthorst P.E., Renewable energy policies in Europe: Converging or diverging?, Energy Policy,Volume 51,2012;

Kobiałko D., analiza ustawy o odnawialnych źródłach energii z 20.02.2015 r. w świetle przepisów unijnych dotyczących pomocy publicznej, „Przegląd Prawniczy Europejskiego Stowarzyszenia Studentów Prawa ELSA Poland" 2015, nr 3;

Kohoutek K., Sieradzka M., Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów, komentarz, Warszawa 2008;

Kohutek K., Komentarz do rozporządzenia Rady WE i Parlamentu Europejskiego nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie przepisów o konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu, Warszawa 2015;

Kohutek K., Sieradzka M., Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, Wyd. 2, Warszawa 2014;

Kohutek K., Szkoda antymonopolowa. Zasady odpowiedzialności oraz dochodzenia roszczeń odszkodowawczych, Warszawa 2018;

Kokocińska K. red. naukowa, w: Publicznoprawne aspekty udziału sektora MŚP w procesie realizacji strategicznych celów polityki rozwoju Planowanie społeczno-gospodarczego rozwoju Unii Europejskiej z uwzględnieniem potencjału sektora MiŚ, Poznań 2021;

Kokocińska K., Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej w ujęciu zasad i wartości, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 2018, z. 4;

Kokocińska K., Wyznaczanie priorytetów rozwoju społeczno-gospodarczego jako celowościowa determinanta działalności podmiotów sektora MŚP (ujęcie publicznoprawne);

Kolasa J., Kozłowski A., Równy K., Rozwój prawa międzynarodowego – jedność czy fragmentacja, Wrocław 2007;

Kolasiński M., Istota konkurencji, jaka powinna podlegać w interesie publicznym, w kontekście działalności podmiotów wykonujących zadania publiczne, (w:) Prawo konkurencji 25 lat, red. T. Skoczny, Warszawa 2016;

Komoszyński P., Mechanizmy wsparcia odnawialnych źródeł energii w Polsce do 2020 roku, Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 453/2016;

Konaszczuk W., Prawnomiędzynarodowe aspekty obrotu ropą naftową na świecie, Lublin 2017;

Korzeniowski P., Zasada zrównoważonego rozwoju jako podstawa wykładni sądowej w: Inteligentna i zrównoważona gospodarka sprzyjająca włączeniu społecznemu, red. S. Dudzik, B. Iwańska, N. Półtorak, Warszawa 2017;

Korzeniowski P., Zasady prawne ochrony środowiska, Łódź 2010;

Kosikowski C., Finanse i prawo finansowe Unii Europejskiej, Warszawa 2014;

Kosiński E., Regulacja prokonkurencyjna nową funkcją państwa? Rozważania na przykładzie regulacji sektora elektroenergetycznego Unii Europejskiej, (w:) Funkcje współczesnej administracji gospodarczej, Poznań 2006;

Kosiński E., Regulacja sektora elektroenergetycznego w Unii Europejskiej oraz na Ukrainie, Poznań 2019;

Kosiński E., Regulacja sektorowa – stałość czy zmienność pojęcia? w: Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę, red. Powałowski A., Warszawa 2016;

Kosiński, E., & Trupkiewicz, M. Rodzaje aukcji na wytwarzanie energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii w świetle przepisów ustawy o odnawialnych źródłach energii, „Studia Prawa Publicznego" Poznań (2019);

Kozuń-Cieślak G., Efektywność – rozważania nad istota i typologią, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace, 2013, nr 4;

Krieglstein F. B., Renewable Energy Schemes and EC State Aids Provisions," European Environmental Law Review"2001, nr 2;

Król-Bogomilska M., Zwalczanie karteli w prawie antymonopolowym, Warszawa 2013;

Królikowska-Olczak M. (red.), Sektory infrastrukturalne – problematyka prawna, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2018;

Królikowska-Olczak M., Bojar-Fijałkowski T., Gospodarka o obiegu zamkniętym jako model rozwoju Unii Europejskiej – wyzwania dla wybranych sektorów, w: Sektory infrastrukturalne - problematyka prawna, Warszawa 2018;

Królikowska-Olczak M., Klimaszewska D., Programy operacyjne Unii Europejskiej na rzecz sektorów infrastrukturalnych, w: Królikowska-Olczak M. (red.) Sektory infrastrukturalne – problematyka prawna, Warszawa 2018;

Królikowska-Olczak M., Pomoc publiczna w prawie Unii Europejskiej, „Studia Prawno-Europejskie" 2002, t. VI;

Królikowska-Olczak M., Zwalczanie praktyk ograniczających konkurencję w: Meandry prawa karnego i kryminalistyki pod red. J. Kasprzaka, W. Cieślaka, I. Nowickiej, Szczytno 2015;

Krystosiak P., Koszty i korzyści inwestycji w obiektach wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych, w: Zielona energia w Polsce, red. D. Niedziółka, Warszawa 2012;

Krzykowski M., Zasada dostępu stron trzecich w prawie energetycznym Unii Europejskiej i Polski, Warszawa 2013;

Kurcz B., Banasiński C., Piontka E.. Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów, Komentarz, Warszawa 2009;

Kurcz B., Między ustami a brzegiem pucharu...gdzie jest pomoc państwa? Definicja pomocy państwa w świetle orzecznictwa ETS-u, [w:] Pomoc państwa. Wybrane zagadnienia, Warszawa 2009;

Kurcz B., Piechucka K., Prawo i ekonomia konkurencji Państwo ryzykant? Pomoc państwa na rzecz wspierania inwestycji podwyższonego ryzyka w małych i średnich przedsiębiorstwach, w: B. Kurcz (red.), Prawo i ekonomia konkurencji. Wybrane zagadnienia, Warszawa 2010;

Lemonnier M., Kisiel Sz., Mariański M., Prawo rynku finansowego jako odrębna gałąź prawa z perspektywy prawa prywatnego międzynarodowego. Prawo rynku finansowego jako nowa specjalizacja badawcza, Olsztyn 2017;

Lemonnier M., Prawo publiczne a prawo prywatne. Uwagi prawnoporównawcze na tle prawa francuskiego, „Studia Prawno Ekonomiczne" Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź, 2016, Tom C;

Lemonnier M., Europejskie modele instrumentów finansowych, Warszawa 2017;

Lemonnier M., Kisiel S. Pojęcie instrumentu finansowego, „Studia Ełckie" 11/2009;

Lewandowski W. M., Proekologiczne odnawialne źródła energii, Warszawa 2007;

Ligus M., Efektywność inwestycji w odnawialne źródła energii. Analiza kosztów i korzyści, Warszawa 2011;

Lissoń P., Reglamentacja jako instrument regulacji w sektorach infrastrukturalnych w: Konstytucyjna Zasada wolności gospodarczej, W. Szwajdler, H. Nowicki (red.), Toruń 2009;

Lissowski O., Pomoc publiczna dla przedsiębiorców – regulacje Unii Europejskiej i polskie, t.1, Kierunki zmian, priorytety, dokumenty, Poznań 2004;

M. Szambelańczyk, Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Komentarz, Warszawa 2016;

Malak K., Typologia bezpieczeństwa. Nowe wyzwania, w: Kształtowanie bezpieczeństwa europejskiego. Wybrane problemy instytucjonalno-prawne, red. C. Szyjko. Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego, Warszawa 2008;

Marczak P., Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji Zespół Analiz i Opracowań Tematycznych Ceny energii elektrycznej w wybranych państwach Europy. Warszawa 2018;

Mariański M., Problematyka regulacji rynku finansowego w ujęciu transgranicznym. Analiza na przykładzie prawa polskiego i prawa francuskiego, Olsztyn 2020;

Mariański M., Rozwój rynku regulowanego w Polsce, w: Społeczeństwo i ekonomia. Dwudziestolecie przemian w państwach bałtyckich 1991-2010, red. naukowa R. Droba, J. Zieliński;

Mariański M., Rynek finansowy jako miejsce przenikania się norm prawa prywatnego i prawa publicznego, „Studia Prawno Ekonomiczne" Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź, 2016, Tom C;

Mariański M., Uznawalność instrumentów finansowych emitowanych w innych krajach za papiery wartościowe w świetle prawa polskiego, Studia Ełckie, 13/2011;

Markowski M., „Umowa zakupu energii (CPPA) jako instrument finansowy" https://www.eversheds-sutherland.com/poland;

Marquardt P., Pomoc publiczna dla małych i średnich przedsiębiorców, Warszawa 2007;

Marzec A., Wspólna droga do bezpieczeństwa energetycznego, „Czysta Energia”, 2010, nr 12;

Materna G., Pojęcie przedsiębiorcy w polskim i europejskim prawie ochrony konkurencji, Warszawa 2009;

Matláry J. H., Energy policy in the European Union, London 1997;

Miąsik D., Komentarz do art. 26 TFUE w: Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komentarz, red. A. Wróbel, t. I, Warszawa 2012;

Miąsik D., Reguła rozsądku w prawie antymonopolowym, Kraków 2004;

Mielczarski W., Rozwój systemów elektroenergetycznych. Wybrane aspekty, Instytut Elektroenergetyki Łódzkiej, 2004 r.;

Ministerstwo Finansów, Wycena obligacji Green Bond, https://finanse-arch.mf.gov.pl/;

Molski R., Antymonopolowe implikacje projektu gazociągu Nord Stream 2, w Sektory infrastrukturalne – problematyka prawna (red.) M. Królikowska-Olczak, Warszawa 2018;

Mosionek-Schweda M., Szmelter M. Zielone obligacje – nowy instrument finansowania inwestycji polskiego rządu. Uniwersytet Gdański, Styczeń 2018;

Muras Z., Swora M., Prawo energetyczne. Tom I, Komentarz do art. 1-11s, Warszawa 2016;

Musiałkowska I., Idczak P, How COVID-19 impacted the European integration process? The case of EU Cohesion Policy and budged, w: , E Mińska-Struzik, B. Jankowska Towards the “new normal” after COVID-19 – a post-transaction economy perspective, Poznań 2021;

Niedziółka D., Zielona Energia w Polsce, Warszawa, 2012;

Niewiadomski Z., w: Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne. Komentarz, wyd. 10, red. Z. Niewiadomski, Warszawa 2018;

Nowacki M., Prawne aspekty bezpieczeństwa energetycznego w UE, Warszawa 2010;

Nowak W., Stachel A., Kolektory słoneczne i panele fotowoltaiczne jako źródło energii w małych instalacjach cieplnych i elektroenergetycznych, „Automatyka, Elektryka, Zakłócenia" 2011, nr 4;

Nowicki M., Polski wkład w ochronę klimatu, „Aura". Nr 12/2008;

Nowicki P., Aksjologia prawa zamówień publicznych. Między efektywnością ekonomiczną a instrumentalizacją, Toruń 2019;

Nowicki P., Cele systemu zamówień publicznych w: Przedsiębiorca w społecznej gospodarce rynkowej. System zamówień publicznych w Polsce, red. T. Kocowski, T. Gola, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu", Wrocław 2017, nr 497;

Nyka M., Zasada zrównoważonego rozwoju w międzynarodowych bilateralnych umowach handlowych, w: Gospodarcze prawo środowiska, red. J. Ciechanowicz-McLean i T. Bojar-Fijałkowski, Gdańsk 2009;

Nykiel A., Mika C. w: Prawo gospodarcze Wspólnoty Europejskiej na progu XXI wieku Pojęcie pomocy państwa w świetle prawa Unii Europejskiej, Toruń 2002;

Nykiel-Mateo A., Pomoc publiczna a ogólne środki interwencji w europejskim prawie wspólnotowym, Warszawa 2009;

Olczak K., Instrumenty prawa pochodnego Unii Europejskiej w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych w: Sektory infrastrukturalne – problematyka prawna, red. Królikowska-Olczak M., Warszawa 2018;

Olczak K., Odnawialne źródła energii jako przesłanka prawna bezpieczeństwa energetycznego, „Studia Prawno-Ekonomiczne", 2020, nr T. CXVII;

Osiejewicz J., Globalne zarzadzanie zasobami ropy i gazu w perspektywie prawnomiędzynarodowej, Warszawa, 2018;

Pająk K., Mazurkiewicz J., Mechanizmy wspierania rozwoju energetyki odnawialnej. Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu. Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, 2014;

Paradowski P., Prawo pomocy publicznej dla przedsiębiorców w: Z. Brodecki (red.) Konkurencja, Warszawa 2004;

Pawełczyk M., Prawo energetyczne w: Prawo gospodarcze publiczne, Powałowski A. (red.), Wydanie, Warszawa 2017;

Pawełczyk M., Bezpieczeństwo energetyczne jako fundament bezpieczeństwa kraju. Zakres pojęciowy, w: Pawełczyk M. (red.) Współczesne problemy bezpieczeństwa energetycznego. Sektor gazowy i energetyczny, Warszawa 2018;

Pawełczyk M., Hauser R., Niewiadomski Z., Wróbel A., Pomoc publiczna w: System Prawa Administracyjnego, tom 8b, Publiczne prawo gospodarcze., Warszawa 2018;

Pawełczyk M., Kosiński E., Trupkiewicz M., Prawne podstawy wykorzystania biogazu w kontekście bezpieczeństwa energetycznego w sektorze gazowym – wybrane zagadnienia, w: Współczesne problemy bezpieczeństwa energetycznego Sektor gazowy i energetyczny, red., Warszawa, 2018;

Pawełczyk M., Obowiązki interpretacyjne Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, w: Polska polityka energetyczna – wczoraj, dziś, jutro Warszawa 2010;

Pawełczyk M., Pikiewicz B., Funkcjonowanie zasady TPA w elektroenergetyce, Warszawa 2010;

Pawełczyk M., Publicznoprawne obowiązki przedsiębiorstw energetycznych jako instrument zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego w Polsce, Toruń 2013;

Pawlak M., Energia popłynie z wiatrem, „Gazeta Polska" 15.07.2020;

Peno M., Ekonomia, efektywność i prawo – problemy, konteksty, zastosowania, w: Ekonomiczna analiza prawa publicznego, red. K. Nizioł, M. Peno, Szczecin 2019;

Piątek F., Ekonomia a rozwój zrównoważony, t. 1. Teoria i kształcenie, Białystok 2001;

Piekarz D., Potrójna fuzja: wielkie zbieranie sił. Polski rynek paliwowy wobec nadchodzących wyzwań, „Gazeta Polska" 22.12.2021;

Pikiewicz B., Emanacja zasady bezpieczeństwa energetycznego w przepisach dotyczących ciepłownictwa, w: Współczesne problemy bezpieczeństwa energetycznego. Sektor gazowy i energetyczny, red. M. Pawełczyk, Warszawa 2018;

Piotrowski K., Witkowski T., Mondal K., Nowe spojrzenie na hydroenergetykę, „Czysta energia", 2007, nr 2;,

Popowska B., Kokocińska K., Lissoń P., Formy oraz instrumenty prawne działania organu regulacyjnego na przykładzie Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, w: Instrumenty i formy prawne działania administracji publicznej, Poznań 2009;

Poręba R., Koncepcja i problemy tworzenia konkurencyjnego rynku energii elektrycznej w Polsce, w: Konkurencja, regulacja i prywatyzacja sektora energetycznego, red. T. Szablewski, Warszawa 2000;

Postula I., Werner A., Pomoc publiczna, Warszawa 2006;

Postuła I., Werner A., Prawo pomocy publicznej, Warszawa 2014;

Powałowski A., Dobaczewska A., Pomoc publiczna w: Prawo gospodarcze publiczne, red., Warszawa 2017;

Powałowski A. (red.), Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz. Warszawa 2009;

Powałowski A., Pomoc publiczna jako instrument prawny oddziaływania na gospodarkę, w: Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę, Warszawa 2016;

Powałowski A., Warszawa 2016, Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę, red. J. Bogdanienko, Odnawialne źródła energii, Warszawa 1989;

Przybojewska I., Instrumenty rynkowe w prawie ochrony środowiska Unii Europejskiej, Warszawa 2021;

Przyborowska-Klimczak A,, Ochrona przyrody. Studium prawnomiędzynarodowe, Lublin 2004;

Pultowicz A., Koszty i korzyści środowiskowe inwestycji związanych z energią wiatrową, „Ekonomia i Środowisko", 2008, nr 2(34);

Radecki W., Problemy implementacji międzynarodowego prawa ochrony przyrody w Polsce w: Aktualne problemy prawa międzynarodowego we współczesnym świecie. Księga pamiątkowa poświęcona pamięci profesora Mariana Iwanejko. Materiały z ogólnopolskiej konferencji zorganizowanej Katedrę Prawa Międzynarodowego i

Porównawczego Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 27-28 września 1995 r., Kraków 1996;

Rakoczy B., Ograniczenie praw i wolności jednostki ze względu na ochronę środowiska w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Toruń 2006;

Rakoczy B., Procesowy wymiar zasady zrównoważonego rozwoju, „Białostockie Studia Prawnicze" 2015;

Raport – Bezpieczeństwo Energetyczne Polski, „Bezpieczeństwo Narodowe" 2006, nr 1;

Raport Końcowy, Ewaluacja funkcjonowania Programu pomocowego w postaci aukcyjnego systemu wsparcia dla wytwórców energii z odnawialnych źródeł w okresie: 01.07.2016 – 31.12.2020, zatwierdzonego decyzją Komisji Europejskiej z dnia 13 grudnia 2017 r. SA.43697 (2015/N) – Polska - aukcyjny system wsparcia dla odnawialnych źródeł energii i odbiorców energochłonnych Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią, Polskiej Akademii Nauk https://www.teraz-srodowisko.pl/media/;

Raport Nasza Wspólna Przyszłość Światowej Komisji d.s. Środowiska i Rozwoju, zwany raportem Brundtland, publikacja wydana w 1987 r. przez Światową Komisję ds. Środowiska i Rozwoju (WCED) https://www.un.org/documents/ga/res/42/ares42-187.htm;

Raport Rynek Fotowoltaiki w Polsce 2021 – Instytut Energii Odnawialnej, https://ieo.pl/raport-pv-2021;

Reichelt H., Green bonds: a model to mobilise private capital to fund climate change mitigation and adaptation projects [w:] The Euromoney Environmental Finance Handbook, World Bank, Washington 2010;

Richter B., Learning What Fuel to Burn, "New York Times", 17.April 2001;

Rudnicki M., Sobieraj K., Unijne warunkowania prawne dotyczące wdrażania krajowych systemów wsparcia w zakresie redukcji kosztów emisji pośrednich, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2013, nr 7;

Ruszkowski J., Odnawialne źródła energii jako alternatywne substytuty konwencjonalnych surowców energetycznych (aspekty ekonomiczno-energetyczne), Katowice 1999;

Sands P., Principles of International Environmental Law, Cambridge University Press, Cambridge 2004;

Saulski A., Więcej wiatru w PGE, „Sieci" nr 27, 2020;

Schina D., State Aid Under the EEC Treaty Articles 92 to 94, Oxford 1987;

Schnell C., Wasilewska O., Perspektywy rozwoju Corporate PPA w Polsce. Możliwości kontraktowania dostaw zielonej energii dla przemysłu, Instytut Jagielloński, Kraków 2020;

Sieradzka M., Podstawowe zasady obowiązujące przy podejmowaniu, wykonywaniu oraz zakończeniu działalności oraz ich wpływ na sytuację prawną przedsiębiorcy, w: Ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców – analiza i ocena najważniejszych przepisów, red. M. Sieradzka, „Monitor Polski" 2018/13 – dod.;

Sieradzka M., Zdyb M., Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz, Warszawa 2013;

Skoczny T., Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, red. T. Skoczny, Warszawa 2014;

Skuza S., Modzelewska A.: Zielone finanse publiczne w Polsce. Stan obecny i autorskie propozycje zmian. Zeszyty prawnicze biuro analiz sejmowych kancelarii Sejmu 2020, nr 1(62);

Snażyk Z., Szafrański A., Publiczne prawo gospodarcze, Warszawa 2018;

Sobieraj K., Wpływ porozumienia paryskiego na zmianę polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej i unijnych regulacji prawnych, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 2017, z. 4;

Socha J., Rynek papierów wartościowych w Polsce, Warszawa 2003;

Solarz P., Polityka regionalna w Polsce w warunkach integracji europejskiej w latach 2004-2010, Warszawa 2011;

Soliński B., Rynkowe systemy wsparcia odnawialnych Źródeł energii – porównanie systemu taryf gwarantowanych z systemem zielonych certyfikatów, „Polityka energetyczna" 2008, t. 11, z. 2;

Sosnowski A., Wywiad z Wojciechem Dąbrowskim, prezesem Grupy PGE, „Wpis" 2021, nr 4;

Stelmach J., Brożek B., Załuski W., Dziesięć wykładów z ekonomii prawa, Warszawa 2007;

Stelmach J., Spór o ekonomiczna analizę prawa w: Analiza ekonomiczna w zastosowaniach prawniczych, red. J. Stelmach, M. Soniewicka, Warszawa 2007;

Stelmasiak J., Wąsikowska A., w: Prawo ochrony środowiska, red, J. Stelmasiak, Warszawa 2010;

Stober R., Prawo administracyjne gospodarcze, Warszawa 2013;

Stoczkiewicz M., Przedsiębiorstwo energetyczne jako przedsiębiorstwo świadczące usługi w ogólnym interesie gospodarczym a pomoc państwa (część I), „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2010, nr 2;

Stoczkiewicz, M. Prawne instrumenty ochrony środowiska w sektorze energetycznym, w: Współczesne problemy prawa energetycznego, red. Wierzbowski M. i Stankiewicz R., Warszawa 2010;

Strzelbicki M., Wpis do rejestru działalności regulowanej, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 2005, nr 4;

Strzyczkowski K., Prawo gospodarcze publiczne, Warszawa 2011;

Swanson T., Global Action for Biodiversity, London 1997;

Swora M., Muras Z., Prawo energetyczne, Warszawa 2010;

Swora M., Organy właściwe w sprawach energetyki (charakter, zadania i kompetencje) w: System Prawa Administracyjnego, t. 8b, Publiczne prawo gospodarcze, red Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2013;

Swora M., Szewczyk M., Ziemski K. (red.) Muras Z., Koncesje w prawie energetycznym – zakres dominium państwowego w: Prawo energetyczne wobec wyzwań liberalizacji, Warszawa 2008;

Szablewski A. T., Liberalizacja a bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej, Warszawa 2012;

Szablewski A. T., Zarys teorii i praktyki reform regulacyjnych na przykładzie energetyki, „Monografie" nr. 12. Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, Łódź-Warszawa, 2003;

Szafrański A., Elektromobilność jako sposób realizacji zasady zrównoważonego rozwoju w: Państwo a gospodarka Zasady- instytucje-procedury, Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Bożenie Popowskiej, red. P. Lissoń M. Strzelbicki, Poznań 2020;

Szafrański A., Opis wartości w kontekście pozaprawnym, Prawo energetyczne. Wartości i instrumenty ich realizacji, Warszawa 2014;

Szafrański A., Prawne instrumenty oddziaływania państwa na energetykę –kryterium podziału w: Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę, pod red. A. Powałowskiego, Warszawa 2016;

Szafrański A., Prawo energetyczne. Wartości i instrumenty ich realizacji, Warszawa 2014;

Szczepaniak R., Kokocińska K., Krzymuski M., Konstytucyjne bariery stosowania prawa prywatnego w sektorze publicznym. Studium prawnoporównawcze ze szczególnym uwzględnieniem prawa polskiego i niemieckiego, pod red. R. Szczepaniaka, Poznań 2020;

Szczepański M., Poza dotacyjne instrumenty finansowe w polityce spójności UE po 2013 r. - wymiar wspólnotowy i krajowy", Warszawa, luty 2011 r.,

Szczęśniak K., Możliwość wdrożenia umów CPPA jako instrumentu promowania energetyki lokalnej, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny (IKAR®)" 2021, nr 2(10);

Szydło M., How to reconcile national support for renewable energy with internal market obligations? "Common Market Law Review" 2015, nr 52;

Szydło M., Nadużywanie pozycji dominującej w prawie konkurencji, Warszawa 2010;

Szydło M., Pojęcie pomocy państwa w prawie wspólnotowym, „Studia Europejskie" 2002, nr 4;

Szydło M., Regulacja sektorów infrastrukturalnych jako rodzaj funkcji państwa wobec gospodarki, Warszawa 2005;

Szydło M., Rynek w: System prawa administracyjnego. Publiczne prawo gospodarcze, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, t. 8A, Warszawa 2012;

Szydło M., Ustawa o gospodarce komunalnej. Komentarz, Warszawa 2008;

Szymczyk J., Zagrożenia energetyki polskiej i państw Unii Europejskiej w wyniku ratyfikacji i wprowadzania do praktyki karty z Kioto, „Rynek Energii" grudzień 2004, http://www.cire.pl;

Szyrski M., Mędrzycki R., Odnawialne źródła energii w aspekcie zrównoważonego rozwoju, (w:) Szyrski M. (red.) Tworzenie i wykorzystywanie energii ze źródeł odnawialnych (OZE). Problemy administracyjno-prawne, Warszawa 2016;

Szyrski M., Rola samorządu terytorialnego w rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE). Analiza administracyjnoprawna, Warszawa 2017;

Talus K., EU Energy Law and Policy, A Critical Account, Oxford University Press, Oxford 2013;

The International Resource Panel: Global Resources Outlook 2019;

The State Treasury of the Republic of Poland, represented by the Minister of Development and Finance Green Bond Framework 5th December 2016;

Tondos M., Michalak P., Systemowe wykorzystanie OZE, „Czysta Energia", 2011, nr 5;

Trela M., Dubel A., Porównanie systemów wsparcia odnawialnych źródeł energii w Polsce: zielone certyfikaty vs system aukcyjny, na przykładzie instalacji Pv polityka energetyczna – energy policy journal 2017 Tom 20 Zeszyt 2;

Tryjanowski P., Ocena oddziaływania farm wiatrowych na ptaki, Cz. I, „Czysta Energia", 2009, nr 2;

Trupkiewicz M., Kilka uwag o Internetowej Platformie Aukcyjnej umożliwiającej uzyskanie wsparcia w zakresie odnawialnych źródeł energii w kontekście podpisów elektronicznych, „Studia Prawa Publicznego" nr.3 2017;

Turska M., Certyfikacja instalatorów OZE w świetl dyrektywy 2009/28/WE, „Czysta Energia" 2011, nr 12;

Walaszek-Pyzioł A., Długosz T., Bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego w stanach kryzysowych jako funkcja tzw. mechanizmów rynkowych, w Wybrane węzłowe zagadnienia współczesnego prawa energetycznego. (red.) Walaszek-Pyzioł Anna, Kraków, 2012;

Walaszek-Pyzioł A., Energia i prawo, Warszawa 2002;

Walaszek-Pyzioł A., Karski L., Wybrane węzłowe zagadnienia współczesnego prawa energetycznego Prawne instrumenty rynkowe bezpieczeństwa energetycznego, Kraków 2012;

Walaszek-Pyzioł A., Świadczenie usług przesyłowych w zakresie energii elektrycznej w prawie Unii Europejskiej – implikacje dla Polski, w: Instytucje współczesnego prawa administracyjnego, Kraków 2001;

Wasiuta A., Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju energetyki wiatrowej, Warszawa 2014;

Wasiuta A., Gospodarcze i społeczne aspekty rozwoju morskiej energetyki wiatrowej w Polsce, Instytut Energii Odnawialnej, Warszawa 2010;

Wierzbowski M., red naukowa Konstytucja biznesu. Komentarz, Warszawa 2019;

Winiarz M., Efektywność finansów publicznych a efektywne zamówienia publiczne, w: Potrzeby i kierunki zmian w Prawie zamówień publicznych, red. M. Stręciwilk, A. Dobaczewska, Warszawa 2018;

Wiśniewski G., Więcka A., Michałowska-Knap K., Analiza i ocena programów, prawa w zakresie rozwoju źródeł energii odnawialnej w Polsce, Warszawa 2017;

Wiśniewski M., Zieliński J., Perspektywy finansowania zadań samorządu terytorialnego w Polsce za pomocą obligacji zielonych, „Studia BAS" 2017, nr 4(52);

World Energy Assessment: Energy and the Challenge of Sustainability, United Nations Development Program, Nowy Jork 2000;

Woźniak P., Branża morskich wiatraków łączy siły, „Gazeta Polska codziennie" 17-19.09.2021;

Wrześniewski P., Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz, Warszawa 2010;

Wypych M., Finanse i instrumenty finansowe, Łódź 1997;

Wywiad z Ministrem Grzegorzem Pudą „Gazeta Polska" z 01/06/2022;

Yergin D., Energy security in the 1990s, „Foreign Affairs" 1988, 67(1);

Zasady Zielonych Obligacji (Green Bond Principles – GBP) opracowane przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Rynku Kapitałowego (ICMA), zaktualizowane w czerwcu 2018 r. https://www.icmagroup.org/assets/documents/Regulatory/Green-Bonds/Translations/2018/Polish-GBP2018-06.pdf.;

Żylicz T., Ekonomia środowiska i zasobów naturalnych, Warszawa 2004.

Akty prawne i materiały źródłowe

Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali, traktat EWWiS (Traktat Paryski), wygasł w 2002 r;

Traktat Karty Energetycznej z 17 grudnia 1994 r. (Dz. Urz. WE z 31.12.1994 r. L 380/3);

Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana; Dz. Urz. C 202 z 2016 r.);

Traktat o Unii Europejskiej, Maastricht 1992 (www. eur-lex. europa.eu);

Traktaty Rzymskie: Traktat Ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą, www. eur-lex. europa.eu;

Rezolucja ONZ nr 43/53 z 1972 r. w sprawie ochrony światowego klimatu dla obecnych i przyszłych pokoleń, http://www.un.org.;

Rezolucja ONZ nr 45/212 oraz Climate Change Secretariat: A Guide to the Climate Change Convention and its Kyoto Protocol, Bonn 2002, http://www.ung.org.;

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 6.10.2016 r. w sprawie wdrożenia porozumienia paryskiego oraz konferencji ONZ w sprawie zmian klimatu w Marrakeszu (Maroko, COP 22)(2016/2814(RSP);

Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych w dniu 25 września 2015 r. Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030A/Res/70/01.Bruksela, dnia 11.12.2019 r. (COM (2019) 640 final.);

Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne w dniu 25 września 2015 r. Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 (Rezolucja ONZ A/RES/70/1.);

Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ z 12 grudnia 1974 r., Nr 3281 (XXIX);

Porozumienie ustanawiające Światową Organizację Handlu (WTO), sporządzone w Marrakeszu 15.04.1994 r. (Dz. U. z 1995 r. nr 98, poz. 483);

Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. z 2002 r., nr 184, poz. 1532);

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 108/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r.);

Rozporządzenie Rady nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu Tekst mający znaczenie dla EOG. (Official Journal EU 2003, L. 1/1);

Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006 z 15.12.2006 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy de minimis (Dz. Urz. UE L nr 379,);

Rozporządzenie Komisji (WE) nr 687/2008 z dnia 18 lipca 2008 r. ustanawiające procedury przejęcia zbóż przez agencje płatnicze lub agencje interwencyjne oraz metody analizy do oznaczania jakości zbóż (Dz. Urz. UE L 192 z 19.07.2008);

Rozporządzenie Komisji (WE) nr 794/2004 z 21.04.2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE (Dz. Urz. UE L nr 140,);

Rozporządzenie Komisji (WE) nr 800/2008 z 6.08.2008 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych) (Dz. urz. UE L 214,);

Rozporządzenie Komisji (WE) nr 994/2008 z 8 października 2008 r. w sprawie znormalizowanego i zabezpieczonego systemu rejestrów zgodnie z dyrektywa2003/87/WE parlamentu Europejskiego i Rady, (Dz. Urz. UE L271/3.);

Rozporządzenie Komisji (WE) z 2216/2004 z 21 grudnia 2004 r. w sprawie standaryzowanego i zabezpieczonego systemu rejestrów stosownie do dyrektywy 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz. Urz. UE L 386/1);

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 czerwca 2007 r. ustanawiające ogólne zasady przyznawania pomocy finansowej Wspólnoty w zakresie transeuropejskich sieci transportowych i energetycznych nr 680/2007 z dnia 20 czerwca 2007 r. (Dz. Urz. UE 2007 L 162/1);

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021 /241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności (Dz. Urz. UE L 57 z 18.2.2021 r.);

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021 /695 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa" oraz zasady uczestnictwa i upowszechniania obowiązujące w tym programie oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1290/2013 i nr 1291/2013 (Dz. Urz. UE L nr 170);

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1153 z dnia 7 lipca 2021 r. ustanawiającym instrument „Łącząc Europę", zmieniające rozporządzenie (UE) nr 913/2010 oraz uchylające rozporządzenia (WE) nr 680/2007 i nr 67/2010 (Dz. Urz. UE L z 2013 r., nr 348);

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1300/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1084/2006 r. (DZ. Urz. UE L z 2013 r., nr 347, s.281);

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia" oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz. Urz. UE L z 2013 r., nr 347);

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006 (Dz. U. UE L z 2013 r., nr 347, s. 470);

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z 17.12.2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich i uchylającego rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 oraz aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej (Dz. Urz. UE L 347 z 20.13.2013 r.);

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2019/943 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie rynku wewnętrznego energii elektrycznej (Dz. Urz. UE 2019, L 158, s. 54);

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z 19 października 2011 r. ustanawiające instrument „Łącząc Europę" COM (2011);

Rozporządzenie Parlamentu i Rady (WE) nr 1099/2008 z dnia 28 października 2008 r. w sprawie statystyki energii (Dz. Urz. L 304 z 14.11.2008 r., s 1);

Rozporządzenie Rady (UE) nr 2015/1588 z dnia 13.07.2015 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do niektórych kategorii horyzontalnej pomocy państwa (Dz. Urz. UE L 248 z 24.09.2015 r. s. 1, z późn. zm) – zmiana wymienionego rozporządzenia została ogłoszona w (Dz. Urz. UE L 311 z 7.12.2018 r.);

Rozporządzenie Rady (UE) nr 2015/1589 z dnia 13.07.2015 r. w ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE L 248 z 24.09.2015, s. 9);

Rozporządzenie Rady (WE) nr 659/1999 z 23.03.1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE (Dz. Urz. UE L nr 83, s.1);

Rozporządzenie Rady (WE) nr 994/98 z 7.05.1998 r. dotyczące stosowania art. 92 i 93 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską do niektórych kategorii horyzontalnej pomocy państwa, (Dz. Urz. UE L nr 142, s);

Dyrektywa 2014/65/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i Dyrektywę 2011/61/UE (Dz. Urz. L 173/349);

Dyrektywa 2001/77/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 27.09.2001 r. (Dz. Urz. UE L 283 z 27.10.2001 r., s. 33) utraciła moc obowiązująca 1.01.2012 r.;

Dyrektywa 2003/30 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 maja 2003 r. w sprawie wspierania użycia w transporcie biopaliw lub innych paliw odnawialnych z 17.05.2003 (Dz. Urz. L 123);

Dyrektywa 2003/30/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 8 maja 2003 r. w sprawie wspierania użycia w transporcie biopaliw lub innych paliw odnawialnych (Dz. Urz. UE L 123/42);

Dyrektywa 2003/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego i energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 96/92/WE (Dz. Urz. UE 2003 L 275/37);

Dyrektywa 2003/55/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 98/30/WE (Dz. Urz. UE 2003 L 176/57);

Dyrektywa 2003/87/WE ustanawiająca system handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych w UE (Dz. Urz. UE L 2004/101/WE);

Dyrektywa 2005/89/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 stycznia 2006 r. dotycząca działań na rzecz zagwarantowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej i instytucji infrastrukturalnych (Dz. Urz. UE 2006 L 33/22);

Dyrektywa 2009/28/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywę 2001/77/We oraz dyrektywę 2003/30/WE(Dz. Urz. UE z 2009 r. nr L 140/16);

Dyrektywa 2009/73/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 lipca 2009 r. dotyczącej wspólnych zasad dla rynków wewnętrznych gazu ziemnego i uchylającej dyrektywę 2003/55/WE (Dz. Urz. UE z 2009 r., nr L 211/94);

Dyrektywa 2011/61/UE Parlamentu Europejskiego I Rady z dnia 8 czerwca 2011 r.; (Dz. Urz. L L 174/1);

Dyrektywa 96/92/ WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 grudnia 1996 r. w sprawie wspólnych reguł wewnętrznego rynku energii elektrycznej (Dz. Urz. WE 1997 L 27/20);

Dyrektywa 96/92/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 grudnia 1996 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej (Dz. Urz. UE L nr 27, z 30 stycznia 1997 r., s. 20 i dyrektywa 2003/54//WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 96/92/WE, (Dz. Urz. UE L nr 176 z 15 lipca 2003, s. 37).;

Dyrektywa 98/30/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 czerwca 1998 r. w sprawie wspólnych reguł rynku gazu naturalnego (Dz. Urz. WE 1998 L 204/1);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/1513 z dnia 9 września 2015r. zmieniająca dyrektywę 98/70/WE odnoszącą się do jakości benzyny i olejów napędowych oraz zmieniająca dyrektywę 2009/28/WE w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz. Urz. UE L 239 z 15.09.2015 r.);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz. Urz. UE L 328 z 21.12.2018 r.);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 2003/54/WE (Dz. Urz. WE L 211 z 14.08.2009 r.);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i rady (UE) 2015/1513 z dnia 9 września 2015 r. zmieniająca dyrektywę 98/70/WE odnosząca się do jakości benzyny i olejów napędowych oraz zmieniająca dyrektywę 2009/28/WE w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz. Urz. L 239 z 15.09.2015,);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz. Urz. UE 2018 L 328/82);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/54/WE z dnia 26 czerwca 2003 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej (Dz. Urz. WE L 176 z 15.07.2003 r.);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/87/WE z dnia 12.10.2003 r., w sprawie ustanowienia systemu handlu pozwoleniami do emisji gazów cieplarnianych we Wspólnocie oraz zmianie Dyrektywy Rady 96/61/WE (Dz. Urz. WE L 275, 25.10.2003 r.);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/89/WE z 18 stycznia 2006 r. w sprawie działań na rzecz zagwarantowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej i inwestycji infrastrukturalnych (Dz. Urz. UE L 33 z 4.02.2006 r.);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/32/WE z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie efektywności końcowego użytkowania energii i usług energetycznych, (Dz. Urz. UE L 114/64 ze zm.);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/114/WE z 8 grudnia 2008 r. w sprawie rozpoznania i wyznaczenia europejskiej infrastruktury krytycznej oraz oceny potrzeb w zakresie poprawy jej ochrony (Dz. Urz. UE L 345 z 23.12. 2008 r.);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 października 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz. Urz. L 312 z 22.11.2008);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/29/WE zmieniająca dyrektywę 2003/87/WE w celu usprawnienia i rozszerzenia wspólnotowego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych (Dz. Urz. UE L nr 140 z 6.05.2009 r.);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 2003/55/WE (Dz. Urz. UE L 211 z 14.08.2009 r.);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylenia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE (Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012 r.);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z 14 grudnia 2021 r. MIFID II (Dz.U.UE.L.2014.173.349);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/94/UE z 22 października 2014 r. w sprawie rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych (Dz. Urz. UE L 307 z 28.10.2014r.);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2019/944 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej oraz zmieniająca dyrektywę 2012/27/UE (Dz. Urz. UE 2019, L 158/125);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 96/92/WE z dnia 19 grudnia 1996 r. w sprawie jednolitych zasad wewnętrznego rynku energii elektrycznej (Dz. Urz. WE L 27 z 30.01.1997);

Dyrektywa Parlamentu i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz. Urz. WE L 140 z 5.06.2009 r.,);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27 UE z 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmieniająca dyrektywy 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylająca dyrektywy 2004/8/WE i 2006/32/WE (Dz. Urz. UE L nr 315, z 14 11.2012 r.);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/EU Dz. Urz. UE L 173 z 12.6.2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i Dyrektywę 2011/16/UE (Dz. Urz. UE L 173 z 12.6.2014);

Dyrektywa Rady 2004/67/WE z dnia 26 kwietnia 2004 r. dotycząca środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego (Dz. Urz. UE 2004 L 127/92);

Dyrektywa Rady 2004/67/WE z dnia 26 kwietnia 2004 r. dotycząca środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego (Dz. Urz. UE L *127* 29/04/2004 P. 0092 – 0096);

Dyrektywa Rady 2009/119/WE z dnia 14 września 2009 r. nakładająca na państwa członkowskie obowiązek utrzymywania minimalnych zapasów ropy naftowej lub produktów ropopochodnych (Dz. Urz. UE L 265 z 9.10.2009 r.);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2018/2002 z dni 11.12.2018 r. zmieniająca dyrektywę 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej (Dz. Urz. UE L 328 z 21.12. 2018 r);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/77/WE z dnia 27 września 2001 r. w sprawie wspierania produkcji na rynku wewnętrznym energii elektrycznej wytwarzanej ze źródeł odnawialnych (Dz. Urz. WE L 283 z 27.10.2001r.);

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z 25.10.2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylenia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE (Dz. Urz. UE L nr 315/1);

Dyrektywa Rady 2013/18/UE z 13.05.2013 r. dostosowującej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, w związku z przystąpieniem Republiki Chorwacji (Dz. Urz. UE L nr 58);

Decyzja 2002/358/WE Rady z 25.04.2002 r. dotycząca zatwierdzenia przez Wspólnotę Europejską Protokołu z Kioto do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu i wspólnej realizacji wynikających z niego zobowiązań (Dz. Urz. UE L 130)z 15.05.2002 r.;

Decyzja Komisji z 18 lipca 2007 r. ustanawiająca wytyczne dotyczące monitorowania i sprawozdawczości w zakresie emisji gazów cieplarnianych zgodnie z dyrektywą 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (2007/589/WE), (Dz. Urz. UE L 229/I);

Decyzja nr 280/2004/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. dotycząca mechanizmu monitorowania emisji gazów cieplarnianych we Wspólnocie oraz wykonania Protokołu z Kioto (Dz. Urz. UE L 386/1);

Decyzja Rady 2002/358/WE z dnia 25.04.2002 r. dotycząca zatwierdzenia przez Wspólnotę Europejską Protokołu z Kioto do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zamian klimatu i wspólnej realizacji wynikającej z niego zobowiązań (Dz. Urz. WE L 130 z dnia 15.05.2002 r., s. 1);

Decyzja Rady 2016/1841 z dnia 5.10.2016 r. w sprawie zawarcia w imieniu Unii Europejskiej porozumienia paryskiego przyjętego na mocy Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (Dz. Urz. UE L 282 z 19.10.2016 r., s.1);

Decyzja Rady 94/69/WE z dnia 15.12.1993 r. dotycząca zawarcia Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu. (Dz. Urz. WE L 33 z dnia 7.02.1994r.;

Decyzja Rady UE 2016/1841 z 5 października 2016 r. w sprawie zawarcia, w imieniu UE, porozumienia paryskiego. (Dz. Urz. UE L 282/1 z 19 grudnia 2016 r.);

Decyzja Komisji z 13 listopada 2006 r. w sprawie zapobiegania podwójnemu liczeniu redukcji emisji gazów cieplarnianych w ramach wspólnotowego systemu handlu uprawnieniami do emisji zgodnie z dyrektywą 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i

Rady w przypadku projektów realizowanych w ramach Protokołu z Kioto (2006/780/WE), (Dz. Urz. UE L 316/12);

Decyzja 1/CP.21: Przyjęcie Porozumienia Paryskiego, FCCC/CP/2015/10?Add.1 z 29.01.2016r.;

Decyzja inaugurująca proces opracowania zestawu nowych Celów Zrównoważonego Rozwoju (*ang. Sustainable Development Goals) (*ONZ-/CP.21);

Komunikat Komisji – Europejska strategia na rzecz zrównoważonej, konkurencyjnej i bezpiecznej energii. (COM (2006) 105 final z 8.03.2005);

Komunikat Komisji „Wytyczne w sprawie pomocy państwa na ochronę środowiska i cele związane z energią w latach 2014-2020" *(*Dz. Urz. C z 2014 r., nr 200, s. 1.);

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Europejski Zielony Ład, Bruksela, dnia 11.12.2019 r. (COM(2019) ;

Komunikat komisji do parlamentu europejskiego, rady, europejskiego komitetu ekonomiczno-społecznego i komitetu regionów plan działania w zakresie energii do roku 2050/* (COM/2011/0885);

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu regionów – Niebieska energia. Działania, które należy podjąć do roku 2020 i później w celu wykorzystania potencjału energetycznego europejskich mórz i oceanów. *COM(2014) final z 20.01.2014 r., COM(2019) 640);

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu Regionów – Niebieska energia. Działania, które należy podjąć do roku 2020 i później w celu wykorzystania potencjału energetycznego europejskich mórz i oceanów, (COM 2014 8 final z 20.01.2014 r.);

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów – Morska energia wiatrowa: Działania niezbędne do realizacji celów polityki energetycznej w perspektywie do roku 2020 i dalszej, (COM 2008 768 final z 12.11.2008r.);

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu regionów – Niebieska energia Działania, które należy podjąć do roku 2020 i później w celu wykorzystania potencjału energetycznego europejskich mórz i oceanów (COM/2014/08 final);

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Plan działania na rzecz przedsiębiorczości do 2020 r. – Pobudzanie ducha przedsiębiorczości w Europie, (COM(2012) 795 final);

Komunikat Komisji do Rady Europejskiej i Parlamentu Europejskiego – Europejska Polityka Energetyczna, (COM (2007) 1 final.);

Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego – Mapa drogowa na rzecz energii odnawialnej – Energie odnawialne w XXI wieku: budowanie bardziej zrównoważonej przyszłości , (COM (2006) 848 final z 10.01.2007 r.);

Komunikat Komisji z 11 grudnia 2019 r. do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów (COM/2019/640 final);

Komunikat Komisji z 5 listopada 2013 r. (COM (2013) 7243 final.);

Komunikat Komisji z dnia 3 marca 2010 r. Europa 2010 Strategia na rzecz zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (COM (2010) – wersja ostateczna.);

Komunikat Komisji z dnia 3 marca 2010 r. Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Komunikat Komisji z dnia 3 marca 2010 r. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. (COM (2010) 2020);

Komunikat Komisji z dnia 3 marca 2010 r. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. (COM (2010) 2020 wersja ostateczna.);

Komunikat Komisji, Plan działania w sprawie biomasy, (COM (2005) 628 final z 7.12.2005);

Komunikat Komisji, Tymczasowe ramy środków pomocy w celu wsparcia gospodarki w kontekście trwającej pandemii COVID-19 (Dz. Urz. C 2020, 91 1/01);

Komunikat z 25.9.2014 r. Komisji Europejskiej do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów zatytułowany: "Ku gospodarce o obiegu zamkniętym : program zero odpadów dla Europy" (COM/2014/0398).

Komunikat: Adekwatność wytwarzania na wewnętrznym rynku energii elektrycznej – wytyczne dotyczące interwencji publicznych (SWD (2013) 478 final);

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT European Commission guidance for the design of renewables support schemes Accompanying the document Communication from the Commission Delivering the internal market in electricity and making the most of public intervention 5.11.2013 Brussels, 5.11.2013 SWD(2013) 439 final;

Biała Księga SEC(99)504,9.4: Campaign for Take Off, DG XVII, Brussels, 1999;

Charter of Economic Rights and Duties or States, A/RES/29/ 3281, https://www.un-documents.net/a29r3281.html/;

Zawiadomienie Komisji w sprawie pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 262 z 19.07.2016 r.,);

Zawiadomienie Komisji w sprawie pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust.1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, (Dz. Urz. UE C 262 z 19.07.2016 r., s. 1, pkt. 66);

Zielona Księga – Polityka energetyczna UE, (COM (1994) 659 final)

Czysta planeta dla wszystkich – Europejska długoterminowa wizja strategiczna dobrze prosperującej, nowoczesnej, konkurencyjnej i neutralnej dla klimatu gospodarki, (COM (2018) 773);

Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju UNDP; Rio Declaration Environment and Development;

Protokół z Kioto do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu sporządzony w Kioto dnia 11 grudnia 1997 r. (Dz. U. z 2005 r. nr 203, poz. 1684);

Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzona w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r. (Dz. U. z 1996 r. nr 53, poz.238 i 239);

Report of the United Nations Conference on Environment and Development Rio de Janeiro (A/CONF.151/26/Rev.1(Vol.II);

State aid SA.43697 (2015/N) – Poland Polish support scheme for RES and relief for energy-intensive users;

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Cele zrównoważonego rozwoju: podstawa długoterminowej strategii UE na rzecz zrównoważonej Europa 2030. (Dz. Urz. UE 2019, C 404/04 z dnia 29 listopada 2019 r.)

Opinia Rzecznika Generalnego Francisa Jakobsa z 16.10.2000 r. w sprawie C-379/98, Preussen Electra AG przeciwko Schleswag AG, przy udziale Windpark Reußenköge III GmbH i Schleswig-Holstein (ECLI:EU;C:2000:585; pkt 151.) ;

Studium TERES II- Trans European Renewable Energy Study. Program SAFIRE (ang. Strategic Assesssment Framework for the Implementation of Rational Energy);

United Nations Framework Convention on Climate Change, http;// www.un.org.;

Wniosek Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające Program InvestEU, (COM/2020/403 final, Bruksela, 29.5.2020);

Załącznik 1 do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/We z 23.04.2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywę 2001/77/WE oraz dyrektywę 2003/30/WE (Dz. Urz. UE L 140 z 14.08.2009 r. s.16 ze zm.) Krajowe cele ogólne w zakresie udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w 2020 r. ;

Załącznik i do decyzji Rady Unii Europejskiej nr 9702/98 z dnia 19 czerwca 1998 r. przedstawiający wyniki obrad Rady Środowiska Naturalnego, odbywających się w dniach 16-17 czerwca 1998 r.;

Załącznik nr 1 do dyrektywy 2003/87/WE(*L 275 , 25/10/2003 P. 0032 – 0046);*

Energy for the Future Renewable Energy Sources. White Paper for the Community Strategy and Action Plan, (COM(97) 599 final, 26.11.1997);

Energy Policies of IEA Countries: Poland 2011 Review, International Energy Agency, 2011 http://csis.org/program/energy-and-national-security Center for Strategic and International Studies (CSIS);

European Environmental Agency: the European environment - state and outlook 2020: knowledge for transition to a sustainable Europe;

Europejski Zielony Ład, Bruksela, dnia 11.12.2019 r. (COM(2019, 640 final);

Obwieszczenie Komisji w sprawie stosowania reguł pomocy publicznej do środków związanych z bezpośrednim opodatkowaniem działalności gospodarczej (Dz. Urz. z 1998 r. C384/3)

Plan działań w zakresie pomocy państwa COM (2005) 107 końcowy, [SEK (200) 795];

Ustawa dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2022 r. poz. 1079);

Ustawa Miljöbalk tj. Szwedzki kodeksu środowiskowy –Government Offices of Sweden, The Swedish Climate Policy Framework, published 26 March 2018;

Ustawa o biokomponentach stosowanych w paliwach ciekłych i biopaliwach ciekłych z 2 października 2003 r. (obecnie uchylona) (Dz. U. nr 199, poz. 1934 ze zm.);

Ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (Dz. U. z 2016 r., poz. 573 z późn. zm.);

Ustawa o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 62, poz. 552 ze zm.);

Ustawa z 2 grudnia 2016r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2017 (Dz. U Dz.U. 2016 poz. 1984);

Ustawa z 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (Dz. U. z 2016, poz. 961); tekst jedn. z dnia 15 marca 2019 r. (Dz. U. 2019, poz. 654, ze zm ustawy z 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r. poz.2214 ze zm.);

Ustawa z 29 lipca 2005 r. o nadzorze nad rynkiem kapitałowym (Dz. U. z 2017, poz. 1480.);

Ustawa z 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz. U. z 2016, poz. 1639.);

Ustawa z 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. nr 123, poz. 1291; t. j. 2021 r. poz.743.);

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz.U. z 2021 r. poz. 716);

Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych (Dz. U. z 2021 r. poz.110.);

Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. u. z 2021 r. poz. 275);

Ustawa z dnia 17 grudnia 2020 r. o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych (Dz. U. 2021, poz. 234.);

Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz.1524);

Ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 91, poz. 875.);

Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej(t.j. Dz. U. z 2018 r.poz. 398.);

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. z 2022 r. poz. r. poz. 467.);

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii. (Dz. U. z 2015 r., poz. 478 ze zm);

Ustawa z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 724);

Ustawa z dnia 21 października 2021 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2021 poz.2281) – oczekuje na wejście w życie.;

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1774 ze zm.);

Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 925);

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. t. j. z 2020 r. poz.1740);

Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biopaliwach i biokomponentach ciekłych. (Dz. U. z 2019 r. poz.1155, 1123, 1210, 1527);

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. nr 39, poz. 251.);

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. obrocie instrumentami finansowymi. (Dz. U z 2017, poz. 1768, ze zm.);

Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (,t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2106.);

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Tekst jedn. Dz. U. 2021, poz. 1057);

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz. U. poz. 646 ze zm.);

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej. (Dz. U. z 2018 r., poz. 650);

Ustawa z dnia 6.03.2018 r. – prawo przedsiębiorców (Dz. U. poz. 646 ze zm.) ;

Ustawa z dnia 7 czerwca 2018 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw. (Dz. U. z 2018 r., poz. 1276);

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o rynku mocy (Dz.U. 2018 poz. 9);

Ustawa z dnia z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi. (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 861, 872);

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie planu ratowniczego oraz planu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla morskiej farmy wiatrowej i zespołu urządzeń (Dz. U. 2021, poz. 2391);

Rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 2008 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązków uzyskania i przedstawienia do umorzenia świadectw pochodzenia, uiszczenia opłaty zastępczej, zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii oraz obowiązku potwierdzania danych dotyczących ilości energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnym źródle energii (Dz. U. nr 156, poz. 969 ze zm.);

Agenda 2030 w zakresie zrównoważonego rozwoju http://www.un.org.pl/files/170/Agenda2030PLpl-5.pdf;

Deklaracja polityczna i Plan implementacji Światowego Szczytu w sprawie Zrównoważonego Rozwoju;

Informacja Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki nr 60/2018 w sprawie warunków korzystania z nowych form wsparcia wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii tj. tzw. systemów FIT/FIP Warszawa, dnia 27 lipca 2018 r.;

Informacja Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki nr 60/2018 w sprawie warunków korzystania z nowych form wsparcia wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii tj. tzw. systemów FIT/FIP wg stanu prawnego na dzień 13 czerwca 2019 r.;

Ministerstwo Gospodarki. Założenia polityki energetycznej Polski do roku 2020, Warszawa 2000;

Narodowa Strategia Spójności dla rozwoju Polski, Warszawa 2009;

Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 czerwca 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (Dz. U. t. j. z 2018 r., poz. 1344 ze zm.);

Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 czerwca 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. z 2018 r. poz. 1269, z późn. zm.);

Obwieszczenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 1 lipca 2005 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2025 r., M. P. nr 42, poz.562;

Ocena trafności zastosowania instrumentów finansowych oraz możliwości wdrożenia pomocy zwrotnej i wsparcia opartego na wejściach kapitałowych w ramach RPO WŁ 2014-2020

Polityka energetyczna Polski do 2030. Przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 10 listopada 2009r.;

Polityka energetyczna Polski do roku 2050;

Strategia rozwoju energetyki odnawialnej, Ministerstwo Środowiska, 2000;

Strategia. Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko. Przyjęta uchwałą nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 (M.P. poz. 469);

Założenia polityki energetycznej Polski do roku 2020;

Wykaz orzeczeń

Sprawa C-200/97, Escotrade Srl v. Altiforni e Ferriere di Servola SpA (AFS), ECR 1998, s. I-7907, pkt 40;

Sprawa Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg, [2003] ECR I-7747, pkt 74, C-345/02 Pearle BV i inni, [2004] ECR, s. I-7139;

Sprawa C-379/98, PreussenElektra v. Schleswag, ECR 2001, s. I-2099;

Sprawa C-482/99, France v. Commisssion, ECR 2002, s.I-4427;

Wyrok NSA w Warszawie z 25,04.2012 r., IIOSK 233/11, Legalis;

Wyrok NSA w Warszawie z dnia 11 maja 2011 r., II OSK 806/10, LEX nr 1081910;

Wyrok SOKiK z 27.03.2018 r. XVII AmE 120/15, Legalis;

Wyrok SPI z 13.09.2006 r. w sprawie British Aggregates, T-210/02, Zb. Orz. 2006, s.II-2789;

Wyrok TK w sprawie K 33/03, uzasadnienie pkt III.7. Dyrektywy 2015/1513/UE;

Wyrok TK w sprawie K 33/03 (OTK-A-2004/4/31);

Wyrok TS z 22.03.1977 r., Steinike & Weinling przeciwko Niemcom, EU : C 1977:52, pkt. 8;

Wyrok TSUE z 16.05.2002 r. w sprawie C-482/99 Francja przeciwko Komisji (Stardust Marine), ECLI:EU:C:2002:294;

Wyrok TSUE z 19.12.2013 r. w sprawie C-262/12, Association Vent De Colére Fédération nationale i inni przeciwko Ministré de l`Écologie, du Développement durable, des Transports et du Logement, Ministre de l`Économie, des Finances et de l`Industrie, ECLI:EU:C:2013 :851;

Wyrok w sprawach: C-142/87, Belgia przeciwko Komisji (Tubemeuse), [1990] ECR, s. I-959, pkt 25 oraz połączonych C-278-280/92, Hiszpania przeciwko Komisji (Hytasa), [1994] ECR, s. I-4103;

Wyrok w sprawie 30/59, De Gezamenlijke Steenkolenmijem in Limburg v. Wysoka Władza (1961) ECR, s. 95, pkt 3 i 20.

Wyrok w sprawie C-143/99, Adria-Wien Pipeline;

Wyrok w sprawie C-88/03, Portugalia v. Komisja (Azory);

Wyrok WSA w Szczecinie z dnia 8 maja 2008 r., II SA/Sz 224/08, LEX nr 435125;

Wyrok z 15.07.2004 r. w sprawie Pearle BV, Hans Prijs Optiek Franchise BV i Rinck Opticiëns BV przeciwko Hoofdbedrijfschap Ambachten, ECLI:EU:C:2004:448.;

Komentarz do wyroku w sprawie Pearle, Ł. Grzejdziak, Od PraussenElektra do Enea. W poszukiwaniu granic pojęcia pomocy państwa, w: Sektory infrastrukturalne – problematyka prawna, red. Maria Królikowska-Olczak, Warszawa 2018;

Wyrok z 17.06.2008 r. w sprawie C-206/06, Essent Netwrk Noord BV, ECLI:EU:C:2008:413;

Wyrok z dnia22.12.2008 r. w sprawie C-487/06P, British Aggregates Association v. Komisja Wspolnot Europejskich, ECR 2008;

Wyroki w sprawach: C-309/99 Wouters i inni [2002] ECR, s.1-1577, pkt 57 oraz C-49/07 Motosykletstiki Omospondia Ellados NPID (MOTOE) przeciwko Elliniko Dimosio, [2008] ECR, s.i-4863, pkt 24.

Orzeczenie ETS w sprawie C-142/87, Belgium v. Commission, [1990] ECR 1-959.

Orzeczenie ETS z 17 września 1980 r. w sprawie 730/79: Philip Morris Holland BV. V. Komisja, Zb. Orz. 198

Strony internetowe

http://data.europa.eu/eli/dir/2004/39/oj

http://data.europa.eu/eli/reg/2014/600/oj - wersja skonsolidowana.

http://www.europarl.europa.eu (dostęp: 20.01.2017).

http://www.rte-france.com/en/eco2mix/eco2mix-mix-energetique(online),

http://www.unfccc.de.

https://www.ure.gov.pl/pl/urzad/informacje-ogolne/aktualnosci/8739,System-aukcyjny-dla-odnawialnych-zrodel-energii-ma-5-lat.html

https://czystepowietrze.gov.pl, dostęp dnia 13.10.2021

https://www.polenergia.pl/assets/files/Newsy/POLENERGIA_MEW_2005.pdf

https://eur-lex.europa.eu

https://globenergia.pl/przyszlosc-aukcji-oze-w-polsce-czy-system-wymaga-reformy/

https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/xasady-działanie-funduszy/fundusze-europejskie-w-polsce/

https://www.gov.pl/web/finanse/emisje [dostęp 01.03 2019 r.]

https://www.gov.pl/web/nfosigw/programy-2015-2021, dostęp dnia 13.10.2021

https://www.gov.pl/web/nfosigw/programy-2021., dostęp 13.10.2021

https://www.undp.org.pl

https://www.iea.org/topics/energysecurity (dostęp: 27.11.2017)

https://sozosfera.pl/zielona-energia/oze-instrumenty-fit-fip/

https://www.nfosigw.gov.pl

https://www.ure.gov.pl/pl/oze/aukcje-oze/ogloszenia-i-wyniki-auk

https://www.sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourword

https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld

https://www.gov.pl/web/klimat/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu

https://www.gramwzielone.pl/trendy/102395/umowy-cppa-to-szansa-na-tania-energie-ale-bariera-jest-polskie-prawo Dostęp 05.02.2020.

https://www.iea.org (data dostępu 20.05.2017 r.)

https://www.pse.pl

https://www.tge.pl

https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf

Streszczenie

Rozprawa doktorska jest próbą weryfikacji hipotezy zakładającej, że zidentyfikowane instrumenty finansowe na rynku odnawialnych źródeł energii, które stanowią wsparcie dla produkcji tej energii stanowią spójny system, który pozwala na kształtowanie sektora odnawialnych źródeł energii zgodnie z celami polityki gospodarczej i klimatycznej wymaganej przez Unię Europejską oraz wzmacniają bezpieczeństwo energetyczne kraju.

Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym, połączone z postępem technologicznym przyczyniło się do konieczności rozważenia warunków do zrównoważonego rozwoju kraju przez pryzmat bezpieczeństwa energetycznego, rozwoju konkurencji, efektywności ekonomicznej, uwzględnienia wymogów ochrony środowiska oraz równoważenia interesów przedsiębiorstw energetycznych , a także odbiorców paliw i energii. W konsekwencji producenci energii stoją przed koniecznością wprowadzenia ambitnej polityki energetycznej, która odnosi się przede wszystkim do szerokiej gamy odnawialnych źródeł energii. Realizacja polityki Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska i klimatu oraz poprawy bezpieczeństwa energetycznego, w szczególności w obliczu prowadzonej przez Rosję wojny na Ukrainie, służy nie tylko zwiększeniu racjonalności wykorzystywania surowców energetycznych, lecz także wspierania wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych. W tym celu w rozprawie doktorskiej zostało poruszonych wiele problemów pojęciowych, metodologicznych i posłużono się kilkoma metodami badawczymi, a także wykorzystano dorobek nauki prawa oraz innych dyscyplin nauki.

Konstrukcja rozprawy obejmuje pięć rozdziałów. W rozdziale pierwszym przedstawiony został rys historyczny, podstawowe pojęcia oraz rodzaje odnawialnych źródeł. W rozdziale drugim rozważono czynniki, które wpływają na rozwój rynku energii ze źródeł odnawialnych, takich jak: bezpieczeństwo energetyczne, zasada zrównoważonego rozwoju, efektywność ekonomiczna i efektywność energetyczna oraz aspekty rynku odnawialnych źródeł energii. Rozdział trzeci zawiera analizę rozwiązań prawnych w zakresie odnawialnych źródeł . Przedmiot badań kolejnego rozdziału stanowią rodzaje instrumentów finansowych. Rozdział piaty poświęcono pomocy publicznej jako instrumentu wsparcia na rynku odnawialnych źródeł.

Na podstawie przeprowadzonych badań w rozprawie doktorskiej przedstawiono następujące wnioski końcowe:

1. Odnawialne źródła energii są określane przez Międzynarodową Agencję Energii jako energia pochodząca z procesów naturalnych, która podlega uzupełnieniu na szybszym poziomie niż proces jej konsumpcji. Odnawialne źródła energii przez polskiego ustawodawcę są określane jako odnawialne, niekopalne źródła energii obejmujące energię promieniowania słonecznego, energię geotermalną, energię hydrotermalną, energie fal i pływów morskich, energię otrzymywaną z biomasy, biogazu, biogazu rolniczego oraz biopłynów. Prawodawca UE nie określił preferencji czy pierwszeństwa w odniesieniu do wymienionych w pracy źródeł OZE, co sugeruje, że państwa członkowskie mogą wykorzystywać poszczególne źródła zgodnie z własnymi preferencjami.
2. Rynek OZE jest bardzo zróżnicowany. Różne rodzaje energii ze źródeł odnawialnych mogą być komplementarne względem siebie i coraz bardziej substytucyjne względem konwencjonalnych źródeł energii. Występujące zróżnicowanie stopnia wykorzystania tej energii w poszczególnych państwach wynikają z lokalnych warunków geograficznych i możliwości zagospodarowania OZE. Cechą charakterystyczną rynku OZE są bariery wejścia na rynek, co wynika nie tylko z wysokich kosztów wybudowania i utrzymania koniecznej dla tej działalności infrastruktury technicznej, ale również kosztów związanych z przestrzeganiem regulacji prawnych w zakresie ochrony środowiska. Rynkową konsekwencją regulacji prawnych jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego przez zintensyfikowanie energii ze źródeł odnawialnych, które powinny być traktowane jako przesłanka i istotny element polityki energetycznej.
3. Dźwignią rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce stały się farmy wiatrowe oraz fotowoltaika, które są najszybciej rozwijającym się rodzajem odnawialnych źródeł energii. Oprócz lądowej energetyki wiatrowej, morska energetyka wiatrowa jest obecnie jedną z najbardziej rozwijanych technologii, której koszty produkcji energii elektrycznej będą porównywalne z kosztami produkcji energii elektrycznej w funkcjonujących elektrowniach jądrowych. Podkreślić trzeba, że Bałtyk oferuje jedne z najkorzystniejszych w świecie warunków wietrznych, a polskie porty staną się zapleczem do planowanych inwestycji. Energetyka morska stanowi silny impuls dla rozwoju polskiej gospodarki.
4. W polskim systemie prawnym zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego stanowi jeden z podstawowych celów współczesnej regulacji sektora energetycznego jako sektora infrastruktury sieciowej. Wspólną cechą sektorów infrastrukturalnych jest niezbędność dostępu do określonej infrastruktury technicznej dla podejmowania i prowadzenia

działalności gospodarczej. Podstawowym podmiotem bezpieczeństwa energetycznego jest Państwo, którego rola w tym zakresie nie zmieniła się, mimo postępów prywatyzacji sektora energetycznego. Istotna rola Państwa wynika z posiadanego przez nie imperium i możliwości tworzenia stosownych instrumentów prawnych, ale też władztwa nad zasobami, co stawia je w roli gwaranta i strażnika szeroko rozumianego bezpieczeństwa energetycznego Liberalizacja rynków energii wpływa również na ujęcie przedmiotowe, umożliwiając coraz większy udział niezależnym gospodarczo przedsiębiorstwom energetycznym, a także odbiorcom indywidualnym. Wyznacza to nowe czynniki i uwarunkowania w zakresie konsolidacji sektora energetycznego oraz preferencji energii ze źródeł odnawialnych.

5. Energia odnawialna w rozwoju zrównoważonym ma na celu zrównoważenie i zintegrowanie gospodarczych, społecznych i środowiskowych polityk, nie odpowiadając jednoznacznie na pytanie, która z nich dominuje, a które powinny być podporządkowane. Polski ustawodawca poprzez promowanie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, planowanie zaopatrzenia w energię i paliwa, jawność i transparentność działań regulatora oraz zapewnienie dostępu stronom trzecim do sieci, podporządkował gospodarowanie odnawialnymi źródłami energii zasadzie zrównoważonego rozwoju. Właściwy dobór instrumentów wsparcia produkcji OZE służy nie tylko rozwijaniu rynku odnawialnych źródeł, ale zapewnia również realizację celów bezpieczeństwa energetycznego i zrównoważony rozwój kraju. Polski ustawodawca uznając rozwiązania prawne w zakresie odnawialnych źródeł energii za regulację efektywną ekonomicznie, dostrzega też wartości pozaprawne związane z kwestiami społecznymi, środowiskowymi, czy innowacyjnymi, uznając, że nie ograniczają efektywności ekonomicznej.
6. Zidentyfikowane instrumenty finansowe na rynku odnawialnych źródeł energii nie stanowią systemu, ale jedynie jego elementy. Instrumenty te w niewystarczającym stopniu inspirują do podejmowania inwestycji w odnawialne źródła energii i nie zapewniają w pełni realizację celów ekonomicznych, społecznych oraz bezpieczeństwa energetycznego i ochrony środowiska. Tym samym nie przyczyniają się do dynamicznego, a zarazem holistycznego rozwoju rynku odnawialnych źródeł. Osiągnięcie w 2050 r. zerowego poziomu emisji gazów cieplarnianych netto, w ramach którego wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych wymaga stosowania systemu instrumentów finansowych.
7. Pomoc publiczna wpisuje się w cele polskiej polityki energetycznej, będąc istotnym instrumentem wsparcia na rynku odnawialnych źródeł energii. Bez tego instrumentu wsparcia pochodzącego od państwa lub ze środków państwowych, energia z OZE nie będzie mogła osiągnąć wymaganego poziomu produkcji. Wsparcie publiczne jest

konieczne również dla osiągnięcia celów UE w zakresie rozszerzenia stosowania energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł, a w szczególności tak długo jak ceny energii na rynku wewnętrznym nie będą odzwierciedlały pełnych kosztów i korzyści środowiskowych i społecznych wynikających z wykorzystywania tych źródeł energii.

8. Pozytywnie należy ocenić fundusze unijne jako instrumenty wsparcia finansowego, ponieważ przyczyniają się do budowy i rozbudowy sektora odnawialnych źródeł energii oraz do transformacji energetycznej polskiej gospodarki. Planowane działania w zakresie wsparcia produkcji energii ze źródeł odnawialnych obejmować powinny budowę i rozbudowę tych źródeł energii wraz z magazynami, rozwój energetyki prosumenckiej czyli rozproszonych instalacji o małej mocy, niwelowanie niestabilności produkcji energii z OZE za pomocą instalacji hybrydowych. Działania te przyczynią się do transformacji energetycznej w kierunku rozwoju energetyki odnawialnej oraz wzrostu tej energii w jej końcowym zużyciu. Nie można nie odnotować, że poprzez wykorzystanie energii z odnawialnych źródeł nastąpi nie tylko zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, ale także zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki.
9. Krajowe cele wynikające zarówno z Krajowego Planu Odbudowy na rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030, jak i Polityki Energetycznej Polski do 2040 r. stanowią wkład w realizację unijnych zobowiązań klimatycznych w ramach Porozumienia Paryskiego oraz w kierunku dążenia do neutralności klimatycznej.

Summary

The dissertation attempts to verify a hypothesis that assumes that the identified financial instruments in the market of renewable energy sources, which provide support for producing this energy, constitute a coherent system. The system allows shaping the RES sector in compliance with the objectives of the economic and climate policy. It is the policy which strengthens the country's energy security and the one which the European Union requires.

The increase in the share of renewable energy sources in the energy balance, combined with technological progress, has contributed to a need to consider the conditions for sustainable development of the country in terms of energy security, development of competition, economic efficiency, given environmental protection requirements and the balancing of the interests of energy companies, and fuel and energy consumers. As a result, energy producers face a need to introduce an ambitious energy policy that primarily refers to a wide range of renewable energy sources. The implementation of the European Union's policy on environmental and climate protection and the improvement of energy security, mainly because of the war in Ukraine conducted by Russia, serves not only an increase in the rationality of the use of energy resources but also promotion of energy from renewable sources. To this end, the dissertation deals with some conceptual and methodological problems. It also takes advantage of several research methods and the achievements of the science of law and other scientific disciplines.

The structure of the thesis consists of five chapters. The first chapter presents a historical outline, basic concepts, and types of renewable sources. The second chapter considers factors that affect the development of the market for energy from renewable sources, such as energy security, the principle of sustainable development, economic efficiency and energy efficiency and aspects of the market in renewable energy sources. The third chapter contains an analysis of legal solutions concerning energy renewable sources. The next chapter examines the types of financial instruments. The fifth chapter is devoted to state aid as a support instrument for the renewable energy market.

Based on the research conducted, the dissertation presents the following final conclusions:

1. The International Energy Agency defines renewable energy sources as energy originating from natural processes, where this energy is replenished faster than consumed. Poland's lawmaker defines renewable energy sources as renewable, non-fossil energy sources such as solar radiation, geothermal energy, hydrothermal energy, wave and tidal energy, and energy obtained from biomass, biogas, and agricultural biogas and bioliquids. The EU legislator did not specify a preference or priority for the renewable energy sources listed in the dissertation. That suggests that Member States use individual sources according to their preferences.
2. The RES market is very diverse. Various types of renewable energy can be complementary to other sources and increasingly substitutable for conventional energy sources. The differences among countries in the extent of using such energy come from local geographical conditions and RES development capacities. A characteristic feature of the RES market are barriers to market entry. Not only does it result from the high costs of construction and maintenance of the technical infrastructure necessary for this activity, but also from the costs associated with complying with environmental regulations. The market consequence of legal regulations is ensuring energy security by intensifying energy from renewable sources, which should be treated as a premise and a significant element of energy policy.
3. The lever for the development of renewable energy in Poland has been wind farms and photovoltaics, which are the fastest-growing type of renewable energy sources. Apart from onshore wind energy, offshore wind energy is currently one of the technologies which are being developed, with electricity production costs comparable to those of nuclear power stations in operation. It should be stressed that the Baltic Sea offers some of the most favourable wind conditions in the world, and Polish ports will become the base for planned investments. Offshore energy is a strong impulse for the development of the Polish economy.
4. In the Polish legal system, ensuring energy security is one of the fundamental objectives of the present-day regulation of the energy sector in terms of network infrastructure. A mutual feature of infrastructure sectors is the necessity of access to specific technical infrastructure to undertake and conduct economic activity. It is the State that is the main subject in energy security; its function in this respect has not changed despite the progress in privatising the energy sector. The State's

essential function results from its empire and ability to create relevant legal instruments, but also from its authority over resources, which puts the State in the function of a guarantor and guardian of broadly understood energy security. Liberalisation of energy markets also affects the subject-matter approach, thereby it increases participation of economically independent energy enterprises and individual consumers. That sets new factors and conditions for consolidating the energy sector and the preference for energy from renewable sources.

5. Renewable energy in sustainable development aims to balance and integrate economic, social, and environmental policies without clearly answering the question which policy is dominant and which should be subordinate. Through promoting energy from renewable sources, planning energy and fuel supply, openness and transparency of the regulator's activities and ensuring third-party access to the network, the Polish legislator has subordinated the management of renewable energy sources to the principle of sustainable development. Not only does careful selection of instruments to support RES production serve the RES market development but does also ensure the pursuit of energy security objectives and sustainable development of the country. Given legal solutions in the field of renewable energy sources as an economically efficient regulation, the Polish legislator also recognises non-legal values related to social, environmental, or innovative issues, accepting that they do not limit economic efficiency.

6. The identified financial instruments on the RES market do not constitute a system but only its elements. These instruments do not sufficiently inspire investment in renewable energy sources or do not fully ensure the achievement of economic and social objectives and energy security and environmental protection. In this way, they do not contribute to the dynamic and holistic development of the market for renewable sources. Achieving zero net greenhouse gas emissions in 2050, in which economic growth is decoupled from the use of natural resources, requires the application of a system of financial instruments.

7. State aid is in line with the objectives of Polish energy policy, being an essential support instrument in the renewable energy sources market. Without this instrument of support from the state or state resources, RES energy will not be able to reach the required production level. Public support is also necessary to achieve the EU targets for expanding the utilisation of energy produced from

renewable sources as long as energy prices on the internal market do not reflect the total environmental and social costs and benefits of using these energy sources.

8. EU funds being financial support instruments should be evaluated positively, as they contribute to the construction and expansion of the renewable energy sources sector and the energy transformation of the Polish economy. Planned actions to support the production of energy from renewable sources should include the construction and development of these energy sources, together with storage facilities, the development of prosumer energy, i.e., dispersed installations of small capacity, the levelling of the instability of energy production from RES through hybrid installations. These actions will contribute to the energy transformation towards the development of renewable energy, and its increase in final consumption. It cannot be ignored that through the use of energy from renewable sources, there will be not only a reduction in greenhouse gas emissions but also an increase in the energy efficiency of the economy.

9. The national targets resulting from both the National Energy and Climate Recovery Plan 2021-2030 and the Energy Policy of Poland until 2040 are a contribution to the implementation of the EU climate commitments under the Paris Agreement and towards climate neutrality.